

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA KOOPERATİF
ORTAKLARININ HAKLARI, YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE
SORUMLULUKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özge ÖRNEK

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Emre KALENDER

Haziran-2020
KIRIKKALE

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yargıtay Kararları Işığında Kooperatif Ortaklarının Hakları, Yükümlülükleri ve Sorumlulukları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

.../.../2020

Özge ÖRNEK

İmza

ÖNSÖZ

Kooperatifler, gerçek ve tüzel kişilerin bir araya gelerek oluşturdukları tüzel kişi birlikler olup kooperatiflerin oluşmasında temel amaç ortaklarının ekonomik menfaatlerini ve belirli ihtiyaçlarını sağlamak ve korumaktır. Bu amaç doğrultusunda kooperatifler, ortaklarının işgücü ve parasal katkıları ile karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet araçlarından faydalanır.

Türk ticaret hukukunda kooperatifler önemli bir yere sahip olup Yargıtay uygulamalarında da karşılaşılmaktadır. Özellikle kooperatif ortaklarının haklarına ve tabi olduğu sorumluluk hükümlerine ilişkin uyuşmazlıklar uygulamada sıkça yer almaktadır.

Bu çalışmada kooperatif ortaklarının hangi haklara sahip olduğu, hangi yükümlük ve sorumluluk esaslarına tabi olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşlere başvurulmuştur.

Bu çalışmanın oluşmasında çalışma konumun belirlenmesinden yazım aşamasına kadar ilgi ve görüşleriyle bana yol gösteren değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Emre KALENDER'e, bu süreçte sorduğum soruları hiçbir zaman yanıtı bırakmayarak bana fazlasıyla destek veren Arş. Gör. Zehra İlgün ÇAMLI'ya, çalışmam boyunca kapılarını çalmaktan hiç çekinmediğim Öğr. Gör. Hasan Hüseyin ATASAYAR ve eşi Özlem ATASAYAR'a, tüm hayatım boyunca bana olan inancını asla yitirmeyen ve her daim arkamda olan çok kıymetli annem Minire KİRAZ'a, maddi ve manevi desteklerini benden bir an olsun esirgemeyen ablalarım Şeyda GÜLTEKİN ve Hanife KAZANCI'ya, yoğun çalışmalarım sırasında bana sabır gösteren ve yardımlarını esirgemeyen sevgili eşim Ali ÖRNEK'e ve bu süreçte aynı bedende bana güç veren biricik oğlum Ali Erdem ÖRNEK'e teşekkürlerimi sunarım.

Özge ÖRNEK

Haziran-2020

ÖZET

Örnek, Özge, “Yargıtay Kararları Işığında Kooperatif Ortaklarının Hakları, Yükümlülükleri ve Sorumlulukları”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2020.

Kooperatifler müşterek ekonomik menfaat ve ihtiyaçlarla bir çatı altında toplanan kişilerin oluşturduğu bir örgütlenme modelidir. Temelde birlikte iş yapmaya dayanan bu örgütlenme ekonomik işbirliğini esas alır. Ortaklar, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma suretiyle ekonomik menfaatlerinin ve ihtiyaçlarının karşılanması, sağlanması ve korunmasını amaçlar. Bu bakımdan kooperatiflerin amaçları, hukuki nitelikleri, ortakları ve ortaklarına tanıdıkları haklar, yükledikleri yükümlülükler ve sorumluluklar gerek ticaret hukukunda gerek uygulamada önemli bir yere sahiptir. Çalışmamızın amacı bu çerçevede kooperatif ortaklarının hangi haklara sahip olup hangi yükümlülük ve sorumluluk hükümlerine tabi olduğunu belli bir sistematığe oturtmaktır.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif Ortakları, Haklar, Yükümlülükler, Sorumluluklar

ABSTRACT

Örnek, Özge, “The Rights, Obligations And Responsibilities Of The Cooperative Partners In The Light Of The Decisions Of The Supreme Court”, postgraduate thesis, Kırıkkale, 2020.

Cooperatives are an organizational model formed by people gathered under one roof with common economic interests and needs. This organization, which is mainly based on doing business together, is based on economic cooperation. Partners aim to meet, ensure and protect their economic interests and needs through mutual aid and solidarity. In this regard, the objectives, legal qualities, the rights they give to their partners and partners, their obligations and responsibilities have an important place both in commercial law and in practice. The purpose of this study is to put a certain systematic on which rights the cooperative partners have and which obligations and responsibilities are subject to.

Keywords: Cooperative Partners, Rights, Liabilities, Responsibilities

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	: Bent
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CTHCK Kararnamesi	: Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
ERÜHFD	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
eTTK	: 6762 Sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İTÜHSBD	: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Koop. K	: Kooperatifler Kanunu

m.	: Madde
MÜHFD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
STBG.	: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Görüşü
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
T.B.M.M	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TARR	: Turkish Academic Research Review
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
TST	: Ticaret Sicili Tüzüğü
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
Yrg.	: Yargıtay

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
KISALTMALAR.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF VE KOOPERATİFİN KURULMASI İŞLEMLERİ

§ 1. GENEL OLARAK KOOPERATİF.....	3
I. Kooperatifin Tanımı ve Unsurları.....	3
A. Kooperatifin Tanımı.....	3
B. Kooperatifin Unsurları.....	4
1. Kooperatifin Amacı.....	4
2. Kooperatifin Amacına Ulaşmak İçin Kullandığı Araçlar.....	6
a) Karşılıklı Yardım.....	6
b) Dayanışma.....	7
c) Kefalet.....	7
3. Kooperatifin Kurucuları.....	7
4. Değişir Ortaklık ve Değişir Sermaye.....	8
II. Kooperatifin Hukuki Niteliği.....	8
III. Kooperatife İlişkin Davaların Hukuki Niteliği.....	10
§ 2. KOOPERATİFİN KURULMASI.....	12
I. Genel Olarak.....	12
A. Taşınmaz Mal Temliki.....	13

B. Sermaye Miktarının Sınırlandırılmaması.....	14
C. Kooperatifin Adı ve Unvanı.....	14
II. Kooperatiflerde Ana Sözleşme.....	15
A. Ana Sözleşmeye Konulacak Mecburi Hükümler.....	16
B. Ana Sözleşmeye Konulacak İhtiyari Hükümler.....	17
C. Yorumlayıcı Hükümler.....	17
III. Kuruluş İzni.....	18
IV. Tescil ve İlan.....	19
A. Tescil ve İlan Konu Olacak Hususlar.....	20
B. Tescil ve İlanın Hukuki Etkisi.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN ORTAKLARI

§ 3. KOOPERATİF ORTAKLARI BAKIMINDAN GENEL İLKELER.....	22
I. Açık Kapı İlkesi.....	22
II. Kooperatifin Korunması İlkesi.....	24
III. Kişisel Katkı İlkesi.....	25
IV. Eşitlik İlkesi.....	25
§ 4. KOOPERATİFLERDE ORTAKLIK SIFATININ KAZANILMASI VE İSPATI.....	27
I. Ortaklık Sifatının Kazanıldığı Haller.....	27
A. Kurucu Ortaklık.....	27
B. Kurulmuş Bir Kooperatife Sonradan Ortak Olma.....	28
1. Ortaklığa Girme Şartları.....	28
a) Medeni Hakları Kullanma Ehliyeti.....	28
b) Yazılı Başvuru.....	31
c) Kabul.....	31
aa. Kabule Yetkili Organ.....	31
bb. Kabulün Süresi ve Şekli.....	33
cc. Kabulden Kaçınılması.....	33

2. Tüzel Kişilerin Ortaklığı.....	35
C. Payın Devralınması Suretiyle Ortak Olma.....	36
D. Miras Yoluyla Ortaklık.....	38
E. Görev veya Hizmet ya da Taşınmaz Mal veya İşletme Karşılığı Ortaklık.....	38
II. Ortaklık Sifatının İspatı-Ortaklık Senedi.....	39
A. Ortaklık Senedinin İçerdiği Kayıtlar.....	39
B. Ortaklık Senedinin Hukuki Niteliği.....	40
C. Ortaklık Cüzdanı.....	41
§ 5. KOOPERATİFLERDE ORTAKLIK SIFATININ KAYBEDİLMESİ.....	41
I. Ortaklıktan Çıkma ve Ortaklıktan Çıkarılma.....	42
A. Ortaklıktan Çıkma.....	42
1. Genel Olarak.....	42
2. Ortaklıktan Çıkmanın Sınırlandırılması.....	44
3. Bildirim Süresi ve Çıkma Zamanı.....	45
4. Yönetim Kurulunun Ortaklıktan Çıkmayı Kabulden Kaçınması.....	46
B. Ortaklıktan Çıkarılma (İhraç).....	46
1. Ortaklıktan Çıkarılmayı Gerektiren Sebepler.....	47
a) Ana Sözleşmede Öngörülen Sebepler.....	47
b) Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmeyen Ortağın İhracı.....	48
2. Ortaklıktan Çıkarılma Kararı.....	51
a) Kararı Almaya Yetkili Organ.....	51
b) Çıkarılma Kararının Alınması, Tutanağa ve Ortaklıklar Defterine Geçirilmesi.....	52
c) Çıkarılma Kararının Tebliği.....	53
3. Çıkarılmaya Karşı Ortağın Başvurabileceği Hukuki Yollar.....	54
a) Yönetim Kurulunca Alınmış Ortaklıktan Çıkarılma Kararına Karşı Genel Kurulda İtiraz Yolu.....	54
b) İtiraz Davası.....	56

4. Çıkarılma Kararının Kesinleşmesi ve Ortağın Hukuki Durumu.....	57
a) Kararın Kesinleşmesi.....	57
b) Çıkarılma Kararı Kesinleşmeyen Ortağın Hukuki Durumu.....	58
II. Ortağın Ölümü veya Ortaklığın Devredilmesi.....	59
III. Görev veya Hizmetin Sona Ermesi Yahut Taşınmazın veya İşletmenin Devredilmesi.....	59
IV. Kooperatiften Çıkan veya Çıkarılan Ortakla Hesaplaşma Süresi ve Yükümlülük.....	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİF ORTAKLARININ HAKLARI, YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE SORUMLULUKLAR

§ 7. ORTAKLARIN HAKLARI.....	63
I. Ortakların Katılma Hakları.....	63
A. Genel Kurula Katılma Hakkı.....	63
1. Genel Olarak.....	63
2. Genel Kurula Katılma Hakkının Araştırılması ve Belgelenmesi.....	64
3. Genel Kurula Katılma Hakkı Bulunmayanlar.....	65
B. Oy Hakkı.....	67
1. Oy Hakkının Özellikleri ve Hukuki Niteliği.....	67
2. Oy Kullanamayacak Kimseler.....	68
a) Oy Hakkından Yoksun Ortaklar.....	68
aa. Genel Olarak.....	68
bb. Yönetim Kurulu İbrasında Oy Kullanamayacak Ortaklar.....	69
cc. Şahsi İş ve Davanın Görüşülmesinde Oy Kullanamayacak Ortaklar.....	70
b) Genel Kurula Katıldıkları Halde Oy Kullanamayacak	

Kişiler.....	71
3. Mektupla Oy Kullanma.....	72
C. Genel Kurulda Temsil Edilme Hakkı.....	73
1. Genel Olarak.....	73
2. Temsilci Olabilecek Kimseler.....	74
3. Temsilin Kapsamı ve Sınırları.....	76
4. Temsil Edilenin Talimatlarına Uyma.....	77
II. Ortakların Koruyucu Hakları.....	78
A. Bilgi Edinme Hakkı.....	78
1. Genel Olarak.....	78
2. Bilgi Edinme Hakkının Hukuki Niteliği.....	78
3. Bilgi Edinme Hakkının Kapsamı ve Kullanılması.....	79
B. Ticari Defterleri ve Haberleşme Belgelerini İnceleme Hakkı.....	80
C. İptal Davası Açma Hakkı.....	81
1. İptal Davası Açmayı Gerektiren Haller.....	82
a) Kanuna Aykırılık.....	83
b) Ana Sözleşmeye Aykırılık.....	84
c) İyiniyet Esaslarına Aykırılık.....	84
2. İptal Davası Açma Hakkı Olanlar.....	84
a) Ortaklar.....	85
aa. Toplantıda Hazır Bulunan Ortaklar.....	85
bb. Toplantıda Hazır Bulunsun veya Bulunmasın	
Dava Açabilecek Ortaklar.....	86
b) Yönetim Kurulu.....	87
c) Yönetim Kurulu Üyeleri ve Denetçiler.....	87
3. İptal Davasında Davalı.....	87
4. İptal Davasına İlişkin Diğer Hükümler.....	88
a) Dava Açma Süresi ve Davanın İlanı.....	88
b) Teminat Talebi.....	89
c) Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	90
5. İptal Davasının Sonuçları.....	91
D. Sorumluluk Davası Açma Hakkı.....	92

1. Genel Olarak.....	92
2. Sorumluluk Davasının Tarafları.....	94
3. Davaya Bakmakla Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	95
4. Sorumluluktan Kurtulma.....	95
a) Zamanaşımı.....	95
b) İbra.....	96
E. Ortaklıktan Çıkma Hakkı.....	96
III. Ortakların Malvarlıksal Hakları.....	97
A. Olumlu Gelir Gider Farkından Pay Alma Hakkı.....	97
B. Tasfiye Payı Alma Hakkı.....	98
IV. Belirli Sayıda Ortağın Kullanabileceği Haklar.....	99
A. Genel Kurulu Toplantıya Çağırma Hakkı.....	99
B. Gündeme Madde Eklenmesini İsteme Hakkı.....	102
§ 8. ORTAKLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	104
I. Sermaye Koyma Borcu.....	104
A. Nakdi Sermayeye İlişkin Esaslar.....	105
B. Ayni Sermaye.....	106
C. Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Sonuçları.....	107
II. Aidat Ödeme Yükümlülüğü.....	107
III. Ek Ödeme Yükümlülüğü.....	108
A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Hukuki Dayanağı.....	108
B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Amacı ve Niteliği.....	108
C. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Şartları.....	110
D. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Miktarı ve Oranı.....	111
IV. Sır Saklama Yükümlülüğü.....	112
A. Genel Olarak.....	112
B. Sır Saklama Yükümlülüğünün Kapsamı.....	113
C. Sır Saklama Yükümlülüğüne Aykırı Davranan Ortağa Uygulanacak Yaptırım.....	114
§ 9. ORTAKLARIN SORUMLULUKLARI.....	115

I.	Genel Olarak.....	115
A.	Sınırsız Sorumluluk.....	116
B.	Sınırlı Sorumluluk.....	117
II.	Kooperatife Yeni Giren Ortakların Sorumluluğu.....	118
III.	Kooperatifin İflası Halinde Sorumluluk.....	119
IV.	Ortağın Ayrılmasından Sonra Sorumluluğu.....	120
V.	Kooperatifin Dağılmasından Sonra Sorumluluk.....	122
VI.	Ortağın Şahsi Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu.....	122
§ 10.	SORUMLULUKTA SINIRLAMALAR VE SORUMLULUK HÜKÜMLERİNİN DEĞİŞMESİ.....	123
I.	Sorumlulukta Geçerli Olmayan Sınırlamalar.....	123
II.	Sorumluluk Hükümlerinin Değişmesi.....	124
§ 11.	SORUMLULUKTA ZAMANAŞIMI.....	125
SONUÇ	126
KAYNAKLAR	137

GİRİŞ

Kooperatifler, aynı ekonomik ve mesleki ihtiyaçlara sahip gerçek ve tüzel kişilerin bir araya gelerek oluşturdukları kişi birlikleridir. Bu oluşum, ortaklarının ekonomilerini sağlamak ve korumak üzere şekillenmiştir. Kooperatifler bu amacı gerçekleştirmek için ortakların karşılıklı yardım ve dayanışmalarından faydalanır. O halde ortakların kooperatifler için en önemli unsur olduğunu söyleyebiliriz.

Kooperatifler birer ortaklık olup, tıpkı diğer ortaklıklar gibi ortaklarına birtakım haklar tanımışlardır. Bununla birlikte kooperatifin amacının gerçekleştirilmesi ve varlığının korunması için ortaklara bazı yükümlülüklerin yüklendiğini ve bazı hallerde ortakların sorumluluğunun doğduğunu da görmekteyiz. Bu hususun uygulamada haiz olduğu önem göz önünde bulundurulduğunda tez çalışmamız kooperatif ortaklarının hakları, yükümlülükleri ve sorumlulukları çerçevesinde şekillenmiştir.

Çalışmamız üç bölüm üzerine temellendirilmiş olup birinci bölümde kooperatife ilişkin genel bilgiler üzerinde durulmuştur. Kooperatifler birtakım özellikleri ile ticaret şirketlerinden ayrıldığından amaçları ve hukuki nitelikleri öğretilmiş ve tartışılmıştır. Kooperatifin bir *teşebbüs* olarak nitelendirilmesi, amacının ekonomik menfaatleri sağlamak ve korumak olması; amaca ulaşmada sermayenin değil yardımlaşma, dayanışma ve kefalet unsurlarının araç olarak kullanılması tartışmaların temelini oluşturmuştur. Yapılan bir kanun değişikliği ile 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununda kooperatifin *ortaklık* olarak ifade edilmesi ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ticaret şirketi olarak sayılması da tartışmalara son vermemiştir. Bu bakımdan birinci bölüm kapsamında kooperatifin tanımına, unsurlarına, kooperatif tüzel kişiliğinin ve tarafı olduğu davaların hukuki niteliğine yer verilmiştir. Akabinde kooperatifin kuruluş işlemleri değerlendirilmiş olup ana sözleşmenin hazırlanması, kuruluş izni ve tescil ile ilan aşamaları kısaca ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde genel olarak kooperatif ortaklarına yer verilmiştir. Bir kooperatif ortağının sahip olduğu haklardan, tabi olduğu yükümlülük ve sorumluluklardan söz edebilmek için ortaklık sıfatının kazanılması önem arz eder.

Bu bakımdan ikinci bölüm kapsamında kimlerin kooperatife ortak olabileceği, ortaklık sıfatının hangi yollarla kazanılacağı ve bu sıfatı kaybettiren hallerin neler olduğu hususları incelenmiştir.

Çalışmamızın esasını oluşturan ortakların hakları, yükümlülükleri ve sorumlulukları hususlarının tümü ise üçüncü bölümde değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ortakların sahip oldukları haklar, bu hakların türü ve nitelikleri; yüklenilen yükümlülüklerin neler olduğu ve yerine getirilmemesi halinde hukuki ve cezai sonuçlarının neler olacağı; ortakların hangi sorumluluk hükümlerine tabi olduğu ve sorumluluk hükümlerine ilişkin esaslar tüm detayları ile ele alınmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın amacı ortaklık haklarını, yükümlülükleri ve sorumluluklarını bir bütün olarak belli bir sistematiğe ortaya koymaktır. Bu doğrultuda emelimiz gerek ticaret hukuku gerekse ekonomik ve sosyal hayattaki uygulamalar açısından faydalı olacak ve uygulamaya yön verecek bir çalışma sunabilmektedir. Bu sebepten çalışmamızı oluştururken öğretilerdeki görüşlerden yararlanılmış olup ifade ettiğimiz hususlar ilgili Yargıtay kararları ile desteklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİF VE KOOPERATİFİN KURULMASI İŞLEMLERİ

§ 1. GENEL OLARAK KOOPERATİF

I. Kooperatifin Tanımı ve Unsurları

A. Kooperatifin Tanımı

Kooperatif, Latince kökenli bir kelime olup “Co: Birlik ve beraberlik” ve “Operative: İş, çalışmak” kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Bu bakımdan “Cooperative/Kooperatif”, “bir işi birlikte yapma” veya “işbirliği” anlamlarına gelmektedir.

Kooperatif kavramının sosyal ve ekonomik alanda önem arz ettiği aşikârdır. Zira değişen toplum ve hayat şartlarında, maddi olarak birtakım güçsüzlükler içerisinde olan kişilerin bir araya gelerek ekonomik ihtiyaçlarını giderme arzusu kooperatifin doğuşundaki en büyük etkidir. Bu açıdan “birlikte çalışma” ve/veya “işbirliği” tanımı sosyoekonomik olarak kooperatifi karşılamaktadır.

Kooperatifin hukuki anlamda karşılığını bulmak içinse 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa (Koop. K) bakmak faydalı olacaktır. Nitekim Kanunda kooperatifin unsurlarını da içerecek şekilde bir tarife/tanıma yer verilmiştir. Buna göre kooperatifler *gerçek veya tüzel kişilerin belirli ekonomik faaliyetlerini ve/veya ihtiyaçlarını karşılıklı “yardım”, “dayanışma” ve “kefalet” sureti ile sağladıkları ve korudukları, tüzel kişiliği haiz, değişir ortak ve değişir sermayeli ortaklıklardır* (Koop.K m.1).

Kanundaki tarif kooperatifi her yönüyle ele almış olsa da doktrinde elbette alternatif tanımlar yapılmıştır. Öksüz¹e göre “Üretim, tüketim, kredi, mesken ve hizmet temini gibi, başlıca benzer ve müşterek ekonomik ihtiyaçların karşılanabilmesi maksadıyla, hür iradeye ve arzuya bağlı olarak kendi ekonomik gayretleriyle, sermayesi önceden sınırlandırılmadan bir iş yeri ve işletme meydana getiren değişik sayıdaki insanların teşebbüsüne kooperatif denir.”

¹ Enis, Öksüz, “Kooperatifçilik Kavramı ve İlkeleri Işığında, Türkiye’de Köy Kalkınma Kooperatifleri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 31, s. 334, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 30 Ağustos 2019.

Üstün/Aydın ise kooperatife oldukça kapsamlı bir tanım getirmiştir. Üstün/Aydın²'a göre kooperatif “Hiçbir şekilde ticari niteliğe sahip olmayan, gerek faaliyetinde, gerek elde ettiği sonuçlarda iktisadilik karakterinin hâkim bulunduğu, eşitlik ilkesinin bütün kapsamı ile uygulandığı, sermayenin bir hâkimiyet aracı olarak kullanılmadığı, giriş ve çıkışta serbesti ilkelerine bağlı fakat kooperatifin varlık ve hayatiyetinin her şeyin üstünde tutulduğu, işlemlerinin büyük çoğunluğunu ortakları ile yapan, kendisi ile en çok iş gören ortağın kendisinden en çok yararlandığı, değişir ortaklı ve değişir sermayeli, dayanışma temeli üzerine oturmuş, güçsüzlüğün ve zayıflığın aşılabilmesi için güçlerin aktif bir şekilde birleştirilmesi amacını izleyen, kazanç paylaşmaya yabancı bir kişiler topluluğudur.”

B. Kooperatifin Unsurları

Kooperatifler Kanununda yapılan tanımla kooperatifin unsurlarının ortaya konulduğunu daha önce ifade etmiştik. Söz konusu tanımdan yola çıkarak kooperatifin amacına, amaca ulaşmak için kullandığı araçlara, kooperatif kurucularına ve kooperatifin değişir ortaklı ve değişir sermayeli olmasına değinmek faydalı olacaktır.

1. Kooperatifin Amacı

Kooperatiflerin esas amacı “sağlamak ve korumak”tır. Bu amaç ortakların “belirli ekonomik menfaatleri”ne yönelik olabileceği gibi “ortakların özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçları”na yönelik de olabilir.

Ortakların “belirli” ekonomik menfaatlerinden anlaşılması gereken kooperatifin amacının net bir şekilde ortaya konulması gerektiğidir³. Nitekim Koop. K m. 4’te yer alan düzenlemede kooperatifin amacı ve çalışma konularının ana sözleşemeye konulacak mecburi hükümlerden olduğu görülmektedir. Ayrıca Koop. K m. 1’de yer alan “özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlar” ifadesinin bu özel

² Yusuf, Üstün/ Muhittin, Aydın, *Kooperatifler Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2017, s. 4.

³ Ali, Parlar, *Açıklamalı-İçtihatlı Hukuki ve Cezai Sorumluluk Açısından Kooperatifler Kanunu*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2004, s. 166, Yusuf, Mollaoğlu, *Kooperatiflerin Hukuki Niteliği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2018, s. 91-92.

konuyu ve benzerlerini amaçladığının; söz konusu “*özellikle*” ifadesinin amacı daraltmadığının altını çizmek gerekir⁴.

Kooperatifin amacının “*kâr elde edip ortaklara dağıtmak*” olmadığını belirtmekte fayda vardır. Bu bağlamda “*gelir gider farkının ortaklar arasında bölüşülmesi (Koop.K m. 38/II)*” kooperatifin kâr elde ettiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kooperatifler yapıları gereği ortaklarının ekonomilerini geliştirmeyi amaçlayan içe dönük ortaklıklardır. Bu sebeple kooperatif, ortakları ile işlem yapar. Söz konusu gelir kavramı da yıl içinde ortaklarla yapılan işlemler sonucunda ortaya çıkan hâsıladır (Koop.K m. 38/I). Haliyle ortaklar arası işlemde hâsıl olan gelirin kâr olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira söz konusu “*gelir gider farkı*”, kâr elde etmeye yönelik bir çabanın değil, kooperatifin varlığını sürdürebilme düşüncesinin bir sonucudur⁵.

Öte yandan Koop.K m. 38/IV’e göre ortak dışı işlemlerle elde edilen hâsılın ortaklara dağıtılabilmesi de kooperatifin kâr elde ettiği anlamına gelmemektedir. Ortak dışı işlem, ortakların menfaatlerini sağlamaya ve korumaya yönelik ortaklarla yapılan işlemlerin ortak olmayanlarla yapılmasıdır⁶. Burada önemli olan husus işlemin kâr amacına yönelmemesidir⁷.

Ortak dışı işlemler istisnai nitelikte olup kanunda ortak dışı işlemlere izin verilmiş olması kooperatifin kâr amacı ile hareket ettiğini göstermez. Buna karşılık kâr amacı ile kurulan ortaklıkların, kooperatif yapısı ile örgütlenmelerine rağmen “*görünüşte kooperatif*” oldukları kabul edilmektedir⁸.

Amaç unsurunun kooperatifi diğer ticaret şirketleri ve derneklerden ayırdığını da belirtmek gerekir. Kooperatifin amacı ortaklarının ekonomisini geliştirmek, sağlamak ve korumaktır. Oysa diğer ticaret şirketlerinde amaç kâr elde edip ortaklara

⁴ Ahmet, Kurtulan, *Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması: Defterler-Belgeler Muhasebe İşlemleri*, 2. Baskı, Gözlem Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 44, Parlar, s. 166, Mollaoğlu, 2018: 92, Karşı görüş için bkz. Ferhat, Erçin, *Türk Hukuku’nda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayrırcı Özellikleri*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002, s. 77.

⁵ Üstün/Aydın, 2017: 404.

⁶ Reha, Poroy/ Ünal, Tekinalp/ Ersin, Çamoğlu, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 10. Basım, Arıkan Yayınları, İstanbul, 2005, s. 953.

⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 953; Üstün/Aydın, 2017: 405.

⁸ Mustafa Erdem, Can, *Şirketler Hukuku Dersleri*, Ankara, 2017, s. 285, Fatih, Bilgili/ Ertan, Demirkapı, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 4. Basım, Dora Yayıncılık, Bursa, 2015, s. 458.

dağıtmaktır. Üstelik amacı gerçekleştirirken de esas unsur sermayedir. Kooperatif ise amacını ortaklarının iş gücü ve parasal katkıları ile yardım, dayanışma ve kefalet araçlarını kullanarak gerçekleştirir. Söz konusu katkı yalnızca iş gücü veya yalnızca parasal olabileceği gibi hem iş gücü hem de parasal olabilecektir⁹.

Kooperatif ve dernekler sosyal bakımdan kuvvetli ve benzer olsalar da amaç yönünden ayrılmaktadır. Kooperatifin, ortaklarının ekonomik menfaatlerine yönelen amacına karşılık derneklerin belli bir ideali gerçekleştirmeyi amaçladığını söyleyebiliriz¹⁰. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında kooperatifler ve dernekler arasındaki farkları net bir şekilde ortaya koymuştur. Karara göre¹¹ *“Kooperatiflerin amacı bireyin ekonomisini geliştirmektir. Ekonominin geliştirilmesi geniş kapsamlı ve çok yönlüdür. Bireyin günlük yaşamı için gerekli ve kıt olanaklarla tek başına elde edilmesi zor gereksinimlerini ucuzla sağlayabilmesi, rahat yaşam koşullarına uygun bir konut edinebilmesi, mesleği ile ilgili araçları kolaylıkla edinip kullanabilmesi, teknik ilerleme ve düzenli pazarlama olanakları yaratılması kooperatifleşmeyle olabilmektedir.*

Dernekler ise, bireylerin tek tek gerçekleştirmeyi başarmaya güçlerinin yetmeyeceği amaçlara varabilmek için güzelleşmeye özendirmeye, iyiliğe veya okumaya yönelik veya benzer amaçlarla kurulurlar. Ne kâr paylaşmaya yönelik ticari bir gayeleri vardır ne de amaçlarında böyle bir ekonomik eğilime rastlanır. Derneklerde ekonomik amaç, çok istisnai durumlarda ve bazı koşullara bağlı olarak kabul edilmektedir. İki kuruluş yasalarla ve hukuki yapıları bakımından kesin çizgilerle ayrılırlar.”

2. Kooperatifin Amacına Ulaşmak İçin Kullanacağı Araçlar

a) Karşılıklı Yardım

Kooperatifin amacını gerçekleştirmesinde *“karşılıklı yardım”* aracı oldukça önemli ve etkilidir. Zira karşılıklı yardım, ortaklar bakımından hem yararlanmayı hem de yararlandırmayı esas alır¹². Böylelikle her bir ortağın sahip olduğu imkânları

⁹ Üstün/Aydın, 2017: 15.

¹⁰ Mollaoğlu, 2018: 89, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 945, Üstün/Aydın, 2017: 14.

¹¹ Anayasa Mahkemesi'nin 13.01.1987 T., 1985/22 E., 1987/2 K. sayılı kararı, RG. T. 05.07.1987, RG. S. 19508 (Erişim <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19508.pdf> 3 Kasım 2019.)

¹² Kurtulan, 2003: 45, Erçin, 2002: 80.

diğer ortaklarla paylaşması; yoksun kaldığı imkânlardan ise diğer ortakların özverileri ile yararlanması suretiyle kooperatifin ahlaki zemini oturtulmuş ve amaca ulaşmada önemli bir adım atılmış olur.

Yardımanın maddi olması şart değildir. Nitekim bir ortak sahip olduğu kişisel uzmanlık bilgileriyle (bir mühendisin teknik bilgileri yahut bir avukatın hukuki bilgileri gibi) de kooperatife yardımcı olabilmektedir. Ayrıca karşılıklı yardımların aynı cinsten olması gerekmediği gibi birbirleri ile eşdeğer olması da aranmaz¹³.

b) Dayanışma

Kooperatifin amacına ulaşmak için kullandığı araçlardan biri de “*dayanışma*”dır. Dayanışma, kooperatif ortaklığını bir menfaat birliği içinde meydana getiren ortakların söz konusu menfaat doğrultusunda karşılıklı olarak birbirlerine bağlanmaları ve maddi-manevi anlamda birbirlerine destek olmalarıdır.

c) Kefalet

“*Kefalet*”, kooperatifin amacına ulaşmasında hukuki güvence sağlayan bir araçtır. Kooperatifin amacının gerçekleştirebilmesi için kooperatif tüzel kişiliğinin kefaleti verilerek ilgili kurum ve kuruluşlardan nakdi ve ayni kredi sağlanabilir¹⁴. Kredi sorununun güvencesi de birbirine kefil olarak sağlanır. Bu bakımdan kefaleti “hukuki yardım” olarak kabul etmekte bir sakınca yoktur.

3. Kooperatifin Kurucuları

Kooperatifler Kanununda, kurucunun tanımına dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Buna göre, Koop. K’de aksine hüküm bulunmayan hallerde Türk Ticaret Kanununun (TTK) anonim şirkete ilişkin hükümlerinin uygulanabileceğinden bahisle (Koop.K m. 98) kurucunun tanımını yapmak mümkündür. Kurucu, *pay taahhüt edip esas sözleşmeyi imzalayan gerçek veya tüzel kişidir* (TTK m. 337/I).

21.04.2004 tarih ve 5146 sayılı Kooperatifler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla değişiklik yapılmadan önce bir kooperatifin “gerçek

¹³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 949.

¹⁴ Orhan Nuri, Çevik, *Kooperatifler Kanunu*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 46, Parlar, 2004: 166, Kurtulan, 2003: 45.

kişiler, kamu tüzel kişileri, il özel idareleri, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler¹⁵” tarafından kurulabileceği belirtilmiştir. Ancak anılan kanun değişikliği ile gerçek ve tüzel kişilerin kooperatif kurabileceği (Koop. K m. 1) ve kamu ile özel hukuk tüzel kişilerinin amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatif kuruluşlarına yardımcı ve ortak olabilecekleri (Koop. K m. 9) belirtilmiştir. Bu değişiklikle kamu kuruluşu niteliğindeki meslek kuruluşlarının da kooperatif kuruluşuna yardımcı, önder veya ortak olabilecekleri anlaşılmaktadır¹⁶.

4. Değişir Ortaklık ve Değişir Sermaye

Değişir ortaklık ve değişir sermaye, kooperatifin en belirgin özelliklerinden olup diğer ticaret şirketlerinden farkını oluşturmaktadır. Zira kollektif ve komandit şirketlerde ortak sayısı sabittir ve ancak sözleşmenin değiştirilmesi ile değişebilir. Limited şirkette pay ortağa bağlıdır. Anonim şirketlerde de pay sayısı belirli olup değişen, pay sahibidir. Oysa kooperatiflerde ortak sayısı ve paya sahip ortak sabit değildir. Değişir ortaklık hem ortak sayısının hem de paya sahip ortağın değişir olmasını ifade etmektedir.

Sermayenin değişir olması ise ortaklığın değişir olmasının pratik bir sonucudur. Kooperatif sermayesi, kooperatife giren ortakla artacağı gibi çıkan ortakla da azalır. Değişir ortak ve değişir sermaye, sözleşme değişikliğine gidilmeden ortağın ve sermayenin değişimine imkân tanır¹⁷.

II. Kooperatifin Hukuki Niteliği

Kooperatifin tüzel kişiliği haiz bir ortaklık olduğuna şüphe yoktur. Buna karşılık kooperatifin bir ticaret şirketi ve tacir olup olmadığı hususu ise doktrinde tartışılmıştır.

5146 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önce kooperatif bir “teşebbüs” olarak tarif edilmiştir. Değişiklikten sonra ise kooperatifin bir “ortaklık” olduğu

¹⁵ “Kamu tüzel kişileri ise, kanunla veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmaktadır (Anayasa m. 123). İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köyler zaten birer kamu tüzel kişileridir. KK. m. 1’de “kamu tüzel kişileri” denildikten sonra, devamında sayılan üç kamu tüzel kişisinin ismen belirtilmesine bir anlam verilememiştir. O nedenle, bunların ayrıca ismen sayılmalarını isabetli görmemekteyiz.” Bkz. Kurtulan, 2003: 45-46.

¹⁶ Parlar, 2004: 167.

¹⁷ Bilgili/Demirkapı, 2015: 459.

ifade edilmiştir. Türk Dil Kurumu'na göre teşebbüs, “*girişim, girişme*” anlamlarına gelirken ortaklık, “*ortak olma durumu, şirket*” anlamlarına gelmektedir¹⁸. Terim olarak ortaklık kavramının kooperatifi daha iyi karşıladığı ve şirketle de paralellik gösterdiği ortadadır. Zaten gerek 6762 sayılı eTTK m. 136'da gerekse 6102 sayılı TTK'nin 124'üncü maddesinde kooperatif bir “*ticaret şirketi*” olarak kabul edilmiştir. TTK m. 124'ün gerekçesinde kooperatifin bir adi şirket olarak kabul edilemeyeceği; böylelikle kooperatifin sermaye ve şahıs şirketlerine girmeyip üçüncü bir tür olarak kabul edildiği ortaya konmuştur¹⁹.

Kooperatiflerin ticaret şirketi olarak kabul edilmelerinin pratik sonucu aynı zamanda tacir olmalarıdır. Zira TTK m. 16'da ticaret şirketlerinin tüzel kişi tacir sayıldığı belirtilmiştir.

5146 sayılı kanunun gerekçesinde, yapılan düzenlemede “*teşekkül*” yerine “*ortaklık*” kavramı kullanılarak kooperatiflerin gerçek kimliklerini kazanmalarının sağlandığı belirtilmiştir²⁰. Burada kanun koyucunun kooperatifi bir şirket olarak nitelendirdiğinin kabulü gerekir. Ancak kooperatifin bir ortaklık (şirket) olarak nitelendirilmesi Çevik tarafından özellikle eleştirilmiş ve “*hukuki bir yanılmanın varlığı*”ndan söz edilmiştir²¹. Çevik²²e göre kooperatif, “*amaç, değişir sermaye, değişir ortaklık ve kooperatif ile ortak arasındaki ilişkinin ticari olmaması nedeniyle bir şirket değildir.*”

Yargıtay'ın birçok kararında da kooperatifin ticaret şirketi ve tacir niteliğine değinilmiş ve kooperatifin tacir olmadığına hükmedilmiştir. Yargıtay'ın 15. Hukuk Dairesinin bu yöndeki tutumu ve kararlarını dayandırdığı gerekçeler şu şekildedir²³:

¹⁸ Bkz. TDK Sözlük, (Erişim <https://sozluk.gov.tr/> 10 Kasım 2019).

¹⁹ Bkz. TTK Gerekçe, (Erişim <http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri-ikinci-kitap-ticaret-sirketlerimadde-124-644/> 12 Kasım 2019).

²⁰ Kooperatifler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (1/782), Dönem: 22, Yasama Yılı: 2, T.B.M.M., S. Sayısı 407, (Erişim <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss407m.htm> 12 Kasım 2019).

²¹ Orhan Nuri, Çevik, “Kooperatif Ortaklık (Şirket) Değildir”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 2, Y. 2006, s. 7 (Erişim <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019).

²² Çevik, 2006: 9-10.

²³ Yrg. 15. HD., 08.04.2014 T., 2014/4817 E., 2015/2457 K. sayılı kararı (Erişim <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=254702> 12 Kasım 2019); Yrg. 15. HD., 15.09.2014 T., 2014/2787 E., 2014/5195 K. sayılı karar için bkz. Nurdan, Orbay Ortaç/ Ozan, Can, “Yapı Kooperatiflerinin Tacir Sıfatı Olup Olmadığı Sorusu Bağlamında Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin

“ Maddedeki tariftten anlaşılacağı üzere kooperatiflerde amaç, diğer ticaret şirketlerinden farklı olarak kazanç elde etmek ve bunu ortakları arasında paylaşmak olmayıp, ortakların ekonomik menfaatlerini, özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını iş gücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak ve gidermektir. Kooperatifler, kâr zarar amacından ziyade sosyal yönü ağır basan ortaklıklardır. Bu tanıma göre kooperatiflerin tacir kabul edilip tacir sıfatının sonuçlarıyla sorumlu tutmak mümkün değildir [...]

6102 sayılı TTK'nin 124/1. maddesinde “kooperatifler” ticaret şirketleri arasında sayılmış ise de, aynı maddenin 2. bendinde kooperatifler “şahıs şirketleri” ve “sermaye şirketleri” arasında gösterilmemiştir. TTK'nin 124. maddesinin 1 ve 2. bentleri ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesi birlikte değerlendirildiğinde kooperatiflerin “ticaret şirketi” olmadığı, sosyal niteliği ağır basan kendine özgü bir ortaklık olduğu anlaşılmaktadır²⁴. Benzer hükümler, 6762 sayılı eski TTK'de de bulunmasına rağmen (md 18, 136), Yargıtay'ın kararlılık kazanan uygulamasında kooperatifler tacir olarak kabul edilmemiştir [...]

Doktrinde kooperatiflerin ticaret şirketi ve tacir olduğunu kabul eden görüşler de mevcuttur. Orbay Ortaç/ Can ve Kırca' ya göre kooperatif tacir niteliğini haizdir²⁵. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 07.11.1945 Tarih, 1944/8 Esas ve 1945/14 Karar sayılı kararında²⁶ da kooperatifin tacir niteliğini haiz olduğuna vurgu yapılmıştır. Kanaatimizce TTK'nin m. 16 ve m. 124 açık hükümleri karşısında kooperatifin bir ticari şirketi ve tacir olduğunun kabulü gerekir.

III. Kooperatife İlişkin Davaların Hukuki Niteliği

Davaların hukuki niteliği görevli mahkemenin tayini bakımından önem arz etmektedir. Zira bir davanın ticari dava sayılmasına bağlanan en önemli sonuç, o davanın ticaret mahkemesinde görülmesidir. Nitekim aksine hüküm bulunmadığı

15.9.2014 Tarih, 2014/2787 Esas ve 2014/5195 Karar Sayılı Kararının Eleştirisi”, **BATİDER**, C. XXXII, S. 3, Y. 2016, s. 79-90, Erişim <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019.

²⁴ Benzer görüşler için bkz. Erçin, 2002: 89 vd., Mollaoğlu, 2018: 111-112.

²⁵ Detaylı bilgi için bkz. Orbay Ortaç/Can, 2016, İsmail, Kırca, “Kooperatiflerin Tacir Niteliği hakkında Yargıtay'ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti mi?”, **BATİDER**, C. XXXIII, S. 2, Y. 2017, s. 5-25 (2017a), Erişim <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019.

²⁶ Karar için bkz. Kırca, 2017a, s. 5-25.

takdirde dava olunan şeyin değer ve tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemeleri tüm ticari davalara bakmakla görevlidir (TTK m.5). Bu durumda kooperatiflerin tarafı olduğu davaların ticari dava olup olmadığının tespiti önem taşır.

Ticari davalarda mutlak ticari dava ve nispi ticari dava olmak üzere bir ayrıma gidilmiştir²⁷. TTK m. 4'te altı bent halinde sayılan hususlardan doğan uyuşmazlıklar, tarafların tacir olup olmamasına ve uyuşmazlığın ticari işletmeyi ilgilendirip ilgilendirmemesine bakılmaksızın ticari dava sayılır. Bu tür davalar “*mutlak ticari dava*”dır. Nispi ticari davaların tespitinde ise iki husus vardır: Uyuşmazlığın iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğması (TTK m. 4/I) ya da en az bir tarafın ticari işletmesini ilgilendiren havale, vedia veya fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğması (TTK m. 4/I, altıncı bendin ikinci cümlesi) durumunda “*nispi ticari dava*”dan söz edilir. Bu davalar tarafların tacir sıfatına veya bir ticari işletmeye nispet edildiğinden nispi ticari dava olarak adlandırılmaktadır²⁸.

Yukarıdaki açıklamalarımıza istinaden kooperatifin taraf olduğu davalar için bir belirleme yapmak mümkün olacaktır. Koop. K m. 99'a göre tarafların tacir olup olmamalarına bakılmaksızın Koop. K'de düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava sayılmaktadır. Bu durumda Koop. K'den doğan hukuk davalarının “*mutlak ticari dava*²⁹” olduğunu ve görevli mahkemenin de “*asliye ticaret mahkemesi*³⁰” olduğunu söylemek mümkündür.

²⁷ Yrg. 20. HD., 04.03.2019 T., 2019/391 E., 2019/1391 K. sayılı kararı: “...*ticari davalar; nispi ticari dava-mutlak ticari dava olmak üzere iki türdür. Mutlak ticari davalar TTK'nin 4/1-a bendi uyarınca; tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın TTK'de düzenlenen hususlardır. TTK'nin 4/1. maddesi uyarınca nispi ticari dava olması için, her iki tarafın tacir olması ve davanın ticari işletmelerinden doğması gerekir.*” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 27 Kasım 2019)

²⁸ İsmail, Kırca, “Nispi Ticari Davaya Dair”, **BATİDER**, C. XXXIII, S. 1, Y. 2017, s. 56 (2017b), Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019, Çiğdem, Yazıcı, **Ticari Dava**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003, s. 38.

²⁹ Seyithan, Deliduman/ Yakup, Oruç, “Ticari Davalar”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 18 (2), Aralık 2012, s. 106, Yazıcı, 2003: 33, Üstün/ Aydın, 2017: 11; Yrg. 15. HD., 14.11.2018 T., 2018/4086 E., 2018/4483 K. sayılı kararı: “*özel kanun hükümleri gereği ticari sayılan davalar da bulunmaktadır. Örneğin; Kooperatifler Kanunu'nun 99. maddesi gereğince bu kanundan kaynaklanan davalar mutlak ticari dava sayılmaktadır.*” Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 27 Kasım 2019).

³⁰ Yrg. 23. HD., 18.09.2019 T., 2016/5643 E., 2019/3697 K. sayılı kararı: “*Kooperatif ile ortağı arasındaki davalar, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 99. maddesinin 1. fıkrasının “Bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılır” hükmü gereğince Ticaret Mahkemesinde görülür. Davada davalının kooperatif üyesi olması veya üyelik sıfatının tartışılması gerektiği durumda davaya asliye ticaret mahkemesi*

Belirtmek gerekir ki kooperatifin taraf olduğu her dava ticari dava sayılmayıp görevli mahkeme her zaman asliye ticaret mahkemesi deđildir³¹. Davanın ticari dava sayılabilmesi için uyuşmazlığın;

- Koop. K' de düzenlenen hususlardan,
- Her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili hususlardan,
- Taraflardan en az birinin ticari işletmesini ilgilendiren havale, vedia veya fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğması gerekir. Bu durumda dava, mutlak veya nispi ticari dava olacağı gibi görevli mahkeme de asliye ticaret mahkemesi olacaktır.

§ 2. KOOPERATİFİN KURULMASI

I. Genel Olarak

Kooperatifin hukuki anlamda kuruluşu, kooperatifin malvarlığı, organları ve diğer nitelikleri ile en azından kanunun emrettiği ölçüde donatılmış olarak tüzel kişilik kazanması şeklinde ifade edilebilir³².

Bir kooperatifin kurulması için;

- Ana sözleşmenin hazırlanması ve imzalanması,
- Kuruluş izni,
- Tescil ve ilan edilmesi aşamalarından geçilmesi gerekir.

Kooperatifin kurulabilmesi için temelde “yedi kurucu ortađın³³” ve “ana sözleşmenin” varlığı gerekir. Kurucular tarafından hazırlanan ana sözleşme, ticaret

sıfatıyla genel mahkemede veya asliye ticaret mahkemesinde bakılacağı dikkate alınmalıdır.” (Erişim www.kazanci.com 16.04.2020).

³¹ Yrg. 11. HD., 18.12.1995 T., 8340 E./ 9329 K. sayılı kararı: “Davacı, kooperatifte ortak sıfatıyla değil, hizmet sözleşmesi ile görevli müdür sıfatını taşımaktadır. Bu tür davaların uyuşmazlığın niteliğine göre, iş mahkemesinde çözümlenmesi gerekir.” Karar için bkz. Gönen, Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı: Uygulamalı Kooperatifler Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 1210.

³² Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), 2005: 273.

³³ 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun m. 1/III'e göre bir tarım satış kooperatifinin kurulabilmesi için en az otuz üreticinin, bir tarım satış kooperatifleri birliğinin kurulabilmesi için en az üç tarım satış kooperatifinin bir araya gelmesi şarttır. Bu düzenleme ile tarım satış kooperatifleri Koop.K'de belirlenen “en az yedi kurucu” ortağın bulunması şartından ayrılmıştır. Öte yandan 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun m. 3/III-b'ye göre kooperatif şeklinde kurulan sigorta şirketlerinin ortak sayısının “iki yüz”den az olmaması zorunluluğu kuruluş aşaması için değil,

sicili müdürlüğünce yetkilendirilmiş personel huzurunda yine kurucular tarafından imzalanacaktır (Koop.K m. 2/I).

Kurucuların en az yedi kişi olarak belirlenmeleri kooperatif için bir “geçerlilik şartı” olduğundan faaliyet döneminde de en az yedi ortağın varlığı gerekir³⁴.

Kooperatiflerin kurucu sayısı yönünden kanunda asgari ortak sayısı belirlenmiş ise de azami bir belirlemeye gidilmemiştir. Ancak bir istisna olarak yapı kooperatiflerinde ortak sayısı genel kurulca belirlenir ve yönetim kurulu belirlenen sayı üzerinde ortak kaydedemez (Koop. K m. 8/III).

Kooperatiflerin kuruluşuna ilişkin genel şartların düzenlendiği Koop. K m. 2’de “taşınmaz mal temliki”, “sermaye miktarının sınırlandırılmaması” ve “kooperatif adının kullanılması” ile ilgili özel hususlara yer verilmiştir. Bu meselelerin aşağıda ayrıca ele alınmasında yarar görmekteyiz.

A. Taşınmaz Mal Temliki

Türk hukukunda taşınmazlar üzerinde aynı hakka ilişkin hukuki işlemler kural olarak resmi şekle tabi tutulmuştur (TMK m. 706, TBK m. 237)³⁵. Ancak Koop.K m. 2’de bir “resmi şekil bağımsızlığı” getirilerek yapı kooperatifleri ve konusuna taşınmaz mal temliki dâhil bulunan kooperatiflerde (site işletme kooperatifleri, arsa kooperatifleri, gayrimenkul işletme kooperatifleri vs.) taşınmaz mal temlikine ilişkin taahhüdün ana sözleşmede bulunması ve kurucularca imzalanması halinde başkaca bir resmi şekle gerek kalmaksızın taahhüdün geçerli olması sağlanmıştır. İlgili hükümlerle getirilmiş olan “resmi şekil bağımsızlığı” mülkiyet

faaliyette bulunabilmek için öngörülmüştür. Buna göre bir sigorta kooperatifinin kurulabilmesi için yine en az yedi kurucu ortağın varlığı gerekir.

³⁴ Üstün/Aydın, 2017: 54, Çevik, 2003: 59.

³⁵ Yrg. 23. HD., -03.06.2015 T., 2015/1979 E., 2015/4188 K. sayılı kararı: “Taşınmaz mülkiyetinin geçirilmesi borcunu içeren sözleşmeler Türk Medeni Kanunu'nun 706., 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 237. (818 sayılı BK'nın 213. maddesi), 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 26. ve Noterlik Kanunu'nun 60. maddesi hükmü gereğince resmi şekilde yapılmadıkça hukuken değer taşımaz.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 2 Aralık 2019).

hakkını sağlamamakla birlikte lehine taahhütte bulunulan kişiye tescil isteme hakkı sunmaktadır³⁶. Aynı hak, tescil ile kazanılacaktır³⁷.

B. Sermaye Miktarının Sınırlanmaması

Kooperatifler Kanunu m. 2/III'te kooperatifin sermaye miktarının sınırlanmayacağı hüküm altına alınmıştır. Sermaye miktarının sınırlanamaması kooperatifin değişir sermayeli olmasının bir gereğidir³⁸. Gerek kuruluş gerekse faaliyet esnasında kooperatifin sermaye miktarının sınırlanması mümkün değildir. Ancak bu kuralın iki istisnası mevcuttur:

- Koop. K m. 8/III'te yapı kooperatiflerinde ortak sayısının genel kurulca belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Ortak sayısının sınırlanması sermayeyi de kendiliğinden sınırlandıracaktır.

- Koop. K m. 19/II'ye göre ise bir ortaklık payının değeri 100.00³⁹ lira olup kooperatife giren ortak en çok 5.000 pay taahhüt edebilir. Bu durumda bir ortak en fazla 50.000.000 lira sermaye miktarı ile sınırlanmış olacaktır.

C. Kooperatifin Adı ve Unvanı

Kurulan ortaklığın türünü göstermek adına “*kooperatif*” adının ticaret unvanında kullanılması gerekir. Kooperatif adının kullanılması için “*ortaklıkların*”⁴⁰ Koop. K'ye göre kurulması gerekse de kendi özel kanunlarına göre kurulan ortaklıklar da kooperatif adını kullanabilmektedir (Tarım Satış Kooperatifleri, Tarım

³⁶ Parlar, 2004:168, Üstün/Aydın, 2017: 55, Çevik, 2003: 54.

³⁷ Yrg. 14. HD., 26.12.2014 T., 2014/16444 E. 2014/14890 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 2/2 maddesi gereğince “Yapı kooperatifleri ile konusuna taşınmaz mal temlik dahil bulunan diğer kooperatiflerin ana sözleşmelerinde ortaklara taşınmaz mal temlik edileceği hakkındaki taahhütler başka bir resmi şekil aranmaksızın muteberdir.” Anılan bu yasa hükmü ile kooperatif ortağına ortaklık kişisel hak kazandırır, aynı hak ancak tescil ile kazanılır.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 2 Aralık 2019).

³⁸ Eriş, 2001: 114, Kurtulan, 2003: 50, Parlar, 2004: 168.

³⁹ 23.07.2009 tarihli ve 27297 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 14.07.2009 tarihli ve 2009/15233 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca.

⁴⁰ Kooperatif adını yalnızca Koop.K’ ya göre kurulmuş teşekküller kullanabilir (Koop.K m. 2/III-Son cümle). 5146 sayılı Kanunla, Koop.K m. 1’de yer alan “teşekkül” yerine “ortaklık” ifadesinin getirilmesine rağmen söz konusu hükümde “teşekkül” ifadesinin kullanılmasının kanunun anlam bütünlüğünü bozduğu kanaatindeyiz.

Kredi Kooperatifleri gibi). Kooperatifler, TTK hükümlerine ve Ticaret Unvanları Hakkında Tebliğ⁴¹'e göre unvanlarını belirlemelidir.

Kooperatiflerin, unvanlarında kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer vermesi mümkün değildir (Koop. K m. 2/III). Aksi takdirde bu hususa aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri ve memurlarının üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beş yüz güne kadar adli para cezası olacak şekilde cezai sorumlulukları doğacaktır (Koop. K Ek madde 2/I)⁴².

II. Kooperatiflerde Ana Sözleşme

Bir kooperatifin kurulabilmesi için “sözleşmenin” varlığı gerekir. Zira menfaat birliği içinde olan ortakların menfaatlerini ortaya koydukları ve üzerinde anlaşmış oldukları bir sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının temsilidir. Bu sözleşme Koop. K’de “ana sözleşme” olarak ifade edilmiştir.

Kurucu ortaklar ana sözleşmeyi “sözleşme özgürlüğü⁴³” kapsamında diledikleri gibi hazırlayabilirler. Sözleşme özgürlüğü Anayasa md. 48 ile güvence altına alınmış olup kurucu ortaklar emredici hükümlere, ahlaka, adaba, kamu düzeni ve iyiniyet kurallarına aykırı olmayacak hususları ana sözleşmelerine ekleyebileceklerdir.

Kurucu ortaklar bakımından sözleşme özgürlüğünün en önemli sınırı “emredici hükümler⁴⁴” olmakla birlikte bu özgürlüğün Koop. K m. 4 ile de sınırlandırıldığını söylemek mümkündür. Zira anılan hükümde yer alan hususların (mecburi hükümler) ana sözleşmede mutlaka bulunması gerekmektedir. Buna karşılık ilgili bakanlıklara örnek ana sözleşme hazırlama görevi atfedilmiş olması

⁴¹ RG T. 14.02.2014, RG S. 28913 (Erişim <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/02/20140214-6.htm> 2 Aralık 2019).

⁴² Yrg. CD. 27.03.1992 T., 884 E., 2228 K. sayılı karar : “Yasada, kooperatifler ve üst kuruluşlarının unvanlarında kamu kurum ve kuruluşlarının isimlerine yer verilemeyeceği öngörüldüğünden sınırlı sorumlu Yıldız 4. Tertip Yapı Kooperatifi unvanında kamu kurum ve kuruluşlarının ismi bulunmadığından yüklenen suç oluşmaz.” Karar için bkz. Çevik, 2003: 63.

⁴³ “Sözleşme yapma özgürlüğü, bireyin dilediği herhangi bir sözleşmeyi, hiçbir dış baskıya maruz kalmadan yapabilmesi veya böyle bir sözleşmeyi yapmayı reddedebilmesi demektir.” Bkz. Fikret, Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 301.

⁴⁴ Detaylı bilgi için bkz. Rauf, Karasu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi”, *MÜHFD*, C. 18, S. 2, Y. 2012, s. 311-331, Erişim <http://dSPACE.marmara.edu.tr> 27 Kasım 2019.

(Koop. K m. 88) kurucu ortakların sözleşme özgürlüğüne engel teşkil etmemektedir. Kurucular, Bakanlıkça düzenlenmiş örnek ana sözleşmeyi imzalayabilecekleri gibi Koop. K m. 4'te yer alan hususları içermek ve emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla hazırlamış oldukları ana sözleşmeyi de imzalayabilir.

A. Ana Sözleşmeye Konulacak Mecburi Hükümler

Kooperatiflerin ana sözleşmelerinde Koop. K m. 4'te düzenlenen mecburi hükümlerin yer alması zaruridir. Mecburi hükümlerin ana sözleşmede yer almaması veya eksik yazılması halinde bir kooperatifin varlığından söz edilemeyecektir.

Ana sözleşmede yer alması gereken mecburi hükümler on bent halinde sayılmıştır. Tüm bunları toparlayacak olursak: Kooperatifin adı, merkezi, amacı, çalışma konuları; ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren haller, pay tutarları, sermayenin ödenme şekli ve nakdi sermayenin en az dörtte birinin peşin ödeneceği, aynı sermaye konulup konulamayacağı, ortakların sorumluluk dereceleri; zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları ile seçim tarzları, kooperatifin temsili, yıllık gelir gider farklarının hesaplanması ve kullanılması; kurucuların adı, soyadı, iş ve konut adresleri ana sözleşmede muhakkak bulunmalıdır.

Yukarıda sayılan hükümlerin yanı sıra Koop. K'nin çeşitli maddeleriyle de bazı hususların ana sözleşmede gösterilmesi zorunlu tutulmuştur. Buna göre:

- Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler (m.16/I; bu husus esasen m. 4'ün bir gereğidir. Nitekim m. 4/I-b.3'te ortaklık sıfatını kaybettiren hallerin yazılması zorunlu tutulmuştur.),
- Kooperatiften çıkan/çıkarılan ortağın veya mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde haklarının olup olmadığı; varsa neler olduğu (m. 17/I),
- Yedek akçeler ile özel fonların kullanılış şekilleri ve şartları (m. 41/II),
- Genel kurul toplantı nisabının ne olacağı (m. 45/III),
- Üst birliklerin genel kurulunu oluşturacak temsilci adedi (m. 78),
- İflastan başka hallerde kooperatifin dağılmasını ticaret siciline tescil ve ilan ettirecek yetkili organların kimler olacağı (m. 82) ana sözleşmelerde belirtilmesi gerekli hükümlerdendir.

B. Ana Sözleşmeye Konulacak İhtiyari Hükümler

Kooperatifler yukarıda ele aldığımız hususları ana sözleşmelerinde bulundurmamak zorunda olsalar da Kanunda öngörülen birtakım hususların ana sözleşmede yer alıp almaması kurucu ortakların takdirine bırakılmıştır. Bu hükümler Koop. K m. 5'te yer alan ihtiyari hükümlerdir. İhtiyari hükümler tarafların iradeleri ile tanımlanabilen, değiştirilebilen ve aksine hareket edilebilen hükümler olup ana sözleşmede mevcut olmaları zorunlu değildir⁴⁵.

Genel kurul toplantısı, kararların alınması ve oyların kullanılması hakkındaki hükümlere, kooperatifin çalışma şekline ilişkin esaslara, kooperatifin birliklerle olan ilişkileri ile başka bir kooperatifle birleşmesine ve çalışma süresine ana sözleşmede yer verilebilir (Koop. K m.5)⁴⁶. Anılan hükümde sayılan ihtiyari hükümler sınırlı sayıda olmayıp kurucu ortaklar sözleşme özgürlüğü uyarınca, emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla bunlar dışında diledikleri hususlara ana sözleşmede yer verebilir.

İhtiyari hükümlerin ana sözleşmede yer almaması sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği gibi bu hükümlerin eksikliği hiçbir aşamada ret veya itiraz sebebi olarak ileri sürülemeyecektir⁴⁷. Ayrıca Ticaret Bakanlığının ana sözleşmenin ihtiyari hükümlerden ayrıldığını ileri sürerek kuruluş izni vermektan kaçınması da mümkün değildir (Koop. K m.3/II).

C. Yorumlayıcı Hükümler

Kooperatifler Kanunu m. 6'da "yorumlayıcı hükümlere"⁴⁸ yer verilmiştir. Ana sözleşmede iki hususla ilgili ihtiyari hükme yer verilmediği takdirde yorumlayıcı hükümler uygulanacaktır. Buna göre:

⁴⁵ Üstün/Aydın, 2017: 74.

⁴⁶ Yrg. 23. HD., 17.02.2014 T., 2013/6886 E., 2014/1068 K. sayılı kararı; Yrg. 23. HD., 02.07.2013 T., 2013/3286 E. , 2013/4598 K. sayılı kararı (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 2 Aralık 2019.)

⁴⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 956.

⁴⁸ Eriş'e göre "Koop.K'nin 6'ncı maddesinin başlığı "Yorumlayıcı Hükümler" sözcüklerini taşımaktadır. Öğretide, bu maddenin 1'inci fıkrasının içeriğine göre, madde başlığının isabetli olmadığı ileri sürülmüştür. Çünkü ana sözleşmede hüküm olmadığı takdirde, madde metninin göz önüne alınacağı öngörülmüştür. O hâlde, madde yorumlayıcı değil, ancak, tamamlayıcı bir nitelik taşır." Bkz. Eriş, 2001: 231.

- Ana sözleşmede “*genel kurul toplantısı, kararların alınması ve oyların kullanılması hakkındaki hükümlere (Koop. K m.5//b.1)*” yer verilmemişse “*genel kurul, kooperatifi temsile yetkililer tarafından imzalanmış taahhütlü mektuplarla veya mahalli gazeteyle; köylerde ise yazılı olarak toplantıya çağırılacaktır (Koop.K m. 6/I-b.1).*”

- Yine ana sözleşmede “*kooperatifin çalışma şekline dair esaslara (Koop. K m.5/I-b.2)*” yer verilmediğinde “*kooperatif faaliyeti, kooperatifin çalışma amacı ve konusuyla sınırlıdır (Koop. K m. 6/I-b.2)*⁴⁹” hükmü uygulanacaktır.

III. Kuruluş İzni

Kooperatifin kurulması için ana sözleşmenin hazırlanıp imzalanmasının ardından kuruluş izninin alınması aşamasına geçilir. Kuruluş izninin alınabilmesi için ana sözleşmenin ilgili Bakanlığa verilmesi gerekir. Buna göre kooperatifin kurucu ortakları, bir dilekçe ile ilgili Bakanlığa başvurmalıdır. Söz konusu dilekçe, usulüne uygun olarak hazırlanan ve imzalanan ana sözleşme ile gerekli diğer tüm belgeleri (kurucuların nüfus cüzdanları, ikametgâhları vs.) içermelidir.

İlgili Bakanlık, yapılan başvuruyu şekil ve esas yönünden inceler. Buna göre dilekçe ekinde sunulan belgelerin tam olup olmadığına ilişkin şekli yönden; ana sözleşmenin emredici hükümlere aykırı olup olmadığına ve mecburi hükümleri içerip içermediğine ilişkin ise esas yönünden inceleme yapılacaktır.

Yapılan incelemeler neticesinde eksik belgeler, emredici hükümlere aykırılık veya mecburi hükümlerin eksikliği ya da yokluğu tespit edilirse Bakanlık bunların düzeltilmesini ister ve düzeltildikten sonra kuruluş iznini verir. Aksi halde iznin verilmesi mümkün değildir. Kuruluş izni olmayan kooperatifin tescil ve ilan aşamasına geçmesi de mümkün olmayacaktır.

⁴⁹ “6102 sayılı kanunda ultra vires kuralı kaldırılmış ve ticaret şirketleri arasında kooperatifler de sayılmışsa da 1163 sayılı kanuna göre kooperatiflerin amaç ve çalışma konuları dışında faaliyet gösteremeyecekleri anlaşılmaktadır. TTK karşısında bir özel kanun durumunda olan 1163 sayılı kanuna göre kooperatiflerde ultra vires kuralı halen geçerlidir. Bu nedenle, kooperatifin amaç ve çalışma konusu dışında kalan işlemler yok hükmündedir.” Bkz. Mollaoğlu, 2018: 93.

Kooperatifler Kanunu m. 3'te ana sözleşmenin Ticaret Bakanlığına verileceği belirtilmişse de tüm kooperatiflerin kuruluş izni Ticaret Bakanlığınca verilmez. "Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"⁵⁰ uyarınca kooperatif türlerine göre kuruluşa izin verme göreviyle yetkili Bakanlıklar/Müdürlükler aşağıdaki gibidir:

- Tarım ve Orman Bakanlığı/ Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, kendisine bağlı tarımsal amaçlı kooperatiflerin ve üst birliklerin kuruluşuna izin verecektir (CTHCK m. 417/I-c).

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı/ Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü, yapı kooperatiflerinin ve üst birliklerinin kurulmasına izin verecektir (CTHCK m. 107/I-k).

- Ticaret Bakanlığı/ Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü ise Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst birlikleri ile yapı kooperatifleri ve üst birlikleri haricinde tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ile genel hükümlere tabi kooperatiflerin ve birliklerin kuruluş iznini verecektir (CTHCK m. 453/I-i).

IV. Tescil ve İlan

Kooperatiflerin kurulmasında son aşama tescil ve ilandır. İlgili Bakanlıktan kuruluş izni alındıktan sonra tescil ve ilan aşamasına geçilecektir. Kooperatifler, merkezlerinin buldukları yer ticaret siciline tescil ve ilan edilir (Koop. K m.3/I).

Kooperatifin tescil ve ilanına ilişkin Koop. K'de açık hükümler bulunmamaktadır. O hâlde, Koop. K m.98 atfıyla, anonim şirketler için de uygulanan ticaret siciline ilişkin TTK hükümleri (TTK m. 24-38) uygulama alanı bulacaktır.

Ticaret siciline tescil, "*ilgililerin, temsilcilerin veya hukuki haleflerin*" bir dilekçeyle istemleri üzerine yapılacaktır (TTK m. 28-29). İstem aşamasında

⁵⁰ Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 1, Yayımlandığı Resmi Gazetenin Tarihi ve Sayısı: 10.07.2018 – 30474 (Erişim <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf> 10 Aralık 2019).

kooperatiflerin henüz tüzel kişilik kazanmadığını göz önünde tutacak olursak “*ilgiler*”in kurucu ortaklar olduğunu söylemek mümkündür⁵¹.

Tescili isteme süresi kanunda aksine hüküm yoksa on beş gün olup bu süre ticaret sicil müdürlüğünün yetki çevresi dışında oturanlar için bir aydır (TTK m. 30/I-II). Söz konusu bu süre bir zamanaşımı süresi ya da hak düşürücü süre olmamakla birlikte istemin “*makul*” sürede yapılması tescil isteminin karşılık bulabilmesi açısından önemlidir⁵². Kooperatifin tescili için kanunda öngörülen bu süreler kuruluş izninin alındığı tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

Sicil memuru tescil istemini, kanun ve tüzüğün tescil için aradığı şartlar yönünden inceler. İnceleme neticesinde aranan şartların eksik olması halinde sicil memuru bunları yazılı olarak ilgililere bildirir ve eksikliklerin tamamlanması için süre verir. Verilen süre sonunda eksiklikler tamamlanmaz ise tescil istemi reddedilir (TST m. 28). Tescil isteminin kabulü üzerine kooperatif ticaret siciline tescil edilir ve sicil belgesi düzenlenerek ilgililere verilir.

Tescil işlemlerinden sonra ilgililer sicil memurunun düzenlediği ilan müsveddesini imza karşılığında alacaklardır. İlan müsveddesi, ilanı gereken tüm hususları içeren bir belge olup ilan edilebilmesi için Ticaret Sicil Gazetesine gönderilir/götürülür (TST m. 101). Ticaret Sicil Gazetesine giden ilanlar bir eksiklik olmadığı takdirde ilan ücretinin alınmasından itibaren on gün içinde yayımlanır.

A. Tescil ve İlana Konu Olacak Hususlar

Kooperatiflerde belirli hususlar tescil ve ilana konu olacaklardır. Buna göre; ana sözleşmenin tarihi; kooperatifin amacı, konusu ve varsa süresi, unvan ve merkez, sermaye ve bunun nakdi kısmına karşılık ödenen en az tutar, aynı sermaye, kooperatifin temsili ve denetlenmesi, yönetim kurulu üyelerinin ve temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, ilanların şekli ve kooperatifin şubeleri tescil ve ilan edilecektir (Koop. K m.3).

⁵¹ Çevik, 2003: 70; Kurtulan, 2003: 63; Ayrıca bkz. Ticaret Sicili Tüzüğü m. 31/V, Yayımlandığı Resmi Gazetenin Tarihi ve Numarası: 08.02.1957-9530 (Erişim http://www.insanihakuk.com/files/48604_ticaret_sicili_tuzugu.pdf 10 Aralık 2019).

⁵² Üstün/Aydın, 2017: 60.

B. Tescil ve İlanın Hukuki Etkisi

Kooperatif için tescil ve ilan aşaması da tamamlandıktan sonra kooperatifin hukuki anlamda kurulduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan tescilin kooperatif için en önemli hukuki sonucu kooperatifin tüzel kişiliğini kazanmasıdır (Koop. K m. 7/). Bu bakımdan tescilin kurucu rol oynadığı ortadadır.

Türk Ticaret Kanunu m. 126'nın TBK'ye atfı ile kooperatifin tescil edilene kadar TBK m. 620 hükmü kapsamında bir adi şirket (ortaklık) sayıldığını ve adi şirket hükümlerine tabi olduğunu belirtmek gerekir⁵³. Bu aşamada kooperatif adına işlem yapanlar tüm bu işlemlerden şahsen ve zincirleme olarak sorumlu olacaklardır (Koop. K m. 7).

Tescil ve ilan, ilanın tamamının yayımlanmasından itibaren gerek ilgililer gerekse üçüncü kişiler açısından hukuki sonuçlarını doğuracaktır. Hem tescilin hem de ilanın kamuya açıklık ve bilgi edinme imkânı sağladığını söylemek mümkündür⁵⁴.

⁵³ Çevik, 2003: 74.

⁵⁴ Bkz. TST m. 11 ve TTK m. 35-36.

İKİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFİN ORTAKLARI

§ 3. KOOPERATİF ORTAKLARI BAKIMINDAN GENEL İLKELER

I. Açık Kapı İlkesi

Kooperatifler, ortaklarının ekonomik menfaatlerini sağlamayı ve korumayı amaçlayan, değişir ortaklı ve değişir sermayeli, sosyal yönü kuvvetli ortaklıklardır. Kooperatifin değişir ortaklı ve değişir sermayeli olmasının doğal bir sonucu da kooperatif ortaklığına girerken ve ortaklıktan çıkarken bir serbestinin varlığıdır. Söz konusu serbesti “açık kapı ilkesi” olarak adlandırılır⁵⁵.

Açık kapı ilkesinin iki yanlı olduğunu belirtmek gerekir. Şöyle ki: kooperatifin verdiği hizmetlerden yararlanabilecek ve kooperatifin sorumluluklarını taşıyabilecek herkes (dil, din, ırk, cinsiyet vs. ayırt edilmeksizin) kooperatife ortak olabilir⁵⁶. Kooperatife giriş ortağın rızasına bağlıdır. Hiç kimse kooperatife girmeye zorlanamayacağı gibi kooperatife girmeyi arzu eden ve ortaklık şartlarını taşıyan hiç kimseye kooperatifin kapıları kapatılamaz. Öte yandan, kooperatiften çıkmak isteyen ortağa da kooperatif kapılarının kapatılması mümkün değildir. Kooperatiften çıkmak hususu, çıkmak isteyen ortağın ekonomik olarak çöküşüne sebep olacak şekilde zorlaştırılmaz⁵⁷.

Kooperatiflerin sosyal yönlerinin kuvvetli olduğundan bahisle kooperatiflerde gönüllülüğün esas olduğu söylenilebilir. Bu durumda kooperatife giriş ve kooperatiften çıkış elbette gönüllüdür. Ancak bu hususun ortaklar açısından keyfilige

⁵⁵Yrg. HGK, 21.02.2018 T., 2018/129 E., 2018/246 K. sayılı karar: “Kooperatifleri tanımlayan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesinde kooperatiflerin “değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar” olduğu belirtilmiş olmakla Türk hukukunda “açık kapı ilkesi” benimsenmiştir.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 12 Aralık 2019).

⁵⁶ Orhan, Özcan, *Türkiye’de Kooperatifçiliğin Gelişimi ve Cumhuriyet Dönemi Kooperatifçiliği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 8, Erçin, 2002: 165, Mollaoğlu, 2018: 12, Üstün/Aydın, 2017: 25.

⁵⁷ Muktedir, Lale, “Kooperatifler Hukukunda Açık Kapı İlkesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 54, Şubat 2011, s. 32, Erişim <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 961, Yrg. HGK, 07.03.2018 T., 2017/2538 E., 2018/440 K. sayılı kararı: “Açık kapı ilkesi uyarınca şartları uyanların girişine engel olunamadığı gibi çıkışına da engel olunamamaktadır. Ödeme güçlüğüne düşerek istifa eden ortak, istifa öncesi doğmuş aйдat aslı ve fer'ilerin ödenmesini istemek, açık kapı ilkesinin önünü tıkamak olur.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 12 Aralık 2019).

yer bırakması mümkün değildir⁵⁸. Bu bakımdan keyfiliğin önüne geçebilmek adına bazı sınırlamaların varlığından söz edilebilir:

- Kooperatif ana sözleşmelerinde birtakım ortaklık şartları belirlenebilir. Bu şartların objektif olması ve ortaklığa girecek kişilerin bu şartları taşımaları gerekir⁵⁹. Örneğin, ortaklarının taşıma hizmetlerini pazarlamak amacıyla kurulan bir motorlu taşıyıcılar kooperatifine alınacak ortağın, belirli sayıda motorlu araca ve şoföre sahip olması ana sözleşmede öngörülebilir. Öngörülen şartı taşımayan kişinin ortaklık talebinin reddedilmesinde açık kapı ilkesi yönünden bir sakınca yoktur⁶⁰.

- Açık kapı ilkesi ile ilgili bir diğer sınırlama yapı kooperatiflerinin niteliğinden doğmaktadır. Yapı kooperatifleri arsa ve kat imkânları sınırlı kooperatiflerdir. Konut, işyeri ve ortak sayısı genel kurulca belirlenir ve yönetim kurulu bu belirlemenin üzerinde ortak kaydedemez (Koop. K. m. 8/III). Hâliyle ortaklığa girmek isteyen kişi, ortaklık şartlarını taşısa bile yeterli ortak sayısına ulaşmış bir yapı kooperatifine ortak olamayacaktır. Bu durumda açık kapı ilkesinin uygulanması mümkün değildir⁶¹.

⁵⁸ Lale, 2011: 31, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 960.

⁵⁹ Yrg. HGK, 11.11.2015 T., 2014/649 E., 2015/2597 K. sayılı kararı: “Kooperatif ortağı olmada “açık kapı ilkesi” geçerlidir. Ortak olmak için yöneticilerin istekleri değil, objektif şartların gerçekleşmesi yeterlidir.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 12 Aralık 2019), “Aslında açık kapı ilkesi, kooperatif ortak sayısının belirli bir rakam ile sınırlandırılmayıp (değişir) ortaklı olması ve ayrıca kooperatife girmenin, o kooperatifin yetkili kişilerinin yani yöneticilerinin keyif ve isteklerine bağlı değil de “objektif” ölçü ve şartlara bağlanması ve nihayet kooperatife hem girmenin hem de çıkmanın çok zorlaştırılmaması anlamlarını birlikte taşır; çıkmanın, kooperatife zarar vermeyecek şekilde olması icap eder.” Bkz. Lale, 2011: 33.

⁶⁰ Yrg. 11. HD., 18.09.2006 T., 2005/8336 E., 2006/8853 K. sayılı kararı: “...davalı kooperatifin ana sözleşmesinin 10 uncu maddesinde kooperatifin amacına uygun şekilde motorlu araca sahip olma halinin ortak olma koşulları arasında sayılmasına, davacının bu nitelikte bir aracının bulunmadığının çekişmesiz olmasına, anılan gerekçe ile davanın reddine ilişkin mahkeme kararının doğru bulunmasına...” (Erişim www.kazanci.com.tr 12 Aralık 2019).

⁶¹ Yrg. 23. HD., 10.03.2015 T., 2014/7840 E., 2015/1513 K. sayılı kararı: “Özellikle kamu yararı ön planda olan yapı, arsa, üretim, pazarlama, taşıma faaliyetleri konusunda kurulmuş kooperatiflerde açık kapı ilkesi gereği, ana sözleşme hükümlerine uygun şartları taşıyan herkesin, ortaklık için başvuru yapabileceği, ilke olarak kabul edilmektedir. Ancak, bu ilkenin, isteyen herkesin ortaklık için başvurabileceği ve kooperatifin de başvuran herkesi ortak olarak kabul etmek zorunda olduğu, şeklinde anlaşılması gerekir. Şöyle ki; 1163 sayılı Kooperatifler Yasası'nın 8/3 maddesi uyarınca yapı kooperatifleri gibi .../... diğer kooperatifler de alınacak genel kurul kararı ile üye sayısını belirli sayı ile sınırlandırma hakkına sahiptirler. Böyle bir durumda, yani belirlenen ortak sayısının üzerinde ortak alımında açık kapı ilkesi uygulanmaz.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 12 Aralık 2019).

Yukarıdaki açıklamalarımıza istinaden açık kapı ilkesinin gerek kooperatife girme gerekse kooperatiften çıkma aşamasında mutlak olmayıp kooperatifin niteliğinin (yapı kooperatifi olması vs) ve ana sözleşmede öngörülecek objektif şartların açık kapı ilkesini nispi duruma getirdiğini söyleyebiliriz⁶².

II. Kooperatifin Korunması İlkesi

Ortaklar açık kapı ilkesi doğrultusunda ortaklıktan çıkmada serbesttir. Nitekim Koop. K m. 10'da her ortağın kooperatiften çıkma hakkı olduğu belirtilmiştir. Ancak ortağın çıkması kooperatife zarar verecek nitelikte olmamalıdır. Zira kooperatifin amacını gerçekleştirebilmesi için tüzel kişiliğinin ve malvarlığının korunması gerekir. Bu durum da “*kooperatifin korunması ilkesi*” ile sağlanır. Bu ilke esasen açık kapı ilkesinin bir uzantısı olup onu tamamlar niteliktedir⁶³.

Kooperatifin korunması ilkesi kapsamında birtakım koruyucu hükümler öngörülmüştür. Buna göre:

- Ortağın kooperatiften çıkması, kooperatifin varlığını tehlikeye düşürdüğü takdirde ayrılmak isteyen ortağın tazminat ödeyeceğine ilişkin hükmün ana sözleşmeye konulmasında bir sakınca yoktur (Koop. K m. 10). Söz konusu hüküm, kooperatifin varlığını korumak adına getirilen en önemli düzenlemedir. Hükmün uygulanabilmesi için ana sözleşmede tazminata ilişkin bir düzenlemenin varlığı ve kooperatifin tehlikeye düşmesi gerekli ve yeterlidir.

- Kooperatifin korunması ilkesi bağlamında önem arz eden bir diğer düzenleme de çıkma hakkının sınırlandırılmasıdır. Ortağın çıkma hakkı en fazla beş yıl için sınırlandırılabilir. Söz konusu sınırlama ise ancak ana sözleşme ile getirilebilir (Koop. K m. 11/I).

Kooperatif ortağının çıkmasına ilişkin yukarıda ifade edilen hükümler aynı zamanda açık kapı ilkesini kooperatiften çıkma bakımından sınırlayan hükümlerdir.

⁶² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 962, Lale, 2011: 33.

⁶³ Erçin, 2002: 169, Lale, 2011: 32, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 962.

Ortağın kooperatiften çıkma hakkı vazgeçilemez ve bertaraf edilemez bir haktır⁶⁴. Bu yüzden kooperatifin varlığını sürdürebilmesi adına birtakım koruyucu ve sınırlandırıcı hükümlerin getirilebilmesi caiz olsa da ortağın hiçbir surette kooperatiften çıkmayacağına ilişkin hükümler geçersizdir (Koop. K m. 11/Son). O halde kooperatifin korunması ilkesinin, ortağın kooperatiften çıkmasını haksız bir şekilde güçleştirmesi veya tamamen önlemesi mümkün değildir. Zaten böyle bir durum açık kapı ilkesi ile de ters düşecektir.

III. Kişisel Katkı İlkesi

Ortaklar, kooperatifin amacını gerçekleştirebilmesi için işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet araçlarını kullanırlar. Ortakların parasal katkıları özellikle sermaye koyma şeklindedir. Ortaklar, kooperatif sermayesine adil bir biçimde katılıp sermayeyi demokratik bir şekilde yönetirler ki bu husus ortakların “*ekonomik katılımı*” ile ilgilidir⁶⁵. Öte yandan ortakların yardım, dayanışma ve kefalet araçları ile sağladıkları katkılar ise “*kişisel katkı*” niteliğindedir⁶⁶.

Kooperatifler, ortakların ekonomik menfaatlerini sağlamak için kurulduklarından haklar, yükümlülükler ve sorumluluklar da kooperatifin niteliğine uygun bir şekilde biçimlenmiştir. Bu yüzden hak ve ödevlerin çoğunun kişisel nitelikte olduğunu belirtmek gerekir. Haliyle ortakların kişisel katkılarının sermayeden önde tutulduğunu; insan unsurun sermayeye nazaran daha ön planda olduğunu söylemek mümkündür.

IV. Eşitlik İlkesi

Kooperatif ortakları bakımından belki de en önemli ilke “*eşitlik ilkesi*”dir. Zira ilkeye göre ortaklar arasında haklar ve borçlar bakımından eşitlik esastır. Söz konusu ilkenin dayanağı Koop. K m. 23 olup anılan düzenlemenin emredici nitelikte olduğunu belirtmek gerekir.

⁶⁴ Mustafa Erdem, Can, “Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları”, *GÜHFD*, C. XI, S. 1-2, Y. 2007, s. 75, Erişim <https://dergipark.org.tr/> 23 Ekim 2019.

⁶⁵ Üstün/Aydın, 2017: 26; Mollaoğlu, 2018: 14, Erçin, 2002: 173.

⁶⁶ Bilgili/Demirkapı, 2015: 463, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 980.

Kanuni düzenlemede eşitlik kavramı genel olarak ele alınmıştır. Ancak gerek doktrinde gerekse yargı kararlarında mutlak ve nispi eşitlik ayırımına gidilmiştir⁶⁷. Mutlak eşitlikte ortakların farklılıkları (katkılar, özveriler vs.) göz önüne alınmaksızın ortaklara aynı haklar tanınır ve aynı yükümlülükler/borçlar yükletilir⁶⁸. Emredici hükümlerle koruma altına alınan, vazgeçilmez ve ortadan kaldırılamaz nitelikte olan koruyucu haklar (iptal davası açma hakkı, bilgi alma hakkı, sorumluluk davası açma hakkı vs.) mutlak eşitliğe tabi haklardandır⁶⁹.

Nispi eşitlikte ise ortakların farklı durumları (kişisel katkılar, faydalanmalar, özveriler vs.) göz önünde tutularak bir değerlendirme yapılır ve eşit sonuçlar elde edilir⁷⁰. Bu durumda ise özellikle “*oransallık*” önem arz eder⁷¹. Tüketim kooperatiflerinde ortakların kooperatif ile yaptıkları alışveriş oranında gelir gider farkından pay almaları nispi eşitliğe örnek gösterilebilir.

Kanaatimizce kooperatiflerde eşitlik yalnızca mutlak veya yalnızca nispi eşitlik değildir. Her ne kadar düzenleme genel olarak ortaklara aynı hakkın tanınması ve aynı borçların yükletilmesini ifade etse de ilkenin her iki eşitliği de kapsadığının kabulü gerekir⁷². Ancak *Parlar*'a göre⁷³ “*Kural olarak ortaklar için hak ve*

⁶⁷ Yrg. HGK, 21.02.2018 T., 2018/129 E., 2018/246 K. sayılı kararı: “*Kooperatifler Kanunu'nun “hak ve vecibelerde eşitlik” başlıklı 23. maddesinde “Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dâhilinde hak ve vecibelerde eşittirler.” şeklinde emredici bir kural öngörülmüştür. Bu kural uyarınca aynı durumda olan ortaklar arasında ayırım yapılamaz. Yargısal kararlarda eşitlik ilkesi “mutlak” ve “nispi” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.*” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 18 Aralık 2019).

⁶⁸ Yrg. HGK, 21.02.2018 T., 2018/129 E., 2018/246 K. sayılı kararı: “*Mutlak eşitlik, ortaklar arasındaki farklılıkları göz önüne almadan ve değerlendirmeden tanınan eşitliktir; ortakların kooperatife katkıları ne olursa olsun, her ortağa genel kurulda bir oy hakkı tanınmasında olduğu gibi. Nispi eşitlikte ise ortakların çeşitli nedenlerden doğan farklı durumları göz önüne alınarak değerlendirme yapılmakta ve sonuçta eşit olacak biçimde bir ölçüt uygulanmaktadır.*” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 18 Aralık 2019.).

⁶⁹ Necla, Akdağ Güney, “Anonim Şirketlerde Eşirlik İlkesi”, *GÜHFD*, C. XVIII, S. 3-4, Y. 2014, s. 123, Erişim <http://webftp.gazi.edu.tr> 24 Ekim 2019, Cafer, Eminoğlu, “Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından “Eşit Şartlarda Eşit İşlem” İlkesi”, *TFM* 2015/1, s. 82, Evin Emine, Demir, “Eşit İşlem İlkesine Aykırılığın Hukuki Yaptırımları” s. 4, Erişim <http://www.demirvedemirhukuk.com> 8 Şubat 2020, Ayşe Selcen, Kutgi Taşan, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri ve Tabi Olduğu Yasalar”, *İTÜSBD*, S. 34, Y. 17, Güz 2018/2, s. 147, Erişim <http://acikerisim.ticaret.edu.tr> 27 Kasım 2019, Korkut, Özkorkut, “Ticaret Hukuku: Lisanslama Sınavları Çalışma Notları”, s. 43, Erişim <https://www.spl.com.tr> 16 Ocak 2020, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 982, Eriş, 2001: 552, Kurtulan, 2003: 173, Çevik, 2003: 278, Parlar, 2004: 190.

⁷⁰ Akdağ Güney, 2014: 123, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 982, Kurtulan, 2003: 173, Parlar, 2004: 190, Çevik, 2003: 278.

⁷¹ Eminoğlu, 2015: 82, Özkorkut, s. 43, Demir, s. 4.

⁷² Kurtulan, 2003: 173, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 981, Yrg. 11. HD., 03.03.1981, 1981/287 E., 1981/910 sayılı kararı: “*1163 sayılı Kooperatifler Kanununun mutlak eşitliği öngördüğü hükümlerde, istisnasız buyurucu nitelik bulunduğu halde, nispi eşitlikte buyurucu veya yorumlayıcı*

yükümlülüklerde eşitlik ilkesi geçerlidir. Ancak kooperatifin amacının elde edilmesinde olağüstü katkıları olan ortaklar bakımından bu katkılar karşılığında doğan farklı durumlar göz önüne alınarak değerlendirilmek ve dolayısıyla mutlak eşitlik değil nispi eşitlik hakkının tanınması hak ve nesafete uygun olur.”

§ 4. KOOPERATİFLERDE ORTAKLIK SIFATININ KAZANILMASI VE İSPATI

I. Ortaklık Sifatının Kazanıldığı Haller

Kooperatifler birer kişi birliğidir. Haliyle kooperatiflerde belki de en önemli unsur gerçek ve tüzel kişi ortaklardır. Ortaklık sıfatının hangi hallerde kazanılacağını ise Koop. K'den ve Yargıtay kararlarından belirlemek mümkündür. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında ortaklık sıfatını kazandıran halleri sıralamıştır. Karara göre⁷⁴ “*Kooperatiflerde ortaklık sıfatının kazanılması beş hâlde söz konusu olabilir. İlk olarak kooperatifin kuruluşunda kurucu ortaklar, kuruluşun gerçekleşmesiyle ortak sıfatını aslen kazanırlar. Daha sonraki evrede ise giriş talebinin kabulü yoluyla veya payın bir başkası tarafından devir alınmasının yönetim kurulu tarafından kabulüyle ortaklık gerçekleşir. Bir diğer ihtimal olarak ortaklığın taşınmaz mülkiyetine veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlandığı durumlarda, taşınmazın veya işletmenin devir alınması hâlinde ortaklık sıfatı kazanılır. Son olarak ise ana sözleşmede hüküm bulunması durumunda miras ile kooperatif paydaşlık hakkı kazanılır.”*

A. Kurucu Ortaklık

Bir kooperatif en az yedi ortak ile kurulabilir. Kurucu ortaklar gerçek veya tüzel kişi olabileceklerdir. Kuruluş işlemlerinin tamamlanıp kooperatifin ticaret

hükümler düzenlenmiştir. Fakat söz konusu yasanın, sadece eşitlik ilkesinden söz ettiği mutlak veya nispi eşitlik ayrımı yapmadığı dolayısıyla mutlak eşitliği öngördüğü ileri sürülebilirse de asıl amacı kooperatiflerde hiçbir şekil ve ölçüde keyfi harekete yer vermemektir. Mutlak eşitliğin veya nispi eşitliğin yasa tarafından buyurucu hüküm olarak öngördüğü hallerde bu hususun aksi ana sözleşme ile düzenlenemez. Bunun dışında eşitlik ilkesine uygun bir biçimde, eşitsizlik de yaratmamak kaydı ile istenilen hususlara da yer verilebilir özellikle, nispi eşitliği sağlayan ölçü, kooperatif amacının elde edilmesine yardım ediyorsa, gerek ana sözleşme ve gerekse ana sözleşmede düzenlenmemiş olsa bile, usulüne uygun olarak alınan genel kurul kararları ile kabul edilebilir.” Bkz. Kurtulan, 2003: 174-176.

⁷³ Parlar, 2004: 190.

⁷⁴ Yrg. HGK, 21.02.2018 T., 2018/129 E., 2018/246 K. sayılı kararı (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 18 Aralık 2019).

siciline tescili ile kooperatifler tüzel kişiliklerini; kurucu ortaklar ise aslen ortaklık sıfatını kazanır.

B. Kurulmuş Bir Kooperatife Sonradan Ortak Olma

1. Ortaklığa Girme Şartları

Kooperatifler, gerçek ve tüzel kişilerden oluşan ortaklıklardır. Buna göre kooperatife ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin, ana sözleşmede ve kanunda öngörülen ortaklık şartlarını taşımaları gerekir.

Kurucu ortaklar, emredici hükümlere aykırı olmamak kaydıyla, ana sözleşmede birtakım özel ortaklık şartları öngörebilirler. Öte yandan kanunda mutlak olarak öngörülen genel nitelikli ortaklık şartları da mevcuttur. İşte tüm bu şartların ortak olmak isteyen kişiler tarafından taşınabilmesi gerekmektedir.

Kooperatifler Kanunu m. 8’de genel nitelikli ortaklık şartları öngörülmüştür. Buna göre gerçek kişiler açısından en önemli şart, kişinin “*medeni hakları kullanma ehliyeti*”ne sahip olması gerektiğidir. Bunun yanı sıra gerek gerçek kişiler gerekse tüzel kişiler ortaklığa girme isteklerini “*yazılı bir başvuru*” ile kooperatife sunmalıdır. Başvurunun kabulü halinde ortaklığa giriş şartları gerçekleşmiş olacaktır.

a) Medeni Hakları Kullanma Ehliyeti

Kooperatife ortak olmak isteyen gerçek kişinin medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Bu yüzden öncelikle ehliyet kavramını ele almak gerekir.

Hukukta hak ehliyeti ve fiil ehliyeti olmak üzere iki çeşit ehliyet söz konusudur. “*Hak ehliyeti*”, gerçek ve tüzel kişilerin haklara ve borçlara sahip olabilmelerine imkân tanır⁷⁵. Hak ehliyetini aynı zamanda “*medeni haklardan faydalanma*” olarak da ifade edilebiliriz.

Kanuni ifadede yer alan “*medeni hakları kullanma yeterliliği*” ise esasen fiil ehliyetini karşılar. “*Fiil ehliyeti*” dar anlamda kişinin, kendi fiilleriyle hak edinmesi

⁷⁵ Fatih Burak, Uzun, “Gerçek Kişilerin Hak Ehliyeti ve Hak Ehliyetine Uygulanacak Hukukun Tespiti”, *Hacettepe HFD*, 6 (2) 2016, s. 11-48, Erişim <https://dergipark.org.tr> 27 Aralık 2019.

ve borç altına girebilmesidir (TMK m. 9). Geniş anlamda ise⁷⁶ “kişinin bizzat kendi fiilleriyle kendi lehine haklar yaratmak, bu hakları sınırlamak veya ortadan kaldırmak ve kendi fiilleriyle kendisini borç altına sokmak iktidarındır.” Buna göre kooperatife ortak olacak gerçek kişinin kendi fiilleriyle hak edinebilecek ve borç altına girebilecek durumda olması gerekir⁷⁷.

Gerçek kişinin fiil ehliyetine sahip olması bazı şartlara tabi tutulmuştur. Bunlar:

- Ayırt etme gücüne sahip olmak,
- Ergin olmak,
- Kısıtlı olmamaktır.

Bir kimsenin ayırt etme gücüne sahip olması kişinin akla uygun bir biçimde davranma yeteneğine sahip olmasıdır. Buna göre ayırt etme gücü “kişilerin eylem ve işlemlerinin neden ve sonuçlarını, önem ve kapsamalarını anlayabilmeleri için gerekli olan bilinç, anlayış ve iradeye sahip olmaları” şeklinde ifade edilebilir⁷⁸. Erginlik belli bir yaş sınırına erişmiş bulunmak olup kısıtlı olmak ise TMK m. 405 vd. hükümlerinde öngörülen sebeplerden birine dayanılarak kişinin fiil ehliyetinin mahkeme kararıyla kısmen veya tamamen kaldırılmasıdır⁷⁹.

Ayırt etme gücü, fiil ehliyeti bakımından özellikle önem arz eder. Zira henüz kanunun öngördüğü yaşa gelmeyen veya hala kısıtlı bulunan kişi, ayırt etme gücüne sahip olmak kaydıyla kendi fiilleri ile birtakım hakları edinebilir ve birtakım borçlar altına girebilir. Bu kategoride yer alan gerçek kişiler fiil ehliyeti derecesi bakımından

⁷⁶ Jale G., Akipek/ Turgut, Akıntürk/ Derya, Ateş Karaman, **Kişiler Hukuku**, Birinci Cilt, 11. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2014, s. 281.

⁷⁷ Ünal'a göre “Gerçek kişilerin kooperatife girebilmeleri için “medeni hakları kullanma yeterliliğine”, yani tam yerleşmiş hukuki ifadesiyle “fiil ehliyetine” sahip olmaları gerekir (Koop.K m. 8). Oysa kooperatiflere ortak olmak fiil değil, hak ehliyetiyle ilgili bir meseledir. Hak ehliyeti yönünden hukukumuz şahıslar açısından tam bir eşitlik kabul etmiştir. Kooperatifler Kanununun bu hususu düzenleyen 8. maddesinin Anayasaya aykırılığı dahi ileri sürülebilir. Bu bakımdan söz konusu hatalı ve anlamsız hüküm bir an önce değiştirilerek fiil ehliyetine bakmaksızın herkese kooperatiflere ortak olabilmeye imkânı tanınmalıdır.” bkz. Mehmet, Ünal, “Türk Kooperatifçiliği'nin Hukuki Sorunları”, **SÜHFD**, 5 (1996), s. 36, Erişim <https://dergipark.org.tr> 27 Aralık 2019.

⁷⁸ Vehbi Umut, Erkan/ İpek, Yücer, “Ayırt Etme Gücü”, **AÜHFD**, 60 (3), 2011, s. 488.

⁷⁹ Kısıtlama sebepleri şunlardır: Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı (TMK m. 405); savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim (TMK m. 406); bir yıldan fazla özgürlüğü bağlayıcı bir ceza (hapis) ile hüküm giyme (TMK m. 407); isteğe bağlı kısıtlama (TMK m. 408).

“sınırlı ehliyetsizler” grubunda yer alır. Peki, sınırlı ehliyetsizlerin bir kooperatife ortak olabilmeleri mümkün müdür?

Deryal'e göre⁸⁰ “...sınırlı ehliyetsiz sayılan küçük ve kısıtlılar da veli ve vasileri marifetiyle ticari işletme işletip tacir sıfatına bizzat sahip olabildiklerine göre kooperatif ortağı olabilmeleri de kabul edilmelidir.” Coşkun'a göre ise⁸¹ “Kooperatif ortaklığı, hem haklar elde edilen hem de borç altına girilen bir hukuki işlem olduğundan ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kooperatif ortaklığına giremezler. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadan bir kooperatife ortak olmuş, ancak yasal temsilcileri ortaklık işleminden sonra bu ortaklığa rıza göstermişse ortaklığın hukuken geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.”

Deryal ve Coşkun'un görüşlerine katılmakla birlikte kendi kanaatimizi de şöyle izah etmek isteriz:

Sınırlı ehliyetsizlerde ehliyetsizlik asıl, ehliyet istisna tutulduğundan bu kişiler bazı hukuki işlemleri (kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması, karşılıksız kazandırmaların kabul edilmesi vs) kendi başlarına, bazılarını ise yasal temsilcinin izni veya onayı ile yapabilmektedir⁸². Ancak birtakım hukuki işlemlerin yasal temsilci tarafından yahut yasal temsilci ile birlikte yapılması mümkün değildir. Söz konusu hukuki işlemler TMK m. 449'da “yasak işlemler” başlığı altında belirtilmiştir. Buna göre:

- Önemli başlıklarda bulunmak,
- Kefil olmak,
- Vakıf kurmak yasak işlemlerdendir.

Kanaatimizce bir şirkete ortak olmak, açık bir şekilde yasak işlemlere girmediğinden ve sınırlı ehliyetsizleri yükümlülük altına sokan işlemlerden değerlendirilebileceğinden yasal temsilcinin izni veya onayı ve ayrıca TMK m. 462

⁸⁰ Yahya, Deryal, *Ticaret Hukuku*, Güncellenmiş 8. Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon, 2005, s. 383.

⁸¹ Mahmut, Coşkun, *Kooperatifler Hukuku*, Ankara, 2019, s. 114-115.

⁸² Mehmet Ayan/ Nurşen, Ayan, *Kişiler Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 67, Belma, Kayran, *Türk Medeni Kanununda Vesayet Hukuku*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012, s. 66.

ile m. 463 hükümleri doğrultusunda vesayet ve denetim makamlarının izni ile sınırlı ehliyetsizlerin kooperatife ortak olması mümkündür.

b) Yazılı Başvuru

Kooperatife ortak olmak isteyen kişiler, bu yöndeki iradelerini yazılı bir beyanla kooperatife sunarlar. Kişiler, kooperatif ana sözleşmesini bütün hak ve ödevleri ile kabul ettiklerini belirten bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvurmalıdır (Koop. K m. 8)⁸³.

Belirtmek gerekir ki başvuru dilekçesinde ana sözleşme hükümlerinin bütün hak ve ödevleri ile kabul edildiği yönünde bir ifadeye yer verilmemiş olsa dahi ortaklık için başvuran kişinin ana sözleşme hükümlerini kabul ve taahhüt ettiği; bu hükümleri bilmediğini ileri süremeyeceği kabul edilir⁸⁴.

Kooperatiflerin bazı durumlarda ortaklarına şahsi sorumluluk veya ek ödemeler yüklemesi söz konusu olabilir. Böyle bir kooperatife ortak olmak isteyen kişi, şahsi sorumluluğu veya ek ödeme yükümlülüğünü kabul ettiğini yazılı olarak kooperatife sunmak zorundadır. Aksi halde ortak olmak isteği değer taşımayacaktır (Koop. K m. 8/I). Ortanın bu şekilde yaptığı başvuru “*özellikli giriş sistemi*” olarak adlandırılmaktadır⁸⁵.

c) Kabul

Kooperatife ortak olmak isteği, bu isteğe ilişkin yazılı başvurunun kabulü ile değer kazanır. Kabulün hangi organ tarafından ne şekilde gerçekleştirileceği gibi hususlar aşağıda incelenecektir.

aa. Kabule Yetkili Organ

Kooperatife ortak olmak isteyen kişi ortaklık başvurusunu yönetim kuruluna sunar, kabul kararı da yönetim kurulu tarafından verilir. Nitekim Yargıtay Hukuk

⁸³ “Kooperatif kuruluşunda kurucular, düzenledikleri ana sözleşmedeki imzalarını notere onaylatmak durumundadırlar. Kooperatifler Kanununda “hak ve vecibelerde eşitlik” ilkesi kabul edildiğinden, kooperatife ortak olmak isteyen kişinin yazılı olarak düzenlediği belgedeki imzanın da noter tarafından onaylanmış olması gerekmektedir.” Bkz. Çevik, 2003: 117.

⁸⁴ Kurtulan, 2003: 98, Üstün/Aydın, 2017: 88.

⁸⁵ Bilgili/Demirkapı, 2015: 461, Can, 2017: 288, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 964.

Genel Kurulu “kooperatiflerde ortaklık sıfatı, ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin giriş bildirimi ile yönetim kuruluna başvurmaları ve yönetim kurulunun ortaklığa kabul kararı ile gerçekleşmektedir” şeklindeki kararı ile hususa açıklık getirmiştir⁸⁶.

Yönetim kurulu, ortakların ve ortaklık için başvuran kişilerin ana sözleşmede öngörülen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadığını araştırmak zorundadır (Koop. K m. 8/II)⁸⁷. Bu yükümlülüğe aykırı hareket eden kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu üyeleri altı aya kadar hapis ve otuz günden üç yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. (Koop. K Ek madde 2/II)⁸⁸.

Yönetim kuruluna araştırma yükümlülüğü yüklenilmesinin amacı kişinin ortaklığa kabulünün yönetim kurulunun keyfiyetine bırakılmamasıdır. Nitekim 3476 sayılı Kanunla getirilen bu yükümlülükle “ortaklık niteliklerini taşımayan kişilerin meşru sayılamayacak nedenlerle kooperatife ortak olarak kaydedilmesinin engellenmesi” amaçlanmıştır⁸⁹.

Son olarak yönetim kurulunun kabul yetkisini devredip devredemeyeceği hususuna değinmek gerekir ki bu noktada *Tekinalp*'in görüşüne yer vermek faydalı olacaktır. *Tekinalp*⁹⁰ e göre “Yönetim kuruluna tanınmış kabul yetkisinin genel kurula devredilmesi Koop. K m. 8 ile bağdaşmaz. Çünkü hükmün öngördüğü incelemeyi genel kurulun yapması güçtür. Genel kurulun seçeceği bir komiteye bu incelemeyi yaptırması düşünülebilir. Ancak bu halde de sorumluluk sorunu ortaya

⁸⁶ Yrg. HGK, 21.02.2018 T., 2018/129 E., 2018/246 K. sayılı kararı: (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 12 Aralık 2019).

⁸⁷ Kurtulan: “Kanaatimize göre; yönetim kurulu kendi dönemlerinde ortak olmak için başvuruda bulunanların ortaklık niteliğini taşıyıp taşımadığını araştırmalı, göreve başladıkları tarihte mevcut olan ortaklar için böyle bir zorunlulukları olmamalıdır. Çünkü mevcut ortaklar için de onları ortaklığa kabul eden yönetim kurulu tarafından gerekli araştırmalar zaten yapılmış olmalıdır. Aksi halde, her yönetim kurulu değişikliğinde mevcut olan tüm ortakların ortaklık niteliğini taşıyıp taşımadıklarının araştırılması gerekir ki bu de hem önceki yönetim kuruluna itimat edilmediği sonucunu doğurur hem mükerrer araştırmaya yol açar hem de çok ortaklı kooperatiflerde aşırı zaman kaybına yol açar.” Bkz. Kurtulan, 2003: 99.

⁸⁸ Anılan maddenin kanunilik ilkesine aykırılığı yönündeki görüş ve değerlendirmeleri için bkz. Yusuf, Üstün, “Kooperatifler Kanundaki Bazı Hükümlerin Anayasaya Aykırılık Sorunu”, *Tematic Ticaret ve Mevzuat Araştırmaları Dergisi*, S. 3, Nisan 2014, s. 5 vd., Erişim <https://ticaret.gov.tr> 3 Ocak 2020.

⁸⁹ Bkz. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı Gerekçesi, T. 06.10.1988, S. 3476.

⁹⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 965.

çıkar. Genel kurulun sorumluluğuna gitmek imkânı yoktur. Ortakların verdikleri oy dolayısıyla sorumlu tutulabilmesi ancak çok istisnai hallerde düşünülebilir.”

bb. Kabulün Süresi ve Şekli

Yönetim kurulunun başvuru hangi süre zarfında değerlendireceği ve ilgiliye bildireceği konusunda Koop. K sessiz kalmıştır. Ancak ilgili Bakanlıkça düzenlenen örnek ana sözleşmelerde “*ortaklığa kabul veya ret kararı ilgiliye on beş gün içinde yazı ile bildirilir*” şeklinde düzenleyici hükümler mevcuttur. Söz konusu bu süre, başvuru yazısının yönetim kuruluna ulaştığı tarihten itibaren başlayacaktır. Ortaklık sıfatının ise ortağa tebliğden itibaren geçerli olmak üzere kararın alındığı tarihten itibaren kazanılacağı söylenilebilir.

Kabul, yönetim kurulu tarafından verilecek bir kararla gerçekleşecek olup ortaklığın böyle bir kararla sağlanması açık bir kabulün varlığını ifade eder. Ancak kimi zaman ortak adına bir yönetim kurulu kararı alınmadığı ya da alınan kararın ortağa bildirilmediği gibi durumlarla karşılaşmaktadır. Bu durumda ortaklık sıfatının zımnen kazanılmasının mümkün olup olmadığı sorunu ortaya çıkmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında “*İlke olarak kooperatiflere üyelik kaydının yetkili organlarının bu hususta verecekleri açık bir kararla olması yanında, ortak olmak isteyen kişiden aidat tahsilâtı yapılması ya da kişinin genel kurul toplantısına çağrılması gibi kişiyi ortak olarak kabul eden işlemlerin yapılması suretiyle zımnen de ortaklık sıfatının kazanılabileceğini*” ifade etmiştir⁹¹.

cc. Kabulden Kaçınılması

Yönetim kurulunun kabule yetkili organ olduğunu ve kabulün açık veya zımnen olabileceğini ifade ettik. Peki, yönetim kurulu ortaklık başvurusunu kabulden kaçınır veya reddederse ne olacaktır?

Kooperatifler Kanunu, yönetim kurulunun ortaklık başvurusunu reddetmesi hususunda tamamen sessiz kalmıştır. Bu duruma Yargıtay’ın muhtelif kararları ile yön verildiğini söylemek mümkündür. Ancak Yargıtay, kararlarında bir tutarlılık göstermemiş ve kimi içtihatlarında açık kapı ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır.

⁹¹ Yrg. HGK, 13.12.2017 T, 2017/859 E., 2017/1719 K. sayılı kararı (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 10 Ocak 2020).

Bir kişinin kooperatife ortak olma isteği, objektif şartların taşınması halinde açık kapı ilkesi doğrultusunda geri çevrilmemelidir. Nitekim Yargıtay'ın bir kararında bu husus “*kooperatifler hukukunda, üyelik şartlarını taşıyanların kooperatifçiliğın temel esaslarından biri olan “açık kapı ilkesi” uyarınca kooperatif üyeliğine kabulü zorunlu olup yönetim kurulunun bu durumda takdir yetkisi yoktur*” şeklinde açıkça ifade edilmiştir⁹². Yine bir başka kararda kooperatif ortağı olunmasında açık kapı ilkesinin geçerli olduğu, ortak olmak için yöneticilerin isteklerinin değil objektif şartların gerçekleşmesinin yeterli olduğu ifade edilmiştir⁹³.

Öte yandan yukarıda ele aldığımız kararların aksine Yargıtay'ın önceki yıllarda tutumunun daha farklı olduğunu belirtmek gerekir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin tam aksi yönde bir kararı mevcuttur. Karara göre⁹⁴ “*Yönetim kurulları da ana sözleşmede belirtilen nitelikleri taşıyan kişileri bile, uygun görmezlerse, kooperatiflerine ortak olarak kabul etmeyeceklerdir. Kabul, yönetim kurulu takdirinde olduğundan, yönetim kurulu ortak kabulüne zorlanamaz.*”

Bir başka kararda ise kooperatif yetkili organlarının ana sözleşmede yer alan koşulları gerçekleştirilmeyen kimseleri ve kooperatife alınmasında kişisel ve haklı nedenlerle sakıncalı gördükleri kişileri üyeliğe kabul etmeme yetkisinin varlığından söz edilmiştir⁹⁵. Karara göre, yönetim kurulu, uygun görmediği takdirde ana sözleşmede belirtilen nitelikleri taşıyan kişileri bile kooperatife ortak olarak kabul etmeyebilecektir.

Yukarıda yer verdiğimiz Yargıtay kararları arasında çelişkiler olduğu aşikârdır. Yargıtay, verdiği kararlar ile ortak alımını ne tamamen yönetim kuruluna bırakmış ne de yönetim kurulunu açık kapı ilkesi uyarınca tamamen devre dışı bırakmıştır. Kanaatimizce kooperatife ortak alınırken kooperatifin sosyoekonomik bir örgütlenme olduğu, ortaklar arasında sosyal ve ekonomik olarak aynı niteliklerin sağlanması gerektiği ve ortakların kişisel katkılarının önemi dikkate alınarak bir

⁹² Yrg. 23. HD., 03.12.2019 T., 2016/9561 E., K. 2019/5064 K. sayılı kararı (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 10 Ocak 2020).

⁹³ Yrg. HGK, 13.12.2017 T., 2017/859 E., K. 2017/1719 K. sayılı kararı (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 10 Ocak 2020).

⁹⁴ Yrg. 11. HD., T. 20.10. 1974, E. 74-2276, K. 2540 sayılı karar için bkz. Kurtulan, 2003: 102.

⁹⁵ Yrg. 23. HD., 14.03.2012 T., 2012/305 E., 2012/1966 K. sayılı kararı (Erişim www.kazanci.com 11 Ocak 2020).

belirlemeye gidilmelidir. Bu durumda ortak alımı tamamen yönetim kurulunun keyfiyetine bırakılmamakla beraber kooperatifin niteliği göz önüne alınarak objektif ve haklı nedenlerin varlığı halinde yönetim kurulunun başvuru talebini reddetmesine imkân sağlanmalıdır⁹⁶.

Yönetim kurulunun vereceği bir kararla veya olumlu bir karar vermemekle zımni olarak ortaklık başvurusunu reddetmesi mümkündür. Bu durumda ortaklığa kabul edilmeyen kişiler, denetçiler vasıtası ile genel kurula itirazda bulunabilir. Buna rağmen yine de ortaklığa kabul edilmezler ise mahkemeye başvurabileceklerdir⁹⁷.

2. Tüzel Kişilerin Ortaklığı

Kooperatifler Kanununun 1'inci maddesinde tüzel kişilerin kooperatife ortak olabileceği açıkça ifade edilmiş olup 9'uncu maddede ise kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatiflerin kuruluşuna yardımcı olabilecekleri, önderlik edebilecekleri ve ortak olabilecekleri hüküm altına alınmıştır⁹⁸. Söz konusu düzenleme ile özel hukuk tüzel kişilerinin kooperatif ortağı

⁹⁶ Yrg. 11. HD., 20.11.2006 T., 2005/11143E., 2006/11895 K. sayılı kararı: “Özellikle kamu yararı ön planda olan yapı, arsa, üretim, pazarlama, taşıma faaliyetleri konusunda kurulmuş kooperatiflerde açık kapı ilkesi gereği ana sözleşme hükümlerine uygun şartları taşıyan herkesin, ortaklık için başvuru yapabileceği ilke olarak kabul edilmektedir. Ancak bu ilkenin isteyen herkesin ortaklık için başvurabileceği ve kooperatifin de başvuran herkesi ortak olarak kabul etmek zorunda olduğu şeklinde anlaşılması gerekir. Özellikle kooperatifin en üst organı genel kurul, kooperatifin durum ve ihtiyacına göre ortak sayısını sınırlandırabileceği gibi kaydedilecek ortakların belirlenmesinde yönetim kurulunu yetkilendirmesi mümkündür. Önemli olan yönetim kurulunun bu yetkiyi keyfi olarak kullanmamış olmasıdır.” (Erişim www.kazanci.com 11 Ocak 2020).

⁹⁷ Yrg. 11. HD., 16.10.2000 T., 6827 E., 7983 K. sayılı kararı: “Ortaklığa kabul edilmeyenlerin, denetçiler vasıtası ile ilk genel kurula itirazda bulunmaları gerekmektedir. Ana sözleşmenin bu hükmü karşısında, denetçiler vasıtası ile genel kurula itiraz edilmeden yönetim kurulunun olumsuz kararına karşı dava açılması mümkün değildir.” Bkz. Salih, Çelik/ Muktedir, Lale, **Özetli-İçtihatlı-Uygulamalı Kooperatifler Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 1007.

⁹⁸ Kooperatifler Kanununun 9'uncu maddesinin Anayasa m. 2, m. 11, m. 90 ve m. 171'e aykırılığı savı ile iptal davası açılmıştır. Anayasa Mahkemesi ise oybirliği ile davanın reddine karar vermiştir. Gerekçe ise şu şekildedir: “1163 sayılı Yasa'nın 23. maddesindeki ortakların hak ve yükümlülüklerinin eşit olduğu, 48. ve 53. maddelerindeki her ortağın yalnızca bir oy hakkına sahip bulunduğu, oy hakkı, iptal ve sorumluluk davası açma konusunda mutlak eşitliğin bulunduğu ve bu nedenle söz konusu hakların sermaye payının büyüklüğü ya da ortağın yaptığı katkının oranına bağlanamayacağına ilişkin hükümler de dikkate alındığında özel hukuk tüzel kişilerinin kooperatiflere katılması, kooperatiflerin özerklik ve bağımsızlıkları ile ortakların demokratik katılımını olumsuz etkilememekte, dolayısıyla ortakların çıkarlarını zedelememektedir. Kooperatiflerin amacı, bireyin geniş kapsamlı ve çok yönlü olarak ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlamaktır. 1163 sayılı Yasa'daki kooperatifçiliğin korunmasına ilişkin sınırlamalar da gözetildiğinde, özel ve kamu hukuku tüzel kişilerinin kooperatif ortağı olmalarına izin veren kural, üretimin artırılması ve tüketicinin korunmasına yönelik tedbirler niteliğinde olmakla Anayasa'nın 2. ve 171. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir. Kuralın Anayasa'nın 11. ve 90. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.”

olmaları sağlanarak kooperatiflerin ekonomik güçlerinin ve etkinliklerinin artırılması amaçlanmıştır; *kamu tüzel kişileri* ifadesinden sonra zikredilen “*il özel idareleri, belediye ve köy*” gibi sınırlayıcı ifadelerin kaldırılmasıyla da diğer kamu tüzel kişilerinin de kooperatife ortak olmaları imkânı sağlanmıştır⁹⁹.

Kooperatife ortak olmak isteyen kamu tüzel kişileri ile özel hukuk tüzel kişileri de Koop. K m. 8’de öngörülen yazılı başvuru şartını yerine getirmeli ve varsa şahsi sorumlulukları veya ek ödemeleri yazılı olarak kabul etmelidir. Başvurunun açık ve zımnen kabulü halinde ortaklık sıfatı kazanılacaktır.

C. Payın Devralınması Suretiyle Ortak Olma

Ortaklık sıfatını kazandıran hallerden biri de ortaklığın devredilmesidir. Ortaklığı devralan kişi ortaklık niteliklerini taşıdığı takdirde yönetim kurulu bu kişiyi ortaklığa kabul edecektir (Koop. K m. 14/III).

Ortaklık sıfatının payın devralınması ile doğrudan kazanılmadığını belirtmek gerekir. Payın devralınmasıyla ortaklığın kazanılabilmesi için tıpkı kurulmuş bir kooperatife sonradan ortak oluyormuş gibi Koop. K m. 8 hükümlerinin takip edilmesi gerekir. Buna göre devralan giriş isteminde bulunmalı; yönetim kurulu ise gerekli incelemeleri yapmalı, ortak olabilmek için gerekli şartların taşınması halinde kişiyi kooperatife kabul etmeli, aksi takdirde talebi reddetmelidir¹⁰⁰.

Kooperatif ortaklığının devir yolu ile kazanılması hususu 3476 sayılı Kanun ile getirilen bir düzenleme olup madde gerekçesinde “*ortaklığın devri konusunda ortaya çıkan ihtilafların engellenmesinin amaçlandığı*” ifade edilmiştir. Devrin hangi hükümler dâhilinde gerçekleşeceği hususu ise ne yazık ki düzenlenmemiştir. Kooperatifler, ana sözleşmelerinde devri düzenleyen hükümlere yer verebilir ve konulacak hükümlerle devir kısıtlanabilir¹⁰¹. Bunun dışında ise genel hükümlere

Anayasa Mahkemesi, 02.05.2008 T., 2004/47 E., 2008/96 K, RG. T-S: 01.07.2008-26923 (Erişim <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080701-14.htm> 13 Ocak 2020).

⁹⁹ Bkz. Kooperatifler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (1/782), Dönem: 22, Yasama Yılı: 2, T.B.M.M., S. Sayısı 407, (Erişim <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss407m.htm> 13 Ocak 2020)

¹⁰⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 966; Yrg. HGK, 13.12.2017 T., 2017/859 E., 2017/1719 K. sayılı kararı (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 13 Ocak 2020).

¹⁰¹ Parlar, 2004: 179, Çevik, 2003: 144.

başvurulacak olup ortaklığın devri için alacağın devri hükümleri (TBK m. 183 vd.) uyarınca işlem yapılmalıdır¹⁰².

Devredecek ortak ve devralacak kişi arasında devir işlemi yapılması tek başına ortaklığın devri için yeterli olmayacaktır. Böyle bir işlem yalnızca devredecek ortak ve devralacak kişi arasında kalan ve kooperatifi bağlamayan bir işlem olduğundan devir işlemi yönetim kurulu kararı ile hüküm ifade edecektir¹⁰³. Ortaklığın devri ile de ortaklığın sağladığı tüm hak ve borçlar devralan ortağa geçecektir.

Devir işlemi ile ortaklık talep edildiği takdirde devralan kişi ortaklık niteliklerini taşıyor ise yönetim kurulu, ortaklık talebini kabul etmek zorundadır¹⁰⁴. Nitekim ilgili Bakanlıkça hazırlanan muhtelif örnek ana sözleşmelerde “*ortaklık, yazılı olarak yönetim kuruluna bildirilmek suretiyle 10’uncu maddede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyan kişilere devredilebilir. Yönetim kurulu, bu şekilde ortaklığı devralan kişiyi ortaklığa kabulden kaçınamaz.*” hükmüne yer verilmektedir¹⁰⁵. Keza Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da aynı görüşte olup bir kararında kişinin üyeliği devralması, devrin kooperatife bildirilmesi ve devralanın kooperatif üyelik koşullarını taşıması halinde devralanın Koop. K m. 14/III uyarınca ortaklığa kabul edilmesinin zorunlu olduğuna hükmetmiştir¹⁰⁶.

¹⁰² Eriş, 2001: 312, Çevik, 2003: 144, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 972.

¹⁰³ Üstün/Aydın, 20017: 92, Parlar, 2004: 180, Çevik, 2003: 145; Yrg. 23. HD., 24.02.2016 T. 2015/4220 E., 2016/1037 K. sayılı kararı: “*Üyelik devir sözleşmesi yapıldığı tarih itibariyle sözleşmenin yanları arasında geçerli sonuç doğurmasına karşın, kooperatif bakımından ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 14/3. ve ana sözleşmenin 17/1. ve 2. maddeleri hükümleri gereği, devrin kooperatife bildirilmesi ve yönetimin makul sürede yapacağı inceleme sonunda devir alanın ortaklık şartlarını taşıması durumunda devir alanı makul süre içerisinde üyeliğe kabulü kararı verdiği tarihte hüküm ifade eder.*” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 14 Ocak 2020).

¹⁰⁴ Ünal’a göre “*...kanun koyucu adeta devir halinde devralanın ortaklığa kabulü zorunluluğu varmış gibi bir ifade tekniği kullanmıştır (m. 14/III). Oysa bu durum, şahıs unsuru önemli olan kooperatiflerin korunması bakımından, büyük sakınca doğurmaktadır. Zira ortaklar kooperatiften çıkabilir veya yeni kişiler kooperatife ortak olabilirler. Ancak kooperatife girip çıkmaların hiçbir zaman kooperatife zarar vermemesi gerekir. Binaenaleyh, her başvurunu ortaklığa kabul zorunluluğu getiren Kooperatifler Kanununun 14/3 maddesi bu ilkeye uygun bir lafza kavuşturulmalıdır.*” Bkz. Ünal, 1996: 34.

¹⁰⁵ Bkz. Hizmet ve Dayanışma Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 18/I-II, Konut Yapı Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 17/I-II, Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 17/I-II.

¹⁰⁶ Yrg. HGK, 11.11.2015 T., 2014/649 E., 2015/2597 K. sayılı kararı: “*Davacının bu üyeliği devir alması, devrin kooperatife bildirilmesi davacının kooperatif üyelik koşullarını taşıması halinde kooperatifin davacıyı 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 14/3 ncü maddesi uyarınca ortaklığa kabul etmesi zorunludur.*” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 16 Ocak 2020).

Ortaklığı devralan kişinin ortaklık şartlarını taşımasına rağmen yönetim kurulu ortaklığın devri talebini reddetmişse yönetim kurulunun bu kararı aleyhine genel kurul nezdinde itirazda bulunulabilir. Genel kurulca da devir talebi reddedilir ise bu durumda ortaklığa kabul davası açılabilir¹⁰⁷.

D. Miras Yoluyla Ortaklık

Ölüm ortaklık sıfatını sona erdiren hallerden biridir. Bu durumda ölen ortağın mirasçıları ortaklık sıfatını kazanabilirler. Ancak bu hususun en önemli şartı ortaklığın mirasçılara geçebileceğine dair ana sözleşmede bir hüküm bulunmasıdır (Koop. K m. 14/II). Aksi takdirde mirasçıların ortak olarak kalmaları mümkün değildir.

Mirasçıların ortak olabileceği ana sözleşmede kabul edilmiş ise mirasçı tek olduğu takdirde kendisi, birden fazla mirasçı olduğunda ise içlerinden biri temsilci sıfatıyla hisseleri temsil edecektir¹⁰⁸. Ancak önemle belirtmek gerekir ki mirasçıların ana sözleşmede öngörülen ortaklık şartlarını haiz olmaları gerekir¹⁰⁹. Örneğin karayolu yolcu taşıma kooperatifi ortağının ölümü halinde, ortaklığın mirasçılara geçebilmesi için mirasçıların da yolcu taşımacılığı işi ile iştigal etmek ve amaca uygun bir motorlu araca sahip olmak gibi ana sözleşmede yazılı olan ortaklık şartlarını taşıması gerekir.

E. Görev veya Hizmet Ya da Taşınmaz Mal veya İşletme Karşılığı Ortaklık

Ana sözleşmeye hüküm konulmak suretiyle kooperatife ortak olma;

- Bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine,
- Bir taşınmaz malın verilmesine,
- Bir teşebbüsün işletilmesine bağlı olabilir (Koop.K m. 15).

¹⁰⁷ Kurtulan, 2003: 124, Çevik, 2003: 145.

¹⁰⁸ Çevik, 2003: 143.

¹⁰⁹ Yrg. 23. HD., 31.03.2015 T., 2015/1896 E., 2015/2140 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 14. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında “Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer. Ana sözleşmede gösterilecek şartlarla, ölen ortağın mirasçılarının kooperatife ortak olarak kalmaları sağlanabilir.” Kooperatif ana sözleşmesinin 19. maddesinde ise, “Ortağın ölümü halinde ortaklık kanuni mirasçılara geçer. Mirasçılar aralarında anlaşarak paylarını içlerinden birine veya birkaçına 9. maddedeki şartları taşımak kaydıyla devrini isteyebilir.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 16 Ocak 2020).

Bir görev veya hizmetin yerine getirilmesinde ve ortaklığa alınmasında fayda umulan kişiler, ilgililerin yazılı isteği, yönetim kurulunun teklifi ve genel kurulun onayı ile ortaklığa alınabilir.

Kooperatiflerde ortaklık sıfatının kazanılması, taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine de bağlanabilir. Bu şekilde ortaklıktan söz edebilmek için de ana sözleşmede hüküm bulunması gerekmektedir (Koop. K m. 15/II).

Taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmenin üçüncü şahsa devri veya temlikıyla de ortaklık sıfatının bir hak olarak üçüncü şahsa (yeni malike veya işletmeyi alan kişiye) geçmesi mümkündür. Böyle bir kazanım için yine ana sözleşmede hüküm bulunması gerekmekte olup ortaklık sıfatının bu şekilde iktisap edilmesinin üçüncü şahıslar nezdinde geçerli olabilmesi için tapu siciline şerh verilmesi gerekir (Koop.Km. 15/II). Buradaki şerh, bir kişisel hakkı güçlendirmemekle beraber borç ve yükümlerin yeni malike ileri sürülmesini sağlar¹¹⁰.

II. Ortaklık Sıfatının İspatı - Ortaklık Senedi

Kooperatif ortaklarının üyelik hakları, “*ortaklık senedi*” adı verilen belgeler ile temsil olunur. Ortaklık senedi, ortağın, kanun veya ana sözleşme ile kendisine tanınan hakları kullanması sırasında kooperatif ile arasında çıkan birtakım anlaşmazlıkların giderilmesinde bir “delil” olarak kullanılmak ve ilgili mercilere sunulmak amacı ile düzenlenir.

A. Ortaklık Senedinin İçerdiği Kayıtlar

Ortaklık senedi, Koop.K m. 18’de düzenlenmiş olup ortaklık senedinde hangi hususların yer alacağı anılan maddede tek tek sayılmıştır. Buna göre:

- Kooperatifin unvanı,
- Ortaklık senedi sahibinin adı ve soyadı,
- Ortağın iş ve konut adresi,
- Ortağın kooperatife girdiği ve kooperatiften çıktığı tarihler,

¹¹⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 967.

- Tarih sırasıyla ortağın kooperatife ödediği paralar ve kooperatiften aldığı paralar,
- Ortağın ve kooperatife yetkili olan kimselerin imzası ortaklık senedinde bulunmalıdır.

Ortağın giriş tarihi, ortaklığa başvuru neticesinde yönetim kurulunun verdiği kabul kararının tarihidir. Zira ortaklık sıfatı yönetim kurulunun kabul kararı ile kazanılır. Ortaklık sıfatının zımnen kabulü halinde ise ilk hak veya sorumluluğun eylemli olarak yerine getirildiği tarih, giriş tarihi olarak kaydedilecektir¹¹¹.

Ortağın kooperatiften çıktığı tarihin de ortaklık senedine yazılacağı öngörülmüştür. Ortağın kooperatiften “çıkması” ile kooperatiften “çıkarılması” birbirinden farklıdır. Bu bakımdan “çıktığı tarihin” ortağın kooperatiften “çıkmasını” karşıladığını ifade edebilirsek de maddenin genel ruhundan yola çıkarak ortağın “çıkarıldığı” tarihin de yazılacağına kabulü gerekir¹¹².

Kooperatifler Kanunu m.18’de ortağın yatırdığı ve çektiği paraların tarih sırasıyla kaydedileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükme dayanarak ortağın yatırdığı paraların sermaye ve diğer ödeme yükümlerini (ek ödeme, aidat vs.), çekilen paraların ise kooperatifçe gerek ortaklık devam ederken gerekse çıkma/çıkarılma halinde ortağa iade edilen paraları ifade ettiğini belirtmek gerekir.

Yukarıda zikrettiğimiz hususları içermek kaydıyla ortağın sermaye payı, sermaye adedi ve değeri gibi kayıtlara da ortaklık senedinde yer verilmesi mümkündür¹¹³.

B. Ortaklık Senedinin Hukuki Niteliği

Ortaklık senedi, kıymetli evrak niteliği bulunmayan; kanuni ifadesi ile “*beyyine vesikası*” yani ispat senedi hükmünde olan bir belgedir (Koop. K m. 18). Senedin ispat niteliği özellikle ortaklık sıfatının varlığı açısından önem arz eder. Zira ortaklık senedi, ortaklık haklarının ada yazılı olduğu; ortağın, ortaklık sıfatını haiz

¹¹¹ Parlar, 2004: 186; Kurtulan, 2003: 163.

¹¹² Kurtulan, 2003: 163.

¹¹³ Kurtulan, 2003: 163.

olduğunu belirtir bir belgedir. Yargıtay uygulamalarında da ortaklık senedinin ortaklık sıfatı bakımından bir ispat vasıtası olarak değerlendirildiği görülmektedir¹¹⁴.

Öte yandan Koop. K m. 18’de imzalı ortaklık senedinin makbuz hükmünde olduğu ifade edilmiştir. Ortaklık senedinin makbuz hükmünde olmasına dayanarak bir hususa da açıklık getirmek faydalı olacaktır. Şöyle ki: anılan maddede kooperatifin ödediği paralar karşılığında ortağın, ortaklık senedini imza edeceği belirtilmekle beraber ortağın yaptığı ödemeler doğrultusunda temsile yetkili kimselerin imza edip etmeyeceği hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu durumda ortaklık senedinin makbuz niteliğini haiz olduğu göz önüne alındığında ortağın yaptığı ödemeler karşılığında yetkililerin de imzasının alınması gerekmektedir. Zira makbuz hukuken “*bir para veya malın alındığını ya da borcun ödendiğini gösteren ve alacaklı tarafından imzalanarak borçluya verilen bir belge*” olup konu bu yönü ile ele alındığında yetkililerin imzalamaları da imkân ve mantık dâhilindedir¹¹⁵.

C. Ortaklık Cüzdanı

Ortaklık senedi, Koop.K m. 18’deki kayıtlara ek olarak ana sözleşmeyi de içerecek şekilde düzenlenebilir. Bu durumda “*ortaklık cüzdanı*”ndan söz edilir (Koop. K m. 18). Ortaklık cüzdanı da tıpkı ortaklık senedi gibi ispat niteliğini haizdir.

§ 5. KOOPERATİFLERDE ORTAKLIK SIFATININ KAYBEDİLMESİ

Bir ortağın ortaklık sıfatı, çıkma hakkının kullanılması suretiyle ortağın kendi isteği üzerine ayrılması (Koop. K m. 10), ortağın ölümü (Koop. K m. 14/I), ortaklık payının başkasını devredilmesi (Koop. K m. 14/III), ortaklık sıfatının bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı olması halinde bu görev veya hizmetin sona ermesi (Koop. K m. 15), ortağın kooperatif ana sözleşmesinde gösterilen sebeplerle

¹¹⁴ Yrg. 11. HD., 08.04.1996 T., 2129 E., 2497 K. sayılı kararı: “Yönetim kurulunun kooperatife kabul kararı bulunmasa bile davalı kooperatifçe ortağa ortaklık senedi verildiği ve aidatların alındığının anlaşılmasına göre bu kimsenin ortak olduğunun kabulü gerekir.” Bkz. Çevik, 2003: 263, Yrg. 11. HD., 28.01.1994 T., 7107 E., 474 K. sayılı kararı: “Elinde ortaklık pay senedi ve ödeme makbuzu bulunan davacının genel kurula da ortaklık sıfatıyla çağırılmış olması karşısında pay defterine dahil edilmeyişi onun ortaklık sıfatını kaybettirmez.” Bkz. Eriş, 2001: 528.

¹¹⁵ Kurtulan, 2003: 163.

ortaklıktan çıkarılması (Koop. K m. 16) ve ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle ihracı (Koop. K m. 27) hallerinde sona ermektedir.

I. Ortaklıktan Çıkma ve Ortaklıktan Çıkarılma

Kooperatiflerde ortaklık sıfatını kazanan herkesin, açık kapı ilkesi gereğince, kooperatiften çıkma hakkı olduğu gibi ana sözleşmede açıkça belirtilmiş olan nedenlerle ortağın çıkarılmasına (ihracına) karar verilmesi de mümkündür.

Kooperatiften çıkma ve çıkarılma halleri temelde ortaklık sıfatını kaybettirmekle beraber usulen farklılık arz eder. Çıkma ve çıkarılma hususunda izlenecek usuller aşağıda ayrı ayrı incelenecektir.

A. Ortaklıktan Çıkma

1. Genel Olarak

Kooperatiflerde ortaklık sıfatını kaybettiren kurumlardan ilki ortağa tanınan “çıkma hakkı”dır. Ortaklık sıfatını haiz her gerçek ve tüzel kişi kooperatiften çıkma hakkına sahiptir.

Çıkma, ortağın iradi olarak kooperatifle arasındaki hukuki ilişkiyi sona erdirmesidir¹¹⁶. Ortak, çıkma hakkını bildirim yolu ile kullanır. Çıkma bildirimini, tek taraflı bir irade beyanı niteliğinde olup bozucu yenilik doğuran bir işlemdir¹¹⁷.

Ortaklıktan çıkma hakkı genel olarak bildirim yolu ile kullanılmakla beraber Yargıtay ortaklıktan çıkma iradesinin eylemli olarak yansıtılmasının da mümkün olduğuna hükmetmiştir. Nitekim bir kararında “*üyelikten ayrılmanın da açık bir irade beyanı ile olabileceği gibi aidat yükümlülüğü bulunan ortağın uzun süre kooperatife uğramaması, aidat borcunun bulunup bulunmadığını takip etmemesi*

¹¹⁶ Başak, Beşok, *Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 35; Bünyamin, Gürpınar, “Limited Şirkette Çıkma ve Çıkmaya Katılma”, *GÜHFD*, C. XX, S. 2, Y. 2016, s. 77, Erişim <http://webftp.gazi.edu.tr> 16 Ocak 2020.

¹¹⁷ Filiz, Aykan Demirci, *Kooperatif Üyelüğünden Çıkarılma ve Çıkarılma Kararına İtiraz Davası*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2004, s. 27, Gürpınar, 2016: 78, Can, 2007: 77, Çevik, 2003: 141, Tekinalp’ e göre “*Bu bildirme, tek taraflı, süreye bağlı ve ancak hesap yılı sonunda hüküm ifade eden, kabulünden kaçınılabilen ve reddedilebilen bir irade beyanıdır.*” Bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 968.

de eylemli olarak ortaklıktan çıkma iradesini yansıttığı anlamına gelir” diyerek eylemli olarak ortaklıktan çıkılabileceğini açıkça ortaya koymuştur¹¹⁸.

Çıkma hakkı ortağa tanınan vazgeçilemez ve bertaraf edilemez bir haktır¹¹⁹. Koop. K m. 11/III’ e göre ortağın hiçbir suretle kooperatiften çıkamayacağına dair bağlamalar geçersizdir. Emredici nitelikteki bu düzenleme ile de çıkma hakkının vazgeçilmezliği ve bertaraf edilemezliği açıkça ortaya konmuştur. Ancak bu hakkın ortaklara sınırsız bir şekilde tanınması bazı hallerde kooperatifi telafisi güç ve hatta imkânsız zararlara sokabilmektedir. Bu husus kanun koyucu tarafından öngörülmüş olacak ki ana sözleşme ile çıkma halinin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürmesi halinde, ayrılmak isteyen ortağın tazminat¹²⁰ ödemesi kararlaştırılabilecektir (Koop. K m. 10). Hükümün uygulanabilmesi için iki önemli şartın varlığı gerekir:

- Ana sözleşmede tazminat ödeneceğine dair bir hüküm,
- Çıkma ile kooperatifin varlığının tehlikeye düşmesi arasında ise uygun illiyet bağı bulunmalıdır.

Belirtmek gerekir ki yalnızca ana sözleşmede hüküm bulunması veya yalnızca kooperatifin varlığının tehlikeye düşmesi halinde tazminata hükmedilmesi mümkün değildir. Ayrılacak ortağın tazminat ödemesi, söz konusu iki şartın bir arada gerçekleşmesi halinde gündeme gelecektir¹²¹.

Hangi hallerin kooperatifin varlığını tehlikeye düşüreceği hususu geniş yorumlanmalıdır¹²². Kooperatifin, amacını gerçekleştiremeyecek duruma gelmesinin yanı sıra parasal kaynaklarının zorlanması da kooperatifin tehlikeye düşmesi olarak nitelendirilecektir. Kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek haller ana sözleşmede sınırlı olarak sayılabilmekle beraber ana sözleşmede böyle bir düzenleme yoksa

¹¹⁸ Yrg. 23. HD., 06.03.2019 T., 2016/4892 E., 2019/861 K. sayılı kararı (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 16 Ocak 2020).

¹¹⁹ Aykan Demirci, 2004: 28, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 968, Beşok, 2010: 36, Can, 2007: 75.

¹²⁰ Tekinalp’ e göre “Hükümde tazminat kelimesi kullanılmış olduğu halde gerçekte söz konusu olan ayrılmak akçesidir. Niteliği ne ceza ne de tazminattır. Ayrılmak akçesi çıkma ile kooperatifin uğrayacağı varsayılan kaybı dengeler. Anasözleşmede hüküm yoksa ortak kusursuz olsa da ayrılmak akçesi ödenir.” Bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 970.

¹²¹ “Ancak unutulmamalıdır ki her hak gibi çıkma hakkı da dürüstlük kuralına (TMK m. 2) uygun olarak kullanılmalıdır. Ortak çıkma hakkını dürüstlük kuralına aykırı kullanır ve bu yüzden bir zarara sebep olursa, kooperatif ana sözleşmesinde hüküm bulunmasa dahi Borçlar Kanununun genel hükümlerine göre kendisinden tazminat talep edilebilmesi mümkündür.” Bkz. Can, 2007: 75-76.

¹²² Aykan Demirci, 2004: 28, Can, 2007: 86.

tehlikenin varlığı ve uygun illiyet bağı somut olaya göre araştırılmalıdır¹²³. Çıkmanın kooperatifin varlığını tehlikeye düşürüp düşürmediği konusunda uyuşmazlık çıkması halinde bu hususun tespiti mahkemece, bilirkişi aracılığı ile yapılmalıdır¹²⁴.

Kooperatifler Kanunu m. 10'da “*muhih*¹²⁵” bir tazminat ödeneceği hüküm altına alınmıştır. Tazminatın yararlar dengesini bozmayacak nitelikte olması gerekir. Bu yüzden tazminatın miktarı ve muhih olma ölçüsü, somut olayın özelliğine ve objektif şartlara göre mahkeme tarafından tayin edilir¹²⁶.

2. Ortaklıktan Çıkmanın Sınırlandırılması

Kooperatiflerde ortaklıktan çıkma hakkının sınırlandırılması mümkündür. Bu husus kooperatifin korunması ilkesinin bir sonucu olup kooperatifin amacını gerçekleştirebilmesi ve varlığını sürdürebilmesi açısından önem arz eder.

Ortağın kooperatiften çıkma hakkı ancak ana sözleşme ile ve en fazla beş yıl için sınırlandırılabilir. Kooperatifin kuruluşu esnasında ana sözleşme hazırlanırken veya sonradan yapılacak bir ana sözleşme değişikliği ile söz konusu sınırlandırılmanın getirilmesi mümkündür. O halde yönetim kurulu veya genel kurul kararı ile sınırlama getirilemez. Ana sözleşme ile çıkma hakkının sınırlandırılması konusunda yönetim kurulu veya genel kurul yetkili kılınsa dahi bu yetkilendirme geçersiz sayılmalıdır¹²⁷.

Ortaklıktan çıkma hakkının sınırlandırıldığına ilişkin ana sözleşmeye bir hüküm konulsa bile yine ana sözleşmeye konulacak diğer bir hükümle haklı ve önemli sebeplerin varlığı halinde bu süreden önce ortaklıktan çıkmaya izin verilebilir (Koop. K m. 11/II).

Haklı ve önemli sebep, kişiyi ortak olmaya sevk eden sebeplerin ve şartların ortadan kalkması olarak ifade edilebilir¹²⁸. Bu sebeplerin varlığı ortağın şahsı veya

¹²³ Can, 2007: 86.

¹²⁴ Çevik, 2003: 137, Eriş, 2001: 304, Parlar, 2004: 178, Can, 2007: 86.

¹²⁵ “Haklı, doğru.” Bkz. TDK Sözlük (Erişim <https://sozluk.gov.tr/> 17 Ocak 2020).

¹²⁶ Çevik, 2003: 137, Aykan Demirci, 2004: 28, Can, 2007: 86.

¹²⁷ Deryal, 2005: 400.

¹²⁸ Aykan Demirci, 2004: 29, Can, 2007: 80.

kooperatifin tüzel kişiliği ile ilgili olabilir¹²⁹. Bu durumda haklı ve önemli sebebin kapsamı ve sınırları her somut olayın özelliği dikkate alınarak tayin edilmelidir¹³⁰.

Kanunda ve hukukumuzda haklı ve önemli sebeplerin varlığı halinde çıkma tazminatı ödenip ödenmeyeceği hususunda bir açıklık yoktur. *Tekinalp*'e göre¹³¹ “Çıkma tazminatına gerek olup olmadığını sonuçlandırabilmek için haklı sebebin oluşu incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Eğer haklı sebep ortağın kusurundan, birlikte kusurundan veya kendi kişiliğinden doğmuş ise çıkma tazminatının öngörülme sebebi dolayısıyla istenmesi hem haklı hem de gereklidir. Fakat haklı sebep oluşmasında ortağa yüklenebilecek bir kusur yoksa veya haklı sebep, konu değişikliğinden, işletme şeklindeki büyük görüş farklılıklarından doğuyorsa, tazminat istenmesi yoluna gidilmeyecektir.” Kanaatimizce *Tekinalp*'in görüşü oldukça makul olup çıkma tazminatı hususunun, her somut olayın özelliğine göre ve menfaatler dengesi de gözetilerek tespit edilmesi gerekir.

3. Bildirim Süresi ve Çıkma Zamanı

Ortaklıktan çıkma bildirimini bir hesap yılı sonundan en az altı ay öncesinde yapılır (Koop. K m. 12). Çıkış ise bir hesap yılı sonu için geçerlilik ifade eder (Koop. K m. 12). Örnekeleyecek olursak: Hesap yılı sonu 31 Aralık olan bir kooperatifte çıkma bildirimini en geç altı ay öncesinde yani 30 Haziranda yapılır; ortak ise 31 Aralıkta ortaklıktan çıkar.

Ana sözleşme ile altı aylık sürenin kısaltılması ve hesap dönemi içinde de çıkışa izin verilmesi mümkündür (Koop. K m. 12). Nitekim birçok tip ana sözleşmede çıkış bildirimini hesap yılı sonundan en az bir ay öncesinde yapılabileceği belirtilmektedir¹³².

¹²⁹ Kurtulan, 2003: 118, Üstün/Aydın, 2017: 98, Aykan Demirci, 2004: 29.

¹³⁰ Parlar, 2004: 178, Çevik, 2003: 138.

¹³¹ Ünal, Tekinalp, *Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi*, İstanbul, 1972, s. 146.

¹³² Yrg. 11. HD., 05.02.2007 T., 2007/369 E., 2007/1315 K. sayılı kararı: “*Kooperatifler Kanunu'nun 12. maddesine göre; çıkışın bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılacağı, ancak ana sözleşmede daha kısa bir süre belirtilerek hesap senesi içinde de çıkışa müsaade edilebileceği düzenlenmiştir. Somut olayda Kooperatif ana sözleşmesinin 13. maddesinde, her ortağın hesap senesi sonundan en az bir ay önce yönetim kuruluna yazı ile başvurmak suretiyle ortaklıktan çıkabileceği belirtilmiştir.*” (Erişim www.kazanci.com 17 Ocak 2020).

4. Yönetim Kurulunun Ortaklıktan Çıkmayı Kabulden Kaçınması

Çıkma bildiriminin yenilik doğurucu bir işlem olduğunu daha önce ifade etmiştik. Yenilik doğuran haklar, nitelikleri gereği, hakkın kullanılmasına yönelik irade beyanının muhataba ulaşması ile sonuçlarını doğurduğundan hukuki sonucun meydana gelmesi için muhatabın rızasına gerek yoktur¹³³. Bu durumda çıkma bildiriminin esasen kabule bağlı olmadığını söyleyebiliriz¹³⁴.

Kooperatifler Kanunu m. 13'te yönetim kurulunun ortağın istifasını kabulden kaçınması halinde ortağın noter aracılığı ile çıkma bildiriminde bulunacağı belirtilmiştir. Anılan maddede ifade edilen “*kabulden kaçınma*” esas itibariyle çıkma iradesinin ana sözleşmede öngörülen şartlara ve sınırlamalara uygun olmadığını belirleyen bir işlemdir¹³⁵. O halde yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümlerine uygun olarak yapılmayan çıkma bildirimini kabulden kaçınabilir. Ancak ana sözleşmeye uygun olarak yapılan isteğe rağmen yönetim kurulu istifayı kabulden kaçınırsa ortak çıkma bildirimini noter aracılığı ile kooperatife bildirecektir. Çıkma isteğinin noter aracılığı ile kooperatife bildirildiği tarihten itibaren çıkma işlemi gerçekleşmiş olacaktır¹³⁶.

B. Ortaklıktan Çıkarılma (İhraç)

Türk Hukukunda ortaklıktan çıkarılma, ortağın haklarının kendi istek ve iradesi dışında elinden alınmasını ifade eder¹³⁷. Ortaklıktan çıkarılma, kooperatif

¹³³ Harun, Demirbaş, *Yenilik Doğuran Haklar*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 29.

¹³⁴Üstün/Aydın, 2017: 99, Çevik, 2003: 141, Aykan Demirci, 2004: 27; Can, 2007: 78, Yrg. 23. HD., 17.09.2013 T., 2013/4569 E., 2013/5465 K. sayılı kararı: “Ortağın istifa bildirimini yenilik doğurucu nitelikte olup kooperatife ulaştığı anda sonuç doğurur. Yukarıda anılan 13. maddenin yazılış biçimi ortağın istifasının kooperatifçe kabulünü gerekli kıldığı izlenimi yaratmakla beraber noter aracılığı ile yapılan bildirimde özel önem verilmek suretiyle, noter aracılığıyla yapılan bildirim kabulünün gerekli bulunmadığı vurgulanmıştır. Bu durumda ortağın yenilik doğurucu nitelikteki istifa iradesini ilk olarak noter vasıtasıyla duyurması ortaklıktan çıkmanın gerçekleşmesi için yeterlidir.” (Erişim www.kazancihukuk.com 17 Ocak 2020).

¹³⁵ Deryal, 2005: 399.

¹³⁶ Yrg. 25.12. 2013 T., 2013/422 E., 2013/1699 K. sayılı kararı (Erişim www.kazanci.com 17 Ocak 2020).

¹³⁷ Aytekin, Çelik, “Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma”, *SÜHFD*, Y. 2009, 17(2), s. 172, Erişim <https://dergipark.org.tr/> 16 Ocak 2020.

iradesi ile ortaklık sıfatının sona erdirilmesi olup kooperatiften çıkarma yani “ihraç” kurumu olarak da ifade edilebilir.

Ortaklıktan çıkarılma, ortaklık sıfatını sona erdiren köklü bir kurumdur. Kanun koyucunun ihraç hususu karşısında ilgisiz kalmamasının sebebi, ihracın ortak için maddi ve manevi bakımdan ağır bir muamele olmasıdır¹³⁸. Zira ihraç kurumu, kooperatife, ortağın iradesine rağmen tüzel kişilik ile ortak arasındaki ilişkiye son verme imkânı tanımaktadır.

Kooperatif ortaklığından çıkarılma, Koop. K m. 16’da düzenlenmiş olup kooperatif ortağının nasıl ve ne şekilde ortaklıktan çıkarılacağı, çıkarılma kararının verilmesi hususunda uygulanacak usul ve esaslar, çıkarılan ortağın ihraç karşısında başvuracağı hukuk yolları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Tüm bu hususlar aşağıda kapsamlı bir şekilde incelenecektir.

1. Ortaklıktan Çıkarılmayı Gerektiren Sebepler

a) Ana Sözleşmede Öngörülen Sebepler

Kooperatif ortağının ortaklıktan çıkarılması için ana sözleşmede öngörülen sebeplerden en azından birinin varlığı gerekir. Zira ana sözleşmede açıkça belirtilmeyen bir sebeple ortağın kooperatiften çıkarılması mümkün değildir (Koop. K m. 16/D).

Kanun koyucu ortaklıktan çıkarılmayı gerektiren sebepleri tek tek sayma yoluna gitmektense bu hallerin kooperatif ana sözleşmesinde düzenlenmesi yolunu tercih etmiştir. Böylelikle kooperatife, türüne ve özelliğine göre bir belirlemeye gitme imkânı sağlanmıştır¹³⁹.

3476 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, ortaklıktan çıkarılma sebeplerinin ana sözleşmede ihtiyari olarak gösterilmesini öngören ve ana sözleşmede öngörülmeyen haklı sebeplere dayanarak ortağın çıkarılması yetkisi veren

¹³⁸ Akar, Öçal, “Ortağın Kooperatif Ortaklıktan İhracı Üzerine”, *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi*, C. III, S. 2, Y. 1967, s. 170, Erişim <http://iibf.erciyes.edu.tr> 16 Ocak 2020.

¹³⁹ Örnekleyecek olursak: Konut Yapı Kooperatifi tip ana sözleşmelerinde;

- Kura çekimi sonunda kendilerine düşen konutları kabul etmeyenlerin,
- Tapuda kendi adlarına tescilinden önce konutlarında yaptıkları tahribat veya tadilatı yazılı ihtara rağmen düzeltmeyenlerin kooperatiften çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Bkz. Konut Yapı Kooperatifleri Ana Sözleşmesi m. 14/III-IV.

düzenlemeden dönülmüş, yalnızca ana sözleşmede öngörülen sebeplerle ortağın çıkarılacağına hükmedilmiştir. Değişikliğin amacı ortakların mağdur olmalarının önlenmesidir¹⁴⁰. Böylelikle subjektif nedenlerle ortakların ortaklık sıfatının ellerinden alınmasının ve mağdur olmalarının önüne geçilmiştir¹⁴¹.

Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler somut; akla, mantığa, hukuka ve ahlaka uygun olmak zorundadır¹⁴². Ayrıca sebeplerin, açık bir şekilde tek tek ana sözleşmede öngörülmesi gerekir. Bu yüzden genel bir hükümle, hal ve şartlara göre sebepleri tayin etme yetkisi herhangi bir organa bırakılamayacaktır¹⁴³. Başka bir ifade ile “*genel kurul/yönetim kurulu, kooperatifin amacına uygun tedbirleri alır ve bu tedbirlere uymayan ortakları çıkarabilir*” gibi genel nitelikli bir hükümle herhangi bir organa takdir yetkisi tanınması mümkün değildir.

b) Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmeyen Ortağın İhracı

Kooperatiflerde parasal yükümlülüğünü yerine getirmeyen ortakların Koop.K m. 27’deki prosedüre uyularak kooperatiften çıkarılmasına karar verilebilmektedir¹⁴⁴.

¹⁴⁰ Bkz. 3476 Sayılı Kanun m. 4 gerekçesi, Yrg. HGK, 19.02.2014 T., 2013/320 E., 2014/118 K. sayılı kararı: “*Kooperatifler Kanununun ortaklıktan çıkarılmaya dair hükümleri 06.10.1988 tarih ve 3476 sayılı Kanunla esaslı surette değiştirilmiştir. Değişiklikten önce, ana sözleşmede öngörülen sebeplerin dışındaki sebeplerle de ortak haklı sebeplerin varlığı halinde kooperatiften çıkarılabiliyordu. Ancak 3476 sayılı Kanun, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 16. maddesinde yaptığı değişiklikle kanunda ve ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortağın, ortaklıktan çıkarılması mümkün değildir. Kanunda yapılan bu değişikliğin sebebi haklı sebebin ve haklı sebeple çıkarmanın uygulamada kötüye kullanılmış olmasıdır.*” (Erişim www.kazancihukuk.com 20 Ocak 2020).

¹⁴¹ Söz konusu değişiklik doktrinde bazı yazarlar tarafından eleştirilmiştir. Deryal’e göre “*Bu değişiklikten sonra “haklı sebeple çıkarma” imkânına kanunda yer verilmemiş olması, oldukça yersiz ve sakıncalı olmuştur. Kanaatimizce, haklı sebeple çıkarma uygulamasına son veren Koop.K m. 16/1 değişikliğinin en kısa sürede kaldırılması ile eskiden olduğu gibi, haklı sebeple çıkarma yolunun açılmasında sayısız yararlar bulunmaktadır.*” Bkz. Deryal, 2005: 402, İzmirli’ye göre ise “*Her müşahhas hadisenin önceden öngörülmesinin güçlüğü nazara alınrsa genel çıkarmanın sebebi haklı sebeple çıkarma Kooperatifler Kanunundan çıkarılmasının yerinde olup olmadığı tartışılabilir. Kanaatimizce bu değişikliğin uygulamada ortaya çıkaracağı problemler zaman içinde kendini gösterecektir.*” Bkz. Yadigar, İzmirli, “Kooperatif Ortaklığından Çıkarılmayı Gerektiren Sebepler”, *Kooperatifçilik Dergisi*, S. 92, Nisan-Mayıs-Haziran 1991, s. 15, Erişim <http://tisej.com> 23 Ekim 2019.

¹⁴² Kudret, Kurt, “Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma ve İtiraz Davaları”, *TBB Dergisi*, 1994/2, s. 516, Erişim <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> 24 Ekim 2019.

¹⁴³ Tekinalp, 1972: 152, İzmirli, 1991: 12, Aykan Demirci, 2004: 42.

¹⁴⁴ Yrg. 23. HD., 13.05.2019 T., 2016/4657 E. 2019/1922 K. sayılı kararı: “*Parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen kooperatif üyelerinin ihracı prosedürü düzenlenmiş olup, bu tür davalarda, mahkemece öncelikle, aidat borcunun ödenmesi için üyeye iki ihtarın gönderilip gönderilmediği ve bu*

Ortağın parasal yükümlülüklerinden kasıt “sermaye borcu”, “ek ödemeler¹⁴⁵” ve “sair ödemeler”dir. Sair ödemeler “bir defalık veya dönemli ödemeler olup giriş ödentisi, yıllık ödenti ve birtakım taksitler” olarak ifade edilebilir¹⁴⁶.

Parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağın ihracına gidebilmek için ilk olarak ihtar gönderilmesi gerekir. Söz konusu ihtar ile ortağın “uygun bir süre” içerisinde yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiği, aksi halde Koop. K m. 27 ve ana sözleşmenin ilgili maddesi gereğince gerekli işlemlerin yapılacağı bildirilmelidir. Ortağa verilecek uygun süre ana sözleşmede belirlenecek olup tip ana sözleşmelerde bu süre “on gün” olarak belirlenmektedir. Bu süre istemin ortağa tebliğinden itibaren başlar.

Kooperatif ortağı ilk ihtara uymadığı takdirde ikinci bir ihtar da bulunur. Bu ihtarın tebliğinden itibaren “bir ay” içinde ortağın yükümlülüklerini yerine getirmesi istenir. Söz konusu bir aylık süre m. 27’de düzenlenmiş olup emredici hüküm olduğundan bu sürenin kısaltılması mümkün değildir¹⁴⁷. İkinci ihtar da dikkat edilmesi gereken husus istemin ilk ihtarla uyumlu olmasıdır. İhtarların birbiriyle uyumlu olmaması halinde şekil bakımından geçersizlik söz konusu olacaktır¹⁴⁸.

ihhtarların usulüne uygun olarak tebliğ edilip edilmediği, böyle bir borcun ödenmesi için birinci ihtar da 10 gün, ikinci ihtar da 1 aylık sürenin verilip verilmediği, bu süre içerisinde ödememe halinde müeyyidenin ne olduğunun ve ödenmesi istenen borcun miktarının ve neye ilişkin olduğunun açık ve anlaşılır olarak belirtilip belirtilmediği tespit edilmelidir.” (Erişim www.kazancihukuk.com 21 Ocak 2020), STBG. T. 20.04.1993-7036 s. 24: “16 ve 27 maddelerinde ortaklıktan çıkarılmaya ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre, parasal yükümlülüklerini otuz gün geciktirmeleri üzerine, yönetim kurulunca noter aracılığı ile yapılacak ihtar takip eden on gün içinde bu yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere yine aynı kurulca ikinci ihtar yapılır. İkinci ihtar takip eden otuz gün içerisinde de yükümlülüklerini yerine getirmeyenler kooperatif ortaklığından çıkarılır.” Bkz. Çevik, 2003: 327.

¹⁴⁵ Etem, Kara, “Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 10, Y. 2015, s. 190, Erişim <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019, Tekinalp, 1972: 160.

¹⁴⁶ Kara, 2015: 190.

¹⁴⁷ Yrg. 23. HD., 04.04.2016 T., 2015/4563 E., 2016/2062 K. sayılı kararı: “...2. ihtarname de kanunda belirtilen 1 ay veya 30 günlük sürenin tanınması gerekirken, ödeme yapılması için 10 günlük süre verilmesinin hatalı olduğu, davalı kooperatif tarafından davacının ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesi için öngörülen süreye riayet edilmediği ve üyeler arasında eşit davranmadığı gerekçesiyle ihraç kararının iptali gerekir.” (Erişim www.kazancihukuk.com 22 Ocak 2020).

¹⁴⁸ Yrg. 23. HD., 20.10.2016 T., 2015/7416 E., 2016/4643 K. sayılı kararı: “...birinci ihtarname de aidat borcunun 10 gün içerisinde ödenmesinin ihtar edildiği, ikinci ihtarname de ise aidat borcunun 1 ay içerisinde ödenmesinin yanı sıra yine aynı süre içerisinde kooperatif amacına uygun motorlu araç alınmasının da ihtar edildiği anlaşılmıştır. Bahsi geçen ihtarname ler birbiriyle uyumsuz olup, ilk ihtarname de sadece aidat alacağı talep edilirken ikinci ihtarname de talep artırmak suretiyle amaca uygun araç alınmasının istenilmesi ve aidat miktarının eksiltilmesi nedenleriyle şekle uygun ihtarın

Kanun hükmüne göre usulüne uygun olarak yapılan tebligatlara, ihtarlar ve verilen sürelerle rağmen ortak parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi “*ortaklık kendiliğinden düşer*” (Koop. K m. 27). Anılan hükümde ortaklığın kendiliğinden düşeceği belirtilmişse de yerleşik yargı uygulamalarında genel kurul ya da ana sözleşme ile yetkilendirilmişse yönetim kurulu tarafından çıkarılma kararı alınmış olması aranmaktadır¹⁴⁹. Ancak *Tekinalp*, ana sözleşmede farklı düzenleme olmadıkça şartların yerine getirilmesi ile ortaklığın kendiliğinden düştüğünü, yetkili organ kararının durumu tespit eder ve açıklayıcı nitelikte olduğunu, aksi bir sonuca varıp kararın yokluğu halinde ortaklığın devam etmesini kabul etmenin Koop. K m. 27 ile bağdaşmayacağını ifade etmiştir¹⁵⁰.

Ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle kooperatiften ihraç edilmesinin en önemli sonucu ortaklığın düşmesine rağmen ortağın ana sözleşme ve diğer suretlerle doğmuş borçlarının devam etmesidir (Koop. K m. 27/Son). Kast edilen borçlar muaccel borçlar olup “diğer suretle” denildiğinde göre borcun kaynağı önem arz etmemektedir¹⁵¹. Söz konusu hükme göre çıkarılma nedeniyle ortağın borçlarında kendiliğinden bir değişiklik olmayacaktır. Bu durumda ortağın alacak ve borçları hakkında Koop. K m. 17 hükmü uygulama alanı bulacaktır¹⁵².

varlığından söz edilemez. Bu durumda mahkemece, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 27. ve davalı kooperatif ana sözleşmesi uyarınca ihraça dayanak ihtarnamelerin şekli bakımından geçersiz olması nedeniyle davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.” (Erişim www.kazancihukuk.com 22 Ocak 2020).

¹⁴⁹ Yrg. 23. HD., 01.03.2017 T., 2016/1920 E., 2017/644 K. sayılı kararı: “Mahkemece, davacının davasının reddine karar verilmiştir. Kooperatif üyeleri hakkında ihraç kararı verilebilmesi için, Kooperatifler Kanunu'nun 27. ve kooperatif ana sözleşmesinin 14. maddesi uyarınca, akçalı edimlerini yerine getirmeyen üyelere 10 günlük birinci ihtar ve 1 aylık ikinci ihtarın gönderilmesi ve halen edimin yerine getirilmemesi halinde ihraç kararı verilmelidir.”, Yrg. 23. HD., 09.09.2015 T., 2015/6003 E., 2015/5715 K. sayılı kararı: “Mahkemece iddia savunma ve dosya kapsamına göre; davalı kooperatif tarafından genel kurulca usulüne uygun alınmış ihraç kararı bulunmadığı, davacının kooperatif ana sözleşmesine aykırılık oluşturan eylemleri ile yerine getirmediği mali taahhütlerinin açık bir biçimde gösterilmediği, soyut ifadelerle davacıya uyarıda bulunulduğu, davacının ortaklıktan çıkarılmasına ilişkin kararının davacıya usulüne uygun tebliğ edilmediği gerekçesiyle, davanın kabulüne davacının, davalı kooperatif üyeliğinden ihraç kararının iptaline karar verilmesi isabetli görülmüştür.” (Erişim www.kazanci.com 22 Ocak 2020).

¹⁵⁰ Bkz. *Tekinalp*, 1972: 161 vd.

¹⁵¹ *Tekinalp* (Poroy/Çamoğlu), 2005: 978.

¹⁵² Detaylı bilgi için bkz. Kooperatiften Çıkan veya Çıkarılan Ortakla Hesaplaşma Süresi ve Yükümlülük, s. 60 vd.

2. Ortaklıktan Çıkarılma Kararı

a) Kararı Almaya Yetkili Organ

Ortaklıktan çıkarılmaya yönelik karar için Koop. K'de iki organın yetkili olabileceği belirtilmiştir. Çıkarılma kararı genel kurul tarafından alınabileceği gibi yönetim kurulunun da ana sözleşme ile yetkili kılınması mümkündür (Koop. K m. 16/II)¹⁵³.

Belirtmek gerekir ki ana sözleşme ile yönetim kurulu yetkilendirilmiş olsa dahi genel kurulun çıkarılma yetkisi her zaman saklı bulunmaktadır¹⁵⁴. Zira genel kurul, çıkarılma kararı verme konusunda kanunun yetkilendirdiği genel yetkili organdır¹⁵⁵.

Yönetim kurulu yalnızca ana sözleşme ile ortaklıktan çıkarmaya yetkilendirilebilir. Bunun dışında genel kurul kararı ile yönetim kurulunun yetkilendirilmesi mümkün değildir. Ana sözleşme ile yetkilendirilmeyen yönetim kurulu veya denetçiler ya da yönetim kurulu başkanı ortak hakkında çıkarılma kararı veremez. Yetkisiz olarak verilen karar batıl olup kararın geçersizliği her zaman ve süresiz olarak dava konusu yapılabilir¹⁵⁶.

¹⁵³ Yrg. HGK, 29.01.2016 T., 2014/ 390 E., 2016/121 K. sayılı kararı: “Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Ana sözleşme, çıkarılanın genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak üzere bu hususta yönetim kurulunu da yetkili kılabilir.” (Erişim www.kazancihukuk.com 24 Ocak 2020).

¹⁵⁴ Üstün/Aydın, 2017: 103, Kurtulan, 2003: 136; Deryal, 2005: 403.

¹⁵⁵ Yrg. 23. HD., 28.05.2018 T., 2015/8137 E., 2018/3363 K. sayılı kararı: “Kooperatifler Kanununun 16/II ve ana sözleşmenin 14. maddesi uyarınca kooperatif ortağı genel kurulca ihraç edilebileceği gibi bu konuda ana sözleşme ile yönetim kuruluna da yetki verilebilir. Bu nedenle genel kurulun da ihraç kararı vermek yetkisi bulunmaktadır.” (Erişim www.kazancihukuk.com 24 Ocak 2020);

Yrg. 11. HD., 18.11.1986 T., 1986/5390 E., 1986/6049 K. sayılı karar: “Kooperatif ana sözleşmesine göre, ihraç kararı verilmesi yönetim kuruluna ait ise de asıl yetkili olan kooperatif genel kuruludur. Zira genel kurul, kooperatifin irade ve karar organıdır.” Bkz. Eriş, 2001: 197;

Yrg. 11. HD., 11.11.1982 T., 1982/4543 E., 1982/4557 K. sayılı kararı: “Kooperatif genel kurulları, kooperatiflerin en yetkili, yani yönetim kurulunun da üstünde bir organ bulunması itibarıyla her zaman statü ve kanun hükümleri dahilinde ve şartlarının gerçekleşmesi halinde, ortakların kooperatiften çıkarılmalarına (ihracına) karar verme yetkisine sahip bulunduğundan, dava konusu olayda, 1163 sayılı Kanunun 16/f.2. maddesinde belirtilen şartlar mevcut ise işin esası incelenerek hasıl olacak sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken, kooperatif genel kurulunun ihraç karar verme yetkisinin olmadığından bahisle ve bu yetkinin statüye göre münhasıran yönetim kuruluna aidiyeti görüşüyle, işin esasına girilmeden ihraç kararının iptaline karar verilmesi doğru değildir.” Bkz. Deryal, 2005: 403, d.n. 1.

¹⁵⁶ Yrg. 11. HD., 18.06.1981 T., 1981/2576 E., 1981/3135 K. sayılı kararı: “İhraç kararı alan kişilerin yetkisiz oldukları saptanırsa çıkarılma işlemi batıl olacağından böyle bir durumda açılacak dava da süreye tabi değildir.” Bkz. Eriş, 2001: 196.

b) Çıkarılma Kararının Alınması, Tutanağa ve Ortaklıklar Defterine Geçirilmesi

Çıkarılma kararının alınması konusunda genel kurul ile yönetim kurulunun karar alma prosedürü farklılık arz eder. Şöyle ki:

- Genel kurulun çıkarma kararı alabilmesi için yönetim kurulunun gündeme madde koyarak genel kurula teklifte bulunması gerekir. Genel kurul bunun üzerine çıkarma konusunu görüşüp karara bağlayacaktır. Ana sözleşmede özel toplantı ve karar yeter sayıları öngörülmemişse çıkarma kararı oyların salt çoğunluğu ile alınır (Koop. K m. 51/I).

- Yönetim kurulu çıkarma kararı almak için üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararı toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alır (Koop. K m. 98, TTK m. 390/I). Oylarda eşitlik olursa konu gelecek toplantıya bırakılacak olup ikinci toplantıda da eşitlik olması halinde çıkarma önerisi reddedilmiş olur (TTK m. 390/III).

Ortaklıktan çıkarılma kararı, hangi organ tarafından alındığı fark etmeksizin gerekçelendirilmelidir (Koop. K m. 16/III). Zira kararın gerekçeli olması bir geçerlilik şartıdır¹⁵⁷. Ayrıca gerekçe, çıkarılan ortağın hangi nedenle çıkarıldığını bilmesi ve yargılama konusu olduğu takdirde bu gerekçenin Kanuna ve ana sözleşmeye uygun olup olmadığının denetlenmesi hususunda önem arz eder¹⁵⁸.

Çıkarılma kararının tutanağa geçirileceği ve ortaklıklar defterine yazılacağı da ifade edilmiştir (Koop. K m. 16/III). “Tutanak”tan kasıt genel kurul defteri veya yönetim kurulu karar defteridir¹⁵⁹. O halde çıkarılma kararı genel kurul tarafından alındı ise alınan karar hem genel kurul defterine hem de ortaklıklar defterine kaydedilmelidir. Keza yönetim kurulu tarafından alınmış bir karar söz konusu ise

¹⁵⁷ Kara, 2015: 194, Tekinalp, 1972: 155, Deryal, 2005: 403, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 974, Aykan Demirci, 2004: 70, Aksi yönde görüş için bkz. Kurt 1992: 520: “Çıkarılma kararının gerekçeli olması yukarıda belirtilmiştir. Ancak buna karşın karar gerekçesiz ise bu, kararın geçersiz olmasını gerektirmez. Çıkarılma kararının gerekçeli olma zorunluluğu bir geçerlilik şartı değildir.”

¹⁵⁸ Yrg. 23. HD., 17.09.2015 T., 2015/5815 E., 2015/5924 K. sayılı kararı: “...davacının anılan kooperatifte iki üyeliği bulunmasına rağmen her iki ihtar ve ihraç kararında davacının hangi üyelikten dolayı ne kadar borcunun olduğunun ve hangi üyelik dolayısı ile ihraç edildiğinin ihraç kararında belirtilmediği, davalı kooperatifin ihraç kararının ana sözleşme ve yasal mevzuata aykırı olduğu gerekçesiyle davanın kabulü...” (Erişim www.kazancihukuk.com 27 Ocak 2020), Kurt, 1992: 520.

¹⁵⁹ Kurtulan, 2003: 136.

yönetim kurulu karar defterine ve ortaklıklar defterine gerekli kayıtların yapılması gerekmektedir. Zira bu husus çıkarma işleminin geçerlilik şartıdır¹⁶⁰. Öte yandan alınan kararın genel kurulda görüşülmesi ise zorunlu değildir. Nitekim Yargıtay uygulaması da bu yöndedir¹⁶¹.

c) Çıkarılma Kararının Tebliği

Ortaklıktan çıkarılma kararının onaylı bir örneği, kararın alındığı tarihten itibaren on gün içinde çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere notere tevdi edilir (Koop.K m. 16/III). Kararın “onaylı” olması, kooperatifi temsile yetkili kişiler tarafından onaylanmış olmasını ifade eder. Keza kararı notere tevdi edecek olanlar da kooperatifi temsile yetkili olan kimselerdir.

Çıkarılma kararı ister yönetim kurulu ister genel kurul tarafından alınmış olsun kararın çıkarılan ortağa tebliğ edilmesi zorunludur¹⁶². Ortağın çıkarılma kararından herhangi bir suretle haberdar olması tebliğ zorunluluğunu ortadan kaldırmaz¹⁶³.

Kanunda, alınan kararın on gün içinde notere tevdi edileceği belirtilmiş ise de gerek on günlük süre gerekse noter aracılığı ile tebligat yapılması geçerlilik şartı

¹⁶⁰ Burak, Adıgüzel/ Özge, Demirdelen, “Kooperatiflerde Organlar ve Organ Kararlarının Hükümsüzlüğü”, *ERÜHFD*, C. XVI, S. 2, Y. 2019, s. 228, Erişim <https://atif.sobiad.com/index>. 16 Ocak 2020, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 974, Tekinalp, 1972: 155, Aykan Demirci, 2004: 71, Yrg. HGK, 13.12.2017 T., 2017/23-859 E., 2017/719 K. sayılı kararı: “Kooperatiflerde yönetim kurulunun kurul olarak çalışması ve fiilen toplantı yaparak karar alması esastır. Kurul olarak çalışma; gündem bağlamında yeter sayılara ulaşarak toplanmak, önerileri müzakere ederek almak, kararları yazılı hale getirmek, imzalamak ve karar defterine geçirmeyi ifade etmektedir. Alınan kararlar tarih ve sıra numarası ile yönetim kurulu defterine yazılır.” (Erişim www.kazancihukuk.com 27 Ocak 2020).

¹⁶¹ Yrg. 23. HD.,16.09.2015 T., 2015/3987 E., 2015/5898 K. sayılı kararı: “...ihraç kararının genel kurulda görüşülmesinin zorunlu olmadığı ve davanın kabulüne gerekçe yapılamayacağı göz ardı edilerek...” (Erişim www.kazanci.com 28 Ocak 2020).

¹⁶² Yrg. 23. HD., 07.11.2012 T., 2012/5363 E., 2012/6501 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 16 ve ana sözleşmenin 14. maddesinde çıkma kararının onaylı bir örneğinin ortağa tebliğinin zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Çıkarma kararının onaylı örneğinin tebliği ile kararın niteliğinin ve üyenin hangi gerekçelerle ihraç edildiğinin öğrenilmesi sağlanmış olur. İhraç kararının sadece varlığını, ortağın haricen öğrenmesi tebliğ zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.” (Erişim www.kazanci.com 28 Ocak 2020).

¹⁶³ Yrg. 23. HD., 02.04.2015 T., 2014/6435 E., 2015/2178 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 16. maddesindeki üç aylık sürenin başlayabilmesi için ihraç kararının tebliğinin zorunlu olduğu, ortağın haricen öğrenmesinin sonuca etkisinin bulunmadığı...” (Erişim www.kazanci.com 28 Ocak 2020).

değildir¹⁶⁴. On günlük süredeki amaç, çıkarılma durumunun bir an önce sonlandırılmasının sağlanması; kararın noter aracılığı ile tebliğ edilmesindeki amaç ise tebliğin en sağlıklı yoldan yapılması ve belge ile kanıtlanabilmesidir.

3. Çıkarılmaya Karşı Ortağın Başvurabileceği Hukuki Yollar

Çıkarılmaya karşı başvurulabilecek hukuki yollar kararı alan organa göre farklılık arz etmektedir. Şöyle ki;

- Ortaklıktan çıkarılma kararı genel kurul tarafından verilmişse ortak “*itiraz davası*” açabilir (Koop. K m. 16/III).
- Karar yönetim kurulunca alınmışsa bu durumda ortağın iki seçimlik hakkı bulunmaktadır. Çıkarılan ortak “*genel kurula itiraz*” edebileceği gibi “*itiraz davası*” açma hakkına da sahiptir. Ancak bu iki hakkın bir arada kullanılması mümkün değildir¹⁶⁵.

a) Yönetim Kurulunca Alınmış Ortaklıktan Çıkarma Kararına Karşı Genel Kurula İtiraz Yolu

Kooperatiften çıkarılan ortağın, aleyhinde alınan çıkarılma kararına karşı genel kurul nezdinde itiraz hakkı vardır. Genel kurula itiraz edebilmenin ilk ve en

¹⁶⁴ Üstün/Aydın, 2017: 103, Kurtulan, 2003: 137, Yrg. 23. HD., 15.02.2017 T., 2016/1264 E., 2017/430 K. sayılı kararı: “Yönetim kurulunun ihraç yönündeki kararının Koop.K 16. maddesi uyarınca on gün içinde notere tevdi edilmesi gerekirken, yirmi altı gün sonra tevdi ettiği, yasada öngörülen sürenin emredici bir hüküm olmayıp düzenleyici bir hüküm olduğu, neticeten kooperatifin ihraç işlemi Kooperatif Kanununa, ana sözleşme hükümlerine bir aykırılık olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 28 Ocak 2020),

Yrg. 23. HD., 08.02.2017 T., E. 2016/1262 E., 2017/306 K. sayılı kararı: “Kooperatif Kanunu’nun 16. maddesinin emredici hüküm olmadığı için yönetim kurulunun ihraç yönündeki kararının notere tevdi edilmesi için 10 günlük sürenin geçirilmiş olmasının usulü bozmadığı...” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 28 Ocak 2020),

Yrg. 11. HD., 02.11.2004 T., 2004/1615 E., 2004/10714 K. sayılı kararı: “Kooperatifler Kanununun 16/III. maddesi ve ana sözleşmenin 14/II maddesi çıkarma kararının tebliğinin noter aracılığıyla yapılmasını düzenlemekte ise de bu bir geçerlilik değil ispat koşuludur.” (Erişim www.kazanci.com 28 Ocak 2020),

Yrg. 11. HD., 09.07.1977 T., 1977/2934 E., 1977/2982 K. sayılı kararı: “1163 sayılı kanunun 16. maddesinde çıkarma kararının noter aracılığıyla ortağa tebliğ edileceği yazılı ise de bu şekilde tebliğ bir geçerlilik şartı olmayıp tebliğin yapılmasının ispatı içindir.” Bkz. Kurtulan, 2003: 142, Aksi yönde görüş için bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 975, Aykan Demirci, 2004: 74.

¹⁶⁵ Yrg. 23. HD., 19.01.2015 T., 2014/7063 E., 2015/262 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 16/4. maddesi uyarınca, yönetim kurulunun alacağı ihraç kararı üzerine ortak, genel kurula itiraz edebileceği gibi, mahkemeye iptal davası da açabilir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 16/3. ve ana sözleşmenin 14/2. maddeleri hükümlerine göre, yönetim kurulunun ihraç kararına karşı genel kurula itiraz edilmiş ise, artık yönetim kurulunun ihraç kararına karşı iptal davası açılmaz.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 29 Ocak 2020)

önemli koşulu çıkarılma kararının yönetim kurulunca alınmasıdır. Zira genel kurul kooperatifin en yetkili organıdır ve bu organın üzerinde başkaca bir organ bulunmadığından genel kurul tarafından alınan çıkarılma kararına karşı yine genel kurula başvurulması mümkün değildir.

Öte yandan çıkarılma kararına karşı itiraz edilmesi için gerçekleşmesi gereken bir diğer koşul ise kanunda öngörülen üç aylık hak düşürücü süreye uyulması gerektiğidir. Hakkında çıkarılma kararı verilen ortak, kararın kendisine tebliğinden itibaren üç ay içinde genel kurula itiraz edebilecektir (Koop. K m. 16/III).

İtirazın ne şekilde yapılacağı kanunda belirtilmiştir. Buna göre hakkında çıkarılma kararı verilen ortak, itirazını yazılı şekilde noter aracılığı ile yönetim kuruluna tebliğ ettirecek olup bu yazı yönetim kurulu tarafından, ilk toplanacak genel kurula sunulacaktır (Koop. K m. 16/III).

İtirazın konusunu, çıkarılma kararının kanuna, ana sözleşmeye ve/veya dürüstlük kurallarına uymaması nedeniyle genel kurul tarafından iptali istemi oluşturur. Usulüne uygun olarak toplanan ilk genel kurulun gündemine madde eklenmek suretiyle söz konusu istem değerlendirilir. Neticede genel kurul ya ortağı haklı görerek ortaklığın devamına karar verecektir ya da çıkarılma kararını onayacaktır.

Genel kurul, yönetim kurulunca alınan çıkarılma kararını onadığı takdirde bu hususu genel kurul toplantı tutanağına geçirip çıkarılan ortağa tebliğ etmek zorundadır. Zira genel kurulun aldığı karara karşı itiraz davası açma hakkı saklı tutulmuş olup karar çıkarılan ortağa tebliğ edilmeden ortağın dava açma hakkı ve dava açma süresi başlamayacaktır¹⁶⁶. Ancak Yargıtay bir kararında, genel kurula

¹⁶⁶ Parlar, 2004: 182, Aykan Demirci, 2004: 99, Eriş, 2001: 359, Yrg. 23. HD., 19.01.2015 T., 2014/7063 E., 2015/262 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 16/3. ve ana sözleşmenin 14/2. maddeleri hükümlerine göre, yönetim kurulunun ihraç kararına karşı genel kurula itiraz edilmiş ise, artık yönetim kurulunun ihraç kararına karşı iptal davası açılmaz. Dava, genel kurul kararına karşı ve tebliğinden itibaren üç ay içinde açılmalıdır. Zira aynı hükümde, itiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı iptal davası hakkının saklı olduğu hüküm altına alınmıştır.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 1 Şubat 2020),

Yrg. 11. HD., 30.06.1983 T., 1983/3222 E., 1983/3452 K. sayılı kararı: “Yönetim kurulunun çıkarılma kararı genel kurulca görüşülerek onandığına göre üç aylık dava açma süresinin genel kurul kararının çıkarılan ortağa tebliğinden itibaren hesaplanması gerekir.” Bkz. Kurt, 1992: 29,

Yrg. 11. HD., 11.10.2010 T., 2009/3827 E., 2010/9945 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kanununun 16. maddesine göre, ortak yönetim kurulunun çıkarılma kararına karşı genel kurul nezdinde itiraz etmişse

itiraz edildiği halde çıkarılma kararının genel kurulda görüşülmemesinin ve tebligat yapılmamasının anlaşılması üzerine iptal davasının açılmasında bir sakınca görmemiştir¹⁶⁷.

b) İtiraz Davası

Ortaklıktan çıkarılma kararının hangi organ tarafından alındığı fark etmeksizin çıkarılan ortak bu karar aleyhine mahkeme nezdinde itiraz davası açabilir. Genel kurul kararına karşı doğrudan itiraz davası açılır. Yönetim kurulu tarafından alınan karara karşı ise çıkarılan ortak dilerse doğrudan, dilerse genel kurula itiraz edip bu itirazın reddi neticesinde itiraz davası açabilir.

İtiraz davası açma hakkı üç aylık hak düşürücü süreye tabi olup bu süre kararın çıkarılan ortağa tebliğinden itibaren başlar. Çıkarılan ortaklar söz konusu üç aylık süre zarfında mutlaka genel kurula itirazda bulunmalı ya da itiraz davası açmalıdır. Aksi halde ortak haklı, çıkarılma kararı haksız olsa dahi itiraz hakkı düşecektir.

İtiraz davasında görevli ve yetkili mahkemenin tayini önem arz eder. Çıkarılma kararına karşı açılacak itiraz davasında Koop. K m. 98-99 ve TTK m. 5/I hükümleri doğrultusunda görevli mahkeme “*asliye ticaret mahkemesi*”dir. Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevrelerinde asliye hukuk mahkemesi davaya bakacaktır¹⁶⁸. Bu durum görevsizlik kararı gerektirmez¹⁶⁹.

Yetkili mahkeme tayini ise Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre yapılacak olup kooperatifin özel hukuk tüzel kişisi olmasından bahisle yetkili mahkeme tüzel

itirazın sonucu beklenilmeden artık yönetim kurulu kararına karşı iptal davası açılmaz.” (Erişim www.kazanci.com 1 Şubat 2020).

¹⁶⁷ Yrg. 23. HD., 03.10.2017 T., 2015/8663 E., 2017/2499 K. sayılı kararı: (Erişim www.kazanci.com 1 Şubat 2020).

¹⁶⁸ Yrg. 11. HD., 27.10.2003 T., 2003/3388 E., 2003/9974 K. sayılı kararı: “*Dava kooperatif ortaklığından ihraç kararının iptali istemine ilişkindir... 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 99. maddesine göre, bu konuda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayıldığından mahkemece toplu ticaret mahkemesinin bulunmadığı yerlerde görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğu...*” (Erişim www.kazanci.com 1 Şubat 2020).

¹⁶⁹ Yrg. 23. HD., 03.03.2015 T., 2015/956 E., 2015/1311 K. sayılı kararı: “*Asliye ticaret mahkemesi bulunmadığından asliye hukuk mahkemesince davaya devam edilmesi ve görevsizlik kararı verilmemesi öngörülmektedir. Bu davaya asliye hukuk sıfatıyla bakılmasında bir usulsüzlük bulunmadığından karar onanmalıdır.*” (Erişim www.kazanci.com 1 Şubat 2020).

kişinin yani kooperatifin merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir ve bu yetki kesindir (HMK m. 14/II).

Ortaklıktan çıkarılma kararına karşı açılan itiraz davasında m. 99/II'ye göre basit yargılama usulü uygulanacaktır¹⁷⁰. Basit yargılama usulüne¹⁷¹ ilişkin esaslar HMK'nin 316-322 maddeleri arasındaki hükümlerde düzenlenmiş olup yargılamada bu hükümler esas alınacaktır.

4. Çıkarılma Kararının Kesinleşmesi ve Ortağın Hukuki Durumu

Ortaklıktan çıkarılma kararının kesinleşmesi ortaklık sıfatının sona ermesine bağlanan sonuçlar bakımından önem arz eder. Bu bakımdan hangi hal ve şartlarda çıkarılma kararının kesinleşeceği hususu üzerinde durmak gerekir.

Öte yandan çıkarılma kararı henüz kesinleşmediği zamanlarda hakkında çıkarılma kararı verilen ortağın hukuki durumu da önemlidir. O halde bu hususların üzerinde durulması konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

a) Kararın Kesinleşmesi

Çıkarılma kararı esasen üç aylık süre içerisinde herhangi bir surette itiraz edilmemesi halinde kesinleşir (Koop. K m. 16/IV). Ancak itiraz edilmesi halinde mahkeme kararının kesinleşmesi ile çıkarılma kararının kesinleşmesi de mümkündür. O halde şöyle bir tasnife gidilebilir:

- Çıkarılma kararı genel kurul tarafından alınmış ve bu karara karşı, kararın çıkarılan ortağa tebliğinden itibaren üç ay içerisinde itiraz davası açılmamışsa,

¹⁷⁰ Yrg. 11. HD., 08.02.1993 T., 1993/7051 E., 1993/724 K. sayılı kararı: “Taraflar arasındaki uyumsuzluk ortaklıktan çıkarma kararının iptali davasıdır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 99. maddesine göre ticari dava sayılan bu davalarda basit muhakeme usulü uygulanır.” (Erişim www.kazanci.com 1 Şubat 2020).

¹⁷¹ “Basit yargılama usulü, yazılı yargılama usulünün ağır ve uzun işleyen yargılama sürecini kısaltmak ve bu konudaki sakıncaları gidermek amacı ile usul ekonomisi de düşünülerek, çok daha basit ve hızlı bir şekilde ilerleyen sürelerin ve aşamaların bazı dava ve işler bakımından uygulanması için kabul edilmiş özel bir yargılama usulüdür.” Bkz. Ramazan, Aksakal, **6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Basit Yargılama Usulü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, s. 11.

- Çıkarılma kararı yönetim kurulu tarafından alınmış ve bu kararın tebliğinden itibaren üç ay içerisinde genel kurul nezdinde itirazda bulunulmamış veya mahkemede itiraz davası açılmamışsa,

- Yönetim kurulunca alınan çıkarılma kararına karşı genel kurul nezdinde itirazda bulunulmuş ve genel kurul tarafından onanmış kararın tebliğinden itibaren üç ay içinde itiraz davası açılmamışsa,

- Çıkarılma kararı hangi organ tarafından verilmiş olursa olsun mahkeme nezdinde itiraz davası açılmış olup dava reddedilmiş ve mahkeme kararı kesinleşmişse çıkarılma kararı kesinleşmiş olur.

b) Çıkarılma Kararı Kesinleşmeyen Ortağın Hukuki Durumu

Hakkında çıkarılma kararı verilen ortak, söz konusu karar herhangi bir şekilde kesinleşinceye kadar ortaklık haklarını kullanmaya ve yükümlülüklerini de yerine getirmeye devam edecektir (Koop. K m. 16/Son). O halde ortak, karar kesinleşinceye dek genel kurula katılıp oy kullanabileceği gibi varsa aidat ödeme yükümlülüğü vb. yerine getirmelidir.

Kooperatif ortağı hakkında alınan çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar ortağın yerine yeni ortak alınamayacaktır (Koop. K 16/Son)¹⁷². Bu düzenleme ile mahkeme ya da genel kurul kararıyla ortaklığa dönen kişilerin mağdur olmaları önlenmeye çalışılmıştır¹⁷³.

Söz konusu hükme aykırı hareket ederek çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortağın yerine yeni ortak alan ya da haklarının kullanılmasına ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesine engel olan kooperatif ve üst kuruluşlarının yönetim kurulu

¹⁷² Yrg. 23. HD., 12.02.2019 T., 2016/6532 E., 2019/420 K. sayılı kararı: “*Haklarında çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortak yerine yeni ortak alınamayacağı, bu kişilerin hak ve yükümlülüklerinin karar kesinleşinceye kadar devam edeceği hüküm altına alınmıştır.*” (Erişim www.kazanci.com 2 Şubat 2020),

Yrg. 23. HD., 08.11.2017 T., 2015/7662 E., 2017/3126 K. sayılı kararı: “*1163 sayılı Kanununun 16/son maddesi ve ana sözleşmenin 14/son maddesi uyarınca haklarında çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınamaz ve bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri ortaklıktan çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.*” (Erişim www.kazanci.com 2 Şubat 2020).

¹⁷³ Bkz. 3476 sayılı Kanun m. 4 gerekçesi.

üyeleri ve memurları üç aydan iki yıla kadar hapis ve elli günden beş yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (Koop.K Ek madde 2/I)¹⁷⁴.

II. Ortağın Ölümü veya Ortaklığın Devredilmesi

Kooperatif ortaklığını sona erdiren haller arasında ortağın ölümü ve ortaklığın devri de yer almaktadır.

Ortağın ölümü halinde ortaklık sıfatı sona erer (Koop. K m. 14/I). Ölüm, ortaklık sıfatını doğal yoldan sona erdiren bir olaydır. Ortağın tüzel kişi olabileceği de göz önüne alındığında tüzel kişiliğin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde ortaklık sıfatının kendiliğinden sona ereceğini belirtmek gerekir.

Öte yandan ortaklığın üçüncü bir kişiye devredilmesi halinde ortaklık sıfatının üçüncü kişi bakımından kazanıldığını, devreden ortak bakımından ise yitirildiğini ifade edebiliriz¹⁷⁵.

III. Görev veya Hizmetin Sona Ermesi Yahut Taşınmazın veya İşletmenin Devredilmesi

Ortaklık sıfatının bazı durumlarda bir görev veya hizmete, taşınmaz mülkiyetine veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabilmesi mümkündür (Koop. K m. 15).

Ortaklık sıfatı görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise söz konusu görev ve hizmetin sona ermesi ortaklık sıfatını ortadan kaldıracak olup ortaklığın devamı ancak ana sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunması halinde mümkün olacaktır (Koop. K m. 15/I).

¹⁷⁴ Yrg. 4. CD., 22.11.2006 T., 2005/11228 E., 2006/16704 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Yasasının 16/5 maddesinin haklarında çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların hak ve yükümlülüklerinin çıkarma kararı kesinleşinceye kadar devam edeceği hükmüne aykırı olarak çıkarma kararı henüz kesinleşmeyen katılanı genel kurula çağırmayan sanıkların eylemlerinin aynı yasanın ek 2. maddesine uyduğu...” (Erişim www.kazanci.com 2 Şubat 2020),

Yrg. 4. CD., 25.09.1990 T., 1990/4186 E., 1990/4341 K. sayılı kararı: “Ortaklıktan çıkarma kararı kesinleşmeden yerine yeni ortak alma eylemlerine 3476 sayılı Yasanın 26. maddesi ve Kooperatifler Yasasının ek 2. maddesinin 2. bendi uygulanmalıdır.” (Erişim www.kazanci.com 2 Şubat 2020).

¹⁷⁵ Ortaklığın devredilmesine ilişkin detaylar için bkz. Payın Devralınması Suretiyle Ortak Olma, s. 36 vd.

Öte yandan ortaklık sıfatı ana sözleşme ile bir taşınmaz mülkiyetine ait hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlandı ise yine ana sözleşmede hüküm bulunması halinde, taşınmaz veya işletmenin devralınması ile ortaklık sıfatı devralan üçüncü kişiye geçecek olup devreden kişi tarafından yitirilmiş olacaktır (Koop. K m. 15/II).

IV. Kooperatiften Çıkan veya Çıkarılan Ortakla Hesaplaşma Süresi ve Yükümlülük

Kooperatifler Kanununda, ortağın kooperatiften ayrılması neticesinde kooperatif ve ayrılan ortak arasında gerçekleşecek bir “hesaplaşma” kurumuna yer verilmiştir. Öngörülen hesaplaşma neticesinde kooperatif ve ayrılan ortak arasında menfaatler dengesi sağlanmış olacaktır.

Kanundaki düzenlemeye göre, çıkan veya çıkarılan ortağın bizzat kendisi veya mirasçılarının “*kooperatif varlığı*¹⁷⁶” üzerinde hakları olup olmadığı; varsa bu hakların neler olduğu ana sözleşmede gösterilir (Koop. K m. 17/I). Anılan madde hükmünün ortaklık payının devri halinde uygulama alanı bulamayacağını belirtmek gerekir. Zira bir ortağın çıkması veya çıkarılması halinde ortaklık payı kooperatifte kalacak iken devir halinde ortaklık payı yeni bir ortağa geçmektedir¹⁷⁷.

Çıkan veya çıkarılan ortağa yapılacak ödemeler esasen ortağın *ayrılma payı alacağıdır*¹⁷⁸. Ayrılma payının hesabı, “*ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna*¹⁷⁹” göre yapılacak olup bu hesaplamalar “*yedek akçeler*” hariç olmak üzere yapılır (Koop. K m. 17/D). Haliyle yedek akçelerin ayrılma payına dâhil edilmesi mümkün değildir¹⁸⁰. Zaten yedek akçelerin ayrılan ortaklara dağıtılacağına ilişkin ana sözleşme hükümleri

¹⁷⁶ “*Kooperatif varlığı teriminden, kooperatifin aktif kısmında kayıtlı değerlerinden, yabancı kaynakların düşülmesi ile elde edilen tutar anlaşılmalıdır. Nitekim kalan tutarın kaynağı olarak özsermaye yer alacaktır.*” Bkz. Merdan, Çalışkan, “Yapı Kooperatiflerinde Ayrılan Ortaklara Yapılacak Ödemeler ve Varlıklardan Pay Verilmesi”, *Mali Çözüm Dergisi*, Kasım-Aralık 2011, s. 88, (2011a), Erişim <http://archive.ismmmo.org.tr> 30 Ağustos 2019.

¹⁷⁷ Coşkun, 2019: 303, Kurtulan, 2003: 156.

¹⁷⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 979; Aykan, 2004: 91; Çevik, 2003: 246.

¹⁷⁹ Hesaplaşmada dikkate alınacak bilanço çıkma veya çıkarılmanın kesinleştiği, ortağın öldüğü, görev veya hizmetin sona erdiği, taşınmaz mal veya işletme karşılığı ortaklığın sona erdiği tarihi takip eden yılsonu itibarıyla TTK hükümlerine göre düzenlenecek yıllık bilançodur.

¹⁸⁰ Tekinalp’ e göre hükümdeki “*yedek akçe*” kavramları yalnızca kanuni yedek akçelere inhisar ettirilmelidir. Bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 979, Aynı yöndeki görüş için bkz Üstün/Aydın, 2017: 113; Kurtulan, 2003: 157.

de geçersizdir (Koop.K m. 39/II). O halde çıkan veya çıkarılan ortağa iade edilecek ve ödenecek haklar şu şekildedir:

- Sermaye payları,
- Kooperatifin amacını gerçekleştirebilmesi için yapılan ödemeler,
- Ödeme yapılıp yapılmayacağına, ödeme yapılacaksa bu ödemenin miktarı ve şartlarına ilişkin ana sözleşmede açıkça hüküm bulunması halinde ortaklar ve kooperatif personeli için kurulan özel fonlardaki birikimler (Koop.K m. 41/II)),
- Ana sözleşmede hüküm bulunması halinde dönem içinde elde edilen risturnlar.

Kooperatifler Kanunu m. 17’de ayrılma payının ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanacağı belirtilmiş ise de bu ödemenin ne zaman yapılacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Tip ana sözleşmelerde bu hususa ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir. Buna göre hesaplanan ayrılma payı, “*bilanço tarihinden itibaren bir ay*” içinde ödenmelidir. Burada bahsi geçen “*bilanço tarihinin*” bilançonun düzenlendiği tarih değil genel kurulca kabul edilerek kesinleştiği tarih olduğunu da belirtmek gerekir¹⁸¹.

Öte yandan dikkat edilecek hususlardan biri çıkan veya çıkarılan ortak yerine yeni bir ortak alınması durumunda ödemenin ne zaman yapılacağıdır. Zira ortaklıktan çıkan veya çıkarılan ortaklar yerine yeni ortak alınması halinde, çıkma payının derhal ödenmesi gerekir¹⁸².

¹⁸¹ Yrg. 23. HD., 23.01.2017 T., 2015/6431 E., 2017/108 K. sayılı kararı: “*Dava, kooperatiften çıkma payı alacağına tahsiline ilişkindir. Ayrıldığı yılsonu bilançosuna göre hesaplanacak olan masraf hissesi düşüldükten sonra bakiyesinin iadesini talep hakkını haiz olup, ayrıldığı yılsonu bilançosunun genel kurulca kabulü suretiyle kesinleşmesinden itibaren bir ayın sonunda bu alacak temerrüt ihtarına gerek kalmaksızın muaccel olur ve talep edilebilir.*” (Erişim www.kazanci.com 5 Şubat 2020).

¹⁸² Yrg. HGK, 29.06.2016 T., 2014/23-814 E., 2016/907 K. sayılı kararı: “*Ayrıca, tip ana sözleşmenin 15/2. maddesi aynen; ‘Ancak ortaklığı sona erenlerin yerine yeni ortak alınması halinde eski ortağın 21. madde uyarınca ödediği gider taksitleri derhal geri verilir’ şeklinde düzenleme öngörmekte olup, somut olayda davalı kooperatifin ana sözleşmesinde de bu düzenleme aynen yer almıştır. Bu hüküm uyarınca, ‘daha önceden de boş olan ortaklık payları dışında’, ortaklıktan çıkan ortaklar ‘yerine’ yeni üye alınması halinde, çıkma payının derhal ödenmesi gerekecektir.*” (Erişim www.kazanci.com 5 Şubat 2020).

Kooperatifler Kanunu m. 17/II gereğince kooperatif varlığını tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler ana sözleşmede daha kısa bir süre belirlenmiş olsa dahi (ki tip ana sözleşmelerde bu süre bir aydır) genel kurul kararı ile *üç yılı aşmayacak şekilde* geciktirilebilir. Madde hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için usulüne göre alınmış geçerli bir genel kurul kararı ve yapılacak iade ve ödemelerin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikte olması gerekir. Böyle bir durumda uyuşmazlık çıkması halinde ayrılan ortak çıkma payı alacağının tahsili için dava açılabilir. Ancak söz konusu dava, erteleme süresi dolduktan sonra açılmalıdır. Aksi takdirde açılan davanın reddi gerekecektir¹⁸³.

Çıkan veya çıkarılan ortakların ve bunların mirasçılarının alacak ve hakları, bunları isteyebilecekleri günden (bilançonun genel kurulda kabul edildiği tarihi takip eden bir aylık sürenin bitiminden) başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır (Koop. K m. 17/II-son).

Son olarak belirtmek gerekir ki kooperatiften ayrılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür (Koop. K m. 17/Son). Söz konusu düzenleme emredici nitelikte olup bu düzenleme ile ortağın ayrılma payı alacağının vazgeçilemez ve bertaraf edilemez niteliği ortaya konmuştur.

¹⁸³ Yrg. HGK, 29.06.2016 T., 2014/23-814 E., 2016/907 K. sayılı kararı: “*Erteleme kararı, kooperatife sadece yapacağı geri ödemeleri üç yıla kadar erteleme hakkı verir. Bu sürenin sonunda ortak, yine aynı yasa maddesiyle tip ana sözleşmenin 15/1.maddesi uyarınca, yaptığı ödemelerin iadesini, ayrıldığı yılın bilanço tarihinden itibaren bir ay geçtikten sonraki tarihten itibaren faiziyle birlikte geri isteyebilir. Ancak, davacıya yapılacak geri ödeme, kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecekse, dolayısıyla erteleme kararı geçerliyse ve dava, erteleme süresi dolmadan açılmışsa, zamanından önce açılan davanın reddi gerekecektir. Bu aşamada hemen belirtilmelidir ki, böyle bir erteleme kararı alınsa dahi, dava edilmesi durumunda, mahkemelerce öncelikle, ortağın istediği iade alacağının, kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürüp düşürmeyeceğinin kooperatif kayıtları incelenerek tespit ettirilmesi gereklidir.*” (Erişim www.kazanci.com 5 Şubat 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİF ORTAKLARININ HAKLARI, YÜKÜMLÜLÜKLER ve SORUMLULUKLARI

Gerçek ve tüzel kişiler, ekonomik menfaatlerini ve ihtiyaçlarını sağlayıp korumak amacıyla kooperatiflere ortak olurlar. Bu amacın gerçekleştirilmesi doğrultusunda ortaklara birtakım hakların tanınması, yükümlülüklerin ve sorumlulukların getirilmesi oldukça doğaldır. Ortaklara tanınan tüm bu haklar, yükümlülükler ve sorumluluklar Yargıtay kararları ışığında detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

§ 6. ORTAKLARIN HAKLARI

Kooperatif ortaklarının birtakım hakları haiz olduğunu yukarı ifade etmiştik. Ortaklara tanınacak bu haklar katılma hakları, koruyucu haklar, malvarlıksal haklar ve belli sayıda ortak tarafından kullanılabilir haklar olarak tasnif edilebilir.

I. Ortakların Katılma Hakları

A. Genel Kurula Katılma Hakkı

1. Genel Olarak

Genel kurul, genel kurula katılma hakkı bulunan ortaklardan oluşan, çağrı üzerine belirli bir gündemi görüşüp karara bağlayan, aldığı kararları tüm ortakları etkileyen ve ortaklık işlerine ilişkin bazı hakların kullanımına imkân veren karar ve irade organıdır¹⁸⁴. Bu organ birçoğu devredilemez nitelikte olan yetkilere sahip olan ve kararları iç ilişkide ifade eden bir iç organdır.

Genel kurul, kooperatifi temsile yetkili değildir. Kooperatifin temsil organı yönetim kuruludur. Genel kurul ise tüm ortakları temsil eden kooperatifin en yetkili organıdır (Koop. K m. 42)¹⁸⁵. Genel kurulun ayrı bir tüzel kişiliği olmadığını ifade

¹⁸⁴ Hasan, Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 352, Merdan, Çalışkan, *Kooperatifler İçin Genel Kurul Rehberi*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 50, Deryal, 2005: 420, Yrg. 11. HD., 06.05.2002 T., 2002/649 E., 2002/4405 K. sayılı kararı: “Ortakların tümünü ilgilendiren konularda alınan genel kurul kararları, tebliğe ihtiyaç göstermeden genel kurula katılan ve katılmayan tüm ortakları bağlar.” Bkz. Çelik/Lale, 2006: 725.

¹⁸⁵ Yrg. 11. HD., 16.11.2000 T., 2000/6449 E., 2000/8978 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 42. Maddesine göre “genel kurul” bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır.” Bkz. Çelik/Lale, 2006: 722.

etmek gerekir. Bu bakımdan genel kurul, kooperatifin hak ve borçlarının sahibi olmayıp yalnızca onun zorunlu organı sıfatıyla hareket etmeye yetkilidir¹⁸⁶.

Genel kurul tüm ortakların katılabileceği en geniş organdır. Nitekim Koop. K m. 26'da her ortağın genel kurula katılma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Ancak yapı kooperatifleri dışındaki kooperatiflerde, genel kurul toplantısından üç ay önce kooperatife ortak olmayanlar genel kurula katılamayacaktır (Koop. K m. 26).

Genel kurula katılma hakkı ortağa aynı zamanda genel kurulda görüşmelere katılma, görüşülen konular hakkında düşüncelerini açıklama ve teklifte bulunma, soru sorma, oy kullanma, muhalefeti zapta geçirme; yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeliğine, genel kurulda divan başkanlığına veya üyeliğine ve oluşturulduğu takdirde hesap tetkik komisyonu üyeliğine seçilme ve tüm bu başkan ve üyeleri seçme haklarını da sağlamaktadır¹⁸⁷.

2. Genel Kurula Katılma Hakkının Araştırılması ve Belgelemesi

Yönetim kurulu, genel kurul toplantılarının hazırlanması konusunda kesin yetkili organdır (Koop. K m. 98, TTK m. 375/I-f). Buna göre yönetim kurulu, genel kurula katılacak kişilerin bu hakkı haiz olup olmadıklarını araştırmalıdır. Yönetim kurulu bu araştırmayı yaparken çeşitli yollar izleyebilir. Bunlardan biri ortaklığa kabul için alınmış olan yönetim kurulu karar tarihine bakmaktır. Zira ortaklık sıfatı, yönetim kurulunun almış olduğu kabul kararı tarihinden itibaren kazanılmış olur.

Ortaklık sıfatı açık bir yönetim kurulu kararı olmaksızın kişiden aidat tahsilâtı yapılması gibi kişiyi ortak olarak kabul eden işlemlerin gerçekleştirilmesi suretiyle ortaklık sıfatı zımnen kazanılabilir. Bu durumda örneğin, aidat ödemesinin yapıldığı

¹⁸⁶ Çalışkan, 2019: 50; Üstün/Aydın, 2017: 163.

¹⁸⁷ Olğay, Toy, *Kooperatiflerde Kurucu, Ortak, Yönetim Kurulu Üyeliği Sıfatları ve Bunların Cezai Sorumlulukları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010, s. 40, Kemal, Özmen, *Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı Kooperatifler*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 86, Şaban, Kayıhan, *Şirketler Hukuku*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 362, Fatih, Bilgili/ Ertan, Demirkapı, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 5. Basım, Dora Yayıncılık, Bursa, 2017, s. 509, Deryal, 2005: 405, Coşkun, 2019: 502, Çalışkan, 2019: 74, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 983, Üstün/Aydın, 2017: 129, Parlar, 2004: 192, Can, 2017: 289.

tarih ortaklık sıfatının kazanıldığı tarihtir. Yönetim kurulu gerekli belgeleri tarayarak ortaklığın zımnen kazanıldığı bu tarihi araştırmalıdır.

Öte yandan bir kimsenin ortak olduğunu ispat eden en önemli belge “*ortaklık senedi*” veya “*ortaklık cüzdanı*”dır. Her ortağın ortaklık sıfatı ve ortaklık hakları ortaklık senedi ile temsil olunur. Bu durumda ortaklık senedi genel kurula katılma hakkını belgeler niteliktedir. Haliyle yönetim kurulu ortaklık senedi veya ortaklık cüzdanına başvurarak üzerine düşen araştırma yükümlülüğünü en sağlıklı yoldan yerine getirebilecektir.

3. Genel Kurula Katılma Hakkı Bulunmayanlar

Tüm ortaklar genel kurula katılma hakkını haizdir. Bu hususun tek istisnası genel kurul toplantısından üç ay öncesine kadar ortak olmayan kişilerin toplantıya katılmamasıdır. Ancak kuruluş genel kurul toplantısına tüm ortakların katılma hakkı vardır¹⁸⁸.

Yapı kooperatiflerinde üç aylık süre şartı aranmaz. O halde konut yapı kooperatifleri, toplu işyeri yapı kooperatifleri, küçük sanayi sitesi yapı kooperatifleri gibi kooperatiflerde ortaklık sıfatının kazanıldığı tarihe bakılmaksızın her ortak genel kurula katılma hakkına sahip olacaktır¹⁸⁹.

Genel kurula katılma hakkı ortaklık sıfatının kazanılması ile kazanılıp bu sıfatın kaybedilmesiyle de yitirilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken iki husus vardır. Şöyle ki:

¹⁸⁸ Çalışkan, 2019: 73.

¹⁸⁹ Bu husus Kurtulan tarafından eleştirilmiştir. Kurtulan’a göre “...olağanüstü genel kurullar hariç, kooperatifin olağan genel kurulunun ertesi yılın ilk altı ayı içerisinde yapılması zorunludur. Bu genel kurulda ise geçen yılın işlem ve hesaplarının, bilançonun ibra edilmesine veya aklanmamasına karar verilmektedir. Böyle bir durumda, genel kuruldan 3-5 gün önce kayıt olmuş bir ortağın anılan konular hakkında söz sahibi olması bize göre yanlış bir uygulamadır. Kaldı ki tatbikatta zaman zaman bu hükmün yöneticilerce suiistimal edildiğine de rastlanılmaktadır. Şöyle ki; kooperatif denilince akla genellikle yapı kooperatifleri gelmektedir. Yapı kooperatiflerinde ise konut, işyeri ve ortak sayısının genel kurulca belirlenmesi kanun hükmüdür. Bir kısım kooperatif yöneticileri kasıtlı olarak ya gerçek sayının altında ortak kaydı yapmaktadırlar. Böylece de sürekli olarak belirli bir sayıda ortaklık boş tutulmaktadır. Bu sayı ise genel kurul öncesi hayali ortak kaydedilmek suretiyle doldurulmakta, genel kurulda yöneticiler lehine oy kullanmaları sağlandıktan sonra, önceden alınan istifa dilekçeleri işleme konulmaktadır.” Bkz. Kurtulan, 2003: 185.

- Hakkında verilen çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortağın hak ve yükümlülükleri çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam edeceğinden bu kişiler çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar genel kurul toplantılarına katılabileceklerdir.

- Ortaklığın devri halinde devreden ortağın hak ve yükümlülükleri bütünüyle devralan yeni ortağa geçtiğinden devir suretiyle ortak olan kişi genel kurula katılmak için devirden itibaren üç ay beklemek zorunda değildir¹⁹⁰. Ancak ilk ortak üç aylık süreyi doldurmadan devir işlemi gerçekleşmişse devralan ortak, devreden ilk ortağın kooperatife giriş tarihinden itibaren üç aylık sürenin dolmasıyla genel kurula katılma hakkına sahip olacaktır¹⁹¹.

Genel kurula katılma hakkı vazgeçilemez ve bertaraf edilemez bir hak olmakla beraber bazı kooperatiflerde genel kurula katılacak ortakların belli şartları haiz olmaları aranır. Örneğin 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanununun m. 4/II'de genel kurula katılacakların ana sözleşmede gösterileceği belirtilmiştir. Nitekim Tarım Satış Kooperatifleri Ana Sözleşmesinin 22'nci maddesinde "*ortağın genel kurula katılabilmek için vadesi gelen borçlarını ödemiş, genel kurulda bilançosu görüşülecek iş yılına ait rekolte beyannamesini vererek ürün teslim taahhüdünde bulunmuş, teslimini taahhüt ettiği ürünün (taahhüt ettiği ürün sayısı birden fazla ise bu ürünlerden her birinin) en az %50'sini teslim etmiş olması gerektiği*" düzenlemiştir. Bu şartları yerine getirmeyen ortakların genel kurula katılmaları mümkün değildir.

Son olarak ortak olma şartlarına sahip olmaksızın ortaklık sıfatını kazanan bir kimsenin genel kurula katılma hakkı bulunup bulunmadığına değinmek gerekecektir ki Yargıtay bir kararında ortak olma şartını haiz olmadan herhangi bir şekilde kooperatif ortağı olan kişilerin ortaklıktan çıkarılmadıkları sürece genel kurula katılmalarını engelleyen bir yasa hükmü olmadığını ifade etmiştir¹⁹².

¹⁹⁰ Üstün/Aydın, 2017: 129.

¹⁹¹ Üstün/Aydın, 2017: 129.

¹⁹² Yrg. HGK, 12.12.1979 T., 1979/11-147 E., 1979/1561 K. sayılı kararı için bkz. Çevik, 2003: 320.

B. Oy Hakkı

1. Oy Hakkının Özellikleri ve Hukuki Niteliği

Oy hakkı, kooperatif ortağının kooperatif işlerine ve meselelerine dair karar alma sürecine dâhil olmasını ve bu kararları etkilemesini sağlayan bir ortaklık hakkıdır¹⁹³. Ortağa tanınan oy hakkı vazgeçilemez, bertaraf edilemez ve geri alınamaz niteliktedir¹⁹⁴. Ayrıca bu hak mutlak bir hak niteliğinde olup ortaklar bakımından bu oy hakkı üzerinde mutlak eşitlik ilkesi geçerlidir¹⁹⁵.

Anonim şirketlerde tanınan oy hakkından farklı olarak kooperatiflerde oy hakkının varlığında payın itibari değerinin bir önemi yoktur. Sermayeye katılma payının büyüklüğüne, kooperatife yapılan katkıların oranına bakılmaksızın her ortak için yalnızca “bir oy hakkı” öngörülmüştür¹⁹⁶. Böylelikle ortaklık paylarının çoğunluğunu elinde bulunduran ortakların kooperatifi yönetmelerinin önüne geçilmiştir.

Oy hakkının hukuki niteliğinin tespitinde “hukuki olay”, “hukuki fiil” ve “irade açıklaması” kavramları üzerinde kısaca durmak gerekir.

- *Hukuki olay*, hukuken önem arz eden ve hukukun kendisine sonuç bağladığı olaylardır¹⁹⁷. Hukuki olayların bir kısmı kendiliğinden oluşurken bir kısmı ise bilinçli insan iradesine dayanır. İşte insan iradesine dayanan ve hukuk düzeni tarafından kendisine sonuç bağlanan fiiller *hukuki fiillerdir*¹⁹⁸.

¹⁹³ Aydın Alber, Yüce, “Anonim Şirketlerde Oy Hakkı ve Bu Hakkın Kullanılmasıyla İlgili İsviçre Federal Mahkemesi'nin 2 Haziran 2014 Tarih ve 4A-48/2014 Sayılı Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 136, Y. 2017, s. 48, Erişim <https://www.jurix.com.tr/> 27 Kasım 2019.

¹⁹⁴ Kemal, Özmen, *Kooperatiflerde Genel Kurul İşlemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 23, Pulaşlı, 2016: 394, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 983.

¹⁹⁵ Deryal, 2005: 405, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 984.

¹⁹⁶ Yrg. 11. HD., 04.12.2003 T., 2003/4428 E. 2003/11434 K. sayılı kararı: “1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 48'inci maddesine göre, her ortağın bir oy hakkı bulunmaktadır.” (Erişim www.kazanci.com 1 Mart 2020).

¹⁹⁷ Osman Gökhan, Antalya, *Marmara Hukuk Yorumu: Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. V/1,1, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 135, Sinan Sami, Akkurt/ Kemal, Erdoğan/ Hüseyin, Tokat, *Borçlar Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 67, Erol, Cansel/ Çağlar, Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 52, Eren, 2015:159.

¹⁹⁸ Oğuz Sadık, Aydos, *Borçlar Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 37, Eren, 2015: 159, Antalya, 2019: 135, Akkurt/Erdoğan/Tokat, 2019: 68, Cansel/Özel, 2017: 52.

- *Hukuki fiiller* hukuka aykırı ve hukuka uygun fiiller olarak ikiye ayrılmakta olup *irade açıklamaları* hukuka uygun fiiller kapsamındadır. İrade açıklamaları iradeyi dış dünyaya bildiren fiillerdir. Bunlar hukuki işlemler, hukuki işlem benzeri fiiller ve maddi fiillerdir.

- İrade açıklamalarının ve doğal olarak hukuki fiillerin en önemli kolunu oluşturan *hukuki işlemler* bir veya daha çok kişinin hukuk düzeninin sınırları içerisinde hukuki sonuç doğurmaya (bir hak veya hukuki ilişkiyi kurmaya, değiştirmeye veya ortadan kaldırmaya) yönelik irade açıklamaları olarak ifade edilir¹⁹⁹.

Bu açıklamalar ışığında oy hakkının kullanılmasının temelde bir “hukuki olay” ve bir insan tarafından idare edildiğinden “hukuki fiil” olduğunu ifade edebiliriz²⁰⁰. Bu noktada kullanılan oyun, ortağın o konudaki irade açıklamasını içermesi ve bu irade açıklamasının ortak açısından hukuki bir sonuç doğurmaya yönelik olması sebebiyle de oy hakkı “hukuki işlem” olarak nitelendirilir²⁰¹.

Oy hakkı tek taraflı ve varması gerekli irade beyanı ile kullanılır. Hakkın aynı zamanda yenilik doğurucu nitelikte olduğunu da belirtmek gerekir²⁰².

2. Oy Kullanamayacak Kimseler

a) Oy Hakkından Yoksun Ortaklar

aa. Genel Olarak

Kooperatif ortağı oy hakkını genel kurula katılarak kullanır. Bu bakımdan genel kurula katılma hakkı ile oy hakkı arasında yakın bir ilişki bulunduğunu ve oy hakkının genel kurula katılmakla anlam kazandığını ifade edebiliriz. O halde genel

¹⁹⁹ Eren, 2015: 160, Antalya, 2019: 136, Aydos, 2019: 37, Akkurt/Erdoğan/Tokat, 2019: 69, Cansel/Özel, 2017: 53.

²⁰⁰ Ali, Paslı, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Kullanılan “Oy”un Hukuki Niteliği (Bölüm I: Kavram)”, *İÜHFİM*, C. LXVII, S. 1-2, Y. 2009, s. 167-182, Erişim <https://dergipark.org.tr> 5 Mart 2020, s. 174.

²⁰¹ Paslı, 2009: 177, Fatih, Bilgili/ M. Fatih, Cengil, “Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu”, *GSÜHFD*, C. 16, S. 1, Y. 2017, s. 69-122, Erişim <http://dosya.gsu.edu.tr> 5 Mart 2020, s. 73, Zeynep, Cantimur, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Oy Hakkının Donmasına İlişkin Uygulamaların Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Sermaye Piyasası Kurulu: Yeterlik Etüdü*, Ankara, 2010, Erişim <https://www.spk.gov.tr> 4 Mart 2020, s. 3, Hakan, Demirbay, *Limited Şirkette Oyda İmtiyazlı Paylar*, Kadir Has Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 43.

²⁰² Paslı, 2009:182.

kurula katılma hakkını haiz olmayanlar oy hakkından da yoksun kalacaklardır. Haliyle yapı kooperatifleri hariç genel kurul toplantısından üç ay öncesine kadar kooperatife ortak olmayanların genel kurula katılma hakları mevcut olmadığından oy kullanma hakları da bulunmayacaktır (Koop. K m. 26).

bb.Yönetim Kurulu İbrasında Oy Kullanamayacak Ortaklar

Yönetim kurulunu ibra etmeye yetkili organ genel kuruldur. Genel kurulun yönetim kurulunu ibra etmesi, yönetim kurulunun hesap dönemi içerisindeki işlemlerinin hukuki ve ekonomik sonuçlarını onaması anlamını taşır²⁰³. Böylelikle yönetim kuruluna güven beyanında bulunmuş ve faaliyetleri neticesinde sorumlu tutulmayacağı açıklanmış olur²⁰⁴.

İbranın anlam ve mahiyetine bakılarak *kooperatif işlerine katılan ortakların* yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oy hakkından yoksun bırakılması öngörülmüştür (Koop. K m. 50/I). Bu düzenleme ile genel kurulda hesap verecek olan kişilerin kendi yararına oy vermesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Kooperatif işlerinin görülmesine katılanların başında şüphesiz yönetim kurulu üyeleri gelir. Zira yönetim kurulu, kooperatif faaliyetini yöneten icra organıdır (Koop. K m. 55/I). Yönetim kurulu üyelerinin yönetim kurulunun ibrası kararlarında oy kullanmaları mümkün değildir. Anonim şirket yönetim kurulunun ibra edilmesinde de benzer bir hüküm mevcuttur. Nitekim TTK m. 436/II'de yönetim kurulu üyelerinin ve yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişilerin, yönetim kurulunun ibra edilmesinde oy kullanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan kooperatif ortağı olan müdür, personel, işçi ve muhasebeci gibi kimseler de kooperatif işlerinin görülmesine katılanlar arasındadır²⁰⁵. Bu kişiler de yönetim kurulunun ibrasına ilişkin kararlarda oy haklarını kullanamayacaktır.

²⁰³ Ersin, Çamoğlu, "Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi", *İÜHF*, C. 36, S. 1-4, Ocak 1970 (2011), s. 323-348, Erişim <https://dergipark.org.tr> 24 Ekim 2019, s. 323.

²⁰⁴ Mustafa, Yavuz, "Anonim ve Limited Şirketlerde İbra Kararının Sorumluluk Davalarına Etkisi", *Mali Çözüm Dergisi*, Kasım-Aralık 2016, s. 135-144, Erişim <http://archive.ismmmo.org.tr> 24 Ekim 2019, s. 135, Çamoğlu, 1970: 323.

²⁰⁵ Coşkun, 2019: 701; Kurtulan, 2003: 315.

Anılan hüküm denetçiler hakkında uygulanamayacağından (Koop. K m. 50/I) denetçilerin yönetim kurulunun ibrasında oy kullanabilmelerinde bir sakınca yoktur. Diğer taraftan denetçilerin kendi ibralarında oy kullanabilmelerine ilişkin ise bir açıklık yoktur. Ancak tip ana sözleşmelerde denetçilerin kendi ibralarında oy kullanamayacakları hüküm altına alınmaktadır²⁰⁶.

Son olarak bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul toplantısı üzerinde durmak gerekir. Zira aksine bir hüküm bulunmadığı müddetçe bilançonun onaylanmasına ilişkin alınan genel kurul kararı yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur (Koop. K m. 98, TTK m. 424). Bu durumda yönetim kurulu üyelerinin bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurula katılıp katılamayacakları hususu gündeme gelecektir. Burada dikkat edilecek nokta gündeme ayrı bir madde konulup konulmamış olmasıdır. Şöyle ki:

- Gündeme yönetim kurulunun ibrasına ilişkin ayrıca bir madde konulmamış ise bilançonun onaylanması yönetim kurulunun ibrasını da kapsayacaktır. Haliyle bu durumda yönetim kurulu üyelerinin, bilançonun onaylanmasında oy kullanabilmeleri mümkün olmayacaktır.
- Öte yandan yönetim kurulunun ibrasına ilişkin ayrı bir gündem maddesi bulunuyorsa yönetim kurulu ibra kararına katılmayacak fakat bilanço onayıyla ilgili genel kurul kararında oy hakkına sahip olabilecektir²⁰⁷.

cc. Şahsi Bir İş veya Davanın Görüşülmesinde Oy Kullanamayacak Ortaklar

Oy hakkından yoksunluğa ilişkin getirilen düzenlemelerden diğeri de şahsi iş ve davaların görülmesine ilişkindir. Buna göre hiçbir ortak kendisi, eşi, usul ve fûru ile kooperatif arasındaki şahsi iş ve davalara dair görüşmelerde oy kullanamayacaktır (Koop. K m. 50/II)²⁰⁸.

²⁰⁶ Konut Yapı Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 24/V: *Denetçiler kendi ibralarında oy kullanamazlar.*

²⁰⁷ Kurtulan, 2003: 316; Coşkun, 2019: 701.

²⁰⁸ Yrg. 23. HD., 14.05.2019 T., 2016/6848 E., 2019/1950 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 50/2. maddesi hükmü uyarınca, ortaklardan hiçbirisi kendisi veya karı ve kocası yahut usul

Anılan maddede yer alan “*usul ve fûru*” ifadesinden kasıt kan hısımlığından doğan “*üstsoy*” ve “*altsoy*” ilişkisidir. Haliyle ortağın, anne ve babası ile bunların üstsoyları; çocuğu, torunu ve bunların altsoylarının şahsi iş ve davalarına dair görüşmelerde oy hakkı bulunmamaktadır²⁰⁹.

Üstsoy-altsoy kan hısımlığında bir sınırlama yoktur, uzayıp giden bir ilişkidir. *Kurtulan*’a göre olay genel hukuk hükümleri içerisinde değerlendirildiğinde üçüncü derece dâhil olmak üzere bu dereceye kadar bir sınırlama getirilmesi gerekmektedir²¹⁰. *Kurtulan*’ın görüşüne katıldığımızı belirtmek isteriz.

Öte yandan “*şahsi iş*” ve “*dava*” hususları üzerinde durmak gerekir. “*Şahsi iş*” ifadesi geniş anlam taşır ve hem sözleşmeleri hem de tek taraflı işlemleri içine alır²¹¹. Şahsi işlerin inşaat-imalat işleri, alım-satım ve kiralama gibi işler olduğunu söyleyebiliriz²¹². “*Dava*” deyimini ise davanın açılması, açılmaması, davadan feragat, davanın kabulü ve sulh hususlarını kapsamaktadır²¹³.

b) Genel Kurula Katıldıkları Halde Oy Kullanamayacak Kişiler

Oy hakkı yalnızca ortaklara tanınmış bir haktır. Ortaklar genel kurula katılarak oy haklarını kullanabileceklerdir. Ancak genel kurula katılan herkesin oy kullanma hakkını haiz olmadığını ifade etmek gerekir. Zira ortaklar haricinde genel kurulu sevk ve idare etmek üzere üst kuruluş temsilcisinin (Koop.K m. 45/V), ortak olmayan denetçilerin (Koop.K m. 67/II) ve kooperatif faaliyetleri hususunda açıklama yapmak, bilgi vermek ve tanıtım yapmak gibi amaçlarla bazı kişilerin (kooperatif personeli, müteahhit, taşeron, kredi veren kurumların temsilcileri vs) de

ve *fûru* ile kooperatif arasındaki şahsi işe veya davaya dair olan görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.” (Erişim www.kazancihukuk.com 8 Mart 2020).

²⁰⁹ Söz konusu oydan yoksunluk halinin yalnızca ortağın üstsoy ve altsoyuna özgülenmesi; ortağın eşinin üstsoy- altsoyunun ve ayrıca kardeş, amca, teyze, dayı gibi yansoy hısımlarının madde kapsamı dışında bırakılması kanaatimizce bir eksikliklerdir.

²¹⁰ Kurtulan, 2003: 317.

²¹¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 569.

²¹² Coşkun, 2019: 703; Kurtulan, 2003: 317.

²¹³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 569.

genel kurula katılması mümkündür. Ancak bu kişilerin genel kurula katılmaları oy kullanma hakkına sahip oldukları anlamına gelmemektedir²¹⁴.

3. Mektupla Oy Kullanma

Bilindiği üzere genel kurulun toplanabilmesi ve karar alabilmesi için toplantı ve karar nisaplarının sağlanması gerekir. Ancak ortak sayısı fazla olan kooperatiflerde bu nisapların sağlanması zor olabilmektedir. Bu sebeptendir ki 1.000 kişi üzerinde ortak sayısına sahip kooperatifler için bir kolaylık getirilmiş ve ortaklara mektupla oy verebilme imkânı tanınmıştır.

Ortağın oyunu mektupla kullanabilmesi için iki önemli şartın varlığı gerekir. Buna göre:

- Ortak sayısının 1000 kişiden fazla olması,
- Mektupla oy kullanılacağına ilişkin ana sözleşmede hüküm bulunması gerekir (Koop. K m. 54/I).

Fiziki ortamda toplanan genel kurullarda ortak, toplantı esnasında ve genel kurulda görüşülen gündemi değerlendirdikten hemen sonra oy kullanma imkânına sahip olur. Mektupla oy kullanılması halinde ise oylar, genel kurul toplantısının dışında ve toplantıdan önce kullanılır. Böyle bir durumda gündemin değerlendirilmesi, görüşülmesi ve açıklığa kavuşması imkânı olmaksızın oy kullanılması söz konusu olacaktır.

Mektupla oy kullanılması durumunda mektubun içeriğinin nasıl olacağı hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak kanaatimizce kullanılan oyun olumlu, olumsuz veya çekimser olduğu açık ve kesin bir şekilde belirtilmelidir. Mektuplar çağrıyla kim yapıyorsa onlara gönderilmelidir²¹⁵. Ana sözleşmede mektupların taahhütlü, iadeli taahhütlü ve noter aracılığıyla gönderilebileceği

²¹⁴ Merdan, Çalışkan, “Kooperatif Genel Kurul Toplantısına Katılma ve Oy Hakkı Bulunan Kimseler”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 91-2009, s. 135-142, Erişim <http://archive.ismmmo.org.tr> 23 Ekim 2019, s. 136-139; Çalışkan, 2019: 91.

²¹⁵ Eriş, 2001: 902; Çevik, 2003: 562; Kurtulan, 2003: 359.

düzenlenebilir²¹⁶. Yine ana sözleşmede ortaklara belirli bir süre tanınabilir. Ortaklar mektuplarını bu süre zarfında göndermelidir.

Gönderilen mektuplar yönetim kurulu ve bakanlık temsilcisi önünde incelenir ve mektubun içeriği tutanağa geçirilir (Koop. K m. 54/II). Tutanak hazır bulunanlar tarafından imzalanır ve bu suretle alınmış olan karar yürürlüğe girer (Koop. K m. 54/II).

Genel kurul fiilen toplanmış olmasa da usulüne göre alınmış bir genel kurul kararından söz edebilmek için gönderilen mektupların toplantı nisabını; mektupla verilen oyların ise karar nisabını sağlaması gerekir²¹⁷.

C. Genel Kurulda Temsil Hakkı

1. Genel Olarak

Her ortak genel kurulda temsil hakkına sahiptir. Genel kurulda temsil hakkının hem temsil etme hem de temsil edilme hakkı olarak kabul edildiğini ifade etmek gerekir²¹⁸. Ortağın kendisini genel kurulda temsil ettirmesi esasen genel kurula katılma hakkı kapsamında değerlendirilir²¹⁹.

Daha önce her ortağın oy hakkı olduğunu ifade etmiştik. Ortaklar oy haklarını temsilci aracılığıyla kullanabilecektir. Bir ortağın kendisini genel kurulda temsil ettirebilmesi ve oy hakkını temsilci suretiyle kullanabilmesi için ana sözleşmede açık bir hükmün varlığı ve ortağın yazılı olarak temsilciye izin vermesi gerekir (Koop.K m. 49)²²⁰.

Ortağın vereceği yazılı izin “*izin belgesi*” veya “*temsilci belgesi*” olarak ifade edilir. Temsilci belgesinin yazılı olması kanuni bir zorunluluktur. Yetkinin sözlü olarak verilmesi mümkün değildir. Bunun dışında herhangi bir şekil şartı

²¹⁶ Parlar, 2004: 361; Eriş, 2001: 902; Kurtulan, 2003: 359; Coşkun, 2019: 828; Çevik, 2003: 561.

²¹⁷ Coşkun, 2019: 828; Çevik, 2003: 562; Kurtulan, 2003: 359.

²¹⁸ Özmen, 2018: 86.

²¹⁹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 983.

²²⁰ STBG. T. 26/05.1993-9513 s. 74: “KK 49/I madde hükmü karşısında, temsilen oy kullanmalarda, ortağın oy kullanabilecek kişilere yazı ile izin verilmiş olması gerekmektedir.” Çevik, 2003: 499.

öngörülmediği gibi noter onaylı olması da gerekmez. Ancak aslının ibraz edilmesi gerekir²²¹.

Temsilci belgesinin hangi kayıtları içereceği hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak “temsil edilen” ve “temsilci” taraflarına ilişkin birtakım bilgilerin temsilci belgesinde bulunmasında fayda vardır. Buna göre:

- Temsil edilenin adı, soyadı ve ortaklık numarası,
- Temsilcinin adı ve soyadı,
- Temsilcinin temsil yetkisi veren ortakla ilişkisi (eş-akraba durumu vs),
- Temsilcinin katılacağı toplantı tarihi temsilci belgesinde bulunmalıdır²²².

Genel kurul toplantılarında toplantı çoğunluğunun sağlanıp sağlanmadığı yönünde yoklama yapılacağından ve başkanlık divanı seçimi gerçekleştirileceğinden temsilci belgesi toplantıdan önce (daha sonra genel kurul divan başkanlığına sunulmak üzere) “*kooperatif yetkililerine*” teslim edilmelidir. Sözü edilen kooperatif yetkilileri genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkili olanlar (yönetim kurulu, denetçiler, üst birlik vs.) veya genel kurulda yoklama ve açılışı yapan kimselerdir. Bu yetkililer, temsilci belgesinde yer alan belgelerin doğruluğunu toplantıdan önce araştırmakla yükümlüdür. Zira temsilci sıfatını haiz olmayan kimselerin genel kurula katılmaları genel kurulun iptalini doğurmaktadır.

2. Temsilci Olabilecek Kimseler

Kooperatif ortağı genel kurulda kendisini temsil ettirmek üzere ancak diğer bir kooperatif ortağına, eşine veya birinci dereceden akrabalarına temsil yetkisi verebilir (Koop. K m. 49). Eşin ve birinci dereceden akrabaların temsilciliğinde ortak olma şartı aranmaz (Koop. K m. 49/II)²²³.

Anılan hükümde “*birinci dereceden akrabalar*” ifadesine yer verilmiştir. Altsoy-üstsoy hısımlar arasındaki derece, doğum sayısı ile ölçülür. Çocuk ile anne ve

²²¹ Özmen, 2012: 23, Özmen, 2018: 284.

²²² Kurtulan, 2003: 314; Çevik, 2003: 498; Coşkun, 2019: 698.

²²³ Yrg. 23. HD., 13.12.2011 T., 2011/2312 E., 2011/2531 K. sayılı kararı: “49. maddeye göre de bir ortak ancak başka bir ortağa temsil yetkisi verebilir. Ancak, eş ve 1. derece akrabalar için ortaklık şartı aranmaz.” (Erişim www.kazanci.com 12 Mart 2020).

babası arasında bir doğum olduğundan hısımlık birinci derecedendir²²⁴. Bu durumda ortağın çocuğu (üvey dâhil), annesi ve babası temsilci olarak tayin edilebilecektir. Kardeşler arasındaki hısımlık ilişkisi ise ikinci dereceden olduğundan kardeşlerin temsilci olması mümkün değildir²²⁵.

Öte yandan ortağın eşinin anne ve babasının temsilci olup olamayacağı hususunda durmak gerekir. Eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur (TMK m. 18/I). Bu durumda ortağın eşinin anne ve babası, ortağın birinci dereceden kayın hısımları olacaktır. Anılan hükümde de “*kan hısımlığı*” ve “*kayın hısımlığı*” şeklinde bir ayrıma gidilmediğinden ortağın eşinin anne ve babasının da temsilci olabileceğinin kabulü gerekir.

Avukat-müvekkil ilişkisinin genel kurulda temsil hakkını doğurmayacağını belirtmekte fayda vardır. Bu ilişkiye dayanarak ortağın avukatının temsilci sıfatı ile genel kurula katılması mümkün değildir. Böyle bir katılımının mümkün olabilmesi için avukatın da kooperatif ortağı olması gerekmektedir²²⁶.

Yönetim kurulu üyelerinin, yönetim kurulunun ibrasında oy kullanamayacağını daha önce ifade etmiştik. Haliyle üyelerin, ibra oylamalarında kendisini temsilen oy kullandırması da mümkün değildir. Diğer taraftan yönetim kurulu üyelerinin ibra oylamasında başka bir ortağı temsilen oy kullanıp kullanamayacağı hususunda ise Koop. K’de açıklık yoktur. Bu noktada TTK’nin ibra oylamasına ilişkin düzenlemesi aydınlatıcı niteliktedir. Hükme göre *yönetim kurulu üyelerinin ibrasına dair oydan yoksunluk hali, üyelerin kendilerine ait paylardan doğan oy hakkına özgülenmiştir* (TTK m. 436/II). Haliyle bir yönetim kurulu üyesinin, ibra oylamalarında başka bir ortağın temsilcisi sıfatıyla oy kullanabilmesi

²²⁴ Zafer, Zeytin/ Ömer, Ergün, *Türk Medeni Hukuku*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 101.

²²⁵ STBG. T. 03.05.1993-7844 s. 73: “...kardeş dahil birinci derece akrabalığı bulunmayan herhangi bir akrabanın kooperatif ortağı olmadığı sürece sadece “ortağı” temsilen noterden alınmış vekâletname ile genel kurula temsilen katılması ve oy kullanması mümkün bulunmamaktadır.” Bkz. Çevik, 2003: 73.

²²⁶ Yrg. 11. HD., 25.09.2006 T., 2005/8627 E., 2006/9913 K. sayılı kararı: “Mahkemece toplanılan kanıtlara dayanılarak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ile ana sözleşmenin 24. maddesinin kooperatif ortağı olmayan bir avukatın temsilci sıfatıyla genel kurul toplantılarına katılmasına imkân verilmediği gerekçesiyle, davanın reddine dair verilen karar yasayla uyarlıdır.” (Erişim www.kazanci.com 12 Mart 2020).

mümkündür. Nitekim doktrindeki ağırlık görüş²²⁷ ve Yargıtay²²⁸ uygulaması da bu yöndedir. Fakat birçok ana sözleşmede yönetim kurulu ile kooperatifi temsile yetkili kimselerin genel kurul toplantılarının hiçbirinde vekâleten oy kullanamayacaklarına ilişkin sınırlayıcı nitelikte hükümler bulunmaktadır²²⁹. O halde böyle bir durumda kooperatif ana sözleşmesine bakmak faydalı olacaktır.

3. Temsilin Kapsamı ve Sınırları

Temsil yetkisinin kapsamı genel kuruldaki gündem maddelerinin görüşülmesi, görüşmelere katılım sağlanması ve oy kullanılması ile sınırlıdır²³⁰. Temsilci, temsil yetkisi kapsamında ortak adına ve yararına hareket eder. Bu doğrultuda temsil ettiği ortağın aleyhine bir karar alınması söz konusu ise temsilcinin karşı oyda bulunması ve gerekirse toplantı tutanağına muhalefet şerhi düşürmesi gerekir²³¹.

Temsil yetkisinin, özgülendiği genel kurul ile sınırlandırıldığını da ifade etmek gerekir. Bu durumda temsil yetkisi genel kurul toplantısının açılması ile kullanılmaya başlanacak olup toplantının tamamlanmasıyla da sona erecektir.

Öte yandan temsil edilecek ortak sayısına ilişkin kanunda öngörülmüş olan sınırlamalar üzerinde durmak gerekir. Kanunla ortaklara temsil hakkı tanınmakla birlikte bir ortağın birden fazla ortağı temsil edemeyeceği düzenlenmiştir (Koop. K m. 49/I). Bu durumda bir ortak genel kurulda yalnızca bir ortağı temsil edebilecektir. Bu hususun istisnası ortak sayısına istinaden belirlenmiştir. Buna göre ortak sayısı

²²⁷ İsmail, Kırca, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu”, *AÜHFD*, 53 (1), Y. 2014, s. 65-76, Erişim <https://jurix.com.tr> 26 Kasım 2019, s. 76, Soner, Altaş, “Anonim Şirkette İbra Kararı Alınırken Uyulacak Usul ve Oy Hakkından Yoksunluk Hali”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 13, S. 143, Y. 2018, s. 56-62 (İbra Kararı), Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019, s. 60, Deryal, s. 2005: 332; Parlar, 2004: 353; Bilgili/Fatih, 2017: 334; Kurtulan, 2003: 315; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 571.

²²⁸ Yrg. 11. HD., 27.01.2006 T., 2005/134 E., 2006/615 K. sayılı kararı: “Yönetim Kurulu üyeleri kendi ibralarında oy kullanamaz ise de temsilen başkalarına ait oyları kullanabilirler. İbra hususundaki toplantı ve karar nisabının hesabında, oydan yasaklı olanların öncelikle anılan sayıdan düşülmesi ve ona göre toplantı ve karar nisabının hesabı cihetine gidilmesi gerekir.” Bkz. Coşkun, 2019: 700.

²²⁹ Bkz. Konut Yapı Kooperatifleri Ana Sözleşmesi m. 24/IV: Yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile kooperatifi temsile yetkili kılınan kimseler vekâleten oy kullanamazlar.

²³⁰ Çalışkan, 2019: 93.

²³¹ Yrg. 23. HD., 04.04.2018 T., 2016/562 E., 2018/2617 K. sayılı kararı: “Genel kurulda kendisini vekâleten temsil ettiren üyenin genel kurul kararlarının iptalini talep edebilmesi için; vekilin, asil yerine aykırı oy kullanması ve asil yerine muhalefet şerhinin vekâleten tutanağa geçirmesi gerekir.” Bkz. Coşkun, 2019: 699.

bin kişinin üzerinde olan kooperatiflerde, ana sözleşmede hüküm bulunması şartıyla, her ortak en fazla dokuz olmak üzere birden fazla ortağı temsil edebilir (Koop. K m. 49/II)²³². Ancak bu kural grup temsilcileri aracılığıyla yapılan genel kurullarda geçerli değildir²³³.

Kooperatifler Kanununun 48'inci maddesinde 5983 sayılı Kanun²³⁴ ile değişiklik yapılarak “*kooperatif organ seçimlerinde her ortağın en fazla bir ortağı temsilen oy kullanabileceği ve ana sözleşmelerin bu fıkraya aykırı hükümlerinin uygulanamayacağı*” ifade edilmiştir. Bu durumda şöyle bir sonuca varmak mümkündür: Ortak sayısının binin üzerinde olduğu kooperatiflerde bir ortağa dokuz ortağı temsil etme hakkı verilebilirse de genel kurul gündemi organ seçimleri olduğu takdirde her ortak yalnızca bir tane ortağı temsil edebilecektir.

4. Temsil Edilenin Talimatlarına Uyma

Kooperatif ortağının genel kurulda temsil edilmesi hususunda temsilcinin talimat almasına ve talimatlara uygun hareket etmesi gerektiğine ilişkin açık bir hüküm yoktur. Bu durumda Koop. K m. 98 atfı ile TTK'nin anonim şirket hükümlerine başvurmak gerekecektir. Buna göre temsilci, temsil ettiği kooperatif ortağının talimatlarına uymalıdır. Talimata aykırı olarak oy kullanılması oyu geçersiz kılmamakla beraber temsil edilen ortağın temsilciye karşı hakları saklıdır (TTK m. 427/I).

²³² STBG. T. 30.06.1993-12441 s. 75: “*Koop.K m. 49/II hükmüne göre, bir ortağı birden fazla ortağı temsil edebilmesi için kooperatif ana sözleşmesinde birden çok ortağın temsil edilebileceğinin açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir. Aksi halde ortak sayısı binin üstünde olan kooperatiflerde her ortağın, en çok bir ortağı temsil edebileceği açıktır.*” Bkz. Çevik, 2003: 499.

²³³ Ortak sayısının binin üzerinde olduğu kooperatiflerde ana sözleşmede hüküm bulunması halinde ortaklar gruplara ayrılarak talimat gereğince oy vermek üzere kendi aralarından “*temsilciler topluluğu seçebilirler* (Koop.K m. 54/I). Seçilen temsilciler topluluğu genel kurul sayılır ve her grup temsilcisi bu genel kurulda temsil ettiği ortak sayısı kadar oya sahip olur (Koop.K m. 54/I-III).

²³⁴ Kooperatifler Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 03.06.2010, Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 13.06.2010/ 27610.

II. Ortakların Koruyucu Hakları

A. Bilgi Edinme Hakkı

1. Genel Olarak

Bilgi edinme hakkı, ortaklara tanınmış en önemli haklardan biridir. Zira kooperatif ortağının, kooperatifin karar alma sürecine katılması, genel kurulda düşüncelerini ifade edebilmesi ve iradesinin doğru bir biçimde oluşması için gerekli ve yeterli bilgiye sahip olması gerekir²³⁵. Bu bakımdan bilgi edinme hakkı ortağın, haklarını bilinçli bir şekilde kullanabilmesine ve genel kurulda iradesini doğru verilerle kullanabilmesine hizmet eder²³⁶.

Ortakların bilgi edinme hakkına sahip olmaları, organları hak ve yetkilerini kullanırken daha dikkatli davranmaya sevk eder²³⁷. Bu şekilde ortakların hak ve çıkarlarını ihlal edecek zararların doğmasının önüne geçilir²³⁸. Böylelikle ortağın hakları ve çıkarları korunmuş olur. Bu bakımdan bilgi edinme hakkının koruyucu nitelikte olduğunu söyleyebiliriz.

2. Bilgi Edinme Hakkının Hukuki Niteliği

Bilgi edinme hakkının hukuki niteliğinin tespit edilmesinde birkaç husus üzerinde durulması gerekir. Bu durumda ilk olarak hakkı tanıyan hükmün kime/kimlere yöneldiğine bakmak faydalı olacaktır. Bilgi edinme hakkının düzenlendiği Koop. K m. 24'e baktığımızda hakkın tüm ortaklara tanınmış olduğu ortadadır. Buna göre bilgi edinme hakkı "*bireysel hak*" niteliğindedir²³⁹. Her bir ortak yalnızca "ortak" sıfatını haiz olduğundan bu hakka sahip olup hakkın tanınması için ayrıca bir şartın varlığına gerek yoktur.

²³⁵ Necla, Akdağ Güney, "Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma Hakkı ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler", *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 4, S. 1, Y. 2019, s. 38, Erişim <https://atif.sobiad.com/index> 11 Mart 2020.

²³⁶ Oğuz, Atalay, "Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması", *DEÜHFD*, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, s. 55 (Basım Yılı: 2015), Erişim <https://hukuk.deu.edu.tr> 9 Mart 2020.

²³⁷ Akdağ Güney, 2019: 39.

²³⁸ Akdağ Güney, 2019: 39.

²³⁹ Emre, Kalender, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma Hakkı*, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 59, Sema, Aydın, "Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Sınırları", *5. Yıldız Uluslar arası Bilimler Kongresi*, İstanbul, Türkiye, 13 Aralık 2018, s. 438, Erişim <https://atif.sobiad.com/index> 11 Mart 2020, Pulaşlı, 2016: 592, Akdağ Güney, 2019: 39, Atalay, 2015: 57.

Bilgi edinme hakkının diğerk bir özelliği ise “vazgeçilmez” hak niteliğinde olmasıdır²⁴⁰. Nitekim bilgi edinme hakkının ana sözleşme veya organların kararıyla bertaraf edilemeyeceği ve sınırlandırılmayacağı hüküm altına alınarak (Koop. K m. 24/II) hakkın “vazgeçilmez” ve “mutlak” nitelikte olduğu açıkça ortaya konmuştur²⁴¹.

Bilgi edinme hakkının vazgeçilmez nitelikte olması, ortağın bu hakkı kullanmak zorunda olduğu anlamına gelmeyip ortak, bilgi edinme hakkını kullanmakta serbesttir²⁴². Ortağın somut olayda bu hakkını fiilen kullanmaması vazgeçmek olarak algılanabilirse de bu davranışın teknik anlamda “vazgeçme” veya “feragat” olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmek gerekir²⁴³.

3. Bilgi Edinme Hakkının Kapsamı ve Kullanılması

Bilgi edinme hakkı, geniş anlamda kooperatif iş ve işlemleri, kooperatifin işletmelerle ilişkileri, bağlantıları ve ortaklarla kooperatif arasındaki durumlar hakkında bilgi edinmeyi kapsar²⁴⁴. Ortaklar bu kapsamda:

- Yönetim kurulunun gelir gider farklarının dağıtım şekli hakkındaki tekliflerini içeren yıllık çalışma raporunu,
- Bilançoyu,
- Denetçilerin Koop. K m. 66 hükümlerine uygun olarak düzenleyeceği raporu incelemeye yetkilidir (Koop. K m. 24/I).

Ortakların incelemeye yetkili olduğu tüm bu kayıtlar “genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün önce, kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde” incelemeye hazır tutulur (Koop. K m. 24/I). Bilançonun incelenmek üzere sunulması yeterli olup ayrıca tebliğ edilmesine gerek yoktur²⁴⁵. Ortaklar, bilanço ve raporların incelenmeye başlandığı günden itibaren “bir yıl” süreyle inceleme hakkını haizdir.

²⁴⁰ Kalender, 2017: 61, Aydın, 2018: 438, Atalay, 2015: 57, Pulaşlı, 2016: 592.

²⁴¹ Parlar, 2004: 191, Deryal, 2005: 406, Çevik, 2003: 315.

²⁴² Pulaşlı, 2016: 592.

²⁴³ Pulaşlı, 2016: 592.

²⁴⁴ Çevik, 2003: 314.

²⁴⁵ Yrg. 11. HD., 12.05.2009 T., 2007/10683 E., 2009/5690 K. sayılı kararı: “Kooperatifler Kanununun 24. maddesine göre, ortaklar yönetim kurulunun gelir-gider farklarının dağıtım biçimi hakkındaki önerilerini içeren yıllık çalışma raporu ile bilançoyu ve denetçilerin Kooperatifler Kanununun 66.

Ortaklardan her biri bilgi edinme hakkı kapsamında bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının bir örneğinin taraflarına verilmesini kooperatiften talep edebilir. Bu durumda söz konusu kayıtların, talep eden ortağa verilmesi mecburidir (Koop. K m. 24/II)²⁴⁶. Yönetim kurulunun böyle bir durumda ortağın talebini reddetmesi mümkün değildir.

B. Ticari Defterleri ve Belgeleri İnceleme Hakkı

Her bir ortak, bilgi edinme hakkı kapsamında bazı kayıtları rahatlıkla inceleyebilir ve dilediği takdirde bunlardan birer örnek alabilir. Ancak bazı belgeler ortağın bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulup bunların incelenmesi organların iznine veya kararına bağlı kılınmıştır. Buna göre ortaklar ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili belgeleri ancak genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun kararı ile inceleyebilir (Koop. K m. 25)²⁴⁷.

Kanunda bahsi geçen ticari defterler, TTK m. 64/III-IV ve Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ'in 5'incimaddesi uyarınca:

- Kayda geçirilmesi gereken işlemlerin ilgili belge veya ispata dayanan evraktan çıkarılarak sırasıyla ve "madde" halinde düzenli olarak yazıldığı yevmiye defteri (TDİT m. 6/I),
- Yevmiye defteri geçirilmiş olan işlemleri buradan alarak sistemli bir şekilde olduğu hesaplara dağıtan ve tasnifli olarak bu hesaplarda toplayan defteri kebir (TDİT m. 7/I),

maddesi hükmüne uygun olarak düzenleyecekleri raporu, genel kurul yıllık toplantısından 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde veya varsa kooperatif şubelerinde inceleyebilir. Yoksa bilançonun ortaklara tebliği zorunlu olmayıp, ancak kooperatif merkezinde incelemeye açık tutulması yeterlidir." Bkz. Coşkun, 2019: 497, Yrg. 11. HD., 08.02.1994 T., 1994/3562 E.,1994/870 K. sayılı kararı: "*Kooperatiflerde bilançonun ortaklara tebliği zorunlu olmayıp, genel kurulun yıllık toplantısından 15 gün öncesinden itibaren, kooperatif merkezinde incelemeye açık tutulması yeterlidir."* Bkz. Çevik, 2003: 316.

²⁴⁶ Yrg. 11. HD., 25.10.1999 T., 6349 E./8317 K. sayılı kararı: "*Ayrıca ortaklar istediği takdirde, bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi gereklidir."* Bkz. Eriş, 2001: 573-574, Gelir gider farkı hesaplarının birer suretinin talep edilmesi halinde ortaklara verilmesi zorunlu tutulmuştur. Ancak aynı maddenin birinci fıkrasında gelir gider farkı hesaplarının ortakların incelemesine hazır tutulacağına dair bir açıklık yoktur. Kanaatimizce bilançonun bir sonucu ve parçası olan gelir gider farkı hesaplarının ortakların incelemesine sunulmasında bir sakınca yoktur.

²⁴⁷ Yrg. 11. HD., 02.07.1985 T., 3103 E./4136 K. sayılı kararı: "*1163 sayılı Koop.K'nin 24-25'inci maddelerine göre, ortaklar bilgi edinmek, kooperatif defter ve belgelerini incelemek ve böylece kooperatif yöneticilerinin faaliyeti hakkında eleştirilerde bulunmak hak ve yetkisine sahiptirler."* Bkz. Eriş, 2001: 572.

- Her hesap döneminin sonunda, taşınmazların, alacakların, borçların, nakit para tutarının ve varlıklar ile borçların değerlerinin teker teker kaydedildiği ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı envanter defteri (TDİT m. 8/I),
- Kararlar defterleridir.

Ortaklar, yukarıda ifade edilen belgeleri genel kurul izni veya yönetim kurulu kararıyla inceleme hakkını haiz olmakla beraber bu haklarını kullanırken kayıtlara esas olan belgeleri de inceleyebilmelidir. Zira böyle bir inceleme ile ortak inceleme hakkını çok daha verimli kullanmış olacaktır. O halde fatura, makbuz, banka hesap özetleri ve muhasebe fişleri gibi ticari defterlere esas olan kayıtlar, yine genel kurul izni ve yönetim kurulu kararına bağlı olarak incelenebilmelidir²⁴⁸.

C. İptal Davası Açma Hakkı

Ortakların koruyucu haklarından biri de şüphesiz “*iptal davası açma hakkı*”dır. Ortaklara tanınan bu hakla, genel kurul tarafından alınan birtakım kararların ortağın hak ve menfaatlerini ihlal etmesi halinde ortağa kendini savunma ve koruma imkânı sağlanmıştır. İptal davası hukuka aykırı genel kurul kararının geçersiz olduğunun hükme bağlanmasına yöneldiğinden yenilik doğurucu bir eda davası niteliğindedir²⁴⁹.

Genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü söz konusu olduğunda yokluk, butlan ve iptal halleri birbirine karıştırılmaktadır. Böyle bir durumda aşağıdaki hususlar göz önüne alınarak iptal edilebilirliğin tespit edilmesi gerekir:

- Öncelikle kararın hukuk düzeni içerisinde var olup olmadığının ve kurucu ve geçerlilik unsurlarının varlığının ve yokluğunun tespiti yapılarak yokluk yaptırımının oluşup oluşmadığı belirlenmelidir²⁵⁰.
- İhlal edilen hükmün/hükümlerin kesin emredici olup olmadığına, TBK m. 27²⁵¹'de sayılan durumlara ve butlana ilişkin belirlenen özel hükümlere aykırı olup olmadığına bakılmalı ve butlan yaptırımının varlığı incelenmelidir²⁵².

²⁴⁸ Kurtulan, 2003: 182, Çevik, 2003: 317, Coşkun, 2019: 499.

²⁴⁹ Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 240.

²⁵⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 986, Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 241.

- Yukarıdaki incelemelerden sonra butlanın ikinciliği ilkesi göz önüne alınarak kararın iptal yaptırımına tabi olup olmadığı incelenmelidir²⁵³.

Yokluk ve butlan yaptırımlarının aksine kararın iptal edilebilir olması başka bir davada itiraz ve def'i şeklinde ileri sürülemeyeceği gibi mahkeme tarafından da re'sen dikkate alınamaz²⁵⁴. Bu durumda genel kurulun iptal edilmesi ancak iptal davası ile ileri sürülür. O halde ortak, bir genel kurul kararının iptalini ancak dava yoluyla talep edebilecektir.

1. İptal Davası Açmayı Gerektiren Haller

Yokluk ve butlan yaptırımına tabi olmayan bir kararın geçersizliğinin gündeme gelebilmesi için söz konusu kararın iptal edilebilir olması gerekir. İptal edilebilirlik içinse hukuk düzeni içerisinde var olan, kurucu unsurlarını haiz bir kararın varlığı gerekir. Zira hukuken mevcut olmayan bir kararın iptal edilmesi mümkün değildir.

Ortaklar var olan bir genel kurul kararının:

- Kanuna,
- Ana sözleşme hükümlerine,
- İyiniyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla mahkeme nezdinde iptal davası açılabilir (Koop. K m. 53/I)²⁵⁵.

²⁵¹ Bkz. TBK m. 27: *Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*

²⁵² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 986, Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 241.

²⁵³ Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 241, Yrg. 23. HD., 24.02.2016 T., 2015/2561 E., 2016/1050 K. sayılı kararı: *“Dava, davalı kooperatifin olağan genel kurul toplantısında alınan 4 numaralı kararın iptali veya yoklukla malul olduğunun tespiti istemine ilişkindir. Somut olayda, iptali istenen genel kurulun 4. gündem maddesinde alınan karar bilanço açığını kapatmaya yönelik olmadığından alınan kararın, 1163 Sayılı Yasa'nın 52. maddesinde yazılı ağırlaştırılmış nisapla değil, toplam üye sayısının 1/4'ünün altına düşmemek kaydıyla toplantıya katılan ortakların yarısından fazlasının olumlu oyu ile kabul edilmesi yeterli olup, toplantıya toplam 28 üyeden 11'inin katıldığı ve kararın toplantıya katılan 11 üyenin oybirliğiyle alındığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla, bilanço açığını kapatmaya yönelik olmayan bu karar, mutlak butlan ile batıl bir karar olmayıp, iptali mümkün kararlardandır.”* (Erişim www.kazanci.com 15 Mart 2020).

²⁵⁴ Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 240.

²⁵⁵ Yrg. 23. HD., 24.02.2016 T., 2015/2343 E., 2016/1049 K. sayılı kararı: *“Dava kooperatif genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir... Söz konusu kararlarda içerik itibarıyla de yasa, ana sözleşme ve iyiniyet kurallarına aykırı bir yön de bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, mahkemece davaya konu genel kurulun anılan kararlarının yoklukla malül olmadıkları ve iptal*

Mahkeme nezdinde iptal davası açıldığı takdirde kararın kanuna, ana sözleşmeye ve iyiniyet esaslarına aykırı olup olmadığı ve aykırılık varsa bunun kararı iptal edecek yeterlilikte olup olmadığı yönünden inceleme yapılarak karar verilmelidir. Nitekim Yargıtay bir kararında, gündem maddesine ilişkin alınan genel kurul kararının 1 ret ve 21 kabul oyu ile kabul edildiği, oy kullandırılmayan 19 ortağın oylamaya katılmış olması halinin sonuca bir etkisi bulunmayacağı gerekçesi ile maddenin iptaline ilişkin istemi reddetmiştir²⁵⁶.

a) Kanuna Aykırılık

Genel kurul kararının iptal edilebilir olması için aranan şartlardan biri kararın kanuna aykırı olmasıdır. Kanuna aykırılığı yalnızca Koop. K'ye aykırılık olarak algılamamak gerekir²⁵⁷. Yürürlükte olan tüm kanunlara aykırı kararlar iptal yaptırımına tabi olabilir. Ayrıca usul ve esasa aykırılığın da kanuna aykırılık kapsamında olduğunu belirtmek gerekir²⁵⁸.

Genel kurulun iptaline sebep olacak kanuna aykırılık hallerine:

- Yönetim kurulu ve denetim kurulu faaliyet raporları, bilanço ve gelir gider farkı cetvelinin genel kurul toplantısından en az on beş gün önce ortakların incelemesine hazır tutulmaması (Koop. K m. 24),
- Gelir gider farkının (risturn) dağıtımına ilişkin hükümlere uyulmaması (Koop. K m. 38),
- Oylamaya katılmayacak kimselerin oylamaya katılması (Koop. K m. 50),
- Temsile veya mektupla oy vermeye ilişkin hükümlere uyulmaması (Koop. K m. 49, m. 54),

şartlarının da oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 15 Mart 2020),

Yrg. 23. HD., 13.06.2013 T., 2013/3763 E., 2013/4062 K. sayılı kararı: “*Kooperatifler Kanunu'nun 53. madde kapsamında, kanuna, ana sözleşmeye ve iyiniyet kurallarına aykırı olup olmadığı konusunda bir tespit yapılmadığı, mahkemece bu hususlarda bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. İptal davası açan davacı sadece kararın kanuna, ana sözleşmeye veya afaki iyi niyet kurallarına aykırılığını kanıtlamakla yetinebilir, ayrıca bu aykırılığın iptali dava edilen kararın alınmasına neden olduğunu da kanıtlamak zorunda değildir.*” (Erişim www.kazanci.com 15 Mart 2020).

²⁵⁶ Yrg. 11. HD., 06.07.2010 T., 2009/2102 E., 2010/8000 K. sayılı kararı (Erişim www.kazanci.com 16 Mart 2020).

²⁵⁷ Coşkun, 2019: 762, Eriş, 2001: 801, Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 242.

²⁵⁸ Eriş, 2001: 801, Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 242.

- Genel kurulun ibranın kaldırılmasına karar vermesi (Koop. K m. 98, TTK m. 558/I),
- Çağrıya ilişkin usullere uyulmaması (Koop. K m. 43, m. 44),
- Gündem ve gündeme madde ilavesine ilişkin şartlara uyulmaması (Koop. K m. 46) örnek gösterilebilir.

b) Ana Sözleşmeye Aykırılık

Kooperatif ana sözleşmelerine birtakım hükümlerin konulması mecburi olup ihtiyari hükümlerin de konulması mümkündür. Alınacak genel kurul kararlarının söz konusu tüm hükümlere uygun olması gerekir. Aksi takdirde alınan kararın, ana sözleşmeye aykırılığı sebebi ile iptali gündeme gelir²⁵⁹.

c) İyiniyet Esaslarına Aykırılık

Genel kurul kararlarının iptal davasına konu olmasının bir diğer sebebi de alınan kararın iyiniyet esaslarına aykırılık teşkil etmesidir. TMK m. 2'ye göre *“Herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.”* Buna göre genel kurul aldığı kararlarda dürüstlük kurallarına mutlaka uymalıdır.

Dürüstlük kuralı emredici nitelikte olduğundan hâkim tarafından re'sen dikkate alınır ancak bu durum dürüstlük kuralına aykırılığın ileri sürülmesine engel değildir²⁶⁰. Hâkim, dürüstlük kuralına aykırılığı somut olayın özelliğine göre tespit etmelidir. Zira dürüstlük kuralının tam olarak bir kalıba sokulması ve her olaya aynı şekilde uygulanması mümkün değildir.

2. İptal Davası Açma Hakkı Olanlar

Kooperatifler Kanunu m. 53'te iptal davası açmaya yetkili olanlar belirlenmiştir. Buna göre ortaklar (pay sahipleri), yönetim kurulu, yönetim kurulu

²⁵⁹ Yrg. 23. HD., 14.11.2012 T., 2012/4335 E., 2012/6663 K. sayılı kararı: *“Dava, kooperatif genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir... Davalı kooperatif, tadil edilen ana sözleşmeye göre halihazırda işyeri ve konut edindirme amacı ile devam ettiğinden iptali istenen maddede tüm üyelere konut edindirileceği sonucunu doğuracak şekilde karar alınması ana sözleşmeye aykırı olduğundan bu maddenin iptali gerekir.”* (Erişim www.kazanci.com 16 Mart 2020).

²⁶⁰ Zeytin/Ergün, 2018: 67.

üyeleri ve denetçiler belirli şartların varlığı halinde genel kurul kararlarının iptalini talep edebileceklerdir.

a) Ortaklar

Her ortak, genel kurul kararlarının iptalini dava etme hakkını haizdir. Ancak ortakların bu haklarını kullanabilmeleri belirli şartlara tabi tutulmuştur. Kanunda ortaklar açısından *toplantıda hazır bulunan ortaklar* ve *toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın dava açabilecek ortaklar* şeklinde ikili bir ayrıma gidildiği söylenilebilir.

aa. Toplantıda Hazır Bulunan Ortaklar

Bazı ortaklar genel kurul kararının iptalini talep edecekse şahsen veya temsilen toplantıda hazır bulunmalıdır. Buna göre toplantıda hazır bulunan ortaklardan:

- Kararlara aykırı kalarak keyfiyetini/muhalefetini tutanağa geçiren,
- Oyunun kullanılmasına haksız olarak müsaade edilmeyenler kanuna, ana sözleşme hükümlerine veya iyiniyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla genel kurul kararı aleyhine iptal davası açma hakkına sahiptir (Koop. K m. 53/I-1).

Toplantıya katılıp ret oyu kullanan ortak, bu muhalefetini mutlaka genel kurul tutanağına geçirtmelidir. Aksi takdirde ortağın iptal davası açma hakkından söz edilemeyecektir²⁶¹.

Muhalefetin tutanağa geçirilmesinden kasıt, karara karşı olan ortağın yetkililer tarafından imzalanan tutanağa, gerekçeli olarak muhalefetini yazıp imzalaması veya gerekçeli olarak ayrı bir kâğıda yazıp imzaladığı muhalefetini toplantı başkanlığına sunması ve gerektiği takdirde Bakanlık temsilcisine bildirerek bu hususun tutanağa geçirilmesinin sağlanmasıdır²⁶².

²⁶¹ Yrg. 23. HD., 13.07.2012 T., 2012/2999 E., 2012/4927 K. sayılı kararı: “İptali kabil olduğu sonucuna varılan kararlar için 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 53. maddesi uyarınca muhalefet şerhi koşulu gerçekleşmediği ve davanın bir aylık hak düşürücü süre geçtikten sonra açıldığı gerekçesiyle reddi gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 17 Mart 2020).

²⁶² Yıldırım'a göre “Pay sahibinin muhalefetinin gerekçesini göstermesine gerek yoktur. Gerekçe göstermiş olsa dahi pay sahibi iptal davası sırasında göstermiş olduğu bu gerekçeyle de bağlı değildir. Örneğin, alınan bir karara muhalif kalan pay sahibi, muhalefetinin gerekçesi olarak kanuna

Ortak, toplantıya katılmamış veya katılmasına rağmen muhalefetini tutanağa geçirmemiş olsa bile:

- Aleyhine verilen ortaklıktan çıkarılma kararına karşı (Koop.K m. 16),
- Yetkili olmayan kimselerin katılmış olduğunu iddia ettiği genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkına sahiptir.

Genel kurula katılmak isteyip de genel kurula alınmayan, kararlara ret oyu vermesine rağmen muhalefetinin tutanağa geçirilmesine izin verilmeyen ortağın bu hususu kanıtladığı takdirde iptal davası açma hakkı bulunduğu kabulü gerekir²⁶³.

bb. Toplantıda Hazır Bulunsun veya Bulunmasın Dava Açabilecek Ortaklar

Toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın:

- Toplantıya çağrının usulü dairesinde yapılmadığını,
- Gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini,
- Genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulunduğunu iddia eden ortaklar, kanuna, ana sözleşmeye ve iyiniyet esaslarına aykırı olduğu iddiasıyla genel kurul aleyhine iptal davası açma hakkına sahiptir (Koop. K m. 53/I-1)²⁶⁴.

Yukarıdaki hususlar ayrı ayrı birer iptal sebebi olmakla beraber bu hususların iptal davasına konu olabilmesi için keyfiyetin tutanağa geçirilmesine gerek yoktur. Ayrıca toplantı çağrısının usulsüzlüğünde ve gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ

aykırılığı gösterse dahi, iptal davası sırasında alınan kararın esas sözleşmeye aykırı olduğunu iddia edebilir. Bu husus tam tersi durum için de geçerlidir. Muhalefet gerekçesi olarak esas sözleşmeye aykırılığa dayanan pay sahibi, iptal davasında kanuna aykırılığı ileri sürebilir.” Bkz. Ali Haydar, Yıldırım, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Toplantıda Hazır Bulunan Pay Sahibinin İptal Davası Açmasının Şartları ve Özellikle Muhalefet Şerhi”, **İÜHFD**, C. 7, S. 2, Y. 2016, s. 409-410, Erişim <https://dergipark.org.tr> 10 Ocak 2020.

²⁶³ Abbas, Bilgili, “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının İptali Davasında Davacılık Sıfatı”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 89, S. 2015/6, s. 59, Erişim <https://jurix.com.tr> , Coşkun, 2019: 766, Kurtulan, 2003: 339, Üstün/Aydın, 2017: 133-134.

²⁶⁴ Yrg. 23. HD., 24.02.2016 T., 2015/2561 E., 2016/1050 K. sayılı kararı: “... oyunu kullanmasına haksız yere izin verilmemesi, çağrının usulsüzlüğü, gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmemesi veya toplantıya yetkili olmayan kimselerin karara iştirak etmesi iddiaları da ileri sürülmediğinden kooperatif üyesi olan davacıların davaya konu genel kurulda muhalefet şerhi bulunmaması sebebiyle iptal istemi yönünden de dava açma hakları yoktur.” Yrg. 23. HD., T. 24.02.2016, E. 2015/2561, K. 2016/1050 (Erişim www.kazanci.com 17 Mart 2020).

edilmemesi halinde bu durumun tüm ortaklara yönelmiş olması gerekmez. Bir ortağa dahi usulünce çağrı yapılmaması bir iptal sebebidir.

b) Yönetim Kurulu

Kooperatifler Kanunu m. 53/I-2 uyarınca herhangi bir şarta bağlı olmaksızın yönetim kurulu da dava açma hakkına sahiptir²⁶⁵. Buna göre yönetim kurulu, toplantıya katılsın veya katılmasın, karara aykırı kalsın veya kalmasın, muhalefetini tutanağa geçirsın veya geçirmesın iptal davası açma hakkına sahiptir. Ancak yönetim kurulu iptal davasını kurul olarak açacağından dava açılacağına dair karar alınması ve bu kararın karar defterine yazılması gerekir.

c) Yönetim Kurulu Üyeleri ve Denetçiler

Yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler de iptal davası açabilecekler arasındadır. Bu kimselerin iptal davası açabilmesi için alınan genel kurul kararının yerine getirilmesi şahsi sorumluluklarının doğmasına sebep olmalıdır (Koop. K m. 53/I-3). Bunun dışında üyelerin ve denetçilerin toplantıda hazır bulunmaları ve muhalefetlerini tutanağa geçirmeleri şart değildir. Ayrıca açılacak dava şahsi olduğundan kurullarda karar alınmasına ve deftere geçirilmesine de gerek yoktur.

3. İptal Davasında Davalı

Genel kurul kararının iptali davalarında davalı kooperatif tüzel kişiliğidir. Haliyle açılacak davanın yönetim kurulu başkan ve üyelerine yöneltilmesi mümkün değildir. Ancak yönetim kurulu kooperatifi temsil eden organ olduğundan açılan davada kooperatif tüzel kişiliği, iptal davalarında yönetim kurulu tarafından temsil edilecektir²⁶⁶.

²⁶⁵ Yrg. 23. HD., 26.06.2013 T., 2013/3540 E., 2013/4432 K. sayılı kararı: “Dava, genel kurul kararlarının iptali istemine ilişkindir. Yönetim kurulunun gerek bu sıfatla, gerekse tasfiye kurulu sıfatıyla genel kurul kararlarının iptali hususunda kooperatif aleyhine dava açma hakları bulunmaktadır.” (Erişim www.kazanci.com 18 Mart 2020).

²⁶⁶ Yrg. 16. HD., 10.02.2009 T., 2008/8582 E., 2009/544 K. sayılı kararı: “Dava, kooperatif genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir. İptal davasının kooperatif tüzel kişiliğine karşı açılması ve davada kooperatifin temsile yetkili yönetim kurulunca temsil edilmesi gerekir. Dosya kapsamından davanın, eski yönetici ve denetçiler tarafından, genel kurulda yeni seçilen yönetici ve denetçilere karşı açılmış olduğu ve kooperatifin davacı olarak gösterildiği anlaşılmaktadır. Davanın kooperatifi temsilen açılmamış olmasına rağmen davanın kooperatif tüzel kişiliğine karşı açılmamış olması hukuka aykırıdır. Yerel mahkemenin husumete ilişkin itirazları da dikkate alarak kooperatifin davalı

Yönetim kurulu temsil yetkisini/görevini birlikte veya kendi içinden seçeceği üye veya üyeler aracılığıyla ya da görevlendireceği avukat vasıtasıyla yerine getirecektir.

İptal davası yönetim kurulu tarafından açıldığı takdirde kooperatif tüzel kişiliğin temsili denetim kurulu tarafından gerçekleştirilmelidir²⁶⁷. Davanın yönetim kurulu üyelerinden biri veya birkaçı tarafından açılması halinde ise dava açmayan diğer yönetim kurulu üyeleri temsile yetkili olduğu takdirde bu kimseler kooperatifi temsil edecektir.

Öte yandan iptali istenen kararın kooperatifin feshine dair olması halinde tasfiye memurları davalı sıfatıyla kooperatifi temsil edecek olup iptal davası açıldıktan sonra kooperatif iflas ettiği takdirde ise iflas idaresi davalı sıfatını alacaktır²⁶⁸.

4. İptal Davasına İlişkin Diğer Hükümler

a) Dava Açma Süresi ve Davanın İlanı

İptal davası açmaya hakkı bulunan kimseler “toplantıyı kovalayan günden başlamak üzere bir ay içinde” iptal davası açabileceklerdir (Koop. K m. 53/I). Kanun maddesinde ifade edilen “kovalayan” teriminin toplantı gününü “izleyen, takip eden” ertesi günü ifade ettiğini söyleyebiliriz. Bu durumda örneğin 30 Mayıs tarihinde yapılan bir genel kurul toplantısı için iptal davası açma hakkı 31 Mayıs tarihinden başlayacaktır. Ertesi ay olan Haziran ayında 31 gün olmadığından son gün yani 30 Haziran tarihinde mesai bitiminde ise dava açma hakkı sona ermiş olacaktır.

Kanunda öngörülen bir aylık süre hak düşürücü olduğundan bu sürenin bitmesi ile dava açma hakkı da ortadan kalkacaktır²⁶⁹. Bu yüzden bir aylık sürenin geçip geçmediği mahkemece re’sen dikkate alınır.

safında yer almasının sağlanması, kooperatifi hangi yöneticilerin temsil edeceğinin belirlenmesi gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 18 Mart 2020).

²⁶⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 988, Kurtulan, 2003: 341, Coşkun, 2019: 783, Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 248, Eriş, 2001: 803.

²⁶⁸ Coşkun, 2019: 783.

²⁶⁹ Yrg. 23. HD., 02.05.2017 T., 2015/7694 E., 2017/1296 K. sayılı kararı: “1163 Sayılı Kanun’un 53. maddesindeki bu süre hak düşürücü süre olup, davacıların genel kurulda bulunmamları sürenin başlamasına engel olmadığı eldeki dava 15.07.2014 tarihinde açılmış olup iptali istenen genel kurul

Bir aylık süre zarfında dava açıldığı takdirde bu süre sona ermeden duruşmaya başlanılamayacak olup birden fazla davanın açılması halinde davalar birleştirilerek görülür (Koop. K m. 53/III)²⁷⁰.

Belirtmek gerekir ki ortaklıktan ihraç halinde ortağın iptal davası açma hakkı bir aylık değil üç aylık hak düşürücü süreye tabidir²⁷¹. Ayrıca bu süre toplantı gününden itibaren değil kararın ortağa tebliğinden itibaren işlemeye başlar (Koop. K m. 16/III).

İptal davasının açıldığının ve duruşmanın yapılacağı günün yönetim kurulu tarafından usulen ilan edileceği hüküm altına alınmıştır (Koop. K m. 53/II)²⁷². İlanda davanın kim tarafından hangi nedenlerle açıldığına, hangi kararların iptalinin talep edildiğine, davanın görüleceği mahkeme ve duruşma gününe yer verilir. Dava yönetim kurulu tarafından açılmış olsa dahi ilan yükümlülüğü yine yönetim kuruluna aittir²⁷³. Yönetim kurulunun söz konusu ilanı yapmaması mahkemece verilecek olan kararın geçerliliğini etkilememekle beraber kurulun kanunen kendisine yüklenen görevi kasten veya ihmaliyle yapmaması sebebiyle zarar doğması halinde sorumluluğu söz konusu olabilecektir (Koop. K m. 62).

b) Teminat Talebi

İptal davası açıldıktan sonra, kooperatifin isteği üzerine muhtemel zararlara karşı, nitelik ve miktarı mahkemece tespit edilmek üzere davacıların teminat

ise 07.06.2014 tarihinde toplandığından, bu hali ile davanın yasal bir aylık süre içerisinde açılmadığı gerekçesiyle, davanın usulden reddine karar verilmiştir.” (Erişim www.kazanci.com 19 Mart 2020).

²⁷⁰ Yrg. 23. HD., 08.02.2017 T., 2015/6906 E., 2017/302 K. sayılı kararı: “Dava, kooperatif genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir. Davacı ile birlikte 7 ortak genel kurul toplantısına çağırılmadıklarından bahisle, genel kurul kararının iptalini talep ve dava etmişler, mahkemece de birlikte açılan bu davalar ayrılarak karara bağlanmıştır. Kooperatif Kanunu'nun 53/3-3. maddesi uyarınca genel kurul kararının iptali konusunda açılan davaların birleştirilerek görülmesi gerektiği hükmünü içerir. Gerek toplantı gerek karar nisaplarının değerlendirilmesi açısından da kanunun açık hükmüne göre davaların birlikte görülmesi gerekir. Bu sebeple aynı genel kurulun iptaline yönelik tüm davaların birlikte görülmesi gerekirken ayrı ayrı görülmesi doğru görülmemiştir.” (Erişim www.kazanci.com 19 Mart 2020).

²⁷¹ Yrg. HGK, 15.04.2015 T., 2013/23-1522 E., 2015/1196 K. sayılı kararı: “Genel kurul kararlarına karşı 1163 sayılı Kanun'un 53. maddesindeki 1 aylık dava açma süresinin tek istisnası, üyelik ihraç kararlarına karşı açılacak davalardır ve süre bu halde 3 aydır.” (Erişim www.kazanci.com 19 Mart 2020).

²⁷² Adıgüzel/Demirdelen' e göre TTK m. 448/I hükmü uyarınca kooperatifin internet sitesi bulunması halinde ilanın internet sitesi üzerinden de yapılması gerekir. Bkz. Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 250.

²⁷³ Oruç Hami, Şener, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 536, Coşkun, 2019: 784.

göstermesine karar verilebilir (Koop. K m. IV). Teminat iptal davasının bir şartı olmayıp kooperatifin talebine bağlıdır. Kooperatifin bu yönde bir talebi yoksa mahkemenin teminata hükmetmesi de mümkün olmayacaktır. Öte yandan kooperatif talep etse dahi teminata hükmedilmesi zorunluluğu da yoktur²⁷⁴.

Mahkeme teminatın niteliğini ve miktarını tespit ederken objektif durumu göz önüne almalı ve özellikle davacının dava hakkını engellemeyecek nitelikte bir teminata karar vermelidir. Mahkemenin tayin ettiği süre zarfında teminatın davacı tarafından yatırılmaması halinde dava usulden reddedilir (HMK m. 88/I) ve davacı yargılama giderlerine mahkûm edilir.

Kanunun açık hükmüne göre teminatı talep edecek taraf kooperatiftir. Buna göre teminat talebi kooperatifi temsile yetkili organ olan yönetim kurulunca iletilecektir. Ancak davanın yönetim kurulunca açılmış olması durumunda teminat talebinde bulunacaklar denetçi veya denetçilerdir²⁷⁵. Adıgüzel/Demirdelen²⁷⁶'e göre böyle bir durumda her ne kadar organ sıfatıyla dava açılıyorsa da, kooperatif tarafından yine kooperatife teminat verilemeyeceğine göre yönetim kurulu üyelerinin tamamının şahsi olarak teminat göstermesi gerekir.

c) Görevli ve Yetkili Mahkeme

İptal davasında hangi mahkemelerin görevli olduğunun tespiti için Koop.K m. 99 ve TTK m. 5 hükümleri birlikte değerlendirilmelidir. Bu durumda iptal davaları anılan hükümler uyarınca asliye ticaret mahkemelerinde; asliye ticaret mahkemeleri bulunmayan yargı çevrelerinde ise asliye hukuk mahkemelerinde görülecektir.

Öte yandan Koop. K m. 53/I'de iptal davasının kooperatifin merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemede açılacağı hüküm altına alınmıştır²⁷⁷. Bu durumda yetkili mahkeme kooperatif merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir. Keza HMK m.

²⁷⁴ Şener, 2017: 537.

²⁷⁵ Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 250.

²⁷⁶ Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 250.

²⁷⁷ Yrg. 23. HD., 26.09.2011 T., 2011/1214 E., 2011/618 K. sayılı kararı: “Dava, genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir. Tüzel kişi olan kooperatif ile üyeleri arasındaki davaların kooperatifin ikametgâhı addolunan mahal mahkemesinde görülmesi gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 20 Mart 2020).

6 ve m. 14 uyarınca da yetkili mahkemenin kooperatif merkezinin bulunduğu yer mahkemesi olduğu anlaşılmaktadır.

5. İptal Davasının Sonuçları

İptal davasının açılması genel kurul kararının icrasına etki etmez. Genel kurul kararı iptal edilene kadar geçerli bir kararın sonuçlarını doğuracak ve yönetim kurulu tarafından uygulanacaktır. İptali istenen genel kurul kararının uygulanmaması için kararın yürütülmesinin geri bırakılacağına dair bir hüküm Koop. K'de mevcut değildir. Ancak Koop. K m. 98 atfı ve TTK m. 449 hükmü uyarınca mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir.

Mahkeme, açılan dava sonucunda genel kurul kararının iptaline ya da davanın reddine karar verecektir. Mahkemenin genel kurul kararını değiştirmesi veya genel kurul yerine geçerek yeni bir karar alması imkân dâhilinde değildir²⁷⁸.

Genel kurul kararı aleyhine açılan iptal davası kötüniyetle açılmış ise davacılar bu sebeple kooperatifin uğradığı zararlardan müteselsilen sorumlu olacaktır (Koop. K m. 98, TTK m. 451).

Genel kurul kararının iptaline karar verilmiş olması bütün ortaklar için hüküm ifade eder (Koop. K m. 53/Son). “*Bütün ortaklar*”dan kasıt, toplantıya katılsın veya katılmasın, muhalefetini tutanağa geçirmiş olsun veya olmasın, söz konusu karar aleyhine iptal davası açmış olsun veya olmasın kooperatifin bünyesinde mevcut olan tüm ortaklardır. İptal kararı niteliği itibari ile bozucu yenilik doğuran bir karar niteliğinde olup genel kurul kararını geçmişe etkili olarak ortadan kaldıracaktır. Ancak dava süresi zarfında söz konusu karara dayanılarak iyiniyetli üçüncü kişilerle kooperatif arasında yapılan iş ve işlemlerden doğan haklar saklı tutulacaktır²⁷⁹.

²⁷⁸ Şener, 2017: 539, Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 251

²⁷⁹ Coşkun, 2019: 788, Adıgüzel/Demirdelen, 2019: 251.

D. Sorumluluk Davası Açma Hakkı

1. Genel Olarak

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme Koop. K m. 98 atfı ile kooperatiflerde de uygulama alanı bulmaktadır²⁸⁰. Buna göre şartları gerçekleştiği takdirde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu gündeme gelecek olup neticede sorumluluk davası açma hakkı ve imkânı doğacaktır.

Yönetim kurulu ile kooperatif arasındaki ilişki “sözleşmesel ilişki”dir²⁸¹. Sorumluluk davası da temelde, söz konusu sözleşmesel ilişki ile özen ve bağlılık yükümlülüğünün ihlalden kaynaklanır²⁸².

²⁸⁰ Yrg. 23. HD., 28.11.2019 T., 2018/2398 E., 2019/4995 K. sayılı kararı: “Mahkemece, iddia, savunma, dosya kapsamı ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 98. maddesi uyarınca, kooperatif eski yönetim kurulu üyeleri aleyhine açılan sorumluluktan kaynaklanan tazminat davasında, TTK'nin anonim şirketler hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı...” (Erişim www.kazanci.com 20 Mart 2020).

²⁸¹ Hamdi, Yasaman, “Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları”, **GSÜHFD**, C. 12, S. 2, Y. 2013, s. 100, Erişim <http://dosya.gsu.edu.tr> 26 Kasım 2019, Levent, Uysal, “6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Kapsamında Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu-II”, **TBB Dergisi**, S. 81, Y. 2009, s. 1, Erişim <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> 26 Kasım 2019, İbrahim, Arslan/ Ebru, Tüzemen Atik, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Aleyhine Sorumluluk Davası Açılması Kararı ve Açılacak Davada Şirketin Temsili”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, S. 2, Y. 2016, s. 13, Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019, İsmail, Kayar/ Yurdal, Özatlan, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Davasında Kusur ve İspat”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 14, Özel Sayı, Y. 2019, s. 18, Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019, Cihat, Koçak, “Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları”, **Bursa Barosu Dergisi**, C. 29, S. 77, Nisan 2015, s. 103, Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

²⁸² Yrg. 23. HD., 06.11.2019 T., 2016/6054 E., 2019/4561 K. sayılı kararı: “Dava; kooperatif yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin tazminat davasıdır. Yönetim kurulu özen yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda kooperatifin uğradığı zararlardan sorumludur.” (Erişim www.kazanci.com 22 Mart 2020),

Yrg. 23. HD., 09.10.2019 T., 2018/704 E., 2019/4125 K. sayılı kararı: “Dava, kooperatif yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin tazminat davasıdır. Yönetim kurulunun özen yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda oluşan zarardan sorumluluğunun doğacağı şüphesiz ise de zararın hangi yönetim kurulu üyelerinin görevde olduğu dönemde gerçekleştiğinin incelenmesi gerekir. Bu incelemede yönetim kurulunun, söz konusu eylemde kusurlu olup olmadığı ve eylemin kooperatifi zarara uğratıp uğratmadığının da nazara alınması gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 22 Mart 2020),

Bora Çınar’a göre “Sorumluluğun sözleşmesel olup olmadığına ilişkin TTK farklı bir yorum yapmayı gerektirmektedir. Sorumlular ile şirket arasında sözleşmesel bir ilişkisi varsa sorumluluk sözleşmesel, bir sözleşmeye dayanmıyorsa da haksız fiil sorumluluğu kapsamında değerlendirilecektir.” Bkz. Sevda, Bora Çınar, “Anonim Şirketlerde Sorumluluk Davası Açılmasında Genel Kurul Kararı Alınmasının Gerekli Olup Olmadığı Üzerine Bir Değerlendirme”, **TARR**, C. 4, S. 2, Y. 2019, s. 244, Erişim <https://dergipark.org.tr/> 24 Ekim 2019, Keza Altaş da aynı görüştedir, bkz. Soner, Altaş, “Anonim İle Limited Şirket Yöneticileri Hakkında Sorumluluk Davası Açabilmek İçin Genel Kurul Onayı Gerekir mi?” **Mali Çözüm Dergisi**, Mayıs-Haziran, 2017, s. 153, Erişim <http://archive.ismmmo.org.tr> 24 Ekim 2019.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu “kusura dayalı” bir sorumluluktur. Nitekim sorumluluğun düzenlendiği TTK m. 553/I’de “kusurlarıyla ihlal ettiği takdirde” ifadesiyle bu husus açıkça ortaya konmuştur. Buna göre yönetim kurulu üyeleri, “kanundan veya ana sözleşmeden doğan yükümlülüklerini” hiç ya da gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle doğacak zararlardan sorumludur (TTK m. 553/I)²⁸³. Kayar/Özatlan’a göre²⁸⁴ “TTK m. 553/I hükmünde geçen kanuna aykırılık kavramının, TTK ile birlikte diğer kanunlar ile ikincil mevzuata; esas sözleşmeye aykırılığın ise şirket esas sözleşmesiyle birlikte esas sözleşmeye iç yönerge ve diğer şirket içi yan düzenlemelere aykırılığı da kapsadığı kabul edilmelidir. Kanunda ve esas sözleşmede yönetim kurulunun genel kurul kararlarına, diğer yöneticilerin ise genel kurul ve yönetim kurulu kararlarına uyması gerektiğine dair açık bir düzenleme olmasa da kendilerine yönelik görev veya talimat içeren söz konusu organ kararlarına uyulmaması da sorumluluk doğurabilecektir. Bu sorumluluğun temeli yine kanun ve esas sözleşmeye dayanmaktadır.”

Yönetim kurulu kooperatifi temsil eden icra organı olduğundan yönetim kurulu üyelerinin zarara sebebiyet veren fiil ve işlemleri de yönetim ve temsil ile ilgili olmalıdır²⁸⁵.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda eTTK’nin aksine tam teselsül değil “farklılaştırılmış teselsül” kabul edilmiştir. Helvacı²⁸⁶’ya göre “Farklılaştırılmış teselsül, kısaca, iç ilişkide kural olarak ileri sürülebilecek olan kusurun derecesine ilişkin değerlendirmenin dış ilişkide ileri sürülebilmesi imkânıdır... Farklılaştırılmış teselsül ile aynı zarardan (même dommage) sorumlu olan yönetim kurulu üyelerinin her birinin dış ilişkide bireysel indirim sebeplerini ileri sürebileceği; zararın ancak kusuru ölçüsünde ve durumun gereklerine göre kendisine yükletilebilecek miktarından sorumlu olacağı benimsenmiştir.”

²⁸³ Yrg. HGK, 10.10.2019 T., 2017/11-47 E., 2019/1040 K. sayılı kararı:“Yönetim kurulu üyelerine kanun veya esas sözleşme ile bir takım görevler verilmektedir. Bu nedenle yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunda hukuka aykırılık şartı, kanuna veya esas sözleşmeye aykırı bir davranış olarak ifade edilmektedir... Buradaki davranış, müspet bir davranış olan yapma fiili olabileceği gibi, pasif bir davranış olan yapmama fiili de olabilir. Bu itibarla kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık yoksa zarar meydana gelse dahi yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan bahsedilemeyecektir.” (Erişim www.kazanci.com 23 Mart 2020).

²⁸⁴ Bkz. Kayar/Özatlan, 2019: 24.

²⁸⁵ Koçak, 2005: 103.

²⁸⁶ Mehmet, Helvacı, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül”, *GSÜHFD*, C. 12, S. 2, Y. 2013, s. 84, Erişim <http://dosya.gsu.edu.tr> 26 Kasım 2019.

2. Sorumluluk Davasının Tarafları

Sorumluluk davası, yönetim kurulunun kusurları ile vermiş olduğu zararları tazmin etmesi için açılan bir davadır. O halde davalı yönetim kurulu, davacı ise yönetim kurulunun iş ve işlemlerinden zarar gören kişilerdir. TTK m. 553/I' e göre ise bu kişiler şirket yani kooperatif tüzel kişiliği, pay sahipleri yani ortaklar ve kooperatifin alacaklılarıdır²⁸⁷.

Kooperatiflerde ortaklara tanınan koruyucu haklardan biri de yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkıdır. Bu hak Koop. K m. 98 atfı ile TTK m. 553 hükmüyle sağlanmaktadır. Öyleyse ortaklar yönetim kurulunun işlemlerinden ve fiillerinden zarar gördüğü takdirde sorumluluk davası açabilecektir.

Kooperatif ortakları gerek doğrudan uğradıkları gerekse dolaylı olarak uğradıkları zararlar sebebiyle sorumluluk davası açma hakkına sahiptir (TTK m. 553/I, m. 555/I). “Doğrudan zarar”, ortağın, kooperatif tüzel kişiliğinin uğradığı zarardan bağımsız olarak malvarlığında eksiklik veya malvarlığı değerinde azalma olması olarak ifade edilebilir. Yönetim kurulunun kusurlu işlem ve fiillerinden dolayı doğrudan zarar gören kooperatif ortağı, kendi zararının tazmin edilmesi ve kararlaştırılacak tazminatın kendi tarafına ödenmesini talep etme hakkına sahiptir (TTK m. 553/I).

Dolaylı zararların varlığında durum biraz farklılık göstermektedir. Şöyle ki “dolaylı zarar” kooperatifin malvarlığını azaltan her işlem ve fiilin kooperatifin yanı sıra ortağa da zarar vermesi halinde söz konusu olup ikincil nitelikte bir zarardır²⁸⁸. Böyle bir durumda ortaklar uğradıkları zarar neticesinde sorumluluk davası açma hakkına sahip olmakla birlikte tazminatın ancak kooperatife ödenmesini talep edebilecektir (TTK m. 555/I)²⁸⁹.

²⁸⁷ Kanaatimizce kooperatif yönetim kurulunun işlem ve fiillerinden her zaman doğrudan etkilenir. Haliyle aktif dava ehliyetinin kooperatife ait olduğu söylenilebilir ki bu husus oldukça doğaldır. Bunun yanı sıra kooperatifin ihmali veya sorumluların kooperatife hâkim olmaları sebebiyle davayı açamamaları olasılığı göz önüne alınarak ortaklara ve kooperatif alacaklılarına da yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkı tanınmıştır. Aynı yönde görüş için bkz. Bora Çınar, 2019: 246, Altaş, 2017: 155.

²⁸⁸ Yavuz, 2016: 139, Çamoğlu, 1970: 331.

²⁸⁹ Yrg. 11. HD., 14.11.2019 T., 2018/145 E., 2019/7232 K. sayılı kararı:“Dava, 6762 Sayılı TTK'nin 309. maddesi uyarınca, yöneticilerin eylem ve işlemlerinden zarar gören davacı ortak tarafından

3. Davaya Bakmakla Görevli ve Yetkili Mahkeme

Kooperatif yönetim kurulu üyelerine yöneltilecek olan sorumluluk davasında görevli mahkeme asliye ticaret mahkemeleri olup yetkili mahkeme ise kooperatif merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir (Koop. K m. 98, TTK m. 561).

4. Sorumluluktan Kurtulma

a) Zamanaşımı

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu kaldırabilecek hallerden biri pek tabi zamanaşımıdır. Zira zamanaşımı, geçmekle bir hakkın kazanılmasını, kaybedilmesini veya bir yükümlülüğün kurtulmayı sağlayan kanuni süredir. O halde kanunda öngörülen zamanaşımı süreleri zarfında sorumluluk davası açılmadığı takdirde dava açma hakkı ve yönetim kurulunun sorumluluğu ortadan kalkacaktır.

Zamanaşımı süreleri TTK m. 560'da öngörülmüştür. Buna göre sorumluluk davası açma hakkı, ortağın zararı ve sorumluluğu öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Ancak sorumluluğa sebep olan fiil cezayı gerektiriyor ve TCK'ye göre daha uzun bir dava zamanaşımı süresine tabi bulunuyorsa sorumluluk davasında bu süre uygulanacaktır²⁹⁰.

yöneticiler aleyhine açılan sorumluluk davası olup, somut olayda şirketin zarara uğratıldığına kabulüyle dava konusu taşınmaz, fabrika, makine ve tesislerin satışı nedeniyle uğranılan zararın şirkete verilmesine karar verilmiştir. Dolaylı zarar nedeniyle davada hükmedilecek tazminatın ortaklığa verilmesi yönünde talepte bulunularak dava açma hakkı ancak şirket ortaklarına aittir.” (Erişim www.kazanci.com 24 Mart 2020),

Yrg. 11. HD., 09.06.2019 T., 2015/14405 E., 2016/6410 K. sayılı kararı: “işbu iddia dışında ileri sürülen davacıların zarara uğradığı bildirilen hususlar dolaylı zarar olduğundan pay sahiplerinin zarara uğraması halinde 6102 Sayılı TTK'nin 555/1 maddesi gereğince tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilecekleri, davacıların ise tazminatın doğrudan kendilerine ödenmesini talep ettiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi yerinde ise de açıklanan esas sermayenin arttırılması sonrasında nakdi sermayenin 1/4 ünün nakden ödenmek durumunda kalınması, bakiye kısmın ödenmesi için de davalı yönetim kurulu üyelerinin 15 günlük gibi kısa bir süre tanınmaları sebebiyle davacıların zarar gördüğü iddiası, doğrudan zarar niteliğinde bulunup, davacılar tarafından varsa belirlenen zararın tazminini talep edilebilecektir. Bu suretle, ileri sürülen işbu iddia hakkında gösterilen delillerin toplanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken davacıların tazminatın ancak şirkete ödenmesini isteyebilecekleri, doğrudan kendilerine ödenmesini istemeyecekleri gerekçesiyle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.” (Erişim www.kazanci.com 24 Mart 2020).

²⁹⁰ Yrg. 23. HD., T. 14.12.2017, E. 2016/9739, K. 2017/3740 K. sayılı kararı: “Davalı yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna dair 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 309 maddesiyle 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu 560. maddesi sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluluğu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her hâlde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden

b) İbra

Genel kurulun, yönetim kurulunu sorumluluktan kurtarmaya ilişkin ibra kararı, ibranın kapsadığı maddi olaylara ilişkin olarak ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap eden ortakların dava hakkını kaldırır (TTK m. 558/II). Bu hususun temelini TMK m. 2’de yer alan dürüstlük kuralının oluşturduğunu söyleyebiliriz. Zira sorumluluktan kurtarmaya yönelik olumlu oy kullandıktan sonra sorumluluk davası açmak dürüstlük kuralı ile bağdaşmaz. Ayrıca üçüncü kişilerin, yalnızca sorumluluk davası açmak ve tazminat talep etmek amacıyla pay devralması da söz konusu olabilir ki böyle bir durumun da dürüstlük kuralı bağlamında kabulü mümkün değildir.

Öte yandan ibra oylamasında olumsuz veya çekimser oy kullanan ya da toplantıya katılmayan ortakların dava hakkı mevcuttur. Bu ortakların dava açabilmek için ayrıca ibra kararının iptalini istemesi gerekli değildir²⁹¹. Ortakların böyle bir durumda dava açma hakları *ibra tarihinden itibaren altı aylık hak düşürücü süreye* tabidir (TTK m. 558/II). Öyleyse dava açma hakkı bulunan ortaklar, ibra tarihinden itibaren altı ay içinde dava açmazlarsa yönetim kurulunun sorumluluğu da ortadan kalkacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki sorumluluk davası, ibranın görüşüleceği genel kurul toplantısından önce açılmışsa davacı ortak dava devam edebilmek için olumsuz oy kullanmalıdır. Yavuz’a göre böyle bir durumda olumlu oy kullanılması halinde davacı olma şartı ortadan kalkacağından mahkeme tarafından dava dosyası işleminden kaldırılmalıdır²⁹².

E. Ortaklıktan Çıkma Hakkı

Ortaklara tanınmış olan bir diğer koruyucu hak da ortaklıktan çıkma hakkıdır. Kooperatif ortakları açık kapı ilkesi gereğince ortaklıktan çıkma hakkına sahiptir.

itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır.” (Erişim www.kazanci.com 24 Mart 2020).

²⁹¹ Yavuz, 2016: 141.

²⁹² Yavuz, 2016: 141.

Daha önce ortaklığı kaybettiren haller kapsamında ortaklıktan çıkma hususu detayları ile incelendiğinden burada yeniden incelenmesine gerek duyulmamıştır²⁹³.

III. Ortakların Malvarlıksal Hakları

Kooperatif ortakları koruyucu haklarının yanı sıra bir de malvarlıksal haklara sahiptir. Malvarlıksal haklardan kasıt ortağın malvarlığına aktif olarak etki edecek nitelikte haklardır. Bu bağlamda ortaklar olumlu gelir gider farkından ve tasfiye artığından pay alma hakkına sahip olabilmektedir.

A. Olumlu Gelir Gider Farkından Pay Alma Hakkı

Kooperatifler nitelikleri itibari ile kâr elde edip bölüşmeye değil ortaklarının ekonomik menfaatlerini sağlayıp korumaya yönelik kişi birlikleridir. Haliyle kooperatiflerde kâr ve zarar kavramlarından söz edilmez. Ancak kooperatifin bir yıllık faaliyet dönemi içerisindeki gelir ve giderleri arasında ortaya çıkan farktan söz edilmesi mümkündür. Bu fark olumlu ve olumsuz fark olarak anlaşılabilir. Söz konusu olumlu gelir gider farkı kooperatifin kârı olarak kabul edilemez²⁹⁴. Zira böyle bir kabul kooperatifin niteliği ile bağdaşmaz.

Olumlu gelir gider farkı (risturn) aksine bir hüküm bulunmadıkça kural olarak kooperatifin yedek akçelerine eklenir (Koop. K m. 38/I). Ancak ana sözleşmede hüküm bulunduğu takdirde bu farkın, kooperatifle olan muameleleri oranında ortaklara dağıtılması mümkündür (Koop. K m. 38/II). Gelir gider farkının dağıtımında sermayeye katılma payının büyüklüğü, kuruculuk veya üyelikte eskilik gibi değişik ölçüler yerine kooperatifle ortak arasındaki muamelelerin esas alınmasıyla ortağın kooperatif işlerine katılımını sağlamak amaçlanmıştır.

Gelir gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkileri arasındadır (Koop. K m. 42/II-3). Öyleyse gelir gider farkının dağıtılabilmesi için genel kurulca karar verilmesi zorunludur.

Olumlu gelir gider farkının ortaklara dağıtılmasında iki önemli sınırlama mevcuttur:

²⁹³ Ortaklıktan çıkma hakkına ilişkin ayrıntılar için bkz. s. 42 vd.

²⁹⁴ Gelir gider farkı ile kâr arasındaki farklılıklar için bkz. Tekinalp, 1972: 57-63.

- Geçmiş yıllara ait olumsuz gelir gider farkının bulunması halinde olumlu gelir gider farkının ortaklara dağıtılması mümkün değildir (Koop. K m. 38/Son).

- Gelir gider farklarından öncelikle yedek akçeler ve kanun veya ana sözleşme gereğince kurulan fonlara yatırılacak paralar ayrılır (Koop. K m. 41). Tüm bu hesaplar çıktıktan sonra varsa kalan kısım ortaklara dağıtılabilir.

Yıllık gelir gider farklarının nasıl hesaplanacağı ve ne şekilde kullanılacağı ana sözleşmede bulunması gereken mecburi hükümlerdendir. O hâlde ortakların gelir gider farkı alıp alamayacağı ya da hangi oranlarda bölüneceği gibi hususlar kooperatif ana sözleşmesinde bulunmalıdır²⁹⁵.

B. Tasfiye Artığından Pay Alma Hakkı

Kooperatifler, kanunda öngörülen dağılıma sebeplerinin varlığı halinde dağılıma sürecine girer. Kooperatifin dağılması amaca yönelik faaliyetlerinin sona ermesi demektir. Dağılıma sürecinden sonra tasfiye aşaması başlar. Kooperatif bu aşamada alacaklarını tahsil eder ve borçlarını öder. Akabinde ise ana sözleşmede öngörülen tasfiye işlemleri yapılır.

Tasfiye haline giren kooperatifin bütün borçlarını ödemesi ve ortak pay bedellerini geri vermesi esastır (Koop. K m. 83/I). Tüm bu işlemlerden sonra, ana sözleşmede hüküm bulunması halinde, kalan mallar ortaklar arasında paylaştırılabilir (Koop. K m. 83/I)²⁹⁶.

²⁹⁵ Örneğin Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 45/II-III: *Müspet gelir-gider farkı, gayri safi hasıladan her türlü masraflar, faiz ve amortisman karşılıkları çıktıktan sonra kalan kısımdır. Bu miktardan vergiler ve geçen yıllara ait zararlar düşüldükten sonra geri kalan kısım aşağıdaki oranlar üzerinden bölünür. a) % 10 yedek akçeye; b) % 5 Yatırım ve geliştirme fonuna, c) % 8 Sosyal hizmetler fonuna, d) % 7 Birlik ve merkez birliğine yardım fonuna (Birlik ve merkez birliğine ortak olunması halinde). e) % 70 risturn (ortakların işlemleri oranında dağıtılmak üzere) ayrılır Müspet gelir-gider farkından, yönetim kurulu başkanı ve üyelerine pay ayrılmayacağı gibi, ortaklara sermaye üzerinden kazanç da verilemez. Ayrılan yedek akçeler, kooperatifin çalışma anında veya dağılmasında ortaklara dağıtılmaz.*

²⁹⁶ Yrg. 11. HD., 18.06.2007 T., 2006/6796 E., 2007/9271 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 83. maddesi uyarınca tasfiye halindeki kooperatifin kalan mallarının ancak ana sözleşmede öngörülmüş olduğu takdirde ortaklar arasında paylaştırılabileceği, davalı kooperatifin ana sözleşmesinin 87. Maddesinin de kalan malların paylaştırılmasına imkân vermiş bulunmasına göre davacının temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanması gerekmiştir.” Bkz. Coşkun, 2019: 1126, Yrg. 15. HD., 07.06.1990 T., 1990/2787 E., 1990/2688 K. sayılı kararı: “Anılan Kanunun 83. maddesi ise, kooperatifin tasfiye haline girmesi durumunda öncelikle borçlarının ödenmesi ve artan

Ortaklar arasında paylaşımın nasıl yapılacağı yine ana sözleşmede öngörülebilir. Örneğin Konut Yapı Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 82' ye göre *kooperatifin borçlarının ve pay bedellerinin ödenmesinden sonra kalan miktar dağılma anında (terkin genel kurulundaki) kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında ödenmiş sermayeleri ile orantılı olarak dağıtılır*. Ancak ana sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmadığı takdirde paylaşım, dağılma anında kayıtlı ortaklar ve hukuki halefleri arasında eşit olarak yapılacaktır (Koop. K m. 83/II).

IV. Belirli Sayıda Ortağın Kullanabileceği Haklar

Daha önce ele aldığımız tüm ortaklık hakları, ortaklar tarafından gerek bireysel gerekse toplu olarak kullanılacak haklardandır. Ancak kanunda birtakım hakların kullanılması belirli bir ortak sayısının sağlanması koşuluna bağlanmıştır. Buna göre ortaklar kanunda öngörülen nisapları ve diğer şartları sağladıkları takdirde genel kurulu toplantıya çağırabilecekleri gibi gündeme madde ilave edilmesini de sağlayabileceklerdir.

A. Genel Kurulu Toplantıya Çağırma Hakkı

Genel kurul esasen yönetim kurulunun çağırısıyla toplanır. Ancak yönetim kurulunun yanı sıra:

- Denetçiler kurulu,
- Kooperatifin ortağı olduğu üst birlik,
- Tasfiye memurları,
- Ana sözleşme ile yetkili kılınan diğer bir organ,
- İlgili bakanlık da genel kurulu toplantıya çağırma yetkilidir (Koop. K m. 43).

Ancak bazı hallerde ortaklara da genel kurulu toplantıya çağırma imkânı tanınmıştır. Böyle bir durumda ortaklara tanınan bu imkânın bir yetkiden ziyade hak niteliğinde olduğunu belirtmek gerekir.

Ortaklar, kanunda öngörülen şartları sağladıkları takdirde genel kurulu toplantıya çağırma hakkına sahiptir. Buna göre dörtten az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine genel kurul toplantıya çağırılacaktır

olursa ortak pay bedelleri geri verildikten sonra ana sözleşmesinde hüküm mevcut ise kalanın ortaklar arasında paylaşılması öngörülmüştür.” (Erişim www.kazanci.com 24 Mart 2020).

(Koop. K m. 44/I). Örnekleyecek olursak: 20 ortaklı bir kooperatifte ortakların onda biri 2 ortağı karşılamaktadır. Bu durumda genel kurulun toplantıya çağrılabilmesi için en az 4 ortağın istemi gerekmektedir. Öte yandan 200 kişilik bir kooperatifte ise ortakların en az onda biri 20 ortağı karşılayıp en az 4 ortak şartını da sağladığından bu durumda en az 20 ortağın istemi üzerine genel kurul toplantıya çağrılacaktır.

Ortakların genel kurulu toplantıya çağırabilmesi için toplantı gündemini oluşturmaları ve bu isteklerini yazılı olarak yönetim kuruluna bildirmeleri gerekir. Bu bildirimnin nasıl yapılacağı kanunda belirtilmemekle birlikte imza karşılığı elden, iadeli taahhütlü mektup veya noter aracılığıyla bildirim yapılması mümkündür. Bu hususun tespiti için kooperatif ana sözleşmelerine bakmakta fayda vardır. Nitekim Konut Yapı Kooperatifleri Ana Sözleşmesi m. 27 uyarınca *dört ortaktan az olmamak kaydıyla toplam ortak sayısının onda birinin isteği halinde genel kurul on gün içinde yönetim kurulu tarafından toplantıya çağrılır; bu başvurunun, müştereken ve noter tebligatı ile yapılması gerekir.*

Yönetim kurulu ortaklar tarafından yapılan isteği en az on günde yerine getirmelidir (Koop. K m. 44/II). Şayet yönetim kurulu usulüne uygun olarak yapılan istemi yerine getirmez ise istek sahibi ortaklar, bir dilekçe ile doğrudan ilgili bakanlığa veya ilgili bakanlığa gönderilmek üzere valilik veya kaymakamlıklara başvurabilir. Bu durumda bakanlık, istem üzerine veya doğrudan genel kurulu toplantıya çağırabilecektir (Koop. K m. 44/II).

Bakanlığa yapılan müracaat neticesinde de bir sonuç alınamaz ise ortaklar, mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırabilmek için kendilerine izin verilmesini talep edebilecektir (Koop. K m. 44/III). Ortaklar bu taleplerini kanuni ifadesiyle “*mahalli mahkemede*” yani kooperatifin merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde ileri sürer. Görevli mahkeme yine asliye ticaret mahkemesidir. Ortaklar mahkemeye başvururken davayı hasımlı olarak açmalı ve kooperatifi de hasım olarak göstermelidir²⁹⁷.

²⁹⁷ Yrg. 11. HD., 31.01.2011 T., 2011/339 E., 2011/998 K. sayılı kararı: “*Dava, kooperatif ortaklarının, kooperatifin genel kurula çağrılması için izin verilmesi istemine ilişkindir. 1163 Sayılı yasanın 44. maddesi uyarınca açılan davalarda, davanın hasımlı olarak açılıp sürdürülmesi gerekir. Somut olayda, genel kurulu toplantıya çağrılması için izin talep edilen kooperatif, davada hasım*

Mahkeme tarafından ortaklara verilecek iznin kapsamı dilekçede öngörülen gündemle sınırlı olacağından ortakların toplantı gündemini dilekçelerinde açıkça belirtmeleri gerekir²⁹⁸.

Kooperatif ortaklarının genel kurulu toplantıya çağırabilmesi için yönetim kuruluna, ilgili bakanlığa ve mahkemeye başvurabilme imkânı olmakla birlikte tüm bu aşamalarda “*en az dört ortak ve tüm ortakların onda biri*” şartının sağlanması gerekir. Ayrıca ortakların aynı madde gündeminde birleşmiş olmaları gerekir. Aynı madde gündemleri ve ayrı yazılı başvurular olduğu takdirde ortak sayısının ve toplanma amacının sağlandığından söz edilemeyecektir²⁹⁹.

Son olarak değinmekte fayda gördüğümüz bir husus vardır. Şöyle ki; çeşitli kooperatif ana sözleşmelerinde ilk istemin yönetim kuruluna yapılması öngörülmekle birlikte ardından sırasıyla denetçilerin ve ortak olunan üst birliğin on gün içinde bu istemi yerine getirmemesi halinde ilgili bakanlığa ve mahkemeye başvurulabileceği düzenlenmiştir³⁰⁰. Ana sözleşmelerinde bu yönde hüküm bulunan kooperatiflerde

gösterilmemiştir. Hasımsız açılan davada, davalı gösterilmeksizin karar verilemez. Bu nedenle, mahkemece davanın reddine karar verilmek gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 26 Mart 2020).

²⁹⁸ Yrg. 11. HD., 17.09.2009 T., 8593 E./9494 K. sayılı kararı: “...davalı kooperatifin olağanüstü toplantıya çağırılması için davacılara verilen iznin kapsamının dava dilekçesinde gösterilmiş bulunan gündemde sınırlı olduğunun kabulü gerektiğinden mahkemece verilen toplantı çağırısına izin verilmesine ilişkin kararda toplantı gündeminin hüküm yerinde açıkça belirtilmemiş olması yasaya aykırı bir hal olarak da görülmemiş olduğundan davalı kooperatifin yerinde görülmeyen tüm itirazlarının reddi gerekmiştir.” Bkz. Coşkun, 2019: 635.

²⁹⁹ Yrg. 11. HD., 12.05.1983 T., 2294 E./ 2474 K. sayılı kararı: “Tüm bunlar dışında, belirtilen sayıdaki azınlığa tanınan çağrı olanağının ön koşulu, bu ortakların birlikte hareket etmeleridir. Ortakların birbirlerinden habersiz ya da bağlantısız olarak ayrı ayrı istemde bulunmaları halinde yasada öngörülen bu zorunlu koşulun gerçekleştiğinden söz edilemez. Eş anlatımla kooperatifi yetkili kurullarına, ilgili bakanlığa ve mahkemeye başvuru için yasa ya da ana sözleşmede öngörülen sayıdaki ortağın birlikte davranmaları ve birlikte istemde bulunmaları zorunludur. Yargıtay’ın kökleşerek nitelik kazanan içtihatları da bu doğrultudadır. Kooperatif yetkili kurulları ve bakanlıkça azınlığın toplantıya çağrı istemleri yerine getirilmediğine göre aynı sayıdaki ortağın mahkemeye de birlikte başvuruları gerekirken bunlardan yalnız ikisinin, diğerlerinden bağlantısız biçimde başvurularının kabulü yasaya aykırıdır. Mahkemece, yasa ve ana sözleşmede öngörülen sayıdaki ortağın birlikte başvurusu bulunmadığından istemin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı biçimde hükmün kurulması doğru görülmemiş ve davalı kooperatifin temyiz itirazının kabulü gerekmiştir.” Bkz. Coşkun, 2019: 641-642.

³⁰⁰ Bkz. Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Anasözleşmesi m. 58/II-III: *Yönetim kurulu, denetçiler, ortağı olduğu üst birlik bu isteği sırasıyla onar gün içinde yerine getirmediği takdirde toplantı talebinin haklı bir gerekçeyle dayandığının bakanlıkça tespiti halinde istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından genel kurul toplantıya çağırılabilir. Çağırılmadığı takdirde istek sahipleri mahalli mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izni alabilirler.*

ortaklar, ana sözleşme hükümlerindeki sırayı takip ederek toplantı talebinde bulunmalıdır³⁰¹.

B. Gündeme Madde Eklenmesini İsteme Hakkı

Kooperatiflerde genel kurul gündemi yönetim kurulu tarafından hazırlanır ve genel kurul çağrısında ve ilanda da gündem mutlaka belirtilir. Toplanan genel kurul gündem maddelerini görüşür ve karara bağlar. Haliyle görüşülmesi arzu edilen hususların mutlaka genel kurul gündeminde bulunması gerekir.

Ortaklar kimi zaman bazı konuların görüşülmesini ve karara bağlanmasını arzu edebilir. Böyle durumlar için ortakların gündeme madde eklenmesi yönünde talepte bulunulabilmesine imkân sağlanmıştır. Buna göre ortaklar genel kurul toplantısından en az yirmi gün önce veya genel kurul toplantısında gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce gündeme madde eklenmesini isteme hakkına sahiptir (Koop. K m. 46).

Ortakların gündeme madde eklenmesini isteyebilmesi için belirli bir sayıyı sağlamaları gerekir. Buna göre “*dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının onda birini karşılayan ortakların, genel kurul toplantısından en az yirmi gün önce yazılı olarak*” bildirdiği hususların gündeme konulması zorunlu tutulmuştur (Koop. K m. 46/II). Ortaklar yazılı taleplerini elden veya noter vasıtasıyla çağrıyı yapan organa iletmelidir³⁰². Eğer ortakların talepleri çağrıyı yapan organ tarafından dikkate alınmaz ve talep edilen hususlar gündeme eklenmez ise istekte bulunan ortaklar kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurma hakkına sahip olacaktır³⁰³.

³⁰¹ Yrg. 23. HD., 10.06.2013 T., 2012/6965 E., 2013/3954 K. sayılı kararı: “Ayrıca, 4 ortaktan az olmamak kaydıyla toplam ortak sayısının 1/10'unun istemi halinde, genel kurul 10 gün içinde yönetim kurulu tarafından toplantıya çağrılır. Bu başvurunun, müştereken ve noter tebligatıyla yapılması gerekir. Yönetim kurulunca bu isteğin zamanında yerine getirilmemesi ve sırasıyla denetim kurulu, kooperatifin ortağı bulunduğu üst birlikle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na aynı şekilde yapılan başvurulardan da bir sonuç alınamaması durumunda, istek sahipleri mahalli mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırma izni alabilirler, hükmüne haizdir.” (Erişim www.kazanci.com 26 Mart 2020).

³⁰² Yrg. 11. HD., 23.01.2001 T., 2000/9006 E., 2001/395 K. sayılı kararı: “Genel kurul gündemine madde eklemek talebinin bildirimünün yazılı olması yeterlidir. Bildirimin noterlikçe yapılması, geçerlilik koşulu değil, olsa olsa ispat şartı olarak değerlendirilebilir.” Bkz. Coşkun, 2019: 687.

³⁰³ Kurtulan, 2003: 297, Coşkun, 2019: 679.

Kooperatiflerde *gündemle bağlılık ilkesi* geçerli olup gündemde bulunan hususların görüşülmesi esastır³⁰⁴. Gündemde olmayan hususların görüşülmüş olması genel kurulun iptaline sebep olmaktadır³⁰⁵. Ancak kimi zaman gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden hemen önce teklif edilmesi ve söz konusu teklifin kabul edilmesi üzerine bazı hususların genel kurulda görüşülmesi mümkündür. Gündeme bu şekilde madde eklenebilmesi için:

- Kooperatife kayıtlı ortakların en az onda birinin teklifi,
- Söz konusu teklifin yazılı olması,
- Genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının teklifi kabul etmesi gerekir (Koop. K m. 46/III)³⁰⁶.

Yukarıda sayılan şartların sağlanmasının yanı sıra gündeme eklenecek maddenin hangi husus/hususlarla ilgili olacağı da belirtilmelidir. Gündem maddelerinin görüşülmesinden hemen önce gündeme eklenebilecek hususlar Koop.K m. 46/III'te öngörülmüştür. Buna göre ortaklar:

- Hesap tetkik komisyonunun seçilmesi,
- Bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması,
- Çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması,
- Genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması,
- Kanun, ana sözleşme ve iyiniyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali,

³⁰⁴ Yrg. 23. HD., 13.10.2014 T., 2014/3408 E., 6238 K. sayılı kararı: “Gündeme eklenen husus kanunda gündemde olmadığı halde görüşülebilecek konular arasında sayılanlardan olmadığı gibi, gündem maddelerinin görüşülmesi başlamadan önce de yeterli sayıda üyenin teklifi ile de gündeme alınmadığından, gündemde olmayan konunun görüşülerek karara bağlanması doğru değildir.” (Erişim www.kazanci.com 26 Mart 2020),

Yrg. 11. HD., 12.06.2008 T., 2007/6136 E., 2008/7773 K. sayılı kararı: “Somut olayda, 13.03.2005 tarihli genel kurulda davacı hakkında karar alınmasına ilişkin bir gündem maddesi bulunmadığı gibi, bu hususun gündeme alınmasına dair bir kararın da alınmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda davacı hakkında alınan genel kurul kararı gündem dışına çıkılarak alınmış bir karar olduğundan anılan 46'ncı maddede düzenlenen gündemde olmayan hususların görüşülemeyeceği yönündeki yasal hükme aykırı bulunmaktadır.” Bkz. Coşkun, 2019: 683.

³⁰⁵ Yrg. 11. HD., 12.01.2009 T., 2007/11172 E., 2009/67 K. sayılı kararı: “Gündemde bulunmayan bir hususta karar verilmiş olması mutlak butlan nedeni değil iptal nedenidir.” Bkz. Coşkun, 2019: 682.

³⁰⁶ Yrg. 11. HD., 23.05.2005 T., 2004/9005 E., 2005/5415 K. sayılı kararı: “Kural olarak gündemde olmayan hususlar görüşülemez. Gündemde olmayan konular, kooperatife ortak olanların en az 1/10'unun gündem maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce yazılı teklifte bulunması ve genel kurula katılanların yarısından bir fazlasının kabulü ile gündeme alınabilir.” Bkz. Coşkun, 2019: 685-686.

- Yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususların görüşülmesini talep edebilecektir³⁰⁷. Ortaklar öngörülen hususlardan yalnızca birinin görüşülmesini teklif edebileceği gibi birden fazla hususun görüşülmesinin de teklif edilmesi mümkündür.

Kanun koyucunun gündemde olmasa dahi görüşülebilecek olan konuları tek tek saymasının sebebi genel kurul toplantısında hazır bulunmayan ortakların hangi konuların gündemde olmasa bile genel kurulda görüşülebileceğini bilmesini sağlamaktır. Zira ortakların haklarını savunabilmek ve bilgi toplayabilmek için gündemdeki ve gündemde görüşülme ihtimali olan konuları önceden bilmesinde fayda vardır.

§ 7. ORTAKLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. Sermaye Koyma Borcu

Bir kooperatif ortaklığında sermaye *“kanunla düzenlenen, ortaklığın ihdasında bulunması zorunlu ve ortaklığın işlerini ve işlemlerini gerçekleştirebilmek için gerekli olan, para veya parasal olarak ifade edilebilen maddi veya maddi olmayan varlıkları”* ifade eder³⁰⁸. Bu bakımdan sermayenin anlam ve mahiyeti gözetilerek her ortak sermaye payı taahhüt etmek ve ödemekle yükümlendirilmiştir³⁰⁹.

Kooperatif ortaklarının sermaye koyma borcunun hukuki dayanağı Koop. K m. 19/I'dir. Buna göre kooperatife giren her ortak en az bir ortaklık payı almalıdır. Ortaklık payından kastın sermaye payı olduğunu belirtmek gerekir. Ortakların nakdi ve aynı sermaye koymalarına ilişkin hususları ayrıca ele almak faydalı olacaktır.

³⁰⁷ Yrg. HGK, 21.06.2000 T., 2000/11-978 E., 2000/1059 K. sayılı kararı:“Kooperatiflerle ilgili en üst yasal düzenleme olan 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ana sözleşme ile aksi kararlaştırılmayacak amir hükmü olan 46/f.3 maddesine göre, gündemde olmasa bile genel kurul toplantısı sırasında anılan bu hükümde öngörülen nisap dahilinde teklif ve kabul edilmesi halinde yönetici ve denetçilerin azledilerek yerlerine yenilerinin seçilmesi her zaman mümkün bulunduğundan, ilan usulsüz yapılmış olsa bile gündeme sadakat ilkesinin ihlal edilmeyeceği ve yapılan seçimlerin geçerli olduğunun kabulü gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 27 Mart 2020).

³⁰⁸ Merdan, Çalışkan, “Kooperatiflerde ve Diğer Ticaret Şirketlerinde Sermaye Tutarı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 6, S. 57, Y. 2011, s. 81, (2011b), Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

³⁰⁹ Tarım Satış Kooperatifleri, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Sigortacılık Kooperatiflerinde sermaye esaslarına ilişkin bkz. Çalışkan, 2011b: 84 vd.

A. Nakdi Sermayeye İlişkin Esaslar

Nakdi sermaye, ortağın kooperatife belirli bir miktar “para” ile katılmasını ifade eder. Ortakların ödeyecekleri nakdi taahhütler kooperatif tüzel kişiliğinin ortaklardan ayrı sermayesini oluşturacaktır. Nakdi sermayenin taahhüdü ve ödenmesine ilişkin usul ve esasları şu şekilde izah edebiliriz:

- Kooperatiflerde nakdi sermaye esas olup her ortak “en az bir” ortaklık payı almalıdır. Her ne kadar Koop. K düzenlemesi böyle olsa da tip ana sözleşmelerde “*her ortağın en az pay taahhüt etmesi zorunludur*” şeklindeki düzenlemelerle ne kadar pay taahhüt edileceği hüküm altına alınmaktadır.

- Kooperatiflerde bir ortaklık payının değeri 100,00 liradır³¹⁰. Ortaklar en çok 5.000 pay taahhüt edebilecektir (Koop. K m. 19/I).

- Kooperatif ortaklarından her biri taahhüt ettikleri nakdi sermayenin en az dörtte birini tescilden önce peşin olarak ödemelidir (Koop. K m. 4). Kalan kısmın ne zaman ödeneceğine ilişkin ise kanunda herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak tip ana sözleşmelerde bu hususların düzenlendiğini belirtmek gerekir. Bu durumda kooperatif ana sözleşmelerine bakmak gerekir. Nitekim Konut Yapı Kooperatifi Ana Sözleşmesinin 9’uncu maddesinde “*Ortakların taahhüt ettikleri pay bedellerinin en az 1/4’ü peşin, geri kalanı ise yönetim kurulunca belli edilecek eşit aylık taksitler halinde ve en fazla bir yıl içinde ödenir*” hükmüne yer verilmiştir. Keza Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi Ana Sözleşmesinin 9’uncu maddesinde de “*Kurucuların taahhüt ettikleri pay bedellerinin en az 1/4’ü tescilden önce, gerisi de kooperatifin tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödenir*” düzenlemesi mevcuttur.

- Taahhüt edilen nakdi sermayenin nereye ödeneceği hususu da yine Koop.K’de düzenlenmeyen bir meseledir. Bu durumda Koop.K m. 98 atfı ile TTK m. 345 (ödeme yeri) hükmüne başvurmak mümkün olmakla birlikte tip ana sözleşmelerde de TTK hükümlerine paralel düzenlemeler mevcuttur. Örneğin Hizmet ve Dayanışma Kooperatifi Ana Sözleşmesinin 10’uncu maddesine göre “*Ödemeler,*

³¹⁰ 23.07.2009 tarihli ve 27297 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 14.07.2009 tarihli ve 2009/15233 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca.

19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununa bağlı bir bankada, kurulmakta olan kooperatif adına açılacak özel bir hesaba, sadece kooperatifin kullanabileceği şekilde yatırılır. Taahhüt edilen payların, kanunda veya ana sözleşmede öngörölmüş bulunan ve kanunda yazılı olandan daha yüksek olan tutarlarının ödendiği, ticaret siciline yöneltilecek bir banka mektubu ile ispatlanır. Banka, bu tutarı, kooperatifin tüzel kişilik kazandığını bildiren bir sicil müdürlüğü yazısının sunulması üzerine, sadece kooperatife öder.”

- Kooperatifin tüzel kişilik kazanması, ödemenin kooperatife yapılması açısından önem arz eder. Zira kurucuların sermayenin tamamını ödemeyi şartsız kabul ettikleri ve ana sözleşmedeki imzaların ticaret sicil müdürlüğüne onaylandığı tarihten itibaren kooperatif üç ay içinde tüzel kişilik kazanamaz ise bu ödenen bedeller banka tarafından sahiplerine geri verilir³¹¹.

B. Ayni Sermaye

Kooperatif ortaklarının ayni sermaye ile yükümlü olup olmayacakları ana sözleşme ile tespit edilir. Nitekim ayni sermaye konulup konulamayacağı hususunun ana sözleşmeye konulması gereken mecburi hükümlerden olduğu görölmektedir³¹². Örneğin Konut Yapı Kooperatifi Ana Sözleşmesinin 8’inci maddesinde ve Karayolu Yolcu Taşıma Kooperatifi Ana Sözleşmesinin 7’nci maddesinde “*ayni sermaye konulamayacağı*” öte yandan Hizmet ve Dayanışma Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 8/II ile Site İşletme Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 7/II’ de “*Ayni sermaye konabilir. Kooperatif mevcut bir işletmeyi veya ayınları devralabilir Ayni sermaye konması halinde 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 21 ve 22’nci maddelerine göre hareket olunur*” düzenlemesi hüküm altına alınmıştır.

O halde ana sözleşme ile öngörüldüğü takdirde ayni sermaye konularak kooperatife ortak olmak mümkündür. Ana sözleşmede ayni sermaye konulabileceğine hükmedildiği takdirde ayni sermaye ve devralınan akçalı kıymetlerle işletmelerin neden ibaret oldukları ve bunlara biçilen değerlerin tescil ve ilan edilmesi gereklidir (Koop. K m. 3).

³¹¹ Bkz. TTK m. 345/II ve tip ana sözleşmelerin ilgili maddeleri.

³¹² Bkz. Koop.K m. 4.

C. Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Sonuçları

Kooperatif ortaklarının her biri, yüklendiklerini sermaye borcunun dörtte birini tescilden önce, kalan kısmı ise ana sözleşmede öngörülen süre zarfında kooperatif tüzel kişiliğine ödemelidir. Ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmemesi “*ortaklığın kendiliğinden düşmesi*” sonucunu doğurur (Koop. K m. 27). Bu durumda parasal bir yükümlülük olan sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen ortağa sermaye borcunu ödemesi için birinci ihtarda on gün, ikinci ihtarda bir aylık süre verilmek suretiyle iki ihtarda bulunulur. Bu süre içerisinde sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde müeyyidenin ne olduğu, ödenmesi istenen borcun miktarı ve neye ilişkin olduğu açık ve anlaşılır olarak belirtilir. Buna rağmen sermaye koyma borcu yerine getirilmez ise genel kurulun alacağı bir kararlı kooperatif ortağı ortaklıktan çıkarılır.

II. Aidat Ödeme Yükümlülüğü

Kooperatif ortaklarının en önemli parasal yükümlülüğü sermaye koyma borcudur. Ancak kooperatifin amacının gerçekleştirilebilmesi için ortakların aidat ile yükümlendirilmesi de mümkündür. Ortakların ekonomik menfaatlerinin sağlanmasının ve korunmasının en somut şekli, ortakların aidat borçlarını zamanında ve eksiksiz olarak ödemeleridir³¹³.

Aidatlar, niteliği itibari ile belirli zaman aralıklarında ve belirli miktarlarda yapılan ödemelerdir. Özmen'e göre kooperatiflerde aidat alınmasının sebebi kooperatif giderlerini karşılamak olduğundan “*gider payı*” olarak ifade etmek daha yerindedir³¹⁴.

Ortaklara yüklenecek olan aidat yükümlülüğü genel kurulca belirlenir³¹⁵. Genel kurul tarafından alınacak kararda, ana sözleşmede aykırı yönde bir hüküm bulunmadıkça salt çoğunluk (kullanılan oyların yarısından bir fazlası) aranır (Koop. K m. 51/I). Genel kurulca alınan karar üzerine kesinleşen “*genel giderlere iştirak*

³¹³ Halil, Yılmaz, “Konut Yapı Kooperatiflerinde Aidat Giderlerini Ödemeyen Ortağa Çıkarılacak İhtarların Şekil ve Esas Koşulları”, *Yargıtay Dergisi*, C. 30, S. 4, Temmuz 2004, s. 332, Erişim <http://www.yargitaydergisi.gov.tr> 26 Ekim 2019, Ünal, 1996: 32.

³¹⁴ Özmen, 2018: 77.

³¹⁵ Yılmaz, 2004: 332, Kayıhan, 2019: 360.

payı” aidat olarak ortaklardan talep edilir³¹⁶. Bir faaliyet dönemi içerisinde ortaya çıkan giderlerin ortaklar arasında eşit olarak bölünmesi gerekir³¹⁷.

Ortakların aidat ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde parasal yükümlülüklerin yerine getirilmemesi sebebi ile ortağın kooperatiften ihracı sonucu doğar. Yargıtay “*Dava, kooperatiften ihraç kararının iptali davasıdır. Parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen kooperatif üyelerinin ihracı prosedürü düzenlenmiş olup, bu tür davalarda, mahkemece öncelikle, aidat borcunun ödenmesi için üyeye iki ihtarın gönderilip gönderilmediği ve bu ihtarların usulüne uygun olarak tebliğ edilip edilmediği, böyle bir borcun ödenmesi için birinci ihtar da 10 gün, ikinci ihtar da 1 aylık sürenin verilip verilmediği, bu süre içerisinde ödememe halinde müeyyidenin ne olduğunun ve ödenmesi istenen borcun miktarının ve neye ilişkin olduğunun açık ve anlaşılır olarak belirtilip belirtilmediği tespit edilmelidir. Tüm bu aşamalarda bir eksiklik bulunmaması halinde ihtarlarda istenen borcun gerçek borç olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir*” şeklindeki kararı ile uygulanacak prosedürü izah etmiştir³¹⁸.

III. Ek Ödeme Yükümlülüğü

A. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Hukuki Dayanağı

Kooperatif ortaklarına yüklenebilecek olan yükümlülüklerden biri de ek ödeme yükümlülüğüdür. Ek ödeme yükümlülüğü birden fazla kanun hükmünde zikredilmiş olmakla birlikte kaynak hüküm Koop. K m. 31’dir. Buna göre kooperatifler, ortaklarını ana sözleşme ile ek ödemeye tabi tutabileceklerdir.

Ortakları ek ödemelerle yükümlü bir kooperatife ortak olunabilmesi için ek ödeme yükümlülüğünün yazılı olarak kabul edilmesi gerekir (Koop. K m. 8/I). Aksi takdirde ortak olma isteği değer taşımayacaktır.

B. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Amacı ve Niteliği

Şirketler hukukunda ek ödeme yükümlülüğüne limited şirketler ile kooperatiflerde rastlanır. Limited şirketlerde ek ödeme “*limited ortaklığın özellikle*

³¹⁶ Çevik, 2003: 323.

³¹⁷ Çevik, 2003: 323.

³¹⁸ Yrg. 23. HD., 13.05.2019 T., 2016/4657 E., 2019/1922 K. sayılı kararı (Erişim www.kazanci.com 28 Mart 2020).

de özkaynak ihtiyacının giderilmesinde alternatif finansal olanak sağlayan bir kurum” olarak ifade edilir³¹⁹. Burada amaç, finansal olarak zor durumda bulunan ve bilanço açıkları olan şirkete, şirket ortaklarının ek ödemelerle yardımcı olmasıdır³²⁰.

Limited şirketlerde ortaklardan bu yükümlülüğü yerine getirmesi;

- Şirket esas sermayesi ile kanuni yedek akçeler toplamının şirketin zararını karşılayamaması,
- Şirketin bu ek araçlar olmaksızın işlerine gereği gibi devamının mümkün olmaması,
- Şirket sözleşmesinde tanımlanan ve özkaynak ihtiyacı doğuran diğer bir halin gerçekleşmiş bulunması hallerinde istenebilir (TTK m. 603/I).

Kooperatiflerde ise ek ödeme yükümlülüğü temelde kooperatif tüzel kişiliğinin korunması ve kooperatifin faaliyeti sürdürmesi amacıyla öngörülür³²¹. Kooperatiflerde, limited şirketlerin aksine ek ödemelerin istenebileceği haller oldukça sınırlıdır. Zira kooperatiflerde ek ödemeler yalnızca “bilanço açıklarının kapatılması” için kullanılabilir (Koop. K m. 31)³²².

Ek ödemeler, niteliği ve şartları itibariyle ile ortağa yüklenen sermaye borcundan ve aidat yükümünden farklılık arz eder. Sermaye koyma borcu ortakların asli borcu niteliğindedir. Her ortak kanunen ortaklık payı taahhüt etmek zorundadır. Aidat yükümlülüğü ise ortaklık payı dışında bir ödeme olup karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet gereği ana sözleşmede yer almasa da ekonomik yararın

³¹⁹ Hasan, Karakılıç, “Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yüklemi”, *Hacettepe HFD*, 4 (2), 2014, s. 115, Erişim <http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr> 24 Ekim 2019.

³²⁰ Mustafa Erdem, Can, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, *GÜHFD*, C. XV, S. 4, Y. 2011, s. 14, Erişim <https://dergipark.org.tr/> 24 Ekim 2019, Karakılıç: 2014: 116.

³²¹ Kurtulan, 2003: 208, Coşkun, 2019: 575.

³²² Yrg. 11. HD., 26.02.2001 T., 2000/10525 E., 2001/1599 K. sayılı kararı: “1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 31. maddesine göre ana sözleşme, ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilanço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ayrıca, aynı kanunun 52/1. maddesinde, ek ödeme ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4’ünün rızasının gerektiği düzenlenmiştir. Olayda, bilançoda net zarar gösterilmiş ise de, bu zararın ne şekilde ve hangi kalemlerden oluştuğu açıklanmamıştır. Bu itibarla, mahkemece, şirketler muhasebesi konusunda uzman bilirkişi veya kişiler aracılığı ile davalı kooperatif kayıtları üzerinde inceleme yaptırılarak, bilanço açığı olarak tanımlanan zararın hangi kalemlerden oluştuğu açıkça belirlenmeli ve ek ödeme yükümü sayılıp sayılamayacağı değerlendirilerek, oluşacak sonuç çerçevesinde hüküm kurulmalıdır.” (Erişim www.kazanci.com 28 Mart 2020).

sağlanması yolunda genel kurul kararı ile ortaklara yükletilebilir³²³. Ek ödeme yükümlülüğü ise yalnızca ana sözleşmede hüküm bulunması halinde ve yalnızca bilanço açıklarının kapatılması için ortaklardan talep edilebilecektir.

Öte yandan ek ödemelerin bir “*sorumluluk*” türü değil tam anlamıyla bir “*yükümlülük*” olduğunun da altını çizmek gerekir³²⁴. Zira kooperatif ortaklarının sorumluluğu, ana sözleşme ve kanunda gösterilen şartların varlığı dâhilinde kooperatifin borçlarından kaynaklı olup alacaklılara karşıdır ve borcun kaynağı sorumluluk açısından önem arz etmez³²⁵. Oysa ortağın ek ödeme yükümlülüğü kooperatife karşı olmakla birlikte kooperatif bilançosu açık vermedikçe ana sözleşmede ek ödeme yükümlülüğüne dair hüküm bulunsa dahi ortaklardan ödeme yapmaları talep edilememektedir³²⁶.

Sonuç olarak ek ödeme yükümlülüğü alacaklıların tatmin edilmesini sağlayan bir sorumluluk türü olmayıp, kooperatifin varlığını devam ettirmesini sağlayan yan bir yükümlülüktür³²⁷.

C. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Şartları

Ortaklara ek ödeme yükümlülüğü yüklenebilmesi ve ek ödemelerin talep edilebilmesi için belirli şartların varlığı gerekmektedir. Buna göre:

- Ek ödemelere ilişkin ana sözleşmede mutlaka hüküm bulunması gerekmektedir. Ana sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde Koop. K m. 31 hükmüne dayanılarak genel kurul kararı ile ek ödeme yükümlülüğü getirilmesi mümkün değildir³²⁸.

³²³ Sabâ, Özmen, “Kooperatifler Kanunu Değişikliği ve Yeni Örnek Anasözleşmeler Karşısında Türk Borçlar ve Ticaret Hukuku Açısından Konut Yapı Kooperatiflerinde Ortaklık Payı Dışındaki Ödemelerin Niteliği İle Bu Borçlarda Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları”, *TBB Dergisi*, 1990/4, s. 521-522, Erişim <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> 24 Ekim 2019.

³²⁴ Tekinalp, 1972: 74, Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 994.

³²⁵ Kurtulan, 2003: 208, Coşkun, 2019: 575.

³²⁶ Kurtulan, 2003: 208; Coşkun, 2019: 575.

³²⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), 2005: 994.

³²⁸ Özmen, S., 1990: 522.

- Ana sözleşmede öngörülen ek ödemelerin ödenmesinin talep edilebilmesi için bilançoda açık bulunması ve bu açığın kapanmasında yedek akçelerin yeterli gelmemesi gerekir (Koop. K m. 38/V)³²⁹.

- Genel kurulca ek ödemeler için karar alınması gerekir. Alınacak karar için aranan nisap tüm ortakların dörtte üçünün olumlu oyudur (Koop. K m. 52/I)³³⁰. “Tüm ortaklardan” anlaşılması gereken kooperatife kayıtlı olan bütün ortaklardır.

Kooperatifler faaliyetine devam ettiği sürece ek ödemeleri isteme hakkı yönetim kuruluna ait olup kooperatifin iflası halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflas idaresindedir (Koop. K m. 31/II).

D. Ek Ödeme Yükümlülüğünün Miktarı ve Oranı

Kanundaki düzenlemeye bakıldığında ek ödeme yükümlülüğünün miktarı ile ilgili sayısal bir ifadeye yer verilmiştir. Her kooperatif türünün gelir ve giderlerinin farklılık arz ettiği göz önüne alındığında kooperatiflerin ihtiyacına göre bir belirlemeye gitmesi makuldür. Buna göre kooperatif ortakları bilanço açıklarının kapatılması noktasında kooperatife karşı sınırsız olarak ek ödeme yükümü altında olabileceği gibi bu yükümlülüğün sınırlı tutulması da mümkündür (Koop. K m. 31/I).

Uygulamada rastlanılmamakla beraber ek ödeme yükümlülüğünün sınırsız tutulması kooperatif ortağının bilanço açıklarından dolayı kooperatife karşı tüm malvarlığı ile sorumlu tutulması sonucunu doğurur. Böyle bir durumda ortaklardan biri kendi malvarlığı ile bilanço açığını karşıladığı takdirde diğer ortaklara payları oranında rücu edebilecektir³³¹.

Ortakların ek ödemelerine getirilebilecek sınırlamalar Koop. K m. 31’de öngörülmüştür. Buna göre ek ödeme yükümlülüğü:

- Belirli miktarlarla,

³²⁹ Tüketim Kooperatifi Ana Sözleşmesi m. 21: *Kooperatifin bilanço açığı sırasıyla yedek akçelerden, kooperatifin özel fonlarından ve ortakların sermaye paylarından karşılanır. Bunların bilanço açığının kapatılmasında yetersiz kalması halinde genel kurul, ödemenin miktarını ve şeklini belirleyerek yürürlükteki net asgari ücretin yarısına kadar ortaklardan ek ödeme istenmesine karar verebilir.*

³³⁰ Yrg. 11. HD., 25.11.2002 T., 2002/6041 E., 2002/10788 K. sayılı kararı: “Bilanço açığının kapanması veya ortakların kişisel sorumluluklarının artırılmasına yani ek ödeme yükümlülüğü getirilmesine ilişkin kararlarda 1163 s.yasanın 52.maddesindeki nisap aranır.” (Erişim www.kazanci.com 28 Mart 2020).

³³¹ Coşkun, 2019: 576.

- İş hacmiyle,
- Paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir³³².

Ek ödemelerin belirli miktarlarla sınırlı olması kooperatif ortaklarının her birinin ana sözleşmede öngörülen miktarla yükümlü olmasıdır. Örneğin, ana sözleşmede ek ödeme yükümlülüğü 10.000 lira olarak belirlenmişse, bilanço açığının varlığı ve yedek akçelerle karşılanamaması halinde her ortak kooperatife karşı 10.000 lira ile yükümlü olacaktır.

İş hacmi, bir faaliyet dönemi içerisinde, ortağın kooperatifle olan alışveriş niteliğindeki ilişkilerinin toplamı olarak ifade edilir³³³. Buna göre ek ödemeler, ortak ve kooperatif arasındaki ilişkiler toplamı ile orantılı olarak belirlenebilir. Bir üretim ve pazarlama kooperatifinde ortakların kooperatife teslim ettikleri ürün bedeli veya miktarı oranında ek ödeme yükümlülüğünün hesaplanması örnek verilebilir.

Ek ödeme yükümlülüğü, ortakların “*sermaye payları ile orantılı*” olarak da sınırlandırılabilir. Bu durumda bilanço açığının pay sayısına bölünmesi ile bir pay için ne kadar ek ödeme gerektiği tespit edilir³³⁴. Böylelikle sermaye payı fazla olan ortak daha fazla ek ödeme ile yükümlendirilmiş olur.

IV. Sır Saklama Yükümlülüğü

A. Genel Olarak

Sır, “*herkes tarafından bilinmeyen, gizli yani aleni olmayan, sadece belirli ve sınırlandırılabilir kişilerce bilinen, bu kişiler tarafından da gizli tutulması gereken, maddi varlığı bulunmamakla birlikte işitme, görme veya benzer yollarla öğrenilen,*

³³² Yrg. 11. HD., 21.10.2004 T., 2003/13396 E., 2004/10151 K. sayılı kararı: “*Ana sözleşme, ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilanço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yükümlülüğü sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir. Mahkemece, şirketler muhasebesi konusunda uzman bilirkişi veya kişiler aracılığı ile davalı kooperatif kayıtları üzerinde inceleme yaptırılarak bilanço açığı olarak tanımlanan zararın hangi kalemlerden oluştuğu açıkça belirlenmek ve 1163 s.Yasa ve Ana sözleşme hükümleri karşısında ek ödeme yükümü sayılıp sayılmayacağı değerlendirilerek oluşacak sonuç çerçevesinde hükmün kurulması gerekir.*” (Erişim www.kazanci.com 28 Mart 2020).

³³³ Çevik, 2003: 391.

³³⁴ Coşkun, 2019: 577.

açıklandığı takdirde sahibinin yararına zarar vermek tehlikesi gösteren ve bu nedenle sahibinin gizli tutulmasını istediği her türlü birli ve belge”dir³³⁵.

“Sır” kavramı, ticaret hukukundan ceza hukukuna kadar birçok alanda karşılaşılan bir terimdir. Hukukun birçok alanında da sır kapsamına giren hususların korunduğu da aşikârdır. Örneğin ticari sır, banka ve müşteri sırrının korunması konusunda TCK m. 239; banka ve müşteri sırlarının korunması konusunda 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 159 ve m. 73, meslek sırrı kapsamında korunmaya alınan bilgiler hususunda 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m. 36 gibi koruyucu hükümlerin karşımıza çıktığını görmekteyiz.

Tıpkı yukarıdaki örnekler gibi kooperatifler hukukunda da sır niteliğindeki birtakım bilgilerin korumaya tabi tutulduğunu görmekteyiz. Nitekim Koop. K m. 25’te sır saklama yükümlülüğüne ilişkin hususlar düzenlenmiş olup kooperatif ortaklarının hangi bilgileri öğrenmeye yetkili olduğuna, hangi bilgilerin öğrenilemeyeceğine, öğrenilen bilgilerin ne kadar süre saklı tutulması gerektiğine ve sır saklama yükümlülüğüne uyulmadığı takdirde uygulanacak yaptırımlara madde kapsamında yer verilmiştir. Tüm bu hususlar aşağıda ele alınacaktır.

B. Sır Saklama Yükümlülüğünün Kapsamı

Kooperatif ortakları, genel kurulun izni veya yönetim kurulu kararıyla kooperatifin ticari defterlerini ve haberleşmeyle ilgili hususları inceleme hakkını haiz olup bu defter ve vesikalardaki sırları öğrenmeye de yetkilidir. Ancak ortakların öğrenebileceği bilgi ve sırlar sınırlı olup birtakım sırların ortaklar tarafından öğrenilmesi mümkün değildir. Nitekim hiçbir ortak incelediği ticari defter ve haberleşme vesikalarından öğrendiği sırlar dışında kooperatifin iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir (Koop. K m. 25).

Kooperatifin iş sırları *“TTK’de düzenlenen hususlarla kooperatifi, bağlı işletme ve fabrikalarını ilgilendiren bütün muamele, fiil ve işlere ilişkin olup da*

³³⁵ Cengiz Topel, Çiftçioğlu, *Sırrın Korunması Boyutuyla Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrının Açıklanması Suçu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 235.

açıklanması kooperatif aleyhine bir zarar doğuran veya zarar doğurması ihtimali bulunan ve kooperatifin konusuyla ilgili olan sırlar” olarak ifade edilebilir³³⁶.

Ortaklar birtakım iş sırlarını genel kurul izni veya yönetim kurulu kararıyla inceledikleri belgelerden; öğrenmeye yetkili olmadıkları diğer sırları ise bizzat kendileri veya üçüncü kişiler aracılığıyla öğrenebilir. Ortağın, hangi iş sırlarını ne surette öğrendiği önem arz etmeksizin ortaklık hakkı kaybedilmiş olsa dahi öğrenmiş olduğu tüm iş sırlarını daima gizli tutması gerekir (Koop. K m. 25).

C. Sır Saklama Yükümlülüğüne Aykırı Davranan Ortağa Uygulanacak Yaptırım

Kooperatif ortakları Koop. K’de öngörülen sır saklama yükümlülüğüne uymak zorundadır. Aksi takdirde ortağın hem hukuki hem de cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır. Buna göre her ne surette olursa olsun öğrenilmiş iş sırları ortaklık sıfatı kaybedilmiş olsa bile gizli tutulmadığı takdirde:

- Bu husustan doğacak zararlar neticesinde ortağın hukuki sorumluluğu gündeme gelecektir. Bu durumda sır saklama yükümlülüğüne uymayarak zarara sebebiyet veren ortak, kooperatifin tüm zararlarını tazmin etmekte yükümlüdür. Bu durumda tazminat davası açılabilir olup davayı diğer ortaklar veya yönetim kurulu açabilecektir³³⁷.

- Ayrıca herhangi bir zarar olmasa dahi ortağın “bir yıla kadar hapis cezası” veya “adli para cezası” ile cezalandırılması mümkündür. Kooperatifin cezai sorumluluğuna gidilebilmesi için şikayette bulunulması gerekir. Böyle bir durumda kooperatif tüzel kişiliğini temsilen yönetim kurulunun şikayet etmesi gerekir.

Cezai sorumluluk açısından zararın varlığı aranmayarak “tehlike suçuna” işaret edildiğini ve uygulanacak cezai yaptırımın seçimlik olduğunu belirtmek gerekir. Buna göre suçun sabit olması halinde bir ay ile bir yıl arasında takdir edilecek kısa süreli hapis cezasına (TCK m. 49) yahut beş günden az yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere ve bir gün karşılığı en az yirmi ve en fazla yüz Türk

³³⁶ Parlar, 2004: 22, Kurtulan, 2003: 183, Coşkun, 2019: 500.

³³⁷ Coşkun, 2019: 500.

Lirası olarak belirlenebilecek olan adli para cezasına hükmedilmesi mümkündür (TCK m. 52).

§ 8. ORTAKLARIN SORUMLUKLARI

I. Genel Olarak

Şirketler hukukunda her şirketin kendine özgü sorumluluk rejimi mevcuttur. Nitekim anonim şirketlerde ortaklar şirkete koymayı taahhüt ettiği sermayeyle sınırlı olarak, kollektif ve adi komandit şirketlerde kollektif ve komandite ortaklar şirketin tüm borçlarından sınırsız olarak sorumludur. Limited şirketlerde ise ortaklar şirket borçlarından sorumlu olmayıp yalnızca taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle ve anasözleşmede öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile yükümlüdür.

Kooperatiflerde de sorumluluk rejimleri Koop. K'de düzenlenmiştir. Buna göre kooperatifin borçlarından sorumluluk, kural olarak kooperatife aittir. Ana sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnızca kendi malvarlığıyla sorumludur (Koop. K m.28). Bu durumda kooperatif alacaklıları borçları için yalnızca kooperatif tüzel kişiliğinin malvarlığına başvurabilecektir³³⁸. Ana sözleşme ile kooperatifin malvarlığının dışında sorumlu tutulması veya sorumluluğun malvarlığının bir kısmı ile sınırlandırılması mümkün değildir³³⁹.

Kooperatifin malvarlığına en başta sermaye³⁴⁰, ayınlar, alacaklar ve haklar gibi aktif değerler girer. Sermayenin kooperatif varlığına dâhil olması ortağın kooperatif borçlarından sermaye payı tutarı ile sorumlu olmasını ifade eder. O halde

³³⁸ Yrg. 23. HD., 29.05.2015 T., 2015/413 E., 2015/4066 K. sayılı kararı: “Kooperatif borçlarından dolayı ortağın sorumluluğu ana sözleşme ve Kooperatifler Kanunu ile sınırlıdır. Nitekim 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 28. maddesinde, “Ana sözleşmede aksine hüküm olmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnızca mameleki ile sorumludur” hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenleme, kooperatiften alacaklı olan kişilerin kooperatif ortaklarının kişisel malvarlığına başvurma imkânını ortadan kaldırmıştır. Aksine düşünce kooperatiflerin kuruluş amaç ve mahiyetine aykırı düşer.” (Erişim <https://karararama.yargitay.gov.tr> 30 Mart 2020).

³³⁹ Diğdem, Göç Gürbüz, “Kooperatiflerde Ortakların Sorumluluğu”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C. XXVIII, S. I, Y. 2010, s. 465, Erişim <https://dergipark.org.tr/> 8 Ağustos 2019, Eriş, 2001:

³⁴⁰ Yrg. 23. HD., 12.10.2015 T., 2014/6364 E., 2015/6473 K. sayılı kararı: “Ana sözleşmede kooperatifin sorumluluğu başka türlü düzenlenmedikçe dış borçlar ancak kooperatif tüzel kişiliğinin malvarlığı ile ödenecek, bunun dışında kooperatif üyelerinin kişisel malvarlıklarından herhangi bir istek yapılmayacaktır. Kuşkusuz malvarlığına üyelerin yüklendiği sermaye payı dahildir.” (Erişim www.kazanci.com 30 Mart 2020).

kooperatif ortağı sermaye koyma borcunu ödemediği takdirde gerek kooperatife gerekse alacaklılara karşı sorumluluğu ortadan kalkmış olacaktır. Ancak ana sözleşmelerde kooperatif ortaklarının da borçlardan sorumlu tutulabileceğine ilişkin düzenlemeler yapılması mümkündür. Bu düzenlemelerle ortağın sınırlı veya sınırsız sorumluluğuna hükmedilmesi mümkün olabilecektir.

A. Sınırsız Sorumluluk

Kooperatifler Kanununun 29'uncu maddesinde ortakların sınırsız sorumlu olabilecekleri düzenlenmiştir. Sınırsız sorumluluk ortağın tüm malvarlığı ile sorumlu olmasını ifade eder ve esasen ortaklar için öngörülmuş istisnai bir sorumluluk türüdür. Anılan hüküm ışığında kooperatif alacaklıları ortakların varlıklarına başvurma imkânına sahip olabilecektir. Ancak böyle bir durumun söz konusu olabilmesi için bazı şartların varlığı gerekir.

Kooperatif ortaklarının sınırsız sorumluluğunun ilk şartı ana sözleşmede bu hususun öngörülmesi olmasıdır³⁴¹. Ana sözleşmede ortakların şahsen ve sınırsız olarak sorumlu tutulacakları hüküm altına alındı ise alacaklılar borçlarının tahsili için ortaklara başvurabileceklerdir (Koop. K m. 29)³⁴².

Öte yandan yalnızca ana sözleşmede öngörülmesi yeterli olmayıp sınırsız sorumluluk hükümlerinin uygulama alanı bulabilmesi için kooperatifin iflas etmiş veya bir sebeple dağılmış olması ve kooperatif alacaklılarının alacaklarını kısmen veya tamamen tahsil edememiş olması gerekir (Koop. K m. 29). O halde iflas ve dağılma hallerinin varlığında, ana sözleşmede hüküm bulursa dahi kooperatif

³⁴¹ Yrg. 23. HD., 3.11.2014 T., 2014/7929 E., 2014/6902 K. sayılı kararı: “1163 Sayılı Kanunun 19, 29, 30 ve 31. Maddelerinde kooperatif ortaklarının sınırsız, sınırlı ve ek ödeme yükümlülüklerinin düzenlendiği, ortakların bu şekilde kooperatif borçlarından sorumlu tutulmaları için ana sözleşmede hüküm bulunması gerektiği...” (Erişim www.kazanci.com 30 Mart 2020).

³⁴² Yrg. 23. HD., 29.5.2015 T., 2015/413 E., 2015/4066 K. sayılı kararı: “Kooperatif borçlarından dolayı ortağın sorumluluğu ana sözleşme ve Kooperatifler Kanunuyla sınırlıdır. Nitekim, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 28. maddesinde, “... Ana sözleşmede aksine hüküm olmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnız mamelekiyle sorumludur.” hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenleme, kooperatiften alacaklı olan kişilerin kooperatif ortaklarının kişisel malvarlığına başvurma imkânını ortadan kaldırmıştır. Aksine düşünce kooperatiflerin kuruluş amaç ve mahiyetine aykırı düşer. Zira, kooperatifin borcundan dolayı ortak, ancak kooperatifin iflası veya diğer sebeplerle dağılması hallerine dair ana sözleşmede belirtilen kurallar dahilinde sorumlu tutulabilir. Anılan 28. maddede yer alan kuralın aksine bir düzenleme, anılan Kanun'un 29, 30, ve 31. madde hükümleri uyarınca ana sözleşmeyle getirilebilir.” (Erişim www.kazanci.com 30 Mart 2020).

malvarlığı borçların ödenmesi için yeterliyse ortakların malvarlığına başvurulamayacaktır.

Kooperatifin iflası halinde tasfiye İİK hükümlerine göre yapılır. Kooperatifin başka bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması halleri dışında dağılma halinde ise tasfiye, tasfiye kurulunca gerçekleştirilir. Böyle bir durumda alacaklılar, alacaklarını iflas masası veya TTK aracılığıyla isteyebileceğinden doğrudan ortak hakkında takip başlatılamayacaktır³⁴³.

Son olarak belirtmek gerekir ki ortak olma isteği, mevcut şahsi sorumlulukların yazılı olarak kabul edilmesi ile değer kazanacağından ortakları sınırsız sorumlu tutulan bir kooperatife ortak olacak kimselerin sorumluluğu yazılı olarak kabul etmeleri gerekir. Kurucu ortaklar için ana sözleşmede böyle bir şartın varlığı yeterli olup ayrıca yazılı bir kabule gerek yoktur.

B. Sınırlı Sorumluluk

Kooperatif ortaklarına getirilecek bir diğer sorumluluk ise “*sınırlı sorumluluktur.*” Sınırlı sorumluluk bir ek sorumluluktur³⁴⁴. Kooperatifin borçlarından sermaye payı ile sorumlu olan ortağa bundan başka ve ek sorumluluk getirilmektedir. Bu ek sorumluluk da belirli bir miktar ile sınırlandırılmıştır.

Sınırlı sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için ortağın kooperatif borçları için kendi payından fazla olarak şahsen ve belirli bir miktara kadar ya da kooperatif payının tutarı ile orantılı olarak kooperatiften sonra sorumlu olacakları hususunda hüküm bulunması gerekir (Koop. K m. 30/I)³⁴⁵. Ortağın “*kooperatiften sonra sorumlu tutulması*”, sorumluluğun “*ikinci dereceden*” olmasını ifade eder³⁴⁶.

³⁴³ Coşkun, 2019: 571, Göç Gürbüz, 2010: 466, Kurtulan, 2003: 206-207.

³⁴⁴ Göç Gürbüz, 2010: 467.

³⁴⁵ Yrg. 12. HD., 20.12.1973 T., 11908 E./ 11535 K. sayılı kararı: “*Sınırlı sorumluluk esaslarını tespit eden 30’uncu maddede, sınırlı sorumluluk şu şekilde tespit edilmiştir. Ana sözleşmeye ortakların kooperatif borçları için kendi iştirak payından fazla olarak, şahsen ve belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sorumlu olacaklarına dair bir hüküm konulabilir. Ortakların şahsen ve tek başına sorumlu olacağı bu meblağın kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı olarak tespit edilmesi de mümkündür.*” Bkz. Eriş, 2001: 695.

³⁴⁶ Talih, Uyar, “Kooperatif İle Adi Şirketlerde; “Şirket”ten ve/veya “Şirket Ortağı”ndan Alacaklı Olan Üçüncü Kişilerin “Şirket”i veya “Şirket Ortağı”nı Takip Hakkının Kapsamı”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2016/1 s. 529, Erişim <https://dergipark.org.tr> 30 Ağustos 2019.

İflas eden kooperatifin borcunun ödenmesi için Kooperatifler Kanununun 30'uncu maddesi uyarınca tüm ortakların sorumlulukları iflasın sonuna kadar devam eder ve bu sorumluluk iflas idaresi tarafından ileri sürülür³⁴⁷.

Sınırlı sorumluluk da ek ve şahsi bir sorumluluk olduğundan ortak olmak isteyen kişiler tarafından yazılı olarak kabul edilmelidir (Koop.K m. 8/I).

II. Kooperatife Yeni Giren Ortakların Sorumluluğu

Kooperatif ortakları çeşitli yollarla ortaklık sıfatını kazanabilmektedir. Kurulmuş bir kooperatife yazılı ortak olma isteğinin iletilmesi, payın devralınması veya miras yoluyla ortak olunması mümkündür. Peki ortak olunacak kooperatif, ortaklara şahsen sorumluluk veya ek ödemeler yüklüyorsa yeni giren ortağın sorumluluk durumu nasıl olacaktır?

Kooperatife yeni giren ortak, kooperatif ortaklarının şahsen sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü olduğunu bilerek kooperatife giriyorsa girişinden önce doğmuş olan tüm borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur (Koop. K m. 35).

Bu noktada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri yeni ortağın kooperatife "bilerek girmesi"dir. O halde ortak kooperatife girerken sorumluluğun yüklendiğini biliyorsa sorumlu olacaktır. Peki, böyle bir sorumluluğun ortak tarafından bilinmediğinin ileri sürülmesi mümkün müdür? Kanaatimizce ortak, sorumluluğunu bilmediğini iddia ederek sorumluluktan kurtulamamalıdır. Zira Koop. K m. 8'e göre kooperatif kendi varlığı dışında şahsi sorumluluk veya ek ödeme yüklüyorsa ortak olma isteği bu sorumluluk ve yükümlülüğün kabul edilmesi ile değer kazanacaktır. Haliyle yazılı olarak sorumluluğun kabul ve taahhüt edilmesi bilinmezlik iddiasını bertaraf etmektedir.

Kooperatife sonradan ortak olmak için yazılı bir başvuru ve bu başvurunun yönetim kurulu kararı ile kabulü gerekir. Ancak sıfatının zımnen yani eylemli olarak kazanılması da mümkündür. Böyle bir durumda ortağın, kooperatif tarafından genel

³⁴⁷ Yrg. 23. HD., 22.01.2018 T., 2015/9516 E., 2018/123 K. sayılı kararı (Erişim www.sinerjimevzuat.com.tr 31 Mart 2020).

kurula çağrılması ve katılması gibi ilk eylemi ile şahsi sorumluluğu veya ek ödemeleri yüklediğini taahhüt etmiş sayılacağıın kabulü gerekir³⁴⁸.

Öte yandan payın devralınması ve miras yoluyla ortak olunması halinde kooperatife yeni giren ortak tüm hak ve borçları ile ortaklık sıfatını kazandığından devreden ve ölen ortağın önceden kabul ve taahhüt etmiş olduğu şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülükleri ortaklık sıfatını sonradan kazanan ortak için de geçerli olacaktır³⁴⁹. Haliyle bu kişilerin ayrıca bir kabul ve taahhütte bulunmalarına lüzum yoktur³⁵⁰.

Kooperatifler Kanunu m. 35'e göre ortakları şahsen sorumlu ve ek ödemelerle yükümlü bir kooperatife yeni giren ortağın önceki borçlardan sorumsuzluğunu öngören ana sözleşme hükümleri ve anlaşmalar üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmez. Böyle bir ana sözleşme hükmünün yahut anlaşmanın mevcudiyeti ancak ortakların kendi aralarında geçerli olacak olup yeni giren ortağın önceki borçlardan dolayı sorumluluğu üçüncü kişiler nezdinde devam edecektir. Ancak ortakların birbirlerine olan rücu hakları saklıdır³⁵¹.

III. Kooperatifin İflası Halinde Sorumluluk

Kooperatifler tüzel kişi tacir olduklarından ticari veya özel olması önem arz etmeksizin her türlü borçlarından dolayı iflas yoluyla takip edilebilirler. Kooperatifin iflasına alacaklıların veya kooperatifin isteği üzerine karar verilebilir (İİK m. 177-178). İflası karar verildiği takdirde ortaklar hakkında uygulanacak usul yine kanunda düzenlenmiştir. Buna göre ortakları şahsen sorumlu bulunan veya ek ödemelerle yükümlü olan bir kooperatifin iflası halinde, ortaklardan her birinin payına düşen borcun ödenmesi kendilerinden istenebilir. (Koop. K m.33/I).

³⁴⁸ Göç Gürbüz, 2010: 473, Kurtulan, 2003: 219-220

³⁴⁹ Kurtulan, 2003: 219, Coşkun, 2019: 589.

³⁵⁰ Kurtulan, 2003: 219, Coşkun, 2019: 589.

³⁵¹ Yrg. 11. HD., 2004/2908 E., 2004/12292 K. sayılı kararı: “Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu 1163 sayılı KK'nin 35. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre kooperatif ortaklığını devralan kişi o ortaklığı tüm hak ve vecibeleri ile devralmış olduğundan, varsa eski borçları dahi sorumludur. Devreden ile devralan üye arasında eski borçların devreden ortağa ait olduğu yolunda anlaşma yapılması halinde bu hüküm ikisi arasında geçerli olup, kooperatifi bağlamaz. Devreden ortağa ait borçları da devralan yeni ortak kooperatife ödemek zorundadır. Bununla birlikte aralarında ilişkiye göre eski ortağa rücu edebilir.” Bkz. Çelik/Lale, 2006: 152-153.

İflasın ilan edilmesiyle iflas idaresi, İİK hükümleri doğrultusunda kabul ve reddedilen alacaklar ile bunların sebeplerinin yer aldığı bir sıra cetveli düzenler. Sıra cetveli kesinleştikten sonra paraların pay cetvelini ve son hesabı yapılıır (İİK m. 247). “Pay cetveli³⁵²” ile “son hesap³⁵³” on gün için iflas dairesine bırakılır ve iflas idaresi her alacaklıya hisselerine düşen miktarı bildirir (İİK m.249). Bunun yanı sıra hem mevcut ortaklara hem de Koop. K m. 36/I’e göre sorumluluğu devam eden ortaklara başvurarak payına düşen borcun ödenmesi istenir.

Kooperatif ortakları, geçici olarak tespit olunan borçları ile pay cetveli aleyhine İİK hükümleri çerçevesinde icra hukuk mahkemesi nezdinde itiraz hakkına sahiptir (Koop. K m. 33/II).

Pay cetvelinin kesinleşmesi ile de paralar dağıtılır ve iflas masasının borç ve masrafları ödenir. Tüm ortaklara başvurulmasına rağmen alacaklar tamamen tahsil edilemez ise tahsil olunamayan meblağlar diğer ortaklar arasında bölüştürülecek olup ortakların birbirlerine olan rücu hakları saklı tutulur (Koop. K m. 33/II). Alacağını tamamen alamayan alacaklılara aciz vesikası verilir (İİK m. 251/I). Eğer alacaklılar, alacaklarını tamamen tahsil eder ve neticede aktif bakiye kalırsa kalan miktar ortaklara geri verilir (Koop. K m. 36/II).

Kooperatifin iflası halinde sınırsız sorumlu ortaklar borçlardan dolayı tüm malvarlıkları ile sınırlı sorumlu ortaklar ancak ana sözleşmede belirtilen oranlarda sorumlu olacak olup ek ödemelerin varlığında ise cari yıl ve geçmiş yıl zararlarının kapatılması söz konusu olur³⁵⁴.

IV. Ortağın Ayrılmasından Sonra Sorumluluğu

Kooperatif ortakları ölüm, devir, çıkma veya çıkarılma gibi hallerle ortaklık sıfatını kaybederek kooperatiften ayrılabilir. Ayrılma gerçekleşmeden önce ana sözleşmede hangi yönde hüküm varsa kooperatif ortağının sorumluluğu da ona

³⁵² Kesinleşen sıra cetveline göre düzenlenen ve bütün iflas alacaklılarının iflas paylarının gösterildiği yazılı tablodur.

³⁵³ Bütün masa aktifinin masaya çevrilmesinden elde edilen paradan, yapılan giderler çıktıktan sonra masada kalan paranın alacaklılara pay edilme şeklini gösteren tablodur.

³⁵⁴ Detaylı bilgi için bkz. Merdan, Çalışkan, “İflas Halinde Kooperatif Ortaklarının ve Ortaklıktan Ayrılanların Sorumluluğu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 5, S. 46, Haziran 2010, s. 191-195, Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

göre tespit edilir ve ayrıldıktan sonra bu sorumluluk belli bir süre devam eder. Bu husus Koop. K m. 36/I'de öngörülmüştür. Anılan hükme göre sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölür yahut başkaca bir sebeple kooperatiften ayrılırsa, ayrılmanın gerçekleştiği tarihten başlayarak bir yıl veya ana sözleşmede tespit edilen daha uzun bir süre içerisinde kooperatif iflas ederse ortak, ayrılmadan önce doğan borçlardan sorumlu olacaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken noktaları sırası ile ele alacak olursak;

- Ortağın ölmesi hali ortaklık sıfatını doğal yoldan sona erdirir. (Koop. K m.14). Bu durumda ölen ortak açısından sorumluluğun devam etmesi mümkün olmayacaktır. Öyleyse bu noktada bir çelişki olduğu aşikârdır. O halde soruna şu şekilde çözüm getirilmelidir: Ortağın ölmesi durumunda ana sözleşmede öngörülmesi ve mirasçılarının da kabulü ile ortaklık sıfatını mirasçılarının sürdürmesi mümkündür. Hal böyle olur ise sorumluluğun devam etmesi pek tabii mümkün olacaktır. Ancak mirasçılar ortaklık sıfatını ve mirası reddederse bu durumda sorumluluk ortadan kalkacaktır.

- Kanun hükmünde yer alan “*bir yıl*” ifadesi iflasın gerçekleşmesi için öngörülen en az süredir. Ana sözleşme ile bu sürenin altına inmek mümkün olmamakla birlikte daha uzun bir süre belirlenmesinde bir sakınca yoktur. Öte yandan bu bir yıllık yahut tespit olunan diğer süreden sonra iflas hali gerçekleşir ise o zaman ortağın sorumluluğu söz konusu olmayacaktır.

- Bir yıllık yahut tespit edilmiş daha uzun süre, ortağın ölümünden ya da ayrıldığı tarihten itibaren başlayacaktır. Bu durumda ortak, kooperatiften çıkarılmış ise söz konusu süreler çıkarılma kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Ortak kendi rızasıyla kooperatiften ayrıldığında ise çıkma isteğinin yönetim kurulunca kabul edildiğine ilişkin alınan karar tarihinden itibaren sürelerin başlaması söz konusu olur. Ancak yönetim kurulu kabulden kaçınırsa o halde çıkma isteğinin noter aracılığıyla kooperatife bildirilmesinden itibaren süreler işleyecektir.

- Sorumluluğun hangi borçlar için geçerli olduğu da önemli bir meseledir. Kanun hükmünde ayrılmadan önceki borçlar için sorumluluğun devam ettiği belirtilmiştir. Dikkat edilecek husus iflas halinin bu borçlardan hâsıl olmasıdır. Şayet iflasa sebebiyet veren borç, ortak öldükten yahut herhangi bir sebeple ayrıldıktan sonra doğmuş ise burada ortağın sorumluluğundan söz edilemez³⁵⁵.

Kooperatifin ortaklarına ek ödemeler yüklemesi halinde yukarıda açıklanan şartlar altında ve aynı süre içinde ek ödemeler de devam edecektir (Koop. K m. 36/II).

V. Kooperatifin Dağılmasından Sonra Sorumluluk

Kooperatifler dağıldıktan sonra tasfiye sürecine girer ve İİK m. 179' a göre tasfiye halindeki kooperatifin iflasına karar verilebilir. Bu durumda Koop. K m.36/III ışığında ortağın sorumluluğuna gitmek mümkün olacaktır. Böyle bir sorumluluğa gidebilmek için:

- Kooperatif ortaklarının sınırlı veya sınırsız sorumlu olması ya da ek ödemelerle yükümlü bulunması,
- Kooperatifin dağılması ve dağılmanın ticaret siciline tescil ettirilmesi,
- Dağılmanın ticaret siciline tescilinden başlayarak bir yıllık veya ana sözleşme ile belirlenmiş daha uzun bir süre içinde iflasın açılmasına karar verilmiş olması gerekir.

VI. Ortakların Şahsi Alacaklılarına Karşı Sorumluluğu

Bir ortağın şahsi alacaklıları ortağın;

- Sermaye payına ödenecek faizi,
- Gelir gider farkından hissesine düşen miktarı,
- Kooperatifin dağılması halinde ortağın hissesine düşecek payı haczettirebilir (Koop. K m. 19/Son)³⁵⁶.

³⁵⁵ Göç Gürbüz, 2010: 474, Kurtulan, 2003: 223.

³⁵⁶ Yrg. 12. HD., 19.06.2012 T., 2012/8120 E., 2012/21338 K. sayılı kararı: "1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 19 /son fıkrası uyarınca bir ortağın, kişisel alacaklısı, ancak ortağın faiz ve gelir gider farklarından payına düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenebilecek payı

Ortaklık sermaye paylarına genel kurul kararı ile devlet tahvillerine verilen en yüksek faiz sınırını geçmemek üzere faiz ödenebileceği kooperatif ana sözleşmelerinde hüküm altına alınabilir (Koop. K m. 38/III). Böyle bir durumun varlığında ortağın şahsi alacağı paya ödenecek olan faizi haczettirebilir. Sermaye payının haczi ise mümkün değildir.

Kooperatifle Kanunu m. 19/III hükmüyle sınırlı sayıda hususlar tespit edilmiştir. Bunlar esasen kooperatif ortağının malvarlıksal hak ve menfaatleridir. Buna göre kooperatif ortağı şahsi alacaklılarına karşı yalnızca kendi malvarlıksal hakları ile sorumludur. O halde kooperatifin varlığı içerisinde olan ortaklık paylarının ve arsa, altyapı, inşaat vb. gider taksitleri için ödenen miktarların haczi mümkün değildir. Zaten bu husus kooperatifin korunması ilkesinin bir gereğidir.

§ 9. SORUMLULUKTA SINIRLAMALAR VE SORUMLULUK HÜKÜMLERİNİN DEĞİŞMESİ

I. Sorumlulukta Geçerli Olmayan Sınırlamalar

Kooperatiflerde sorumluluk ortakların tümüne aittir. Nitekim bu husus Koop. K m. 23 hükmü ile de açıkça ortaya konmuştur. Anılan hükme göre kooperatif ortakları hak ve yükümlülüklerde eşittir. O halde kooperatif, ortaklarına sorumluluk yüklüyorsa böyle bir durumda herhangi bir gruba imtiyaz tanınması da mümkün değildir.

Sorumluluk hükümleri düzenlenirken de Koop. K m. 23 hükmü ile paralellik gösteren bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre sorumluluğu belirli bir zamana bırakan veya bazı ortak gruplarına yükleyen ana sözleşme hükümleri geçerli değildir (Koop.K m. 32). Örneğin ortakların kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından üç yıl sonra sınırlı veya sınırsız sorumlu olacağı ya da ek ödemelerle yükümlendirileceği gibi bir düzenleme ana sözleşmede yer alsa dahi kanunen geçerli olmayacaktır. Keza sınırlı veya sınırsız sorumluluk yahut ek ödeme yükümlülüğü düzenlenmiş olmakla birlikte bu sorumluluk ve yükümlülüğün yalnızca yeni giren ortaklara veyahut aيدات

haczettirebilir. Anılan madde hükmüne göre borçlunun üçüncü kişi kooperatifteki hissesine haciz konulması ve dolayısıyla satışı mümkün değildir. Bu husus kamu düzenine ilişkindir. O halde mahkemece kamu düzenine dair bu durum re'sen nazara alınarak ihalenin feshine karar verilmesi gerekir.” (Erişim www.kazanci.com 7 Nisan 2020).

ödemelerini geciktiren ortaklara yüklenmesi gibi durumların da geçerli olması mümkün değildir.

Öte yandan Eriş'e göre³⁵⁷ "kooperatife sonradan giren ortaklardan alınan ve enflasyonun etkisiyle benimsenen farklı giriş aidatının geçerli bulunduğunu kabul etmek gerekir. Bu farklılığın, sorumlulukla ilgili olmadığı düşünülmektedir."

II. Sorumluluk Hükümlerinin Değişmesi

Kooperatifler, amaçlarının gerçekleştirilmesi doğrultusunda ana sözleşmelerinde ortaklarına sorumluluk veya ek ödemeler öngörebilir. Değişen koşulların ve ihtiyaçların yön vermesiyle bu sorumluluk ve ek ödeme yükümlülüklerinin azaltılması, artırılması veya ortaklara yeni sorumluluk ve yükümlülüklerin yüklenmesi söz konusu olabilir. Böyle bir durumda değişikliğin nasıl yapılacağı önem arz etmektedir.

Ortakların sorumlulukları veya ek ödeme yükümlülüklerinin değiştirilmesi hususu Koop. K m.34'te düzenlenmiştir. Buna göre sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüklerinin değiştirilmesi ancak ana sözleşmenin değiştirilmesi ile mümkündür (Koop. K m.34).

Ana sözleşme değişikliği genel kurulun devir ve terk edemeyeceği yetkilerindedir. O halde ana sözleşmenin değiştirilmesi için genel kurulun gündeminde buna ilişkin bir madde olmalıdır. Ayrıca kararların alınabilmesi için de toplantı ve karar nisaplarının sağlanması gerekir. O halde sorumluluk ve yükümlülüklerin değiştirilmesinde genel kurul kararlarına ilişkin hükümlere bakmak gerekir. Bu durumda aşağıdaki gibi ikili bir ayrıma gitmek mümkündür:

- Sorumluluğun artırılması veya ek ödeme yükümlülerinin konulmasında ana sözleşme değişikliği için Koop. K m.52/I ışığında bütün ortakların dörtte üçünün rızası,

- Sorumluluğun azaltılması hususunda ana sözleşme değişikliği için ise Koop. K m.51 ışığında fiilen kullanılan oyların üçte iki çoğunluğu ya da varsa ana sözleşmede öngörülen çoğunluk aranır.

³⁵⁷ Eriş, 2001: 704.

Kooperatif genel kurulu tarafından alınan tüm kararlar tescil ile hüküm ifade eder. Bu bakımdan yapılacak olan tescil kurucu tescildir.³⁵⁸. Demek oluyor ki ortakların sorumluluğun artması, azalması yahut ortaklara ek ödeme yükümü getirilmesi ancak tescil ile anlam kazanır. Ortaklara sorumluluk ve ek ödeme yükümlülükleri konulması ve bunların artırılması da kararın tescili ile tüm alacaklılar lehine hüküm ifade eder (Koop. K m. 34).

Öte yandan sorumluluğun azaltılmasına gidildiği vakit bu husus tescilden sonra hüküm ifade edecek, ancak sorumluluk yalnızca tescilden sonra doğan borçları kapsayacaktır (Koop. K m34). Tescilden önceki borçlar için ortağın azalan sorumluluğuna dayanması mümkün değildir. Böylece, alacaklıların zarar görmesi önlenmiştir ve bu doğru bir yaklaşımdır. Aksi hâlde, kooperatifin borçlu duruma girmesi ve ödeme güçlüğü ile karşılaşması hâlinde, alacaklılar aleyhine her zaman ana sözleşme değişikliği yapılarak alacaklıların zarara uğratılabilmesi söz konusu olabilecektir.

§ 10. SORUMLULUKTA ZAMANAŞIMI

Ortakların sorumluluğu kanunlardaki düzenlemeler doğrultusunda zamanaşımına uğramaktadır. Bu bakımdan Kooperatifler Kanunu'nun 37'inci maddesi ışığında ikili bir ayrıma gitmek gerekir. Bu ayırım alacaklıların isteme hakları ve ortakların birbirlerine olan rücu hakları şeklindedir. Buna göre:

- Alacaklıların ortakların şahsi sorumluluklarından doğan isteme hakkı daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmemişse bu hakkın kullanılmasında zamanaşımı bir yıldır (Koop. K m.37/I). Belirtilen bir yıllık zamanaşımı süresi iflas işlemlerinin sona erdiği tarihten itibaren başlamakta olup (Koop. K m.37/I), bu süre iflasın kapandığına dair mahkeme kararının ilan edildiği tarihtir (İİK. m. 254).

- Ortakların birbirine olan rücu haklarında ise zamanaşımı, rücu hakkını doğuran ödemenin yapıldığı andan itibaren başlar ve bir yıldır.

³⁵⁸ Göç Gürbüz, 2010: 472.

SONUÇ

Kooperatifin amacı, unsurları ve niteliğinin tespiti 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda yapılmıştır. Buna göre kooperatifler; *Kooperatifler Kanunu hükümlerince kurulan, aynı ekonomik menfaat ve mesleki ihtiyaçlar doğrultusunda bir araya gelen gerçek ve tüzel kişilerin oluşturduğu, amacı kâr elde etmenin aksine ortaklarının ekonomik menfaatlerini sağlamak, geliştirmek ve korumak olan; amacını gerçekleştirmek için ortaklarının parasal ve işgücü katkıları ile birlikte karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve kefalet araçlarından faydalanan; gerek girerken gerekse çıkarken açık kapı ilkesi gereğince ortaklarına bir serbesti tanıyan, tüm ortaklarını hak ve yükümlülüklerde eşit tutan, değişir ortaklı ve değişir sermayeli tüzel kişi ortaklıklardır.*

Kooperatiflerin bir ortaklık olduğuna şüphe olmayıp ticari bir ortaklık olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır. Zira ticari ortaklıklarda amaç kâr elde etmek olduğundan kooperatifler bu anlamda ticari ortaklıklardan ayrılmaktadır. Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kooperatifleri açıkça ticaret şirketlerinden saymıştır. Bu durumda kanun koyucunun kooperatifi bir ticaret şirketi olarak kabul ettiğini ifade edebiliriz. Öyleyse kooperatifler ticaret şirketi ve buna bağlı olarak tüzel kişi tacirdir.

Kooperatif davalarının hukuki niteliğini incelerken yine Koop. K ve TTK hükümlerinden faydalanılır. Koop. K 99'a göre Koop. K'den doğan hukuk davaları ticari davalardır. Öte yandan TTK m. 5 hükmü ile birlikte değerlendirdiğimizde kooperatif davalarının mutlak ticari dava niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz.

Kooperatifler, Koop. K'de öngörülen hükümler doğrultusunda kurulur. Buna göre yapılacak ilk iş yedi kurucu ortağın bir araya gelerek kuruluş ana sözleşmesini hazırlayıp imzalamasıdır. Ana sözleşme Koop. K hükümlerine göre hazırlanır. Konulacak mecburi hükümler ana sözleşmede bulunmak zorunda olup ihtiyari hükümler kurucu ortakların takdirine bırakılır. Hazırlanan ana sözleşme kurucu ortaklar tarafından imzalanır. Akabinde ana sözleşme, ilgili bakanlığa gönderilir ve şartlar taşındığı takdirde kuruluş izni alınır. Son aşama ise tescil ve ilan aşamasıdır. Kooperatifler tescil ile kurulur ve tüzel kişilik kazanır.

Kooperatif ortakları bakımından birtakım ilkeler mevcuttur. Bunlardan ilki kooperatiflere özgü açık kapı ilkesidir. Söz konusu ilke gereğince ortaklık şartlarını taşıyan ve kooperatife ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler kooperatife girmekte serbest olup kooperatiften çıkarken de serbesttir. Açık kapı ilkesi kooperatiflere özgün bir nitelik katar ve onu diğer ticaret şirketlerinden ayırır. Öte yandan açık kapı ilkesinin bir uzantısı niteliğinde olan kooperatifin korunması ilkesi gündeme gelir. Bu ilke ışığında kooperatifin amacının gerçekleşmesi için malvarlığının korunması gerekir. Bu noktada kooperatiften çıkma aşmasında tazminat ödemek veya çıkmayı belli bir süre sınırlandırmak gibi birtakım sınırlamalar getirilebilir. Bu sınırlamalarda dikkat edilecek husus açık kapı ilkesinin tamamen bertaraf edilmemesidir.

Kooperatif ortakları bakımından önem arz eden bir diğer ilke de kişisel katkı ilkesidir. Amacına ulaşmak için sermayeden ziyade ortaklarının karşılıklı yardım ve dayanışmalarından faydalanan bir örgütlenmede ortakların kişisel katkısı esastır. Kişisel katkı parasal olabileceği gibi işgücü imkânları ile kooperatife katkıda bulunulması da mümkündür.

Öte yandan ortaklar için öngörülen hak ve yükümlülüklerde eşitlik ilkesine değinmek gerekir. Zira eşitlik ilkesi kaynağını doğrudan Koop. K'den alır. Koop. K m. 23 uyarınca kooperatif ortakları hak ve vecibelerde eşittir. Buna göre örneğin bir oy hakkının payın itibari değerini, taahhüt edilen sermaye miktarına vs bağlı olmaması eşitlik ilkesinin bir sonucudur. Yine sorumluluk hükümlerinin yalnızca belli gruplara öngörülememesi de eşitlik ilkesinin bir gereğidir. O halde kooperatiflerin eşitlik ilkesine dayandığını ve demokratik bir yönetimin kooperatiflere hâkim olduğunu söyleyebiliriz.

Kooperatifler, gerçek ve tüzel kişileri ortak olarak bünyelerine katabilirler. Ortaklık sıfatının kazanılması çeşitli yollarla gerçekleşebilir. Bu durumda kişiler kurucu ortak olabilecekleri gibi kurulmuş bir kooperatife de sonradan ortak olabilir. Ayrıca miras yoluyla ve payın devralınması suretiyle ortak olmak da mümkündür. Bunlara ek olarak bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine ya da taşınmaz malın mülkiyetine yahut bir işletmenin işletilmesine bağlı olarak da ortaklık sıfatı kazanılabilecektir.

Kurucu ortaklar ortaklık sıfatını aslen kazanır. Ortak olacak gerçek kişiler kanuni ifadesiyle medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmalıdır. Bu bakımdan kişi ayırt etme gücüne sahip olmalı, ergin olmalı ve kısıtlı olmamalıdır. Öte yandan kurulmuş bir kooperatife ortak olunması için yönetim kuruluna yazılı olarak başvurulmalıdır. Gerek gerçek gerek tüzel kişiler ortaklık ana sözleşme hükümlerini bütün hak ve yükümlülükleri ile kabul ettiklerini belirten bir yazı ile yönetim kuruluna başvurur. Ardından yönetim kurulu ana sözleşme ve kanunda öngörülen ortaklık şartlarının taşınıp taşınmadığını araştırır ve buna göre ortaklık istemini kabul ya da reddeder. Yönetim kurulu açık bir kabulde bulunmasa bile, ortaklık talebinin yönetim kuruluna ulaşmasından sonra ortağın genel kurul toplantısına çağırılması ya da ortakdan aidat talep edilmesi gibi eylemler ortaklığın zımnen kabul edildiğini ifade eder.

Ortaklığın miras yoluyla kazanılabilmesi de mümkün olup bu hususun ana sözleşmede açıkça belirtilmesi gerekir. Ana sözleşme ile mirasçıların ortaklığa devam edebileceği öngörülmüşse ölen ortağın mirasçılarının kabul etmesi halinde ortaklık sıfatı mirasçılar suretiyle sürdürülür. Bunun yanı sıra payın devredilmesiyle de ortaklık sıfatı kazanılır. Üçüncü kişi bir kooperatif ortağının payını devralmak suretiyle kurulu bir kooperatife ortak olabilecektir. Burada dikkat edilecek husus mirasçılarının ve payı devralan üçüncü kişinin ortaklık şartlarını taşımasıdır.

Ortaklık sıfatının kazanılması bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlandığı zaman kural olarak görev veya hizmet sona erdiğinde ortaklık sıfatı da yitirilir. Ancak ana sözleşmeye konulacak bir hükümle ortaklık sıfatının devamı sağlanabilecektir. Diğer taraftan ortaklık sıfatının bir taşınmaz mülkiyetine veya işletmenin işletilmesine bağlanabilmesi için ana sözleşmede bu yönde hüküm bulunması gerekir. Bu durumda ortaklık sıfatı, devir veya temlik yoluyla bir hak olarak yeni malike geçecektir.

Ortaklık sıfatının hangi yollarla kaybedildiği hususuna değinecek olursak bu durumda yine Koop. K hükümlerine bakmak faydalı olacaktır. Zira Koop. K'de ortaklığı kaybettiren haller belirtilmiştir. Buna göre ortaklar kendi iradeleri ile ortaklıktan çıkabilecekleri gibi, kooperatifin iradesiyle de ortaklık sıfatının kaybedilmesi mümkündür. Öte yandan bir taraf için ortaklık sıfatını kazandıran ölüm

ve payın devri diğer taraf için ortaklık sıfatını kaybettiren hallerdendir. Ayrıca görev veya hizmetin sona ermesi de ortaklık sıfatını sona erdirir.

Her ortak açık kapı ilkesi gereğince ortaklıktan çıkma hakkını haizdir. Buna göre ortak, ana sözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmediği takdirde bir hesap senesinden en az altı ay öncesinde kooperatife bildirerek kooperatiften çıkabilir. Kooperatiften çıkma istemi hesap senesi sonu için ifade eder.

Ortaklıktan çıkma, ana sözleşme ile çıkma tazminatına bağlanabilir. Ancak çıkma tazminatının ödenmesi için yalnızca ana sözleşmede bir hükmün varlığı tek başına yeterli olmayıp aynı zamanda kooperatif varlığının tehlikeye düşmesi gerekir.

Ortaklıktan çıkma hakkı ana sözleşme ile en çok beş yıl için sınırlandırılabilir. Ancak yine ana sözleşmede hüküm bulunması halinde haklı sebeplerin varlığında, tespit edilen süreden önce kooperatiften çıkmak mümkündür. Öte yandan bir ortağın hiçbir surette ortaklıktan çıkamayacağına ilişkin bağlamalar geçersizdir. Zira ortaklıktan çıkma hakkı vazgeçilemez ve bertaraf edilemez niteliktedir.

Yönetim kurulu kooperatif ortağının ortaklıktan çıkma istemini kabulden kaçınacak olursa ortağın çıkma talebini noter aracılığıyla kooperatife iletmesi halinde ortaklık sıfatı yitirilmiş olur.

Ortaklar, ortaklık sıfatını kooperatifin iradesiyle de yitirebilir. Bu husus ortaklıktan çıkarılma yani ihraç olarak ifade edilir. Buna göre genel kurul ya da ana sözleşme ile yetkilendirildiği takdirde yönetim kurulu, alacakları bir karar ile kooperatif ortağını ortaklıktan çıkarabilir.

Genel kurul ve yönetim kurulu, ortaklıktan çıkarma sebeplerini ana sözleşmeye dayandırmalıdır. Zira ana sözleşmede bulunmayan bir sebeple ortağın ihracı mümkün değildir. Ayrıca parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen bir ortağın Koop.K m. 27 uyarınca gerçekleştirilen ihtarlara rağmen yükümlülüklerini yerine getirmemekte ısrarcı olması durumunda da organ kararıyla ortağın ihracı mümkündür.

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak tutanağa geçirilir ve ortaklar defterine yazılır. Kararın onaylı örneği çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, on gün içinde notere tevdi edilir. Çıkarılma kararının ortağa tebliği önem arz eder. Zira tebliğden itibaren üç ay içinde ortak itiraz davası açabileceği gibi yönetim kurulunca verilen çıkarılma kararına karşı da genel kurul nezdinde itiraz edebilecektir. Genel kurulun ortağın itirazını reddetmesi halinde alınan bu karar yine ortağa tebliğ edilir ve ortak dilerse üç ay içerisinde itiraz davası açabilir.

Haklarındaki çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınmaz. Bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder. Çıkarılma kararı, mahkeme kararının kesinleşmesi ya da hiçbir şekilde karara itiraz edilmemesi halinde kanunda öngörülen hak düşürücü sürenin dolmasıyla kesinleşir ve ortaklık sıfatı yitirilir.

Çalışmamızın esasını kooperatif ortaklarının hakları, yükümlülükleri ve sorumlulukları oluşturmaktadır. Kooperatif ortakları temelde katılma haklarına, koruyucu haklara, malvarlıksal haklara ve belirli bir çoğunluk ile kullanılacak haklara sahiptir.

Ortağın katılma haklarından kasıt genel kurula katılma hakkı, oy hakkı ve genel kurulda temsil edilme hakkıdır. Esasen söz konusu üç hak birbiri ile bağlantılıdır.

Genel kurul toplantısından üç ay öncesinde ortak olmayanlar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına sahiptir. Yapı kooperatiflerinde genel kurul toplantılarına katılmak için bu şart aranmaz.

Ortaklar oy haklarını genel kurula katılarak kullanır. Buna göre genel kurula katılma hakkı ve oy hakkı birbiri ile bağlantılıdır. Kooperatiflerde her ortak payının itibari değerine bakılmaksızın bir oy hakkına sahiptir. Oy hakkı mutlak hak niteliğinde olduğundan vazgeçilemez, bertaraf edilemez ve geri alınamaz niteliktedir. Oy hakkı üzerinde ortaklar bakımından mutlak eşitlik ilkesi geçerlidir.

Oy hakkı ortağın iradesini içerdiğinden ve bu irade hukuki bir sonuç doğurmaya yöneldiğinden hukuki işlem niteliğindedir. Ortaklar oy hakkını tek taraflı irade beyanı ile kullanır.

Her ortak oy hakkını haiz olmakla birlikte kooperatif işlerinin görülmesine herhangi bir suretle katılmış olan ortaklar yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarda oy kullanamaz. Denetçilerin yönetim kurulunun ibrasında oy kullanmasında ise bir sakınca yoktur. Öte yandan hiçbir ortağın kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve fūruu ile kooperatif arasında şahsi bir işe veya davaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanması da mümkün değildir.

Ortağın usul ve fūrundan anlaşılması gereken üstsoy ve altsoy ilişkisidir. Şahsi iş alım-satım, inşaat-imalat işleri gibi tek taraflı işlemleri ve sözleşmeleri kapsayacak şekilde yorumlanır. Dava ile ifade edilen hususlar ise davanın açılması, açılmaması, davadan feragat, kabul ve sulh hususlarının tamamıdır.

Ana sözleşmede hüküm bulunması halinde ortak sayısının bin kişi üzerinde olduğu kooperatifler genel kurula bilfiil katılmaksızın mektup suretiyle oy kullanılabilir. Böyle bir hakkı haiz olan ortaklar olumlu, olumsuz veya çekimser oylarının yazılı olduğu mektupları, çağrıyı yapan organ veya kişilere taahhütlü, iadeli taahhütlü mektup veya noter vasıtasıyla göndererek oy hakkını kullanmış olur.

Her ortak genel kurulda temsil edilme ve oyunu temsilci aracılığıyla kullanma hakkına sahiptir. Ortaklar temsil edilmek suretiyle genel kurula katılmak istiyorsa bunun için ana sözleşmede bir hüküm bulunmalı ve ortak yazılı olarak temsilciye izin vermelidir. Bir ortak kendisini ancak başka bir ortak vasıtasıyla temsil ettirebilir. Ancak ortağın eşi veya birinci dereceden akrabası tarafından temsil edilmesi halinde ortaklık şartı aranmaz. Burada dikkat çekmek istediğimiz husus, yönetim kurulu üyelerinin, yönetim kurulunun ibrası oylamalarında temsilci sıfatıyla oy kullanıp kullanamayacağıdır. Yargıtay'a göre yönetim kurulu üyesi, ibra oylamasında kendi adına oy kullanmasa da başka bir ortağı temsilen temsilci sıfatıyla oy kullanabilir. Ancak birçok tip ana sözleşmede yönetim kurulu üyeleri ile temsile yetkili kimselerin genel kurul toplantılarında temsilci sıfatıyla oy kullanamayacağını hüküm altına almıştır.

Ortakların bir diğerk hakları koruyucu nitelikte haklardır. Bu kapsamda bilgi edinme hakkı, ticari defterleri ve haberleşme vesikalarını inceleme hakkı, iptal ve sorumluluk davası açma hakkı ve ortaklıktan çıkma hakkı mevcuttur.

Yönetim kurulunun gelir gider farklarının dağıtım şekli hakkındaki tekliflerini ihtiva eden yıllık çalışma raporu ile bilanço ve denetçilerin 66 ncı madde hükümlerine uygun olarak tanzim edecekleri rapor genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde incelemeye sunulur. Bu şekilde her ortak bilgi edinme hakkını kullanmış olur. Talep eden ortaklara bilanço ve gelir gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi mecburidir. Ortakların bilgi edinmek hakkı, ana sözleşme veya kooperatif organlarından birinin kararıyla bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.

Öte yandan ortaklar ticari defterleri ve haberleşme vesikalarını inceleme ve buradaki sırları öğrenme hakkını haizdir. Ancak ortağın bu hakkını kullanabilmesi için genel kurulun açık bir izni veya yönetim kurulunun kararı gerekir.

Ortakların koruyucu hakları kapsamında uygulamada sıkça karşımıza çıkanlardan biri iptal davası açma hakkıdır. Her ortak, kanuna, ana sözleşmeye ve iyiniyet esaslarına aykırılık iddiası ile mahkeme nezdinde genel kurul kararlarının iptalini talep edebilir. Buna göre toplantıda hazır bulunup da kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirten veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen yahut toplantıya çağrının usulü dairesinde yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilan veya tebliğ edilmediğini yahut da genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmayan kimselerin karara katılmış bulduklarını iddia eden ortaklar toplantıyı takip eden günden itibaren bir ay içerisinde kooperatifin merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde iptal davası açabilir.

Genel kurul kararının iptaline karar verilmiş olması toplantıya katılsın veya katılması, muhalefetini tutanağa geçirtmiş olsun veya olması, söz konusu karar aleyhine dava açmış olsun veya olmasın kooperatifin bünyesinde mevcut olan tüm ortaklar bakımından hüküm ifade eder.

Kooperatif ortakları kimi zaman yönetim kurulunun işlemlerinden doğrudan veya dolaylı olarak zarar görmektedir. Bu zararların tazmini yönetim kurulu aleyhine

açılacak sorumluluk davası ile mümkündür. Sorumluluk davasının kaynağı TTK olmakla birlikte Koop.K m. 98 atfı ile kooperatif ortakları da sorumluluk davası açma hakkına sahiptir. Buna göre yönetim kurulunun kusurlu işlem ve fiillerinden dolayı doğrudan malvarlığında eksilme olan ya da malvarlığı değeri azalan ortak kendi zararının tazmini için; kooperatifin zarar görmesiyle dolaylı olarak zarara uğrayan ortaklar ise tazminatın kooperatife ödenmesi için yönetim kurulu aleyhine sorumluluk davası açabilecektir.

Kooperatif ortaklarının malvarlıksal hakları olumlu gelir gider farkından pay alma ve tasfiye payı alma hakkıdır. Olumlu gelir gider farkından pay alınabilmesi için ana sözleşmede bu yönde bir hükmün varlığı ve genel kurul kararı gerekli olup geçmiş yıllara ait olumsuz gelir gider farkı bulunmaması gerekir. Tasfiye payı alınabilmesi içinse ana sözleşmede hüküm bulunmalı ve tasfiye halindeyken tüm borçların ödenmiş olmalı ve pay bedelleri geri verilmelidir. Tüm bu işlemlerden sonra kalan mallar ortaklar arasında paylaşılabilir.

Ortaklara tanınan son hak türü belirli sayıda ortağın kullanabileceği haklardır. Buna göre ortaklar kanunda aranılan nisabı sağladıkları takdirde genel kurulu toplantıya çağırabileceği gibi gündeme madde ilave edilmesini de sağlayabilecektir.

Dört ortaktan az olmamak kaydıyla ortak sayısının en az onda birinin isteği üzerine genel kurul ortaklar tarafından toplantıya çağrılır. Ortaklar taleplerini yönetim kuruluna iletir. Yönetim kurulu bu talebi en az on gün içinde yerine getirmediği takdirde, istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya ilgili bakanlık tarafından genel kurul toplantıya çağrılabilir. Çağrılmadığı takdirde istek sahipleri kooperatifin merkezinin bulunduğu yer mahkemesine başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırarak üzere mahkemeden izin alabilir.

Yine kooperatif ortakları dörtten az olmamak üzere en az onda bir çoğunlukla tarafından genel kurul toplantısından en az yirmi gün önce yazılı olarak bildirerek gündeme madde ilave edilmesi hakkını haizdir. Bu durumda talep edilen hususların gündeme konulması zorunludur.

Öte yandan gündemde olmayan hususlar görüşülemezle birlikte, kooperatife kayıtlı ortakların en az onda birinin gündem maddelerinin görüşülmesine

geçilmeden önce yazılı teklifte bulunmaları halinde, hesap tetkik komisyonunun seçilmesi, bilanço incelemesinin ve ibranın geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, genel kurulun yeni bir toplantıya çağrılması ve kanun, ana sözleşme ve iyiniyet esasları ile genel kurul kararlarına aykırı olduğu ileri sürülen yönetim kurulu kararlarının iptali, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin azli ve yerlerine yenilerinin seçilmesi ile ilgili hususlar, genel kurula katılanların yarıdan bir fazlasının kabulü ile gündeme alınır.

Kooperatif ortakları birtakım haklara sahip olmakla birlikte bazı yükümlülüklerle de tabidir. Buna göre ortaklar sermaye koyma borcu ile asli olarak yükümlü olup buna ek olarak aidat ve ek ödemelerle de yükümlendirilebilir. Ayrıca her ortağın Koop.K hükümleri uyarınca sır saklama yükümlülüğü mevcuttur.

Ortaklar nakdi veya ayni sermaye ile yükümlendirilebilir. Nakdi sermaye ile yükümlü olduğu takdirde taahhüt edilen sermayenin en az dörtte biri peşin olarak ödenmelidir. Kalan kısım ise ana sözleşme ile tespit edilecek süre zarfında ödenmelidir. Ayni sermaye konulup konulamayacağı ana sözleşme ile tespit olunur. Bu durumda ayni sermayenin neden ibaret olduğu ve bunlara biçilen değerler tescil ve ilan edilmelidir.

Öte yandan ortaklara genel kurul tarafından belirlenen aidat ödemeleri yüklenebilir. Aidat ödemesi belirli zaman aralıklarında ve belirli miktarlarda ödenen gider payı olarak ifade edilir.

Kooperatif ortaklarının bir diğer yükümlülüğü ise ek ödeme yükümlülüğüdür. Bir sorumluluktan ziyade tam olarak bir yükümlülüğü ifade eden ek ödeme yükümlülüğü neticesinde ortaklar kooperatife karşı sorumlu olur. Ek ödeme yükümlülüğünden söz edilebilmesi için ana sözleşmede bu yönde hüküm bulunması ve genel kurulun tüm ortaklarının dörtte üçü çoğunluğu ile karar alması gerekir. Ek ödeme yükümlülüğü belirli miktarlarla, iş hacmiyle veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir.

Ortakları son yükümlülüğü sır saklama yükümlülüğüdür. Her ortak genel kurul izni veya yönetim kurulu kararı ile ticari defterleri ve haberleşme belgelerini inceleyebilir ve bu belgelerden birtakım sırları öğrenebilir. Bunun dışında hiçbir

ortak kooperatif sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. Kooperatif ortaklarının her biri öğrenmiş olduğu sırları ortaklık sıfatını yitirse dahi saklamakla yükümlüdür. Aksi halde ortağın tazminat ödemesi yönünde hukuki sorumluluğu ve kısa süreli hapis cezası veya adli para cezası olacak şekilde cezai sorumluluğu gündeme gelecektir.

Kooperatif ortaklarının sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler Koop.K'da mevcuttur. Ortakların sorumluluğu kooperatif alacaklılarına karşı olup neticede alacaklıların tatmin edilmesi söz konusu olur.

Kooperatif borçlarından sorumluluk kural olarak kooperatife aittir ve kooperatif borçlarından malvarlığı ile sorumludur. Ancak ana sözleşmede hüküm bulunması halinde kooperatif ortakları tüm malvarlığı ile olmak üzere sınırsız sorumlu tutulabileceği gibi belirli miktarla sınırlandırılarak sınırlı sorumlu da tutulabilir. Sınırsız sorumluluk halinde alacaklılar kooperatifin iflası veya diğer sebeplerle dağılması halinde alacaklarını tamamen sağlayamazlarsa, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıklarıyla sorumlu olurlar.

Bunların yanı sıra kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu, iflas halinde sorumluluk, kooperatifin dağılmasından ve ortağın ayrılmasından sonra sorumluluk hallerinin tümü yine Koop.K'da düzenlenmiştir. Tüm bu sorumluluk türleri ortağın sınırlı ve sınırsız sorumlu olmasına dayanır.

Kooperatif ortağı şahsi olarak sorumlu tutulan bir kooperatife ortak olunması halinde yeni giren ortak girişinden önce doğmuş tüm borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Öte yandan sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölür veya diğer bir sebeple kooperatiften ayrılışının kesinleştiği tarihten başlayarak bir yıl veya ana sözleşme ile tespit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflas ettiği takdirde, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamaz. Bir kooperatif dağılırsa, dağılmanın tescilinden başlayarak bir yıl veya ana sözleşmede tespit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatifin iflasının açılmasına karar verilmesi halinde ortaklar aynı şekilde ek ödemelerle birlikte sorumludurlar.

Sorumluluğu belirli bir zamana bırakan veya bazı ortak gruplarına yükleyen ana sözleşme hükümleri geçerli değildir. Zira kooperatif ortakları Koop.K m. 23 gereği hak ve yükümlülüklerde eşittir.

Diğer taraftan ortakların sorumluluğu ve ek ödemeler yükümleri ile ilgili değiştirmeler ancak ana sözleşmenin değiştirilmesi ile mümkündür. Bu durumda genel kurulun Koop.K'da öngörülen nisaplarla ana sözleşmeyi değiştirmesi gerekir. Sorumluluk ve ek ödeme yükümleri konulması veya bunların artırılması, bu husustaki kararın tescili ile kooperatifin bütün alacakları lehine hüküm ifade eder. Sorumluluğun azaltılması hakkındaki kararlar, tescilden evvel doğmuş borçları kapsamaz.

Ortakların sorumluluğu kapsamında son olarak zamanaşımı hükümlerine değinmek gerekir. Alacaklıların, ortakların şahsi sorumluluklarından doğan isteme hakları, daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmedikçe iflas işlemlerinin sona ermesinden başlayarak bir yıl süre ile alacaklılardan her biri tarafından ileri sürülebilir. Ortakların birbirine olan rücu hakları da bu hakka vücut veren ödemenin yapıldığı andan başlamak üzere bir yıl içinde zamanaşımına uğrar.

KAYNAKLAR

Adıgüzel, Burak/ Demirdelen, Özge, “Kooperatiflerde Organlar ve Organ Kararlarının Hükümsüzlüğü”, *ERÜHFD*, C. XVI, S. 2, Y. 2019, s. 210-263, (Erişim) <https://atif.sobiad.com/index>. 16 Ocak 2020.

Akdağ Güney, Necla, “Anonim Şirketlerde Eşirlik İlkesi”, *GÜHFD*, C. XVIII, S. 3-4, Y. 2014, s. 115-135, (Erişim) <http://webftp.gazi.edu.tr> 24 Ekim 2019.

Akdağ Güney, Necla, “Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Aktif ve Pasif Bilgi Alma Hakkı ve İnceleme Hakkı Üzerine Bazı Düşünceler”, *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 4, S. 1, Y. 2019, s 37-56, (Erişim) <https://atif.sobiad.com/index> 11 Mart 2020.

Akipek, Jale G./ Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, *Kişiler Hukuku*, Birinci Cilt, 11. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2014.

Akkurt, Sinan Sami/ Erdoğan, Kemal/ Tokat, Hüseyin, *Borçlar Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Aksakal, Ramazan, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Basit Yargılama Usulü*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

Altaş, Soner, “Anonim İle Limited Şirket Yöneticileri Hakkında Sorumluluk Davası Açabilmek İçin Genel Kurul Onayı Gerekir mi?” *Mali Çözüm Dergisi*, Mayıs-Haziran, 2017, s. 153-162, (Erişim) <http://archive.ismmmo.org.tr> 24 Ekim 2019.

Altaş, Soner, “Anonim Şirkette İbra Kararı Alınırken Uyulacak Usul ve Oy Hakkından Yoksunluk Hali”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 13, S. 143, Y. 2018, s. 56-62, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Antalya, Osman Gökhan, *Marmara Hukuk Yorumu: Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. V/1,1, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Arslan, İbrahim/ Tüzemen Atik, Ebru, “Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Aleyhine Sorumluluk Davası Açılması Kararı ve Açılacak Davada Şirketin Temsili”,

Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 2, Y. 2016, s. 11-35, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Atalay, Oğuz, “Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması”, *DEÜHFD*, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan, s. 53-76 (Basım Yılı: 2015), (Erişim) <https://hukuk.deu.edu.tr> 9 Mart 2020.

Ayan, Mehmet/ Ayan, Nurşen, *Kişiler Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Aydın, Sema, “Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkının Sınırları”, *5. Yıldız Uluslar arası Bilimler Kongresi*, İstanbul, Türkiye, 13 Aralık 2018, s. 436-446, (Erişim) <https://atif.sobiad.com/index> 11 Mart 2020.

Aydos, Oğuz Sadık, *Borçlar Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Aykan Demirci, Filiz, *Kooperatif Üyelüğünden Çıkarılma ve Çıkarılma Kararına İtiraz Davası*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2004.

Beşok, Başak, *Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Bilgili, Abbas, “Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının İptali Davasında Davacılık Sıfatı”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 89, S. 2015/6, s. 54-65, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Bilgili, Fatih/ Cengil, M. Fatih, “Limited Şirket Genel Kurulunda Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu”, *GSÜHFD*, C. 16, S. 1, Y. 2017, s. 69-122, (Erişim) <http://dosya.gsu.edu.tr> 5 Mart 2020.

Bilgili, Fatih/ Demirkapı, Ertan, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 4. Basım, Dora Yayıncılık, Bursa, 2015.

Bilgili, Fatih/ Demirkapı, Ertan, *Şirketler Hukuku Dersleri*, 5. Basım, Dora Yayıncılık, Bursa, 2017.

Bora Çınar, Sevda, “Anonim Şirketlerde Sorumluluk Davası Açılmasında Genel Kurul Kararı Alınmasının Gerekli Olup Olmadığı Üzerine Bir Değerlendirme”, *TARR*, C. 4, S. 2, Y. 2019, s. 235-358, (Erişim) <https://dergipark.org.tr/> 24 Ekim 2019.

Can, Mustafa Erdem, “Kooperatif Ortaklığından Çıkma ve Çıkan Kişinin Hakları”, *GÜHFD*, C. XI, S. 1-2, Y. 2007, s. 71-95, (Erişim) <https://dergipark.org.tr/> 23 Ekim 2019.

Can, Mustafa Erdem, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri”, *GÜHFD*, C. XV, S. 4, Y. 2011, s. 1-23, (Erişim) <https://dergipark.org.tr/> 24 Ekim 2019.

Can, Mustafa Erdem, *Şirketler Hukuku Dersleri*, Ankara, 2017.

Cansel, Erol/ Özel, Çağlar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 1, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Cantimur, Zeynep, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Oy Hakkının Donmasına İlişkin Uygulamaların Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Sermaye Piyasası Kurulu: Yeterlik Etüdü*, Ankara, 2010, (Erişim) <https://www.spk.gov.tr> 4 Mart 2020.

Coşkun, Mahmut, *Kooperatifler Hukuku*, Ankara, 2019.

Çalışkan, Merdan, “İflas Halinde Kooperatif Ortaklarının ve Ortaklıktan Ayrılanların Sorumluluğu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 5, S. 46, Haziran 2010, s. 191-195, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Çalışkan, Merdan, “Kooperatif Genel Kurul Toplantısına Katılma ve Oy Hakkı Bulunan Kimseler”, *Mali Çözüm Dergisi*, S. 91-2009, s. 135-142, (Erişim) <http://archive.ismmmo.org.tr> 23 Ekim 2019.

Çalışkan, Merdan, “Kooperatiflerde ve Diğer Ticaret Şirketlerinde Sermaye Tutarı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 6, S. 57, Y. 2011, s. 81-85, (2011b), Erişim <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Çalışkan, Merdan, “Yapı Kooperatiflerinde Ayrılan Ortaklara Yapılacak Ödemeler ve Varlıklardan Pay Verilmesi”, *Mali Çözüm Dergisi*, Kasım-Aralık 2011, s. 77-99, (2011a), (Erişim) <http://archive.ismmmo.org.tr> 30 Ağustos 2019.

Çalışkan, Merdan, *Kooperatifler İçin Genel Kurul Rehberi*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Çamoğlu, Ersin, “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi”, *İÜHFM*, C. 36, S. 1-4, Ocak 1970 (2011), s. 323-348, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 24 Ekim 2019.

Çelik, Aytekin, “Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma”, *SÜHFD*, Y. 2009, 17(2), s. 171-215, (Erişim) <https://dergipark.org.tr/> 16 Ocak 2020.

Çelik, Salih/ Lale, Muktedir, *Özetli-İçtihatlı- Uygulamalı Kooperatifler Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

Çevik, Orhan Nuri, “Kooperatif Ortaklık (Şirket) Değildir”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 2, Y. 2006, s. 7-10, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019.

Çevik, Orhan Nuri, *Kooperatifler Kanunu*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.

Çiftçioğlu, Cengiz Topel, *Sırrın Korunması Boyutuyla Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrının Açıklanması Suçu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Deliduman, Seyithan/ Oruç, Yakup, “Ticari Davalar”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18 (2), Aralık 2012, s. 99-110.

Demir, Evin Emine, “Eşit İşlem İlkesine Aykırılığın Hukuki Yaptırımları”, (Erişim) <http://www.demirvedemirhukuk.com> 8 Şubat 2020.

Demirbaş, Harun, *Yenilik Doğuran Haklar*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Demirbay, Hakan, *Limited Şirkette Oyda İmtiyazlı Paylar*, Kadir Has Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2019.

Deryal, Yahya, *Ticaret Hukuku*, Güncellenmiş 8. Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon, 2005.

Eminoğlu, Cafer, “Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından “Eşit Şartlarda Eşit İşlem” İlkesi”, *TFM* 2015/1, s. 79-88.

Erçin, Ferhat, *Türk Hukuku’nda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayırıcı Özellikleri*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.

Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 18. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Eriş, Gönen, *Açıklamalı- İctihatlı: Uygulamalı Kooperatifler Hukuku*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

Erkan, Vehbi Umut/ Yücer, İpek, “Ayırt Etme Gücü”, *AÜHFD*, 60 (3), 2011, s. 485-522.

Göç Gürbüz, Diğdem, “Kooperatiflerde Ortakların Sorumluluğu”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C. XXVIII, S. I, Y. 2010, s. 463-477, (Erişim) <https://dergipark.org.tr/> 8 Ağustos 2019.

Gürpınar, Bünyamin, “Limited Şirkette Çıkma ve Çıkmaya Katılma”, *GÜHFD*, C. XX, S. 2, Y. 2016, s. 73-101, (Erişim) <http://webftp.gazi.edu.tr> 16 Ocak 2020.

Helvacı, Mehmet, “Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül”, *GSÜHFD*, C. 12, S. 2, Y. 2013, s. 77-96, (Erişim) <http://dosya.gsu.edu.tr> 26 Kasım 2019.

İzmirli, Yadigar, “Kooperatif Ortaklığından Çıkarılmayı Gerektiren Sebepler”, *Kooperatifçilik Dergisi*, S. 92, Nisan-Mayıs-Haziran 1991, s. 7-15, (Erişim) <http://tisej.com> 23 Ekim 2019.

Kalender, Emre, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Bilgi Alma Hakkı*, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Kara, Etem, “Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 10, Y. 2015, s. 181-199, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019.

Karakılıç, Hasan, “Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yüklemi”, *Hacettepe HFD*, 4 (2), 2014, s. 107-144, (Erişim) <http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr> 24 Ekim 2019.

Karasu, Rauf, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi”, *MÜHFD*, C. 18, S. 2, Y. 2012, s. 311-331, (Erişim) <http://dspace.marmara.edu.tr> 27 Kasım 2019.

Kayar, İsmail/ Özatlan, Yurdal, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Davasında Kusur ve İspat”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 14, Özel Sayı, Y. 2019, s. 17-30, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Kayıhan, Şaban, *Şirketler Hukuku*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Kayran, Belma, *Türk Medeni Kanununda Vesayet Hukuku*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012.

Kırca, İsmail, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Oylamasında Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu”, *AÜHFD*, 53 (1), Y. 2014, s. 65-76, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 26 Kasım 2019.

Kırca, İsmail, “Kooperatiflerin Tacir Niteliği hakkında Yargıtay’ın Tutumu: Kanuna Aykırı Yorum mu Yoksa Örtülü Boşluk Doldurma Gayreti mi?”, *BATİDER*, C. XXXIII, S. 2, Y. 2017, s. 5-25 (2017a), (Erişim) <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019.

Kırca, İsmail, “Nispi Ticari Davaya Dair”, *BATİDER*, C. XXXIII, S. 1, Y. 2017, s. 55-61 (2017b), (Erişim) <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Koçak, Cihat, “Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılabilecek Sorumluluk Davaları”, *Bursa Barosu Dergisi*, C. 29, S. 77, Nisan 2015, s. 103-109, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 27 Kasım 2019.

Kurt, Kudret, “Kooperatif Ortaklığından Çıkarılma ve İtiraz Davaları”, *TBB Dergisi*, 1994/2, s. 515-531, (Erişim) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> 24 Ekim 2019.

Kurtulan, Ahmet, *Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması: Defterler-Belgeler Muhasebe İşlemleri*, 2. Baskı, Gözlem Yayıncılık, Ankara, 2003.

Kutgi Taşan, Ayşe Selcen, “Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri ve Tabi Olduğu Yasalar”, *İTÜSBD*, S. 34, Y. 17, Güz 2018/2, s. 143-180, (Erişim) <http://acikerisim.ticaret.edu.tr> 27 Kasım 2019.

Lale, Muktedir, “Kooperatifler Hukukunda Açık Kapı İlkesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 54, Şubat 2011, s. 30-33, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019.

Mollaoğlu, Yusuf, *Kooperatiflerin Hukuki Niteliği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2018.

Orbay Ortaç, Nurdan/ Can, Ozan, “Yapı Kooperatiflerinin Tacir Sıfatı Olup Olmadığı Sorusu Bağlamında Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 15.9.2014 Tarih, 2014/2787 Esas ve 2014/5195 Karar Sayılı Kararının Eleştirisi”, *BATİDER*, C. XXXII, S. 3, Y. 2016, s. 79-104, (Erişim) <https://jurix.com.tr> 23 Ekim 2019.

Öçal, Akar, “Ortağın Kooperatif Ortaklıktan İhracı Üzerine”, *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi*, C. III, S. 2, Y. 1967, s. 169-180, (Erişim) <http://iibf.erciyes.edu.tr> 16 Ocak 2020.

Öksüz, Enis, “Kooperatifçilik Kavramı ve İlkeleri Işığında, Türkiye’de Köy Kalkınma Kooperatifleri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 31, s. 329-358, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 30 Ağustos 2019.

Özcan, Orhan, *Türkiye’de Kooperatifçiliğin Gelişimi ve Cumhuriyet Dönemi Kooperatifçiliği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Özkorkut, Korkut, “Ticaret Hukuku: Lisanslama Sınavları Çalışma Notları”, (Erişim) <https://www.spl.com.tr> 16 Ocak 2020.

Özmen, Kemal, *Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı Kooperatifler*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Özmen, Kemal, *Kooperatiflerde Genel Kurul İşlemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Özmen, Sabâ, “Kooperatifler Kanunu Değişikliği ve Yeni Örnek Anasözleşmeler Karşısında Türk Borçlar ve Ticaret Hukuku Açısından Konut Yapı Kooperatiflerinde Ortaklık Payı Dışındaki Ödemelerin Niteliği İle Bu Borçlarda Temerrüdün Hüküm ve Sonuçları”, *TBB Dergisi*, 1990/4, s. 515-542, (Erişim) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> 24 Ekim 2019.

Parlar, Ali, *Açıklamalı-İçtihatlı Hukuki ve Cezai Sorumluluk Açısından Kooperatifler Kanunu*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2004.

Paslı, Ali, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Kullanılan “Oy”un Hukuki Niteliği (Bölüm I: Kavram)”, *İÜHFİM*, C. LXVII, S. 1-2, Y. 2009, s. 167-182, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 5 Mart 2020.

Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, 10. Basım, Arıkan Yayınları, İstanbul, 2005.

Pulaşlı, Hasan, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Şener, Oruç Hami, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Tekinalp, Ünal, *Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortaklık Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi*, İstanbul, 1972.

Toy, Olğay, *Kooperatiflerde Kurucu, Ortak, Yönetim Kurulu Üyeliği Sıfatları ve Bunların Cezai Sorumlulukları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.

Uyar, Talih, “Kooperatif İle Adi Şirketlerde; “Şirket”ten ve/veya “Şirket Ortağı”ndan Alacaklı Olan Üçüncü Kişilerin “Şirket”i veya “Şirket Ortağı”nı Takip Hakkının

Kapsamı”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2016/1 s. 525-535, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 30 Ağustos 2019.

Uysal, Levent, “6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Kapsamında Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuku Sorumluluğu-II”, *TBB Dergisi*, S. 81, Y. 2009, s. 1-34, (Erişim) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr> 26 Kasım 2019.

Uzun, Fatih Burak, “Gerçek Kişilerin Hak Ehliyeti ve Hak Ehliyetine Uygulanacak Hukukun Tespiti”, *Hacettepe HFD*, 6 (2) 2016, s. 11-48, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 27 Aralık 2019.

Ünal, Mehmet, “Türk Kooperatifçiliği’nin Hukuki Sorunları”, *SÜHFD*, 5 (1996), s. 31-36, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 27 Aralık 2019.

Üstün, Yusuf, “Kooperatifler Kanundaki Bazı Hükümlerin Anayasaya Aykırılık Sorunu”, *Tematic Ticaret ve Mevzuat Araştırmaları Dergisi*, S. 3, Nisan 2014, s. 1-8, (Erişim) <https://ticaret.gov.tr> 3 Ocak 2020.

Üstün, Yusuf/ Aydın Muhittin, *Kooperatifler Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2017.

Yasaman, Hamdi, “Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davaları”, *GSÜHFD*, C. 12, S. 2, Y. 2013, s. 77-96, (Erişim) <http://dosya.gsu.edu.tr> 26 Kasım 2019.

Yavuz, Mustafa, “Anonim ve Limited Şirketlerde İbra Kararının Sorumluluk Davalarına Etkisi”, *Mali Çözüm Dergisi*, Kasım-Aralık 2016, s. 135-144, (Erişim) <http://archive.ismmmo.org.tr> 24 Ekim 2019.

Yazıcı, Çiğdem, *Ticari Dava*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003.

Yıldırım, Ali Haydar, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Toplantıda Hazır Bulunan Pay Sahibinin İptal Davası Açmasının Şartları ve Özellikle Muhalefet Şerhi”, *İÜHFD*, C. 7, S. 2, Y. 2016, s. 383-430, (Erişim) <https://dergipark.org.tr> 10 Ocak 2020.

Yılmaz, Halil, “Konut Yapı Kooperatiflerinde Aidat Giderlerini Ödemeyen Ortağa Çıkarılacak İhtarların Şekil ve Esas Koşulları”, *Yargıtay Dergisi*, C. 30, S. 4, Temmuz 2004, s. 327-350, (Erişim) <http://www.yargitaydergisi.gov.tr> 26 Ekim 2019.

Yüce, Aydın Alber, “Anonim Şirketlerde Oy Hakkı ve Bu Hakkın Kullanılmasıyla İlgili İsviçre Federal Mahkemesi’nin 2 Haziran 2014 Tarih ve 4A-48/2014 Sayılı Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 136, Y. 2017, s. 44-51, (Erişim) <https://www.jurix.com.tr/> 27 Kasım 2019.

Zeytin, Zafer/ Ergün, Ömer, *Türk Medeni Hukuku*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

www.academicrepository.khas.edu.tr

www.archive.ismmmo.org.tr

www.atif.sobiad.com

www.dergipark.org.tr

www.dosya.gsu.edu.tr

www.earsiv.cankaya.edu.tr

www.webftp.gazi.edu.tr

www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr

www.iibf.erciyes.edu.tr

www.insanihakuk.com

www.jurix.com.tr

www.karararama.yargitay.gov.tr

www.katalog.marmara.edu.tr

www.kazancihakuk.com

www.koop.gtb.gov.tr

www.marmara.edu.tr

www.mevzuat.gov.tr

www.nek.istanbul.edu.tr

www.resmigazete.gov.tr

www.sozluk.gov.tr

www.spk.gov.tr

www.spl.com.tr

www.tarimorman.gov.tr

www.tbbergisi.barobirlik.org.tr

www.tbmm.gov.tr

www.tez.yok.gov.tr

www.ticaret.gov.tr

www.ticaretkanunu.net

www.tisej.com

www.turcademy.com

www.yargitaydergisi.gov.tr